

TAMPEREEN YLIOPISTO
Politiikan tutkimuksen laitos

Joonas Mikkilä

VISIO EUROOPAN FEDERAATIOSTA
Eurofederalismi poliittisena ideologiana 2000-luvun alussa

Valtio-oppi
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja Tapio Raunio

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

MIKKILÄ, JOONAS: Visio Euroopan federaatiosta. Eurofederalismi poliittisena ideologiana 2000-luvun alussa

Pro gradu -tutkielma, 150s.

Valtio-oppi

Elokuu 2010

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee eurooppalaista federalismia paneutumalla kolmen Euroopan integraation syventämistä puoltavan eurofederalistisen kansalaisjärjestön – Union of European Federalists, Young European Federalists ja European Movement International – 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä tuottamiin julkilausumiin. Eurofederalismi ymmärretään tässä yhteydessä poliittiseksi ideologiaksi, jonka tavoitteena on edistää federalismin periaatteiden toteutumista erityisesti Euroopassa mutta myös sen ulkopuolella tapahtuvassa yhdentymiskehityksessä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millainen on eurofederalistien visioima Euroopan federaatio, miten siihen tulisi siirtyä ja mitä ovat ne arvot ja uskomukset, joille eurofederalistien toiminta perustuu.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktionismi, joka ohjaa meidät tarkastelemaan poliittista ideologiaa erityisenä kielellisenä toimintana, joka pyrkii ottamaan haltuunsa yhteiskunnallisen keskustelun merkityssisällöt ja sitä kautta yhteiskunnallisen päätöksenteon suunnan. Tällöin tutkimus kallistuu metodisesti diskurssianalyysin puolelle, kuitenkin siten, että tarkoituksena on pohtia enemmän kielenkäytön sisältöä eli agenda kuin muotoa eli retoriikkaa. Yritämme toisin sanoen eritellä eurofederalistien kirjallisista selonteoista ne todellisuutta tuottavat diskurssit, jotka olennaisimmin valaisevat esitettyjä tutkimuskysymyksiä.

Tutkimus osoittaa eurofederalistien tuottavan oman agendansa lähtökohtana toimivan tilannekuvauksen niin maailman kuin Euroopan unionin nykytilasta, jonka ongelmakohtaksi politisoidaan kansallisvaltiokeskeisen järjestelmän kyvyttömyys tuottaa vakautta ja vaurautta globalisaation aikakaudella. Tältä pohjalta federalistit tuottavat koko joukon parannusehdotuksia, jotka yhdessä muodostavat odotuskuvauksen ideaalisesta Euroopan federaatiosta, joka sisä- ja ulkopoliittisella esimerkillään asettuu viljelemään federalismin periaatteita uuden maailmanpoliittisen järjestyksen juurruttamiseksi. Eurofederalismin keskeisten diskurssien voidaan näin päätellä jakautuvan kahteen toisiaan täydentävään ideologiseen puoliskoon: eurooppaismiin ja federalismiin. Ensimmäinen perustuu vahvaan uskoon uuden rauhanomaisen eurooppalaisuuden ja sen sisältämien poliittisten, oikeudellisten ja taloudellisten normien universaalista sovellettavuudesta. Toinen taas perustuu luottamukseen federalistisen hallintojärjestelmän toimivuudesta globalisaation esiin nostamien haasteiden demokraattisessa ja tehokkaassa hallinnoinnissa. Kaiken tämän taustalla havaitaan olevan eurofederalismin perimmäinen pyrkimys rauhan ja hyvinvoinnin kasvattamiseen niin Euroopassa kuin muualla.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	1
2. FEDERALISMI JA EUROOPAN INTEGRAATIO.....	5
2.1. FEDERALISMI JA FEDERAATIO	5
2.2. ARGUMENTTEJA FEDERALISMIN PUOLESTA	8
2.3. FEDERALISMI JA INTEGROITUMINEN.....	10
2.4. EUROOPPALAISEN FEDERALISMIN HISTORIALLISTA JUONTEITA	12
2.5. EUROOPAN INTEGRAATIO JA FEDERALISMI	17
3. POLIITTINEN IDEOLOGIA TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ	24
3.1. IDEOLOGIAN KÄSITTEESTÄ	24
3.2. SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI POLITIIKAN TUTKIMUKSESSA	32
3.3. SOSIAALISEN KONSTRUKTIONISMIN NÄKÖKULMA POLIITTISEEN IDEOLOGIAAN.....	35
3.4. TUTKIJAN ASEMA JA DISKURSSIANALYYTTINEN IDEOLOGIATUTKIMUS	37
4. EUROFEDERALISTISET KANSALAIJÄRJESTÖT JA TUTKIMUSAINEISTO	41
4.1. KANSALAIJÄRJESTÖT	41
4.2. TUTKIMUSAINEISTO.....	45
4.3. EMPIIRISEN OSION RAKENNE.....	47
5. EUROFEDERALISTISEN VISION LÄHTÖKOHDAT	49
5.1. MAAILMA, NYT! – GLOBALISAATIO JA UUSI MAAILMANJÄRJESTYS	50
5.2. EUROOPPA, NYT! – EUROOPAN YHDENTYMISEN MIELI.....	58
5.3. YHTENÄISYYTTÄ MONINAISUUDESSA – EUROOPPALAISUUS JA IDENTITEETTI.....	64
6. EUROFEDERALISTISEN VISION ERITYISTEEMAT – EUROOPAN UNIONI FEDERAATIONA	73
6.1. FEDERAATION PERUSTUSLAKI JA INSTITUTIONAALINEN RAKENNE	74
6.2. FEDERAATION SISÄPOLITIIKKA.....	93
6.3. FEDERAATION ULKOPOLITIIKKA	109
7. EUROFEDERALISMI, NYT! – YHTYNEEN EUROOPAN IDEOLOGISET PERUSTEET	123
LÄHDELUETTELO	133

1. JOHDANTO

Julkinen keskustelu Euroopan yhdentymisen suunnasta ja mielekkyydestä uudella vuosituhanella on ollut erityisen kirjavaa käsittäen laajan jatkumon mielipiteitä. Jatkumon yhtä ääripäätä edustavat Euroopan unioniin (EU) myönteisesti suhtautuvat *eurofederalistit*, jotka puolustavat integraation syventämistä ja unionin federalististen piirteiden vahvistamista eli yhden- tai toisenlaista Euroopan liittovaltiomallia, *Euroopan federaatiota*. Toista ääripäätä hallitsevat EU-kielteiset nationalistit eli *antifederalistit*, jotka ajavat joko unionin lakkauttamista tai ainakin integraation merkittävää rajoittamista pelkäksi kansallisvaltioiden yhteistyömekanismiksi tai vapaakauppa-alueeksi. Näiden napojen väliin mahtuu suuri joukko maltillisempia ja rajoittuneempia integraatiovisioita, jotka ovat päivänpoliittisesti orientoituneita ja jotka tästä syystä karttavat mahtipontisia julkistuksia ja merkittävien, pidemmän aikavälin päämäärien määrittelyjä. Monesti vaikuttaakin siltä, ettei EU-päättäjien enemmistö joko tunnu tietävän tai halua ilmaista, mihin suuntaan integraatiota tulisi viedä. Integraatiokeskusteluunsa suoraviivaisempaa ideologista paloa etsivän on siten vetäydyttävä virallisen EU-politiikan tuolle puolen.

Ei siis ole yllätys, että kaikkein rohkeimmat ja ajatuksia herättävimmät argumentit Euroopan poliittista tulevaisuutta koskien tulevat juurikin ammattimaisen mediaanipolitiikan ulkopuolelta, kansalaisaktiivien taholta.¹ Federalistien ja antifederalistien välinen ideologinen kädenvääntö ilmeneekin perinteisen puoluepolitiikan kulottuneita tantereita paremmin juuri kansalaisjärjestöjen idearikkaassa piirissä. Näistä kahdesta vastakkaisesta aatteellisesta katsannosta on *eurofederalismi* mielestäni politiikan tutkimuksen kannalta tällä hetkellä kiehtovampi tutkimuskohde kahdesta syystä.

Ensinnäkin eurofederalismi tarjoaa selkeän vaihtoehdon nykyiselle kansallisvaltiokeskeiselle ja hallitustenvälisyyteen nojaavalle integraatiopolitiikalle. Se ei tavoittele status quon säilyttämistä puhumattakaan integraation jarruttamisesta tai peruuttamisesta, vaan esittää perustelunsa uuden ja mielestään paremman poliittisen järjestelmän luomiseksi Eurooppaan. Toisin sanoen, siinä missä

¹ Suomessa federalismikeskustelua on ylläpitänyt erityisesti Eurooppalainen Suomi ry, jonka maaliskuussa 2010 julkaisema raportti *Federalismi. Nyt* pyrkii aloittamaan ”todellisen ja rehellisen keskustelun Suomessa tähän asti vaietusta federalismista” siihen liittyviä väärinkäsityksiä oikaisten. Samana keväänä yhdistys lanseerasi myös federalismia käsittelevän keskusteluklubin, jonka tarkoituksena ”on tarjota tilaa keskustelulle ylikansallisen demokratian luonteesta ja mahdollisuuksista Suomessa ja Euroopassa”.

antifederalisteilla on tarjottavana vain tuulahdus vanhaa, on eurofederalistien agenda uudistusmielisen poliittisen käsitteistön varaan rakentavaa.

Toisekseen eurofederalismi tarjoaa mielenkiintoisen tulkinnan 1950-luvulla alkaneesta Euroopan yhdentymisprosessista, jonka se liittää osaksi suurempaa eurooppalaista yhteentulemisen ja rauhan narratiivia, kertomusta ideaalisen poliittisen yhteisön eli federaation tavoittelusta ja sen toivottavasta realisoinnista. Eurofederalismi siis sisältää sekä vision tulevaisuudesta että käsityksen menneestä. Molemmat, sekä odotukset että historia, kohtaavat kriittisissä arvioissa Euroopan unionin nykytilasta, arvioissa, jotka kattavat niin kansallisvaltiollisen ja ylikansallisen kuin globaalin ja alueellisen näkökulman. Tutkimuksen tehtävänä olisikin tässä tapauksessa kysyä, mille periaatteille ja argumenteille eurofederalistiaktiivien agenda rakentuu.

Federalismi itsessään, käsitettiin se sitten ideologiana tai joukkona poliittisen järjestelmän ominaisuuksia, on laajalti tutkittu aihe. Federalismitutkimus kiinnostui Euroopan yhdentymisestä toden teolla vasta Euroopan yhtenäisasiakirjan (1986) sekä Maastrichtin unionisopimuksen (1992) myötä, kun taloudellinen yhteisö sai vihdoin rinnalleen federalistisiksi laskettavia poliittisia rakenteita. Valtavirtatutkimus onkin pitkälti keskittynyt analysoimaan integraation federalistisia piirteitä ja kehityshistoriaa sekä unionin institutionaalis-systeemistä puolta vertailemalla sitä muihin federaatiotyyppeihin, erityisesti Yhdysvaltoihin.² Eurofederalistisen ajattelun tutkiminen on kuitenkin jäänyt vähemmälle huomiolle,³ eikä virallisten politiikkainstituutioiden ja puoluepolitiikan ulkopuolelle jäävien eurofederalististen kansalaisjärjestöjen aatteellista toimintaa ole tietääkseni tutkittu laajassa mitassa lainkaan. Mielestäni tällaiselle järjestötutkimukselle on juuri nyt tarve, kun unionin julkisuuskuvaa pyritään ainakin nimellisesti ehostamaan kansalaiskeskustelua paremmin huomioimalla.⁴

Yllä mainittuihin lähtökohtaisiin tutkimusintresseihin viitaten sekä vallitsevaa tutkimuksellista aukkoa täyttääkseni pyrin tutkimuksessani valottamaan eurofederalismia *poliittisena ideologiana* tutkimalla kolmea federalisteiksi itsensä määrittelevää Euroopan laajuista kansalaisjärjestöä ja näiden 2000-luvun

² McKay 2001, 143.

³ Riitta Kotkaranta-Raappana on pro gradu -työssään tutkinut EU:n hallitustenvälisen tulevaisuuskeskustelun federalistisia piirteitä. (Ks. Kotkaranta-Raappana (2006): *Euroopan unioni – Kansallisvaltioiden Federaatio: Euroopan unionin tulevaisuuskeskustelun federalistiset piirteet hallitusten edustajien puheenvuoroissa.*)

⁴ Tästä esimerkkinä Euroopan komission esitys *Plan D for Democracy, Dialogue and Debate* vuodelta 2005 sekä vuoden 2010 alusta voimaan astuneeseen Lissabonin uudistussopimukseen sisällytetty kansalaisaloite-pykälä.

integraatiokeskusteluun – erityisesti unionin perustuslaki- ja tulevaisuusdebattiin – osaa ottavia kannanottoja ja julkilausumia. Tutkimani järjestöt ovat *Union of European Federalists* (UEF), *Young European Federalists* (JEF eli Jeunes Européens Federalists) ja *European Movement International* (EMI).

Konkreettisia kysymyksiä, joihin tutkimuksessani etsin vastauksia, on kaksi. *Ensinnäkin*, millainen on eurofederalistien käsitys (a) Euroopan unionin nykytilasta, (b) hyvästä Euroopan unionista tulevaisuudessa (oletetusta *Euroopan federaatiosta* ja sen rakenteesta) ja (c) tavasta, jolla yhdentymisprosessin tulisi edetä tilanteesta (a) tilanteeseen (b)? Ja *toiseksi*, millaisten arvojen ja uskomusten varaan eurofederalismin agenda rakentuu? Kuten saatetaan huomata, on näiden kysymysten tarkoituksena valottaa eurofederalismin integraatiovisiota yhtäältä sen ohjelmallisen sisällön ja toisaalta ohjelmalle annettujen perusteiden näkökulmasta. Yritän toisin sanoen tarttua niin tutkittavan ideologian tavoite- ja odotushorisonttiin kuin niihin vallitseviin ja historiallisiin syihin, jotka eurofederalistien kokemina edellyttävät tämänkaltaiseen ideologiseen pyrkimykseen kiinnittymistä.

Tutkimukseni rakenne on seuraavanlainen. Luvussa 2 käyn lävitse tutkimuksen yleistä tematiikkaa eli federalismia sekä erityisesti sen suhdetta Euroopan integraatioon. Eurooppalaisen federalismin ymmärtäminen ideologiana vaatii yhtäältä federalistisen ajatteluperinteen hahmottamista ja toisaalta sen vaikutuksen käsittämistä Euroopan integraatioprosessissa. Keskeistä on siten selvittää, mitä federalismilla eli liittovaltioajattelulla tarkoitetaan ja miten Euroopan unionia voidaan integraatioprosessina ja poliittisena järjestelmänä tulkita federalistisesta perspektiivistä käsin.

Luvussa 3 perustelen poliittisen ideologian sekä sosiaalisen konstruktionismin valintaa eurofederalismin tutkimuksen kannalta mielekkääksi teoreettiseksi eli tulkintaa helpottavaksi viitekehyyksi. Väitän poliittisen ideologian neutraalin, ei-kielteisen, ymmärtämisen avaavan yhdessä kielenkäytön, sen sisällön ja muodon, keskeisyyttä tähdentävän konstruktionistisen tutkimusorientaation kanssa avaavan politiikan tutkimukselle erinomaisen mahdollisuuden lähestyä eurofederalismin kaltaisia erityisen normatiivisia aate- ja ajattelukokonaisuuksia. Annan samalla viitteitä tavastani ymmärtää niin tutkijan asemaa kuin käytössä olevia metodisia, erityisesti diskurssianalyttisiä, työkaluja tämänkaltaisen ideologiatutkimuksen kentällä.

Luku 4 on omistettu tutkimuskohteiden ja aineiston esittelylle. Esittelen lyhyesti tutkittavat kansalaisjärjestöt luoden tiiviin katsauksen niiden syntyhistoriaan, toimintatapoihin, organisaatorakenteeseen sekä julkilausuttuihin tavoitteisiin. Käyttämäni 2000-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle keskittyvä primääriaineisto saa myös tilaisuuden astua esiin. Luvun lopussa käyn myös tarkemmin lävitse tutkimukseni empiirisen osion rakenteen. Tässä yhteydessä on kuitenkin hyvä antaa siitä jo alustava käsitys. Luvuissa 5 ja 6 keskityn keräämäni aineiston analysointiin esittämäni ensimmäisen tutkimuskysymyksen pohjalta; luku 5 keskittyy osakysymykseen (a) ja luku 6 osakysymyksiin (b) ja (c). Luku 7 toimii tutkimukseni yhteenvedona, jossa kartoittamalla edellisissä luvuissa ilmi tulleita eurofederalismin ideologisia perusteita tulen myös vastanneeksi toiseen tutkimuskysymykseeni.

2. FEDERALISMI JA EUROOPAN INTEGRAATIO

Euroopan integraation etenemiselle ja ennen kaikkea sen syventymiselle on tarjottu vuosien saatossa useita erilaisia selityksiä, joista osa on saavuttanut EU-tutkimuksessa vakiintuneen teorian aseman (neofunktionalismi, liberaali intergovernmentalismi jne.).⁵ Federalismi ei sellaisenaan ole puhdasverinen, yksiselitteisen logiikan sisältämä integraatioteoria, vaan enemmänkin monipolvinen ideologia, joka tarjoaa vahvasti normatiivisia, jopa moraalisia, perusteita tietynlaisen hallinto- ja yhteisömuodon puolesta.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö federalistista ajattelua tutkimalla voitaisi sanoa jotain myös EU:n luonteesta ja kehityksestä. Kuten Michael Burgess yhtäällä ja John Pinder toisaalla ovat todenneet, on Euroopan integraatioon aina sisältynyt federalistisiksi luokiteltavia ideoita, jotka ovat suorasti tai epäsuorasti vaikuttaneet kyseisen entiteetin historialliseen muovautumiseen.⁶ Näiden ideoiden sivuuttaminen keskittymällä ainoastaan vakiintuneisiin integraatioteorioihin rajoittaa ymmärrystämme eurooppalaisesta yhdentymisprosessista. Federalismi on siten perusteltu, muita lähestymistapoja täydentävä orientaatio Euroopan integraation tutkimuksessa. Pysin tässä luvussa valottamaan niin federalistista ajattelua kuin sen osuutta Euroopan integraatioprosessissa.

2.1. FEDERALISMI JA FEDERAATIO

Federalismi-sanan juurena on kreikan kielen sana *foedus*, joka merkitsee toveruuteen, tasaveroisuuteen ja luottamukseen perustuvaa vapaaehtoista sopimusta tai liittoa.⁷ Sanana *federalismi* viittaa siis yhteenkuuluvuuteen ja yhteistyöhön sekä laajempaan oppina niihin periaatteisiin, joiden mukaan liiton jäsenten tulisi yhteistoimintansa toteuttaa. Tästä käsityksestä lähtien *federaloitumisen* voidaan katsoa merkitsevän sitä sivilisaatioiden yhteen tulemisen ja -liittymisen prosessia, joka liittyy eli integroi siitä osalliset osaksi laajempaa sopimuksenvaraista liittoa.⁸

Federalismi on ajattelutapana vahvasti normatiivista eli ohjeistavaa. Se tarjoaa vastauksia kysymykseen, miten parhaiten organisoida ihmisten ja ihmisyhteisöjen välisiä suhteita. Näin

⁵ Ks. esim. Wiener & Diez 2004.

⁶ Burgess 2000; Burgess 2004; Pinder 1998.

⁷ Raunio 2002, 37.

⁸ Burgess 2004, 26–29.

tehdessään *federalistit* eli federalistisen ajattelutavan edustajat puhuvat *federaatiosta* jonkinlaisena ideaalitapana järjestää näitä suhteita, ratkaista niihin liittyviä vallanjaollisia kysymyksiä sekä tuottaa etnisen pluralismin keskelle tiettyä yhteisöllisyyttä. Kuten Michael Burgess toteaa, perustuu federaation kestävyys tiettyjen federalististen perusarvojen ylläpitämiselle. Keskeisimpänä niistä on federaation muodostavien ihmisryhmien monimuotoisuuden ja erojen kunnioitus. Federaation tarkoituksena on integroida, ei assimiloida – ylläpitää yhtenäisyyttä moninaisuudessa (unity in diversity).⁹

Federalismi on oppina yhtä laajakantoinen kuin käsitteenä kirjava. Federalistien ajatusrakennelmien sisään mahtuu koko joukko erilaisia variaatioita federaation muodoista ja federoitumisen käytännön toteuttamisesta. Alan kirjallisuuteen perehtymällä voidaan kuitenkin löytää tiettyjä periaatteita ja tunnusmerkkejä, jotka monet federaatiot keskenään jakavat.

Niin klassisessa valtio-opillisessa kuin arkisessa kielenkäytössä federaatiolla viitataan *liittovaltioon*, jossa valta on perustuslain nojalla jaettu kahden tai useamman hallintotason kesken. Useimmiten liittovaltiossa vallankäyttö on hajautettu keskushallituksen eli *liittohallituksen* ja liiton perusjäsenten eli *osavaltioiden* välille siten, että ne ovat kumpikin omilla kompetenssi- eli toimivaltasektoreillaan toisistaan riippumattomia vallankäyttäjiä, mutta kuitenkin koordinoivat tarpeen tullen toimiaan.¹⁰ Federalismin peruseriaatteena on, kuten Tapio Raunio huomauttaa, että hyvä yhteiskunta perustuu yksiköiden väliseen koordinaatioon, ei hierarkiaan. Siksi myös liittovaltiossa toimivalta tulee periaatteellisesti jakaa siten, että liittovaltio- ja osavaltiotaso eivät ole toisilleen alisteisia ja että osasten asema ja toimivaltuudet on turvattu kirjaamalla ne perustuslakiin. Myös yhtenäisvaltiot ovat voineet hajauttaa valtaa alue- ja kunnallistasoille, mutta näiden asema valtiokokonaisuuden sisällä ei ole yhtä autonominen tai pysyvä kuin liittovaltion osavaltioiden. Kunnat ja alueet eivät toisin sanoen ole yhtenäisvaltion perustavia jäseniä, vaan ainoastaan kansa on.¹¹

Perustuslaki ja siihen kirjattu vallanjako ja perusjäsenten pysyväisluontoinen asema ovat liittovaltion olennaisimpia tunnusmerkkejä. Kootusti federalismiin voidaan nähdä sisältyvän kolme yleistä perustuslaillista periaatetta: (1) federaation osasten autonomia, (2) federaation perustuslain ensisijaisuus suhteessa osavaltioiden oikeusnormeihin ja (3) kahden oikeusjärjestyksen välinen

⁹ Ks. edellinen.

¹⁰ Antola 2000, 20. Antolan mielestä puhuttaessa Euroopan unionista mahdollisena Euroopan liittovaltiona on jäsenmaasta osuvinta käyttää termiä *perusjäsen* (constituent part), koska osavaltio ei ole EU:n raameissa korrekki. Samalla tavoin *keskushallitus* on EU:sta puhuttaessa liittohallitusta parempi termi. (Antola 2000, 17.)

¹¹ Raunio 2002, 12–13, 19.

keskinäisosallistuminen eli kahdensuuntainen yhteistyö. Nämä federalistiset periaatteet voivat, kuten Andreas Auer huomauttaa, ilmetä perustuslaillisissa normeissa ilman viittausta federaatio-sanaan, mikä tietenkin johtaa meidät ajattelemaan EU-oikeutta ja sen piirissä sovellettavia, perustuslainomaisia normeja.¹²

Perustuslaillisten ominaisuuksien lisäksi on syytä luetella jokunen muu liittovaltiolle ominainen piirre. Liittovaltiossa päätöksenteko on muodoltaan demokraattista eli päätössäännöiltään enemmistöille tai ylisuurille koalitioille perustuvaa. Päätöksenteko tapahtuu lakiasäätävässä kaksikamarisessa liittoparlamentissa, jonka ylähuoneessa edustautuvat osavaltiot ja alahuoneessa liittovaltion kansaa edustavat suorin vaalein valitut edustajat. Huoneet ovat keskenään tasaveroisia vallankäyttäjiä; esimerkiksi perustuslain muuttaminen edellyttää sekä liittovaltion kansan että osavaltioiden enemmistön hyväksyntää. Samoin osavaltioilla ei ole mahdollisuutta itse yksipuolisesti päättää federaatiosta irrottautumisesta. Liittovaltiossa kansalaisilla on sekä kotiosavaltionsa että liittovaltion kansalaisuus eli heidän oikeutensa ja velvollisuutensa kiinnittyvät kumpaankin tasoon. Liittovaltion ylin toimeenpaneva elin on joko liittoparlamentille vastuullinen hallitus (Westminster-malli) tai suorilla vaaleilla valittava presidentti ja tämän kabinetti (presidenttimalli).¹³

Federalistinen integroituminen voi federaation sijaan johtaa myös liittosuhteiltaan löyhempään *konfederaatioon* eli valtioliittoon. Valtioliitto perustuu itsenäisten valtioiden solmimalle sopimukselle, jossa allekirjoittajaosapuolet sopivat keskinäisestä yhteistyöstä sekä mahdollisille yhteisesti valvotuille toimielimille delegoidusta toimivallasta. Valtioliitossa suvereenit jäsenvaltiot ovat ensisijaisia vallankäyttäjiä ja valtioliiton elimet niiden päätöksistä riippuvaisia. Valtioliitto ei siten itsessään ole itsenäinen, perustuslakiin nojaava ja oman oikeushenkilöyden omaava entiteetti, vaan enemmänkin valtioiden välinen yhteistyöfoorumi. Konfederaatiolla, toisin kuin federaatiolla, ei ole omia kansalaisia, joilla olisi sen lainsäädännöstä suoraan juontavia oikeuksia. Federaatio pyrkii toisin sanoen takaamaan niin poliittisten osiensa kuin kansalaistensa vapauden. Konfederaatio takaa vapaudet ja oikeudet ainoastaan poliittisille osilleen, joiden tehtävänä on taata kansalaistensa vapaus katsomallaan tavalla. Tästä johtuen siinä missä federaatio on valtioiden ja kansalaisten yhteenliittymä, on konfederaatio pelkkä valtioiden välinen liitto.¹⁴

¹² Auer 2006, 21–22.

¹³ Raunio 2002, 18–33.

¹⁴ Raunio 2002, 15–17; Elazar 2001, 51.

Esko Antola tiivistää federalismin ja federaation käsitteet seuraavasti. Sikäli kun federalismi on oppi siitä, miten kansalaisten väliset suhteet voidaan parhaiten järjestää *itsehallinnon* (self-rule) ja *jaetun hallinnon* (shared rule) muotoja yhdistelemällä, on federaatio se konkreettinen, usein perustuslakiin nojaava institutionaalinen järjestely, jossa niin liittovaltiollinen auktoriteetti kuin osavaltiolliset perusjäsenet ovat omilla päätöksentekokoaloillaan suvereenia toimijoita.¹⁵

2.2. ARGUMENTTEJA FEDERALISMIN PUOLESTA

Kuten todettua, tarjoaa federalistinen ajattelu joukon ehdotuksia hyvästä yhteisömuodosta ja sen hyvästä hallinnoinnista. Ollakseen uskottava vaatii ehdotus tuekseen myös joukon perusteluita. Federalismi ei ole tällä saralla poikkeus muista vahvan normatiivisen ulottuvuuden omaavista poliittisista ideologioista, vaan sisältää myös valmiita vastauksia kysymykseen, miksi liittovaltiollinen tai ylipäätään jonkinasteinen federalistinen hallitusmuoto on edullinen tai perusteltu tapa järjestäytyä. Käyn seuraavassa lyhyesti lävitse federaation puolesta esitettyjä argumentteja, joihin oletettavasti myös eurofederalistit turvautuvat.

Kuten edellä jo mainittiin, tulevat liittovaltion tai federalistisen järjestelmän edut esiin maantieteellisesti laajoissa ja/tai etnisesti monimuotoisissa valtiokokonaisuuksissa. Tällaisten olosuhteiden vallitessa liittovaltio on nähty yhtenäisvaltiota parempana tapana hallinnoida monimuotoisuutta eli ylläpitää alueiden ja ihmisryhmien välistä solidaarisuutta.¹⁶

Ensinnäkin turvaamalla osiensa itsehallinnollisen aseman federaatio kykenee väitetysti myös takaamaan kansalaistensa oikeudet ja vapaudet. Myös vähemmistöjen ääni tulee oletetusti näin paremmin kuuluviin päätöksenteossa. Federaation katsotaan paitsi edistävän kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia tarjoamalla niille väyliä niin osa- kuin liittovaltiotasolla myös suosivan konsensushakuisen (määräenemmistöpäätökset ja ylisuuret koalitiot) politiikan muotoutumista antamalla mainituille päätöksentekotasolle välineitä keskinäiseen koordinaatioon.¹⁷

¹⁵ Antola 2000, 20.

¹⁶ Raunio 2002, 33–35; Antola 2000, 17–19.

¹⁷ Ks. edellinen.

Toisekseen federaation sisäinen koordinaatio ja koheesio vähentävät osien välisiä jännitteitä, mikä lisää niiden välistä vakautta. Sisäisen rauhan lisäksi federaatio tarjoaa kollektiivisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkansa kautta jäsenilleen turvaa ulkoisia hyökkäyksiä vastaan. Federaation resurssien yhteenkokoaminen antaa sille myös paremmat mahdollisuudet varautua muita mahdollisia riskejä, kuten ympäristö- tai luonnonkatastrofeja, vastaan.¹⁸

Kolmanneksi luomalla yhteiset sisämarkkinat federaation alueelle federaatio lisää niin taloudellista kasvua kuin tuotannollista tehokkuutta. Kasvu on seurausta paitsi markkina-alueen sisäisen kaupankäynnin vapautumisesta myös federaation toimimisesta yhtenäisenä kauppablokkina maailmanmarkkinoilla. Tehokkuutta lisää mahdollisuus innovatiivisten talouspoliittisten kokeilujen suorittamiseen ensin yhdessä osavaltiossa, josta ne voidaan omaksua tarvittaessa myös laajempaan käyttöön. Myös markkina-alueen sisäisen kilpailun tiivistyminen johtaa talouden tehostumiseen niin laadullisesti kuin määrällisesti.¹⁹

Neljänneksi federaation on katsottu antavan kansalaisille mahdollisuuden identifioitua ja kiinnittyä useampiin poliittisiin tasoihin aina alue- ja osavaltiotasosta liittovaltioon. Karmis ja Norman nimeävätkin useamman päällekkäisen identiteetin mahdollistamisen yhdeksi federoitumisen keskeiseksi perusteluksi, koska monikerroksinen kollektiivinen identifioituminen luo oletettavasti koheesiota ja suvaitsevaisuutta sekä vähentää nurkkakuntaisuutta ja sitä kautta erimielisyyksiä. Samalla Karmis ja Norman kuitenkin muistuttavat, että käytännössä kansalaiset kiinnittyvät yleensä vahvemmin joko osa- tai liittovaltioon. Niin sanotuissa kansallisvaltiollisissa federaatioissa, kuten esimerkiksi Saksassa, liittovaltion taso on tullut usein ensisijaisen kollektiivisen identiteetin lähteeksi.²⁰

Monien ajattelijoiden mielestä modernin liittovaltion luomisella on pyritty heikentämään eripuraisia siirtolais- ja paikallisidentiteettejä uutta kansallista identiteettiä ja sen ensisijaisuutta vahvistamalla. Amerikan Yhdysvallat lienee paras esimerkki tällaisesta liittovaltion kautta tapahtuneesta *kansakunnanrakentamisesta* (nation building), jossa federalismin kautta on pyritty luomaan kaikkia erityisidentiteettejä yhdistävää kollektiivista me-ajattelua, amerikkalaisuutta. Alexander Hamiltonin ja muiden 1700-luvun lopun amerikkalaisten federalistien mielestä kansalaisten oli toivottavaa kiinnittyä ennen kaikkea liittovaltioon, toive, joka kiteytyi hokemaan ”one nation, one united people”.

¹⁸ Ks. edellinen.

¹⁹ Ks. edellinen.

²⁰ Karmis & Norman 2005, 5–11.

Yksinkertaista tai helppoa se ei kuitenkaan ollut, sillä Yhdysvaltojen piti läpikäydä verinen sisällissota (1861–1865), ennen kuin kansallinen identiteetti alettiin omaksua ensisijaisena ja legitiiminä kiinnittymismuotona.²¹ Kuten tulemme huomaamaan, myös Euroopan integraation kohdalla identiteettikysymykset muodostavat yhden varsin kiistellyn aihealueen.

2.3. FEDERALISMI JA INTEGROITUMINEN

Federalismin realisoinnin eli integraation ei tarvitse johtaa liittovaltion perustamiseen: kyse voi olla liittovaltiollistumisesta ilman täysiverisen liittovaltion perustamista, prosessista, jonka päämäärä on avoin mutta joka itsessään sisältää federalistisiksi luettavia ideoita tai periaatteita. Federalismin institutionalisoimiseen eli federoitumiseen ei toisin sanoen ole olemassa mitään yhtä ainoa kaavaa, eikä sen myöskään siksi tarvitse tuottaa identtisiä lopputuloksia. Jokainen integraatioprosessi ja federaatio on yksittäistapauksensa. Euroopan unionin suhteen tämä merkitsee sitä, että yhdentymisprosessin ei voida olettaa lopullisesti muistuttavan mitään tunnettua federaatiomallia.²²

Tästä johtuen federalismi ja liittovaltio on käsitteinä pidettävä erillään toisistaan. Yhtäältä federalismi, ollessaan ideoiden ja periaatteiden kautta läsnä poliittisen integraation prosesseissa, ei välttämättä edellytä liittovaltion synnyttämistä, vaan voi johtaa myös löyhempiin valtioiden välisiin federalistiluonteisiin liittoihin. Toisaalta liittovaltion synnyn taustalla on välttämättä aina federalismiin lukeutuva yhteiskuntafilosofia tai ideologia. Federalistisia periaatteita voi toisin sanoen ilmetä hyvinkin erilaisissa organisoitumismuodoissa.²³

Kalypso Nicolaidiksen tulkinnan mukaan federalismi on edelleen Jean Bodinin 1500-luvulla alullepaneman valtiokeskeisen paradigman vanki: federaatio mielletään yhä valtiona, vaikkakin yhtenäisvaltiosta poikkeavana liittovaltiona (engl. federal *state*). Federaation alkuperäinen, Johannes Althusiuksen 1500- ja 1600-lukujen taitteessa ideoitu tarkoitus oli kuitenkin toimia nimenomaan tämänkaltaisen valtioajattelun vaihtoehtona. Federalismin tarkoituksena ei ollut tuottaa tietynlaista erityisvaltiota, vaan visioida kokonaan uudenlainen ihmisyyhteisöjen yhteenliittymä, jonka jokainen osa olisi itsessään autonominen kokonaisuus, eikä pelkkä alisteinen osa jotain suurempaa kokonaisuutta.

²¹ Elazar 1996, 109–110; Elazar 1984.

²² Antola 2000, 20–21; Burgess 2000, 25–28; Burgess 2004, 27, 29.

²³ Menon & Schain 2006, 4; Burgess 2004, 29.

Autonomisten osien muodostama kokonaisuus olisi jälleen kokonaan uusi, itsenäinen entiteetti, enemmän kuin sen koostamat osaset yhteensä. Toisin kuin valtioajattelu, federalismi ei pyrkinyt hierarkioita luomalla ratkaisemaan ”yhden” (kokonaisuus) ja ”monen” (osakokonaisuudet) välistä jännitettä, vaan ainoastaan tarjoamaan uudenlaisia yhteistyömuotoja sen hallinnointiin. Nykypäivän perspektiivistä käsin Nicolaïdis kutsuu tätä ”postfederalistiseksi visioksi” tai ”federalistiseksi visioksi valtion tuolla puolen”, joita molempia tarvitaan erityisesti Euroopan integraatiosta käytävän, vanhoihin valtiokeskeisiin kategorioihin kompastelevan federalismikeskustelun selkiyttämiseksi.²⁴

Daniel J. Elazarin mukaan federalismin valtiokeskeinen, liittovaltiota löyhempien valtioliittojen kustannuksella suosiva mieltäminen on pitkälti Yhdysvaltain itsenäistymistä vuonna 1776 seuranneen pohjoisamerikkalaisen federalismikeskustelun sekä käytännön liittovaltionrakennuksen tulosta. Uutta valtiomuotoa koskenut federalistien ja antifederalistien välinen sanasota²⁵ yhdessä vuoden 1787 federaation synnyttäneen perustuslain, joka korvasi vuodesta 1777 heikonlaisesti toimineen perustuslakiluontoisen Articles of Confederation -asiakirjan, kanssa johtivat konfederaation käsitteen leimaantumiseen eräänlaiseksi federaation rappeutuneeksi muodoksi.²⁶

Bodinilainen paradigma osoittaa kuitenkin heikkenemisen merkkejä. Elazarin mukaan samalla, kun maailma on siirtynyt maailmansotien jälkeen modernista epookista kohti postimodernia, on myös maailmanpolitiikan painopiste liikahtanut (kansallis)valtiokeskeisestä kohti federalistista. Tämä paradigmanvaihdos on havaittavissa valtioiden välisen yhteistyön laadullisena tiivistymisenä ja määrällisenä kasvuna. Niin globaalit (YK), funktionaaliset (Nato) kuin alueelliset (EU, Afrikan unioni) integroitumisen muodot ovat valmistaneet tien uudelle, federalistisia ideoita yhä enemmän ja enemmän omaksuvalle maailmanjärjestykselle.²⁷

Euroopan unionin osuus tässä valtiokeskeisyyttä pakenevassa ja uudenlaisia yhteentulemisen muotoja kokeilevassa paradigmassa on Elazarin mukaan merkittävä. Hän kutsuu EU:ta *postmoderniksi konfederaatioksi*, uudenlaiseksi ja omalaatuiseksi valtioliitoksi, joka on integraation edetessä laajentanut toimivaltaansa funktio kerrallaan jäsenmaiden minimoidessa itseensä kohdistuvat

²⁴ Nicolaïdis 2001, 9, 440–442.

²⁵ Amerikkalaisista federalisteista tunnetuin oli Alexander Hamilton, joka yhdessä James Madison ja John Jayn kanssa kirjoitti joukon Amerikan federaation puolesta kantaottavia kirjoituksia, jotka myöhemmin koottiin The Federalist Papers -nimiseksi teokseksi.

²⁶ Elazar 1998, 110.

²⁷ Elazar 1996, 417–418; Elazar 2001, 32–35.

suvereniteettihävikit. Perinteistä konfедераatio EU muistuttaa siksi, että sen jäsenmaat ovat edelleen unionin kompetenssien viimekätisiä määrittäjiä, unionilla itsellään ei ole niin kutsuttua kompetenssi-kompetenssia eli kykyä määrittellä omia toimivaltuuksiaan. Perinteisestä konfедераatiosta EU:n taas erottaa sen poikkeuksellisen vahva ylikansallinen ulottuvuus erityisesti talouden ja kaupan saralla.²⁸

Euroopan rohkea integraatiokokeilu on kaikesta huolimatta kohentanut konfедераatiotyypin järjestelmän uskottavuutta. Aivan kuten Yhdysvaltain liittovaltiojärjestelmä pyrki aikanaan välttämään vanhan mantereen valtiojärjestelmän erheet, on EU eurooppalainen yritys vihdoinkin uudistaa westfalienilaista kansallisvaltiollista järjestelmää, päivittää se postmodernin aikakauden tarpeita vastaavaksi. Samalla tavoin kuin Yhdysvalloista tuli perustamisensa jälkeen modernin federaation malliesimerkki, on Euroopan unionilla mahdollisuus Elazarin mielestä rakentua postmodernin konfедераation esikuvaksi. EU on elävä esimerkki siitä, että federalismista ammentava integraatio voi ”päämäärättömyydestään” huolimatta olla elinvoimainen ja jatkuvasti kehittyvä. Vaikka EU ei politologien silmin aina tunnu toimivan teoriassa, toimii se silti sitä useammin käytännössä.²⁹

2.4. EUROOPPALAISEN FEDERALISMIN HISTORIALLISTIA JUONTEITA

Ennen kuin käsittelemme tarkemmin federalismin ja Euroopan integraation nykyistä suhdetta, on hyvä luoda sitä historiallista kamaraa, jonka läpi eurooppalaisen federalismin aatteelliset idut ovat vartensa kasvattaneet.

Heikki Mikkelin mukaan yksi eurooppalaisen federalistisen ajattelun keskeisimmistä perinteistä on kiinnittynyt nimenomaan rauhaan ja sen saavuttamiseen ja ylläpitämiseen federalistisen hallinnon avulla. Tämän tradition tunnetuimpana edustajana on saksalaisfilosofi Immanuel Kant, joka teoksessaan *Ikuiseen rauhaan* (1795) esitti moraalifilosofisen perustelun eurooppalaisen ja lopulta maailmanlaajuisen federaation puolesta. Ainoastaan tämänkaltainen liitto saattaisi tuoda lopun itsenäisten valtioiden väliselle itsetuhoiselle sotien kierteelle.³⁰

²⁸ Elazar 2001, 37–39; Raunio 2002, 141.

²⁹ Elazar 1998, 105–107, 111.

³⁰ Mikkeli 1998.

Euroopan yhdentymisen, eurooppalaisten valtojen sitominen jonkinlaiseen niiden suhteita sääntelevään liittoon, ei siten ole ajatuksena nuori, vaan sen puolesta on esitetty viimeisten vuosisatojen aikana useita eri perusteluille nojaavia puheenvuoroja. Rauhan lisäksi federalistinen ajattelu on perustellut federalistisen järjestelmän hyödyllisyyttä kansalaisten oikeuksien ja demokratian toteutumisen näkökulmasta. Filosofisempien pohdintojen lisäksi on esitetty lukematon määrä käytännöllisempiä suunnitelmia, kuinka eurooppalaisten valtojen liitto tulisi toteuttaa eli kuinka valtioiden suvereniteettia tulisi rajoittaa ja miten valta tulisi jakaa ja hajauttaa.³¹

Eurofederalismin teoreettiset hahmotelmat saivat tilaisuuden realisoitua käytännössä vasta 1900-luvun myrskyisten alkuvuosikymmenten myötä. Tästä johtuen ei tässä yhteydessä olekaan syytä lähteä yksityiskohtaisesti tarkastelemaan eurofederalismin pitkää aatteellista historiaa, vaan riittää, että keskitymme Euroopan unionin muotoutumisen kannalta olennaiseen lähihistoriaan, eritoten maailmansotien väliseen ja jälkeiseen aikaan.

Kuten Heikki Mikkeli toteaa, eurooppalainen yhdentymiskehitys ei ole ollut lainomainen, ihmistoimijoista riippumaton prosessi, vaan ”kunakin aikana Euroopan yhdentymisen suunnalla on ollut arkkitehtinsa”.³² Arkkitehtien vaihtuessa ovat perustavoitteet, kuten rauha, vauraus ja ulkoisen uhan torjuminen, säilyttäneet asemansa hankkeen ytimessä. 1900-luvun kansallishegemonian kuolettavista seurauksista tyrmistyneenä eurofederalismi otti erityistehtäväkseen modernisaation ja teollistumisen myötä juurtuneen kansallisvaltiollisen järjestelmän korvaamisen uudenaikaisella lakiin ja sopimukseen sekä yhteisiin taloudellisiin intresseihin perustuvalla ylikansallisella yhteisjärjestelmällä. Euroopan tuli löytää tasapaino maanosan yhtenäisyyden ja kansallisten, kulttuuristen ja etnisten erityisyyksien välillä.

Ensimmäinen maailmansota loi merkittäviä paineita kansainvälisen yhteistyön kehittämiseksi. Presidentti Woodrow Wilsonin ideoimasta Kansainliitosta piti tulla konflikteja ehkäisevä ja ratkaiseva maailmanlaajuisen yhteistoiminnan ydinelin, mutta toisin kuitenkin kävi. Myös Euroopassa tiiviimpää integraatiota puoltaneet ehdotelmat tyrmättiin liian radikaaleina; oltiin valmiita yhteistyöhön, mutta liian pitkälle meneviä päätöksiä haluttiin välttää. Tässä kaksijakoisessa ilmapiirissä yksi keskeisistä Euroopan yhdentymistä ajavista tahoista oli itävaltalaisen kreivin Richard Coudenhove-Kalergin johtama Paneurooppalainen liitto. Vaikka kreivin visioima Paneurooppa merkitsi perustuslaillisen

³¹ Raunio 2002, 38–50.

³² Mikkeli 1994, 187.

liittovaltion sijaan eurooppalaisten kansojen välistä löyhempää poliittis-taloudellista valtioliittoa, eli asetti valtioiden itsemääräämisoikeuden ylikansallisen hallinnonin edelle, oli paneurooppalaisuus tarkoitusperiltään eurofederalismin ajatteluperinnettä seuraava: Euroopan, ja sitä kautta myös maailman, kohtalonkysymys oli, kuinka kansainvälinen anarkia voitaisiin korvata järjestystä luovilla demokraattisilla valtioliittoumilla.³³

Paneurooppalaisuus peittyi yhdessä muiden yhdentymisaatteiden kanssa 1930- ja 1940-lukujen tyrskyihin, mutta toisen maailmansodan jälkeen integraatiovisioille oli jälleen akuutti tilaus. Ironisesti voidaan todeta, että Hitler sekä myöhemmin Stalin olivat (Länsi-)Euroopan yhdentymisen keskeiset alullepanijat. Sotaa seurannut puolivuosisikymmen oli federalistisen liikkeen kulta-aikaa. Natsien lyöminen oli monille vastarintaliikkeen edustajille vain ensimmäinen askel maanosan poliittisen arkkitehtuurin uudelleen piirtämisessä, ja tässä sommitteluprosessissa myös federalistien ideat kävivät hyvin kaupaksi.³⁴ Kehottipa Winston Churchillkin vuonna 1946 Zürichissä pitämässään puheessa Saksaa ja Ranskaa muodostamaan mannermaisen liittovaltion, jonka hankkeen tueksi Amerikka ja Britannia asettuisivat.³⁵

Vaikkei aivan yhtä kauaskantoinen, oli myös kanaalintakainen poliittinen ilmapiiri enemmän tai vähemmän jonkinasteista taloudellista yhdentymistä ja poliittista lähentymistä suosivaa. Ranska toivoi hillitsevänsä Saksan hegemoniapyrkimyksiä energia- ja raaka-aineresurssien yhteishallinnonin kautta.³⁶ Länsi-Saksa tahtoi käyttää yhteisöväylää hyökkäyssodassa kolhiintuneen asemansa paikkaamiseen. Italiassa ylikansallinen yhteistyö koettiin keinona taltuttaa fasismi ja ylläpitää maan vakautta. Pienet Benelux-maat, Belgia, Hollanti ja Luxemburg, toivoivat keskinäisriippuvuutta lisäämällä suojaavansa oman asemansa isompiensa rinnalla. Myös Neuvostoliiton vahvistuminen ja sisäsyntyisen kommunismin pelko loivat yhdentymispaineita ja antoivat Yhdysvalloille syyn tukea niin Euroopan jälleenrakennusta kuin integraation ensiaskelia. Tämän ohella yhteisöraide nähtiin sodanruntelemien eurooppalaisten valtojen mahdollisuutena ajaa omia maailmanlaajuisia taloudellisia

³³ Coudenhove-Kalergi 1930; ks. myös Väyrynen 1997.

³⁴ Burgess 2004, 31.

³⁵ Esim. Antola 2000, 15.

³⁶ Ranskan ulkoministeri Robert Schumanin toukokuun yhdeksäs vuonna 1950 antama julistus (The Schuman Declaration, ks. esim. Nelsen & Stubb 2003) tiivisti hyvin tarpeen sitoa Ranska ja Saksa toisiinsa sellaisin taloudellisin sitein, jotka tekisivät hyökkäyssodan kannattomaksi.

intressejään sekä kohentaa omaa sodan heikentämää maailmanpoliittista vaikutusvaltaansa kahden supervallan välissä.³⁷

Yhdentymissuunnitelmat lähtivät todenteolla liikkeelle 1940- ja 1950-lukujen taitteessa. Alku ei kuitenkaan sujunut ilman kangerteluja. Federalistien Euroopan federaation kulmakiviksi visioimat *Euroopan puolustusliitto* (European Defence Community, EDC) ja *Euroopan poliittinen yhteisö* (European Political Community, EPC) kaatuivat omaan epärealistisuuteensa. Sekä John Pinder että Esko Antola toteavatkin kansallistunteella ryyditetyn suvereniteettiajattelun uudelleen vahvistumisen vieneen lopulta voiton välittömistä federaatiohaaveista. Yhdentymiselle tuli löytää vaihtoehtoinen, valtioiden välittömiä intressejä palveleva liikerata. Federalismi ei tyystin kadonnut, mutta joutui asemoimaan itseään uudelleen.³⁸

Integraatioprojekti saatiin lopulta alulle, kun vuonna 1952 *Euroopan hiili- ja teräsyhteisöstä* (European Coal and Steel Community, ECSC) muodostui mainittujen kuuden valtion perustamana ensimmäinen todellinen ylikansallinen eurooppalainen yhteisöinstanssi. Talousintegraatio tiivistyi entisestään vuonna 1958, kun sekä *Euroopan talousyhteisö* (European Economic Community, EEC) että *Euroopan atomienergiayhteisö* (European Atomic Energy Community, EAEC) näkivät saman kuusikon toimesta päivänvalon. Mainitut kolme yhteisöä yhdistyivät lopulta vuonna 1967 *Euroopan yhteisön* (European Community, EC) nimikkeen alle omaksuen komission ja neuvoston osalta yhtenäisen institutionaalisen rakenteen. Taloudesta oli tullut yhdentymisen vipuvarsi, johon jäsenvaltiot olivat auliita tarttumaan.

Taloudellinen integraatio, joka tulkittiin niin taloudellisista kuin turvallisuusnäkökohdista funktionaaliseksi eli päämäärärationaaliseksi järjestelyksi, antoi jäsenilleen mahdollisuuden yhteistoimintaan ilman kansallisten ideaaliensa merkittävää uhraamista. Seurauksena oli vähittäinen yhdentymisprosessi, joka huokui enemmän *ad hoc* -henkistä, funktio funktiolta etenevää lähentymisliikettä kuin perustavanlaatuisen ideaaliyhteisön välitöntä luomistarvetta. Pikkuhiljaa integraatiojunaan nousi mukaan elementtejä myös muilta politiikan sektoreilta. Tämä kehityskulku koki yhden huipentumansa Maastrichtin sopimuksessa, joka vuonna 1992 lanseerasi Euroopan unionin, joka liitti itseensä vanhan talousyhteisön sekä laajensi integraation kattamaan eriasteisesti myös ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä oikeus- ja sisäasioita.

³⁷ Pinder 1998, 257–258; Antola 2000, 15.

³⁸ Pinder 1998, 4; Antola 2000, 16.

Integraatio on näihin päiviin saakka säilyttänyt asteittaisesti ja rajoitetusti syvenevän funktiokeskeisen peruluonteensa, mikä on tarjonnut niin pro- kuin anti-EU-osapuolille mahdollisuuden välttää yhdentymisen lopullisesta muodosta käytävän keskustelun poliittiset karikot. Integraatiosta puhuttaessa on ollut poliittisesti edullisempaa jättää eurooppalaisen lähentymisprosessin päämäärä avoimeksi.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö integraatiolle olisi epävirallisesti annettu laajakantoisempia ja suhteellisen laajasti jaettuja tavoitteita. Heikki Mikkelin toteamusta mukaillen, vaikka Eurooppa lipuu eteenpäin sammutetuin lyhdyin, mahdollisimman huomaamattomasti ja ilman yhteisesti päätettyä satamaa, on sen EU-myönteisillä ja ennen kaikkea federalisteiksi lukeutuvilla luotseilla jonkinasteinen yhteisesti jaettu visio poliittisesti yhentyneestä Euroopasta, missä kansalliset rajat ovat menettäneet merkityksensä ja yhteisöllisyys kukoistaa.³⁹

Integraatioprosessia on uitettu eteenpäin niin idealismin kuin funktionalismin hengessä. Idealismi ja funktionalismi konkretisoituvat kahdessa Euroopan yhdentymisen merkkihahmossa, italialaisessa Altiero Spinellissä ja ranskalaisessa Jean Monnet’ssa, jotka kummatkin lähestyivät samaa tavoitetta eli Euroopan federaatiota eri strategisista tulokulmista. Spinelli tavoitteli sotavankeudessa vuonna 1941 laatimassaan Ventotenen julistuksesta⁴⁰ lähtien välittömästi Euroopan federaation perustavaa perustuslakia, kun taas Monnet⁴¹ tajusi perustuslakitavoitteen haastavuuden ja visioi pienin askelin etenevän, hiili- ja teräsyhteisöstä alkaneen yhdentymisprosessin, johon jäsenvaltiot olivat niiden sisäpolitiikan lyhyen aikavälin tavoitteet huomioiden valmiimpia sitoutumaan. Monnet’n menettely on eittämättä osoittautunut pitkän aikavälin tarkastelussa vahvemmaksi, vaikka monien mielestä vähittäisen integroitumisen rajat ovat tulleet 2000-luvulla viimein vastaan, mikä näyttäisi vaativan siirtymistä Spinellin ajaman perustuslaillisen menettelyn piiriin.⁴² Kuten tulemme huomaamaan, tämä ajattelutapa on erittäin vahvasti läsnä eurofederalistien keskuudessa.

³⁹ Mikkeli 1994, 143, 192.

⁴⁰ Spinellin yhdessä Ernesto Rossin kanssa vuonna 1941 muotoilema Ventotenen manifesti (The Ventotene Manifesto, ks. esim. Nelsen & Stubb 2003) alleviivasi kansallisvaltiollisen järjestelmän epäkohtia, niitä rajoittamattoman kansallisen suvereniteetin varjopuolia, jotka olivat johtaneet Euroopan dikatuuriin, totalitarismiin ja lopulta tuhoisiin sotiin. Nationalismi oli kansainvälisesti itsetuhoinen aate, johon tuli puuttua kovalla kädellä. Euroopassa tämä merkitsi kansallisvaltiollisten jakolinjojen murtamista uuden federalistisen järjestelmän tieltä. Perustuslaillinen Euroopan federaatio, Euroopan Yhdysvallat, ei ollut ainoastaan Euroopan, vaan koko maailman rauhan tae. Spinelli kutsui omaa lähestymistapaansa ”demokraattiseksi radikalismiksi”.

⁴¹ Oivaa luettavaa on Monnet’n omaelämäkerrallinen (Monnet 1978).

⁴² Pinder 1998, 5, 261–262.

Federalististen visionäärien panosta vähättelemättä on kuitenkin selvää, että integraatio ei ole edennyt ilman yhteisön perusjäsenten konkreettisia poliittisia päätöksiä sekä päätösten toimeenpanoa ja niihin sitoutumista. Sekä Michael Burgessin että John Pinderin tulkinnan mukaan aatteellisesti päämäärätietoiset eurofederalistit niin EU-instituutioissa, -parlamentissa kuin kansalaisjärjestöissä ovat toisinaan saaneet liittolaisia kansallisista hallituksista, jotka eivät välttämättä ole jakaneet federalistien pidemmän aikavälin visiota mutta joiden lyhyen aikavälin intressien mukaista on kaikesta huolimatta ollut aika ajoin syventää ja laajentaa integraatiota. Euroopan integraation federalistiset askeleet eivät siten ole puhtaan ideologian, vaan myös käytännön tarpeista nousseiden poliittisten tahtotilojen tulosta. Idealismi ja pragmatismi ovat lyöneet kättä integraation eri vaiheissa antaen sille federalistista liikevoimaa.⁴³

Jäsenvaltiot ovat eittämättä enemmän kuin osavastuussa integraation ylikansallisesta kehityksestä ja maantieteellisestä laajenemisesta; unionin federaatioasteen kasvaminen on niiden harjoittaman Eurooppa-politiikan tuotosta. Jäsenvaltiot ovat olleet eurooppalaisen integraation ja siten eurooppalaisen federalismin viimekätisiä, jolleivät arkkitehteja niin ainakin rakennusmestareita. Lopuksi on syytä tarkastella, millainen niiden pystyttämä EU-järjestelmä on federalismia ajatellen.

2.5. EUROOPAN INTEGRAATIO JA FEDERALISMI

Charles Pentlandin integraatiolle antama klassinen määritelmä kuuluu seuraavasti: ”Integraatio on prosessi, jossa kahdeksi tai useammaksi kansallisvaltioksi alun perin organisoituneet kansat tai ihmisryhmät tulevat perustaneeksi poliittisen kokonaisuuden, jota voidaan jossain merkityksessä kuvata yhteisöksi.”⁴⁴ Integraatio merkitsee siten enemmän kuin pelkkää kansainvälistä yhteistyötä tai hallitustenvälistä assosiointia. Myös Euroopan integraation tuottama Euroopan unioni on kansainvälisestä politiikasta, monenkeskisen diplomatian merkityksessä ymmärrettyinä, poikkeava yhteisömuoto, enemmän kuin pelkkä valtioiden välinen järjestö, mutta vähemmän kuin perinteinen liittovaltio. Eurointegraatio on ennennäkemätön kokeilu muokata kansallisvaltioiden välisiä taloudellisia ja poliittisia suhteita, luoda yhteisöllistä – federalistista – mentaliteettia ja toimintatapoja ennen niin suljettujen ja itseriittoisten valtiokokonaisuuksien välille.

⁴³ Pinder 1998, 260–261; Burgess 2004, 38.

⁴⁴ Pentland 1973, 21. Käännös on minun.

Euroopan integraation ja federalismin suhde on jo kielenkäytön osalta erityisen omintakeinen. Euroopan liittovaltiosta tai federaatiosta puhuminen ei ole ollut integraation hyväksyttävyyden näkökulmasta edullista, mikä on havaittavissa muun muassa EU:n 2000-luvun alun perustuslakiehdotelmassa⁴⁵. F-sanat federaatio ja federalismi eivät ole missään vaiheessa sisältyneet unionin perussopimusteksteihin. Niiden retorinen käyttö näyttää muutoinkin vaativan enemmän perustelua kuin niiden käyttämättä jättäminen. Tämä siksi, että federalismi on Euroopassa yleisesti mielletty kansallisvaltioiden kustannuksella tapahtuvaksi vallan keskittämiseksi. Federalismia on toisin sanoen tulkittu Nicolaidiksen ja Elazarin mainitsemalla valtiokeskeisellä tavalla. Tästä johtuen myös eurooppalaisen integraation puolestapuhujat, pois lukien kaikkein kärkevimmät federalistit, ovat pyrkinet korvaamaan tabun asemassa olevia f-sanoja erilaisilla korvaavilla ilmauksilla. Termit kuten *ylkansallinen* (surpanational), *poliittinen yhteisö* (political community) ja *yhä tiiviimpi unioni* (ever closer Union) ovat tulleet värittämään integraation syventämistä käsitteleviä sananparsia. Eurooppalaista federalismia on toisin sanoen vaikea ymmärtää ilman sen omintakeisen sanaston tuntemusta.⁴⁶

Käytettiin poliittisessa retoriikassa f-sanoja tai ei, on integraatiossa ja sen erityisesti sen tuotoksessa EU:ssa paljon sellaisia elementtejä, jotka politologisilla silmillä tarkastellen heijastelevat federalistisia periaatteita. Yksi tapa lähestyä federalismin ja integraation suhdetta onkin tarkastella EU-järjestelmästä tehtyjä käsitteellistyksiä. Vaikka federalismi ei olisikaan EU:n julkilausuttu tavoite, on se oivallinen väline unionin luonteen määrittelemiseen.

Edellä Daniel J. Elazar kutsui EU:ta postmoderniksi konfедераatioksi. Myös Michael Burgess yhtyy tähän Elazarin näkemykseen kutsuen EU:ta uudennlaiseksi kansainväliseksi organisaatioksi, uudeksi konfедераation muodoksi, joka jatkuvasti muuttuen ei lokeroidu vanhoihin kiinteisiin federalistisiin kategorioihin mutta joka siitä huolimatta ilmentää niistä useita.⁴⁷ Samaa käsitteellistystrendiin nojaa myös Kalypso Nicolaidis, jonka mukaan EU olisi paras ymmärtää liittovaltion sijaan liittounionia, ei-keskitettynä ylikansallisena yhteisönä, joka edustaa ”kolmatta linjaa” perinteisten liittovaltiollisten ja valtioliittollisten järjestelmien välillä. EU ei ole, eikä siitä ole lähimainkaan tulossa, yhden

⁴⁵ On enemmän kuin vain semanttisesti kertovaa, että vuoden 2004 perustuslakiehdotuksen nimi vaadittiin vaihdettavaksi perustuslaista perustuslailliseksi sopimukseksi (Constitution → Constitutional Treaty). Perustuslaki kun viittaa selkeästi enemmän liittovaltioon, kun sopimus taas valtioliiton.

⁴⁶ Nicolaidis & Howse 2001, 9.

⁴⁷ Burgess 2000, 49, 255, 269.

eurooppalaisen kansan yhteisö, vaan usean eurooppalaisen kansan liitto, jonka yhteisöllisyys on perustoiltaan enemmän rationaalista kuin emotionaalista.⁴⁸

Myös muut EU-tutkijat näyttävät suosivan EU:n poikkeuksellisuutta alleviivaavia määritelmiä. Andrew Moravcsikin huomio lienee niistä kärkevin. Hän esittää EU:n olevan ei vain asteeltaan, vaan jo kategorialtaan erilainen ja ennen kaikkea toimivallaltaan heikompi kuin perinteiset kansallisvaltiolliset federaatiot. EU ei ole super- tai liittovaltio, vaan enemmänkin yksi taso monitasoisessa eurooppalaisessa hallintojärjestelmässä. Tästä perustavasta tyyppierosta johtuen Moravcsik varoittaa vertaamasta unionia kansallisvaltiollisiin demokratioihin, niin yhtenäis- kuin liittovaltiollisiin. EU-järjestelmää arvioitaessa unohtuukin monesti sen omalaatuisuus. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat eurokriitikkojen ja -federalistien moninaiset unionin legitimitettä koskettelevat argumentit unionin perustavanlaatuisesta demokratiavajeesta, jotka Moravcsikin mukaan liikkuvat lähes täysin abstraktin demokratiateorian tasolla. Samalla unohtuu se tosiasia, että EU-instituutiot ovat edelleen jäsenmaiden tahdosta johtuen heikkoja tai olemattomia toimijoita kansalaisia lähinnä olevilla politiikkasektoreilla – kuten verotuksen, hyvinvointipalveluiden, järjestyksen ylläpidon, koulutuksen ja kulttuurin saroilla –, eikä niitä tämän kapea-alaisen mandaatin tähden voi asettaa normien suhteen samalle viivalle perinteisten edustuksellisten demokratioiden kanssa.⁴⁹

Moravcsikin kaltaisten ajattelijoiden huomiot muistuttavat meitä EU:n erityislaadusta, sen *sui generis* -luonteesta, joka pakenee traditionaalisille kansallisille ja kansainvälisille järjestelmille poliittisesti muotoiltuja standardeja ja mitta-asteikoita. Tätä ei kuitenkaan tule tulkita analyttisen analogianvedon ja vertailtavuuden esteenä. Koska jokainen integraatio on itsessään uniikki kokonaisuus, vaatii EU:n käsittäminen muihin federalistisen perheen jäseniin verrattuna poikkeuksellista mielikuvitusta ja analyttistä särmää. EU on Michael Burgessin sanoin ”käsitteellinen engima” tai ”älyllinen palapeli”,⁵⁰ jonka federalismista muistuttavista palasista voidaan vertailevan politiikan tutkimuksen keinoin saada vinkkejä integraation suuntaa ja logiikkaa hahmottavia laajempia teorioita muodostettaessa.⁵¹

EU on järjestelmänä federalististen ja antifederalististen, ylikansallisten ja kansallisten, voimien välinen kompromissi. Tämä on havaittavissa selkeästi EU:n institutionaalisessa rakenteessa ja

⁴⁸ Nicolaïdis 2006, 59–60.

⁴⁹ Moravcsik 2001, 163–168, 186–187

⁵⁰ Burgess 2000, 254.

⁵¹ Ks. Menon & Schain 2006.

toimivallanjaossa. EU täyttää jäännöksettä vain osan Raunion liittovaltiolle esittämistä viidestä minimikriteeristä:⁵²

(1) Vallanjaon osalta EU ei ole täysiverinen liittovaltio, koska sillä ei ole pysyvää toimivaltaa, vaan ainoastaan jäsenvaltioiden sille väliaikaisesti siirtämää valtaa. Kuten todettua, jäsenvaltiot ovat edelleen niskanpäällä kompetensseista päätettäessä.

(2) EU:lla ei ole federaatioille tyypillistä perustuslakia. Euroopan integraatiolle on ollut leimallista sen juridinen kehittyminen ilman varsinaisen perustuslain antamaa kehikkoa, vaikkakin unionin perustamis- ja perussopimusten on tulkittu niin *de facto* kuin *de jure* nauttivan perustuslainomaista normiasemaa. Perussopimusten muotoilu ja hyväksyntä tapahtuu edelleen ainoastaan jäsenmaiden yksimielisyyden vallitessa ja ilman EU-äänestäjäkunnan sananvaltaa. Vaikka EU:lla on järjestelmänä sekä oikeussubjektius että omia kansalaisia, eivät nämä kansalaiset ole päässeet suoranaisesti vaikuttamaan liittonsa subjektiuden perustavien rajojen muotoiluun.

J. H. H Weilerin mukaan perustuslain muodollinen puuttuminen ei kuitenkaan estä EU:ta toimimasta federalismin periaatteiden mukaisesti. Unionin perustuslakiarkkitehtuuri pitää jo nyt sisällään useita perustuslaillisia periaatteita (ensisijaisuusperiaate, suoran vaikutuksen periaate, vallan jakaminen järjestelmän instituutioiden ja perustavien osasten kesken) olematta kuitenkaan yksiselitteinen, federaation perustavien valtioiden ja federaation kansan hyväksymä perustuslakiasiakirja.⁵³

(3) Ainoa kansalaisten suorilla vaaleilla valitsema edustuksellinen ja ylikansallinen EU-instituutio eli Euroopan parlamentti on unionin päätöksenteossa jäsenvaltioiden edustajista koostuvia ministerineuvostoa ja Eurooppa-neuvostoa heikompi, vaikkakin hiljattain voimaan astunut Lissabonin sopimus kasvattaa parlamentin valtaa yhteispäätösmenettelyn käyttöalaa laajentamalla. Huomionarvoista on myös, että uusi Eurooppa-neuvoston vakinainen puheenjohtaja, ”EU-presidentti”, ei ole suorilla vaaleilla valittu, vaan jäsenmaiden hallitusten yksimielisesti valitsema henkilö.

(4) Parlamentin ja ministeri- ja Eurooppa-neuvoston voidaan katsoa muodostavan liittovaltioille ominaisen kaksikamarisen liittoparlamentin. Ongelmana on kuitenkin kamarien välinen legiislatiivinen

⁵² Raunio 2002, 28–29.

⁵³ Weiler 2001, 54–56; ks. myös Weiler 1999.

epäsuhta jäsenvaltioiden kontrolloidessa niin poliittista agendaa kuin myös tietyiltä osin itse päätöksentekoa.

(5) Riitojenratkaisujärjestelmän osalta EU operoi kuten liittovaltiot yleensä: sillä on oma toimivaltakiistoja ja sopimusloukkauksia ratkova tuomioistuin, jonka nimi muuttui Lissabonin sopimuksen myötä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimesta Euroopan unionin tuomioistuimeksi.

Näiden lisäksi on syytä muistaa, että liittovaltioista poiketen unionilla ei ole parlamentille selkeästi vastuullista hallitusta tai suorilla vaaleilla valittua presidenttiä, joka toimisi liittovaltion politiikan ensisijaisena suunnannäyttäjänä. Euroopan komissio toki käyttää jäsenmaiden sille suomilla politiikkasektoreilla toimeenpano- ja aloitevaltaa, mutta sen tosiasiallinen asema on todellisia liittohallituksia selkeästi kapeampi ja liiton jäsenistä riippuvaisempi.⁵⁴

Talouspolitiikka, joka lasketaan selkeästi liittovaltion kontrolliin kuuluvaksi, on eittämättä unionin federoitunein integraatiohaara, jossa myös komissio näyttelee merkittävää roolia. Kuten David McKay ja muut ovat huomioineet, on EU makrotalouden osalta jopa kehittyneempi kuin monet muut federaatiot.⁵⁵ Yhteiset sisämarkkinat sekä siihen liittyvät raha-, kilpailu- ja kauppapolitiikka ovat unionin vahvinta kompetenssialuetta, ja komission johdolla unioni operoi maailman merkittävimpänä talous- ja kauppablokkina. Ainoastaan yhteisen valuutan käyttöönoton vaillinaisuus langettaa pienen varjon muutoin pitkälle edenneen talous- ja rahaliiton ylle.

Myös ulko- ja turvallisuuspolitiikka on perinteisesti laskettu liittovaltion ominaiskompetenssiin kuuluvaksi.⁵⁶ On sanomattakin selvää, että Euroopan integraatio on edennyt tällä sektorilla varsin verkkaisesti, ja huolimatta Maastrichtin sopimuksessa omaksi politiikkapilarikseen institutionalisoidusta EU:n yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (YUTP) on unioni liittovaltioihin verrattuna edelleen varsin heikko ulkoinen toimija. Jäsenmaat harjoittavat omaa ulkopoliittikaansa, vaikkakin joltain osin yhteisen EU-koordinaation viitoittamana, ja ylläpitävät omia asevoimiaan preferoiden perinteistä Nato-yhteistyötä kansainvälisen kriisinhallinnan saralla. Aika näyttää, miten Lissabonin sopimuksen luoma uusi YUTP:n korkea edustaja, ”EU:n ulkoministeri”, joka toimii myös komission varapuheenjohtajana, kykenee samalla perustetun EU:n ulkosuhdehallinnon kanssa

⁵⁴ Raunio 2002, 150–151.

⁵⁵ McKay 2001, 9–10.

⁵⁶ Antola 2000, 17.

ryydittämään Euroopan kykyä puhua yhdellä äänellä maailmanpolitiikan näyttämöillä. Huolimatta federalistisista pyrkimyksistä on unionin ulkosuhteista päättäminen edelleen enemmän hallitusten välisen kuin yhteisöperiaatteen mukaista.

Euroopan unionista on siis löydettävissä useita federaatioon viittaavia piirteitä ja integraatioprosessista sitä ohjaavia federalistisia ideoita, mutta EU ei silti ole kulkenut tai kulkemassa täysiverisen liittovaltion suuntaan. Tästä ovat pitäneet huolen jäsenvaltiot, jotka ovat halunneet pysytellä integraation perämiehinä pitäen tiukasti kiinni hallitustenvälisen metodin ensisijaisuudesta. Hallitustenvälisyyden dominanssi on Anand Menonin mielestä hyvä osoitus siitä, kuinka unioni on institutionaaliselta rakenteeltaan suunniteltu palvelemaan enemmän jäsentensä etua kuin koko unionin intressejä.⁵⁷

Vaikka integraatio on ansiokkaasti onnistunut kesyttämään nationalistisen hegemoniakilpailun ja korvaamaan sen tuottavammilla yhteistoiminnan muodoilla, on niistä päättävä EU-politiikka edelleen jäsentenvälisen kamppailun ja kinastelun leimaamaa. Tästäkin huolimatta, ja kuten Raunio ja Saari toteavat, on Euroopan integraatio onnistunut täyttämään päätehtävänsä: maanosa on rauhallinen ja suhteellisen vauras.⁵⁸ Integraatio on kyennyt hallinnoimaan liki kuudenkymmenen vuoden ajan Euroopan monimuotoisuutta, taltuttamaan vihamielisyyttä ja laajentumaan lähes koko maanosan kattavaksi projektiksi.

Eurooppalainen federalismi on nähtävä ennen kaikkea *ideologisena pyrkimyksenä* toteuttaa tätä rauhan- ja vaurauden prosessia. Federalististen periaatteiden juurtuminen, ylikansallisten yhteisöelementtien vakiintuminen, on tapahtunut vähittäin ja käynyt läpi niin dynaamisia kuin junnaavia kausia. Periaatteiden istuttaminen on ollut ennen kaikkea ideologisten visionäärien ansiota, mutta niiden lopullinen kasvattaminen taasen jäsenmaiden hallitusten sarkaa. Integraatio on lipunut eteenpäin himmennetyin valoin, mutta luotseista, niin yhdentymistä vauhdittavista kuin jarruttavista, sillä ei ole ollut pulaa.

Euroopan unioni on tämän ideologis-pragmaattisen pyrkimyksen realisaatio. Mitä tulee Euroopan unionin luonteen arviointiin, on meidän David McKayn tavoin tyydyttävä kategorisoimaan EU federalistiseksi erityislajikkeeksi, eräänlaiseksi hybridiksi, joka liikkuu perinteisten liittovaltioiden ja

⁵⁷ Menon 2006, 50.

⁵⁸ Raunio & Saari 2007, 9.

valtioliittojen välimaastossa olematta täysin kumpaakaan.⁵⁹ Federalistinen Eurooppa on omintakeinen järjestelmä, joka yhtäältä kestää huononlaisesti vertailua kansallisvaltiollisiin federaatioihin mutta joka toisaalta ammentaa niiden vakiinnuttamasta integraatioperinteestä.

⁵⁹ McKay 2001, 8. Ks. myös Raunio 2002, 7.

3. POLIITTINEN IDEOLOGIA TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ

Teoreettinen viitekehys antaa tutkimukselle näkökulman, jonka kautta tutkija voi tulkita kohteestaan tekemiä havaintoja erityisinä johtolankoina, joiden seuraaminen auttaa häntä ratkaisemaan tutkimusongelmansa.⁶⁰ Teoria on siten julkilausuttu esioletus tutkijan ja tutkimuskohteen välisestä käsityssuhteesta. Se on perusteltu lähestymistapa, jolla tutkija erittelee ja tekee ymmärrettäväksi kohdettaan, politiikan tutkimuksen tapauksessa poliittiseksi käsitettyä ilmiötä.

Eurofederalistisia järjestöjä koskettelevan tutkielmani teoreettisena lähtökohtana toimii *poliittisen ideologian* käsite, jota pyrin hahmottamaan *sosiaalisen konstruktionismin* viitekehyksessä. Toisin sanoen pyrin ymmärtämään järjestöjen agendaan eli eurofederalismia ideologiana, joka ottaessaan osaa laajempaan 2000-luvulla käytyyn keskusteluun Euroopan poliittisesta tulevaisuudesta tulee erilaisin kielellisin tavoin rakentaneeksi tietynlaista kuvaa Euroopan integraatiosta. Näin tutkimukseni ohjautuu metodisesti sisältökeskeisen *diskurssianalyysin* piiriin, joka on paikkansapitävä valinta konstruktionistista lähtökohtaa ajatellen.

Teorialuvussa lähdän liikkeelle ideologian käsitteestä ja sen käsittämisen kaksijakoisuudesta. Tämän jälkeen pyrin muotoilemaan oman teoreettisen synteesini istuttamalla ideologiatutkimuksen kehitelmiä sosiaalisen konstruktionismin maaperään.

3.1. IDEOLOGIAN KÄSITTEESTÄ

Mihin viittaamme, kun puhumme ideologiasta? Yhtäältä termi itsessään näyttäisi viittaavaan ideoihin ja aatteisiin ja sitä kautta ajatteluamme. Toisaalta se antaa ymmärtää ideoiden sitoutuvan jonkinlaiseen logokseen eli järkeen ja järjestykseen. Ideat muodostaisivat siten jonkinlaisen järjestäytyneen kokonaisuuden, jolla on tietty mieli ja tarkoitus. *Oxford English Dictionary* tarjoaa ideologiasta seuraavanlaisen käsitteellistyksen:

⁶⁰ Alasuutari 1994, 68–69.

A systematic scheme of ideas, usually relating to politics or society, or to the conduct of a class or group, and regarded as justifying actions, especially one that is held implicitly or adopted as a whole and maintained regardless of the course of events.⁶¹

Tässä katsannossa ideologia viittaisi järjestelmälliseen yhteiskunnalliseen ryhmätoimintaan, jolle ideat toimivat paitsi innoittajana myös oikeuttajana.

Miten ideat sitten saatetaan osaksi julkista tilaa, jonne ne on suunnattu? Yksinkertaisin vastaus löytyy kielestämme ja muusta merkitysvälitteisestä toiminnastamme. Aatehistorioitsija Quentin Skinner on esittänyt tähän yhteyteen sopivan näkemyksen kielestä ja sen käytöstä. Kieli ei ole ainoastaan tiedonsiirron ja kommunikaation väline, vaan käyttäessämme kieltä pyrimme tekemään asioita. Skinner viittaa J. L. Austinin teoksessaan *How to do Things with Words* (1962) esittämään ajatukseen, jonka mukaan kieli tulee ymmärtää toimintana. Sanat ja lauseemme ovat siten tietyille tarkoitusperille – intentioille – perustuvaa toimintaa. Tarkoituksemme voi esimerkiksi olla kritisoida, tuomita, ylistää, kunnioittaa, varoittaa tai kiihottaa. Samalla pyrimme saamaan väitteillemme tukea, uskomuksillemme tunnustusta ja agendallemme oikeutusta. Lyhyesti sanoen käytämme kieltä paitsi sosiaalisen ympäristömme ymmärtämiseen myös sen hallintaan. Ideologia vaikuttaisi olevan erottamattomasti sidoksissa kielellisiin kykyihimme.⁶²

Jättäkäämme tämä alustava näkemys hetkeksi ja miettikäämme, millaisia arkisia mielikuvia ideologia-termi herättää. Arkiymmärryksessä ideologisena pidetty ajattelu rinnastuu monesti vaikeaselkoiseen idealistiseen haihatteluun. Pelätäänpä ideologian pahimmillaan jopa johtavan ihmisjoukot massahypnoosin omaiseen tilaan, jossa niitä on helppo manipuloida mitä kauheimpiin mielitekoihin. Yksittäisen ideologin asema ei myöskään ole liiemmin kadehdittava ja vertautuu monesti fundamentalistiseen uskonnonharjoittajaan. Ideologisen ajattelijan vahvan uskon nähdään ruokkivan sitäkin vahvempia ennakkoluuloja, jotka edelleen hämärtävät toimijan arvostelu- ja tulkintakykyä. Ideologia siis vääristää ja johtaa harhaan ja on siten jotain epäedullista ja vältettävää. Kuten John B. Thompson asian hyvin ilmaiseen, harva poliitikko haluaa tulla kutsutuksi ideologiksi, kun taas konservatiivin tai liberaalin titteliiä pidetään usein jopa tavoiteltavana. Ideologi on aina joku muu kuin henkilö itse, vaikka tietyn aatteen nimen saatettaisiinkin vanhoa.⁶³ Kuten huomaamme, arkiymmärrys ei tarjoa kovinkaan ruusuista tai monivivahteista kuvaa ideologiasta. Emme siksi tyydy tähän, vaan

⁶¹ OED Online, [www-dokumentti].

⁶² Skinner 2002, 5; Gergen 1999, 35. Myös Paul Ricoeur on esittänyt, että tekstiin tulee suhtautua kuin toimintaan ja merkitykselliseen toimintaan kuin tekstiin (ks. Czarniawska 2004, 4, 69).

⁶³ Thompson 1990, 5.

pyrimme jäsennellympään ja perustellumpaan käsitteellistykseen. Tarpeen onkin katsoa, miten ideologian tutkijat ovat aikojen saatossa suhtautuneet tutkimuskohteeseensa.

Ideologia-termin alkuperä sijoittuu Ranskan vallankumouksen aikoihin ja ranskalaisfilosofi Antoine Destutt de Tracyn visioon uudesta ideoiden tieteestä, kirjaimellisesti *ideologiasta* (idea-logy). Uuden tieteen tarkoituksena oli rationaalisesti ja uskonnollis-metafyysisistä ennakkoluuloista vapaana selvittää perustavien ideoiden todelliset alkuperät sellaisina kuin kaikki ihmiset ne universaalisti jakoivat. Ideoiden alkuperien paljastuttua oletettiin myös yhteiskunnan harmonisen järjestämisen käyvän helpommaksi. De Tracyn muotoilema positivistinen näkemys ideologiasta jäi kuitenkin lyhytikäiseksi. Osaltaan tähän oli syypää Ranskan keisari Napoleon, joka otti käyttäkäseen ideologia-sanaa halventavassa mielessä viitaten sillä kaikenlaiseen ihmisten todelliset tarpeet sekä perinnäiset traditiot ohittavaan liberaaliin ja tasavaltaiseen kiihotukseen.⁶⁴

Napoleonin ja de Tracyn päivistä alkanut ideologiaa koskenut vastakkainasettelu siirtyi 1800-luvun aikana yhteiskuntafilosofiaan ja -keskusteluun ja on säilynyt siellä omiin päiviimme saakka. Tästä hyvänä osoituksena on, että alan nykytutkimus myöntää poikkeuksetta ideologian olevan tutkimuksellisenä käsitteenä erityisen vaikea määriteltävä. Ongelmallisuutta selitetään usein juuri käsitteen akateemisen ja arkikäytön monimielisellä historialla, jota on leimannut alituinen yhteenotto positiivisten, tai enemmänkin neutraalien, ja negatiivisten määrittelyjen välillä.⁶⁵ Ideologiasta kirjoittanut Terry Eagleton on myös erottanut kaksi ideologian määrittelyn keskeistä akateemista traditiota, joista ensimmäinen on suhtautumiseltaan (1) *negatiivinen* ja toinen (2) *neutraali*.⁶⁶ Käyn seuraavaksi lyhyesti läpi näiden kahden tradition olennaisimmat piirteet, ennen kuin palaan jälleen ideologian ja kielen väliseen suhteeseen.

(1) *Negatiivisesti* ideologiaan suhtautuva traditio juontaa juurensa Karl Marxista. Marxille ideologia merkitsi porvariston masinoimaa kapitalistista ideologiaa, joka levittämällä väärää tietoisuutta materiaalistien tuotantosuhteiden luonteesta vahvisti omistavan luokan yhteiskunnallista valta-asemaa työtä tekevien luokkien kustannuksella. Ideologia oli vääristynyt tapa ajatella yhteiskunnasta ja

⁶⁴ McLellan 1986, 5–6.

⁶⁵ Ks. Freeden 1996; Freeden 2006; Goodwin 1987; Heywood 2003; McLellan 1986; Thompson 1990; Vincent 1995.

⁶⁶ Eagleton 1991, 3. Neutraalista käsitteellistyksestä ks. myös Thompson 1990, 5.

politiikasta, joka johti yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden lisääntymiseen ja josta tuli siten päästä eroon.⁶⁷

Samainen ajattelutapa periytyi myöhemmin myös monille ei-marxilaisille ajattelijoille, jotka 1900-luvun aikana käyttivät ideologia-termiä leimaamaan epäpuhtaina ja vahingollisina pidettyjä poliittisen ajattelun ja teoretisoinnin muotoja – myös ja erityisesti marxismia. Sosiologi Edward Shilsin mukaan ideologiat olivat ”peittelemättömästi suljettuja ja uudistumisvastaisia, niiden julistaminen perustui voimakkaiden tunteiden herättämiseen ja ne vaativat täydellistä uskollisuutta kannattajiltaan”.⁶⁸ Monille yhteiskuntatieteilijöille ideologia ja uskonto edustivat likipitään samaa asiaa ja olivat siten mahdollisimman kaukana tieteellisestä ajattelusta. Tätä kehitystä vahvistivat paitsi totalitarismin eri muotojen, erityisesti natsismin, fasismin ja stalinismin, nousu maailmansotien välisenä aikana myös kylmän sodan aikakausi, joka länsimaisille liberalistisille ajattelijoille ilmeni pelkona vahingollisen kommunistisen ideologian leviämisestä. Vastapuolen marxilais-leninistinen intelligentsija taas suhtautui kapitalismiin ja liberalismiin yhtä nuivasti.

Ideologiseksi leimattiin ajattelu, joka ei itseä miellyttänyt. Näin toimittiin pitkälti puolin ja toisin. Esimerkiksi liberalismi ei kannattajiensa mielestä tietenkään ollut ideologia vaan vapaa ja salliva yhteiskuntafilosofia, joka yhdessä länsimaisen demokratian ja kapitalismin kanssa kulki kohti vääjäämätöntä voittoa ja ideologioiden loppua. Kaikkein laajimmalle levinneen tulkinnan tästä esitti sosiologi Daniel Bell teoksessaan *The End of Ideology* (1960), jonka sisältämät ennustukset monien mielestä kävivät toteen Berliinin muurin murruttua ja sosialistisen blokin romahdettua 1980- ja 1990-lukujen taitteessa.⁶⁹ Francis Fukuyaman teoksessaan *The End of History and The Last Man* (1992) esittämä ja laajaa huomiota saanut teesi länsimaisen yhteiskuntajärjestyksen voiton aiheuttamasta historian lopusta, ihmisen aatteellisen päätepisteen saavuttamisesta, vertautui eittämättä Bellin aiemmin esittämiin näkemyksiin. Kaikki eivät kuitenkaan suostuneet nielemään käsitystä ideologisten kiistojen ja konfliktien päättymisestä. Terry Eagleton onkin huomauttanut, että ”vain läpikotaisin oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa ei olisi tarvetta ideologialle”.⁷⁰ Vain utopinen yhteiskunta on ideologiaton. Tähän voidaan toki ideologiakriitikkojen argumentteja seuraten todeta, että kenties ideologia on juurikin se ihmisajattelun selkeyttä sumentava tekijä, joka on tähän saakka estänyt meitä

⁶⁷ Ks. esim. McLellan 1986, 10–20. On toki muistettava, että kaikki marxilaiset ajattelijat, esimerkiksi Antonio Gramsci, eivät pitäneet ideologiaa yksinomaan porvarillisena ilmiönä.

⁶⁸ Eagleton 1991, 4 mukaan.

⁶⁹ Tästä aiheesta lisää ks. Freeden 2006, 3–8.

⁷⁰ Eagleton 1991, 28.

toteuttamasta entistä täydellisempää yhteiskuntaa. Herääkin kysymys, miten on mahdollista, että vääranä tietoisuutena tai huonona ajatteluna pidetyt ideologiat ovat saattaneet ottaa valtaansa niin suuria ihmisjoukkoja ja yksittäisiä suuria ajattelijoina ja tiedemiehiä?

Barbara Goodwin on erotellut negatiivisesta traditiosta neljä tulkintaluokkaa, joissa ideologian suosiota ja houkuttelevuutta selitetään sen funktionaalisuudella. Ideologialle täytyy toisin sanoen löytyä jonkinlainen järkevä selitys. Ensimmäinen tulkintaryhmä selittää ideologian valtaapitävän luokan hyödyntämänä sortomekanismina ja pohjautuu siten marxilaiseen ajatteluun. Sama funktio voidaan nähdä myös konservatiiviseen ajatteluun käännettynä siten, että kaikenlainen järjestelmää kumoamaan pyrkivä liikehdintä on ideologista luonteeltaan. Ideologia on sumutuksen ja manipulaation väline. Toinen ideologialle osoitettu funktio on toimia yhteiskunnallisten ongelmien viimekätisenä lääkkeenä, eräänlaisena välttämättömänä stressireaktiona eksistentiaaliseen pahoinvointiin. Tällaisena voidaan pitää esimerkiksi erilaisia herätysliikkeitä. Kolmas ideologialle annettu tehtävä on sosiaalisen identiteetin rakentaminen ja kollektiivisen yhteenkuuluvuuden vahvistaminen, joihin liittyy usein toiseutta ja erilaisuutta vieroksuvia piirteitä. Ihmisyhteisön yhtenäisyys saavutetaan helpoiten viholliskuvia ylläpitämällä. Neljänneksi ideologian tarkoitusperäksi Goodwin esittää ihmisjärjelle käsittämättömien ja sovittamattomien kokemusten muuntamisen symbolisesti ymmärrettävään muotoon. Viittaus järjestäytyneisiin uskontoihin ja niiden yhteiskunnalliseen valta-asemaan on tässä ilmeinen. Kaiken kaikkiaan nämä funktiot pitävät ideologiaa erilaisista sairauksista (luokkaristiriidat, sosiaaliset ongelmat, muukalaisvihamielinen nationalismi, taikausko) kärsivän yhteiskunnan oireena. Järkeen perustuvassa ja hyvin toimivassa yhteiskunnassa ideologiat kävisivät tarpeettomiksi, väittävät ideologiakriittiset äänet.⁷¹

Maailmanpoliittisen tilanteen ohella myös tieteenfilosofia ja näkemys tiedon luonteesta ovat vaikuttaneet ideologia-käsitteen osakkeisiin sen historian aikana. Barbara Goodwinin mukaan vahva usko empirismiin ja sen mahdollisuuksiin tuottaa objektiivisesti totta tietoa paitsi luonnosta myös yhteiskunnasta on ollut omiaan liittämään kaikenlaiset epäpätevinä pidetyt tiedonhankinnan muodot nimenomaan ideologiseen ajatteluun.⁷² Ideologiasta on tullut tieteellisyyden vastakohta, jotain huonon teorian ja valheen välimaastossa olevaa. Taustalla on ollut positivistinen otaksuma puhtaasta esioletuksista vapaasta, objektiivisesta tieteestä ja sen vastakohtana olevasta subjektiivisesta uskosta. De Tracyn alkuperäinen käsitys ideologiasta myyttisen ja irrationaalisen maailmankatsomuksen

⁷¹ Goodwin 1987, 23.

⁷² Goodwin 1987, 23.

vastakohtana kääntyi siis ajan saatossa pääläelleen. Oletus objektiivisuuden mahdollisuudesta on kuitenkin yhteiskunta- ja ihmistieteiden osalta varsin kyseenalainen.⁷³

Goodwinin huomioon liittyen Terry Eagleton muistuttaa, että ideologian tuomitseminen vääräksi tietoisuudeksi on epistemologinen eli tieto-opillinen arvostelma, jota ei nykyisellään voida pitää kovin mielekkäänä näkemyksenä.⁷⁴ Tähän on syypää kielellinen käänne ja sen aikaansaama korrespondenssi- eli vastaavuusteorian näivettyminen.⁷⁵ Toisin sanoen tietävän subjektin ja tiedetyn objektin välisessä suhteessa ei enää ole kyse vain yksinkertaisesta kielellisestä representaatiosta, kielellisen kuvauksen ja todellisuuden vastaavuudesta. Konstruktionistisen ajattelutavan mukaan kieli ei ole neutraali merkitysten välittäjä vaan enemmänkin merkitysten tuottaja, todellisuuden rakennetta jatkuvasti uudelleen luova voima. Ideologisen järjestelmän selitysvaikutus – samoin kuin poliittisen teorian – määrittyy sen mukaan, kuinka vakuuttavilta ja käyttökelpoisilta sen seuraajilleen tarjoamat selitykset yhteiskunnan tilasta vaikuttavat. Ideologian mielekkyys ei siten ole tieto-opillinen vaan antropologinen suure.

Kaiken kaikkiaan negatiivinen traditio näyttäisi vihamielisyydessään jättävän hyvin vähän jos ollenkaan liikkumatilaa ideologian tutkimiselle saatikka sitten ymmärtämiselle. Katsokaamme, tarjoaako neutraalimpi näkemys ideologiasta otollisemman lähestymistavan omalle tutkimuksellemme.

(2) Samalla kun yhteiskuntatieteiden tarve ymmärtää politiikka ja yhteiskuntaa ohjaavia symboli- ja uskomusjärjestelmiä on kasvanut parin viime vuosikymmenen aikana, on myös ideologian käsitteeseen alettu suhtautua aiempaa *neutraalimmin* tavoin. Ideologia on näissä tulkinnoissa esittäytynyt poliittisena kielenä tai karttana yhteiskunnasta, joka tässä yhteiskunnallisen selonteon mielessä ei ole kovin erilainen poliittiseen filosofiaan eli akateemisesti harjoitettuun yhteiskuntateoriaan verrattuna: molemmat määrittelevät ja rakentavat kielellisesti yhteiskunnallista todellisuutta, vaikkakin erilaisin teorianmuodostuksen tavoin ja kriteerein.⁷⁶ Seuraavassa esittelen lyhyen yhteenvedon viimeaikaisista neutraaliin tulkintaan pyrkivistä ideologian määritelmistä.

⁷³ Ks. esim. Skinner 2002, 1–2.

⁷⁴ Eagleton 1991, 10–12.

⁷⁵ Ks. Gergen 1999, 19–21.

⁷⁶ Ks. Vincent 2004.

Ideologian suhde vallankäyttöön on teema, joka on esiintynyt useissa ideologian käsitteellistyksissä aina Marxista lähtien. Se käy ilmi paitsi negatiivisemmissä käsitteellistyksissä myös useissa neutraaleissa määrittelyissä, joskin kummassakin hieman eri tavoin. David McLellan olettaa ideologian olevan merkki- ja symbolijärjestelmien (poliittiset, tieteelliset, taloudelliset, sosiaaliset) leimallinen ominaispiirre, sikäli kun nämä järjestelmät kietoutuvat tavalla tai toisella yhteiskunnalliseen vallan- ja resurssienjaon prosessiin. Ideologia ei siten olisi tieteseen tai muihin oppijärjestelmiin nähden erillinen systeemi, vaan osa jokaista yksilön ja yhteisön suhdetta jäsentämään pyrkivää systeemiä.⁷⁷ Ideologinen vallankäyttö tarkoittaa merkitysten kautta tapahtuvaa kielellistä hallintaa, keskinäisen ymmärryksen kontrollia, ja on siten läsnä niissä yhteyksissä, jossa kieli rajaa todellisuutta.

Samoilla vallankäytön vesillä liikkuu myös kulttuurintutkija John B. Thompson. Hänen mukaansa ideologiat rakentavat erilaisten symbolijärjestelmien kautta tietoisesti tai tiedostamatta sosiaalista todellisuutta, kun ne kilpailevat keskenään yhteiskunnallisten kysymysten määrittelystä ja politisoinnista. Symbolisten merkitysten ja vallan välinen vuorovaikutus on aina ideologian keskiössä.⁷⁸ Toisin kuin marxilaiset ja konservatiiviset käsitykset McLellanin ja Thompsonin näkemykset eivät rajaa ideologista vallankäyttöä ainoastaan tietylle sosiaaliselle – hallintoa oikeuttavalle eli dominoivalle tai hallintoa kyseenalaistavalle eli radikaalille – ryhmittymälle ominaiseksi toiminnaksi, vaan he näkevät vallankäytön (tai sen tavoittelun) olevan kaikenlaisten sosiaaliseen käsitevarmuuteen pyrkivien uskomusjärjestelmien vääjäämätön lopputulos. Martin Seligerin ideologia-käsitys tiivistää mainiosti tämän huomion: ”Ideologiat ovat ihmisten omaamia ideajoukkoja, jotka selittävät ja oikeuttavat yhteiskunnallista toimintaa, erityisesti poliittista toimintaa, riippumatta ovatko nämä toimet vallitsevaa järjestelmää säilyttäviä, korjaavia, kumoavia tai uudelleen rakentavia.”⁷⁹

Toinen neutraaleissa määrittely-yrityksissä ilmenevä piirre on ideologian erityinen toiminnallinen eli tekojen ulottuvuus. Ideologian korostaminen toiminnallisena systeeminä ei sinänsä ole kuitenkaan ole ainutlaatuista, jos ajattelemme negatiivista traditiota ja sen ideologisen toiminnan vahingollisuuden korostamista. Neutraalien määritelmien tavoitteena on kuitenkin osoittaa, että kaikenlainen poliittinen toiminta on itsessään aina ideologista, jolloin poliittista toimintaa ei voida ymmärtää ilman taustalla olevia ideologisia kiinnityksiä.

⁷⁷ McLellan 1986, 83.

⁷⁸ Thompson 1990, 6–10.

⁷⁹ Eagleton 1991, 7 mukaan.

Ideologian toiminta tulee tässä yhteydessä ymmärtää mahdollisimman laajassa mielessä. Poliittiset kirjoitukset ja julkistukset, mielenosoitukset ja kampanjat, liput ja banderollit, väkivaltaiset yhteenotot ja kumousoiritykset ovat kaikki tietynlaisia symbolisia tekoja, jotka siirtävät ideat osaksi sosiaalisen vuorovaikutuksen prosesseja ja jotka näin muokkaavat tapoja ymmärtää, puhua ja toimia yhteiskunnassa. Michael Freeden näkee ideologisen ajattelun johtavan eittämättä tietynlaiseen toimintaan. Hänen mukaansa ideologiat ovat poliittisen ajattelun järjestelmiä, joiden kautta yksilöt ja ryhmät rakentavat ymmärrystään asuttamastaan poliittisesta maailmasta ja samalla toimivat säilyttävästi tai uudistavasti tämän ymmärryksen pohjalta.⁸⁰ Ideologiaan kuuluu siten ideoiden lisäksi erottamattomasti toiminta, jonka tavoitteena on saattaa teoria teoiksi. Samalla toiminnallisuus antaa onnistuessaan tai epäonnistuessaan palautetta ideoiden ja teorian jatkokehittelyä varten. Kyse on kaksisuuntaisesta siirtymästä, joka operoi sosiaalisen vuorovaikutuksen välinein.

Ideologia ja politiikka näyttävät yhtyvän ajattelun ja toiminnan kohdatessa. Andrew Heywood tiivistää ideologian poliittisuuden seuraavasti: ideologiat (a) tarjoavat tulkinnan vallitsevasta poliittisesta ja sosiaalisesta järjestyksestä, (b) pyrkivät toivotunlaiseen tulevaisuuteen eli esittävät käsityksensä ”hyvästä yhteiskunnasta” ja (c) selittävät, kuinka poliittinen muutos (a → b) voi ja pitäisi tapahtua.⁸¹ Kyse on poliittisen vision luomisesta ja lopulta sen toteuttamisesta. Barbara Goodwin säestää Heywoodia käsittämällä ideologian sosiaalista toimintaa ohjaavaksi opiksi ideaalista tavasta järjestää yhteiskunta ja sitä ohjaava politiikka. Toiminnallisen aspektin Goodwin näkee seurauksena ideologian vahvasta moraalista tietoisuudesta. Vahva usko omaan totuuskäsitykseen velvoittaa tekoihin, niin verbaalisiin kuin nonverbaalisiin.⁸² Vaikka raudalla ja verellä saavutetut muutokset ovat ottaneet historiankirjoituksessamme pääroolin, ovat kynä ja kieli olleet ihmishistorian kulussa oletettua merkittävämmässä asemassa.

Edellä olen pyrkinyt luomaan yleisluonteisen katsauksen ideologian käsittämisen kahteen erilaiseen traditioon, negatiiviseen ja neutraaliin. Ensimmäisen mukaan ideologia on valitettava ihmisyyhteisöjä piinaava oire, joka tulee kitkeä selväverisen rationalismin avulla. Toisen mukaan ideologia on, halusimmepa tai emme, aina läsnä yhteiskunnallisen ohjauksen prosesseissa, myös rationalistisiksi kutsutuissa. Kaikki poliittiset opit ovat luonteeltaan ideologisia, kuten on poliittisten ideoiden käyttö

⁸⁰ Freeden 1996, 3.

⁸¹ Heywood 2003, 12. Vrt. Vincent 1995, 16.

⁸² Goodwin 1987, 27.

yleensäkin, tähdentää poliittisia ideoita tutkinut Goodwin.⁸³ Tämän neutraalin näkemyksen lopputulemana on, että mikäli haluamme ymmärtää vallitsevia käsityksiä yhteiskunnasta, emme voi sivuuttaa niitä synnyttäviä ideologioita. Michael Freedenin mukaan ideologiaan tulisikin suhtautua poliittisen ajattelun yhtenä merkittävänä muotona, jota ei voida tutkimuksessa sivuuttaa pelkkänä poliittisen filosofian köyhtyneenä sivujuonteena.⁸⁴

Kysymykseksi kuitenkin jää, mikä on paras teoreettinen tapa lähestyä ideologiaa politiikan tutkimuksen saralla. Pyrin seuraavissa alaluvuissa tarjoamaan oman vastaukseni tähän ongelmaan palaamalla alussa esittämäni näkemykseen ideologian ja kielen välisestä suhteesta.

3.2. SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI POLITIIKAN TUTKIMUKSESSA

Sosiaalinen konstruktionismi tarkoittaa nimensä mukaisesti ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa rakentamista, tarkemmin sanoen nimeämisen ja merkityksellistämisen kautta toteutettua jaetun todellisuuden konstruointia. Kielelliset kykymme ovat siten yhtä kuin rakennuskykymme. Kuten Arja Jokinen toteaa, meillä ei ole sosiaalisen konstruktionismin mukaan ”mahdollisuutta kohdata tutkimaamme todellisuutta ’puhtaana’, vaan aina jostakin näkökulmasta merkityksellistettynä”.⁸⁵

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että konstruktionismi kyseenalaistaa kielen ja maailman yksinkertaistetun suhteen, jossa kieli nähdään pelkkänä objektiivista todellisuutta heijastavana peilinä, joka esittää asiat mahdollisimman tarkasti kuten ne ovat (tai niiden oletetaan olevan). Tällainen subjekti-objekti-predikaatti -kolminaisuus, jossa subjektin eli yksilön tiedollista kyvykkyyttä arvioidaan sen perusteella, kuinka tarkasti hänen kuvauksensa (predikaatit, selonteot) vastaavat todellisuuden kohteita eli objekteja, on konstruktionismin mukaan virheellinen asetelma. Tätä perustellaan sillä, että kellekään ei ole käytännössä mahdollisuutta arvioida, kuinka tarkasti kielelliset kuvaukset – tai minkäänlaiset representaatiot (maalaukset, valokuvat tai kartat) – vastaavat oletettua ei-kielellistä maailmaa. Emme siis voi varmuudella väittää kielellemme ulkopuolella olevan jonkin objektiivisesti tulkittavan ei-kielellisen todellisuuden. Tämä pätee oletuksiimme sekä ulkoisesta ympäristöstämme että sisäisestä mielemme maailmasta. Konstruktion näkökulmasta kaikki ne ovat vain

⁸³ Goodwin 1987, 17.

⁸⁴ Freeden 1996, 13–14.

⁸⁵ Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 39.

kielenkäytössämme – puheissa ja teksteissämme – rakentuvia rinnakkaisia todellisuuksia, keskinäisen kanssakäymisemme synnyttämiä vaihtoehtoisia käsityksiä olevasta, joista osa on vain vakiintuneempia kuin toiset. Konstruktionismin ydinajatus voidaankin tiivistää Wittgensteinilta periytyvään sanontaan ”Kielemme rajat ovat maailmamme rajat”.⁸⁶

Sosiaalisen konstruktionismin yksi merkittävimmistä puolestapuhujista Kenneth J. Gergen on eri yhteyksissä hahmotellut kyseisen teorian ääriviivoja, jotka seuraavassa tiivistän neljään perustavanlaatuisen oletukseen:

(1) Ensimmäisen ja olennaisimman oletuksen mukaan kaikki termit ja kuvaukset, joiden kautta ymmärrämme ja esitämme maailmaa, toisiamme ja itseämme, eivät ole riippuvaisia kuvausten kohteista eli olevaisista itsestään. Tietty selonteko ei ole siten ainoa kuviteltavissa oleva tapa kuvata tai selittää oletettua asiantilaa. Asiat voivat olla aina toisin ilmaistuna, emmekä voi ehdottomalla varmuudella sanoa, mikä tulkinta on oikea tai totuudenmukaisin. Kielen ja sen kohteiden välisen suhteen mielivaltaisuus ei kuitenkaan johda ihmistenvälistä kommunikaatiota kaaokseen. Miksi näin on? (2) Vastauksen löydämme Gergenin muotoilemasta toisesta oletuksesta, jonka mukaan kaikki todellisuutta koskevat representaatiomme, niin kielelliset kuin ei-kielelliset, ovat ihmisten välisen historiallisen ja kulttuurisen toiminnan tuotteita. Yhteisymmärrystä luovat merkitykset syntyvät ja vakiintuvat sosiaalisessa kanssakäymisessä. Kieli on siten yhtä paljon ihmissuhteiden ylläpidon väline kuin niiden päämäärä, niiden tuote.⁸⁷

(3) Tästä pääsemme Gergenin kolmanteen päätelmään. Sen mukaan tiettyjen kuvausten kestävyys ei juonna niiden objektiivisesta osuvuudesta (totuudenmukaisuudesta), vaan niiden käyttökelpoisuudesta ja suosioista ihmisten välisissä suhteissa. Tietty kuvaamistavat vakiinnuttavat asemansa sosiaalisessa kanssakäymisessä antaen sille johdonmukaisuutta ja ennakoitavuutta.⁸⁸ Kielen urautuminen on merkki halustamme ymmärtää ja tulla ymmärretyksi elämänpiiri(e)mme rajoissa. Tämän seurauksena on koko joukko Wittgensteinin mainitsema mikrososiaalisia kielipelejä⁸⁹, joiden parissa ihmiset luovat keskinäistä toimintaansa funktionaalisesti selittäviä sanastoja, jotka eivät välttämättä sellaisenaan käänny ymmärrettävästi pelin ulkopuolisille. Keskinäinen yhteisymmärryksemme ei siten koskaan ole

⁸⁶ Gergen 1999; Jokinen, Juhila & Suoninen 1999.

⁸⁷ Gergen 1999, 46–48; Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 176.

⁸⁸ Esimerkiksi se, että sana ”kissa” saa aikaan Suomen kieltä tuntevissa riittävän samankaltaisia assosiaatioita.

⁸⁹ Gergen 1999, 34–35. Kieli tulisi Wittgensteinin metaforaa seuraten ymmärtää ”peilin” sijaan ”pelinä”.

täydellistä liikkuessamme pelistä ja piiristä toiseen. Tämä epätäydellisyys jättää tilaa uusille tulkinnoille, todellisuutemme ja itsemme jatkuvalle purkamiselle ja uudelleen kokoamiselle. Maailma voidaan aina ymmärtää ja arvioida toisin, tulevaisuutemme on aina avoin ja ennaltamääräämätön.⁹⁰

(4) Gergenin neljännen oletuksen mukaan kulttuurimme onkin jatkuvan kielellisen luomisen tilassa. Kulttuuri on keskustelun virtaa ilman alku- tai päätöspistettä. Se muodostaa useita diskursiivisia kehiä, joissa merkitykset syntyvät ja kuolevat. Gergenin mielestä konstruktionismin tärkein opetus onkin se, että jakamamme yhteiskunnalliset kuvaamistavat tulisi aina nähdä vain yhtenä mahdollisuutena monista. Valitessamme yhden tavan merkityksellistää tulemme sulkeistaneeksi koko joukon muita. Tämä diskursiivinen ulottuvuus seuraa meitä niin julkiseen keskusteluun kuin sitä kautta poliittiseen päätöksentekoon – ja lopulta hyvinvointimme muotoihin ja tulevaisuutemme suuntaan.⁹¹ Lainaus Quentin Skinneriltä heijastelee hyvin Gergenin ydinajatusta: “Yksi niistä keinoista, jolla voimme uudelleen arvioida ja muuttaa maailmaamme, on muuttaa niitä tapoja, joilla sovellamme käyttämiämme sanastoja.”⁹²

Politiikan tutkimuksen kannalta sosiaalisen konstruktionismin teeseillä on yksi selkeä vaikutus: se sysää kielenkäytön tutkimuksemme keskiöön. Poliitiikka tulee nähdä ennen kaikkea kielenkäyttönä. Yhteisö tai yhteiskunta – yksityinen, paikallinen, kansallinen, kansainvälinen tai globaali – ei sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta jäseny yhtenä jakamattoman tutkimuskohteena vaan erilaisten vuorovaikutteisten kielellisten ilmausten ja merkitystenantojen joukkoina, jotka muodostavat useita keskenään limittyviä ja kilpailevia keskusteluja eli diskursseja. Yrittäessämme tavoitella sosiaalis-poliittisia ilmiöitä puhtaina faktaobjekteina olemme konstruktionismin mukaan hakoteillä. Sosiaalisten ilmiöiden ymmärtäminen ja tutkiminen edellyttää toisin sanoen paneutumista niihin kielellisinä rakennelmina, kielellisten tekojen tuotteina. Tämän lähestymistavan erityisyyden hahmottamiseksi meidän tulee ymmärtää kielenkäyttö sosiaalista ilmiömaailmaa argumentatiivisesti rakentavana toimintana, joka ”ei vain kuvaa maailmaa, vaan myös on sen olennainen osa”.⁹³ Näin ollen myös ideologia tulee ymmärtää ennen kaikkea kielen ja sen käytön kautta.

⁹⁰ Gergen 1999, 48–50; Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 177.

⁹¹ Gergen 1999, 48–50; Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 177. Michael Freeden tähdentää ideologioiden roolia julkisia päätöksiä tuottaessa, missä tietyt vakiintuneet käsitykset oikeasta ja väärästä tavasta ohjata yhteiskuntaa sivuuttavat koko joukon vaihtoehtoisia käsitystapoja (Freeden 1999, 413).

⁹² Skinner 2002, 178.

⁹³ Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 238

3.3. SOSIAALISEN KONSTRUKTIONISMIN NÄKÖKULMA POLIITTISEEN IDEOLOGIAAN

Seuraava pohjustukseni nojaa ideologian neutraaliin tutkimusperinteeseen, jonka näen hedelmällisenä lähtökohdana ideologian ymmärtämiseksi sosiaalisen konstruktionismin tarjoamassa laajemmassa teoreettisessa viitekehyksessä. Neutraalin tulkintatradition mukaan ideologia tulee ensinnäkin ymmärtää ihmisen sosiaalisen elämän järjestämiseen lähtemättömästi kietoutuneena ja sille suuntaa antavana idearyppäänä, joka ilmenee ihmistenvälisessä symbolisessa eli merkitysvälitteisessä toiminnassa, joista verbaalinen kielenkäyttö on kenties olennaisin.

Toisekseen jokainen yhteisössä vaikuttava yksilö, aktiivinen tai passiivinen, tuottaa kielenkäytössään tietynlaista kuvaa ympäristöstään, arvostelee sitä ja osoittaa sille tiettyjä odotuksia. Lyhyesti sanoen me kaikki suosimme tiettyjä todellisuuden versioita toisten kustannuksella eli toimimme ideologisesti.⁹⁴ Sen tähden ideologia ei itsessään ole positiivinen tai negatiivinen ilmiö; se ei ole jotain arvostelun piiriin kuuluvaa vaan koko arvostelukykymme perusta. Voimmekin sanoa ”arvojen olevan ideologian oireita”.⁹⁵ Kun arvostelemme, toimimme tietyistä todellisuudelle antamistamme moraalisisista ja ontologisista kriteereistä käsin. Kyse on jaetuista normeista, jotka luovat sosiaalisen yhteistoimintamme perustan. Tässä käy ilmi jakamamme taipumus ideologisuuteen.

Kolmanneksi ilmetessään yhteiskuntajärjestystä koskettelevan puheen ja tekstien tasolla ideologia pyrkii ottamaan haltuunsa keskustelujen merkityssisällön ja sitä kautta myös sosiaalis-materiaalisen toiminnan suunnan. Päätöksenteon vaihtoehtojen rajaaminen on ennen muuta kielellinen suoritus. Ideologiasta tulee näin poliittista, kun se kamppailee sosiaalista ohjausta koskevan keskustelun käsitteellisestä yksinoikeudesta, diskursiivisen monopolin vakiinnuttamisesta. Kuten Quentin Skinner toteaa, yhteiskuntaa koskevat ja alati kyseenalaistetut ”käsitteellistykset [...] muodostavat ideologisen väittelyn nimenomaisen aineksen”.⁹⁶ Ideologiset väittelyt totuudesta ja arvostuksista taas ovat politiikan varsinainen ydin. Poliitiikka voidaan käsittää kielen ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tasolla tapahtuvana kamppailuna, ideologisten debattien värittämänä jatkuvana keskusteluvirtana yhteiskunnallisesta hyvästä.

⁹⁴ Gergen 1999, 22, 36–37.

⁹⁵ Goodwin 1987, 26.

⁹⁶ Skinner 2002, 176–177.

Michael Freedenin mielestä politiikka on nimenomaan kamppailua poliittisten konseptien yhteiskunnallisesti hyväksytyistä merkityksistä ja niiden muodostamien yhdistelmien ylläpidosta ja korrektista käyttötavasta. Ideologioiden keskinäiset – ja jopa sisäiset – kahnaukset ilmentävät kamppailua kielenkäytön legitiimeistä muodoista. Sosiaalisen todellisuuden epävarmuutta nujertamaan pyrkivä käsitelmääritys – todellisuuden sosiaalinen rakentaminen verbaaleissa teoissa – on nimenomaan ideologioille ominaista toimintaa ja valtapeliä.⁹⁷

Koska politiikka on erityinen tapa toimia kielellisesti, tapahtuu se vain ja ainoastaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Ideologia on tuon vuorovaikutuksen tiimellyksessä esiintyvä joukko kielellisiä erontekoja, joille kuvamme toisistamme ja maailmasta perustuu. Ideologiat ovat toisin sanoen ajallisen ja/tai maantieteellisen yhteisön⁹⁸ eri laajuudessa jakamia – tiedostettuja tai tiedostamattomia – tapoja käsittää yksilö, yksilöiden muodostamat yhteisöt, yhteisöjen muodostamat yhteiskunnat sekä kaikkien näiden keskinäiset suhteet luontoa ja ekologiaa unohtamatta.⁹⁹ Ideologia on näin ollen tapa käsittää poliittisesti, visioda todellisuus tietyllä tavalla jaettuna, suhteellistettuna ja arvotettuna – se on poliittinen eli kielellinen konstruktio maailmasta, joka on paitsi sosiaalisen kamppailun ja yhteistoiminnan tulos myös sen kohde.

Alamme vähitellen nähdä, kuinka näin ymmärrettynä ideologia hivuttautuu sosiaalisen konstruktionismin viitekehykseen. Ideologia on yhtä paljon yhteisön tuote kuin sen tuottaja. Se on sosiaalinen representaatio sosiaalisesta. Sama yhteenkietoutuminen ilmenee myös politiikan ja ideologian välisessä suhteessa: ne ovat keskenään yhtä erottamaton pari kuin yö ja päivä. Niiden välillä vallitsee selvä korrelaatio, mutta kausaliteetin suunnasta ei voida olla varmoja. Emme toisin sanoen voi varmuudella osoittaa, kumpi on toisensa seurausta: kielellinen kamppailu maailman politisoinnista (politiikka) vai kielen konstruoima poliittinen maailmankuva (ideologia). Puhuessamme *poliittisesta ideologiasta* tulemme ensinnäkin huomioineeksi kielellisen prosessin kummatkin osat ja toiseksi tunnustaneeksi politiikan ja ideologian välisen symbioottisen suhteen. Kaiken kaikkiaan, ja sikäli kun ”valta on läsnä pienemmässä tai suuremmassa määrin kaikissa sellaisissa ihmisten välisissä

⁹⁷ Freeden 1996, 71–73, 77; Freeden 2006, 12.

⁹⁸ Voimme nykyisin ensinnäkin ajatella ”yhteisön” muodostuvan reaalisesti eli ajallis-paikalliset koordinaatit jakavien yksilöiden kesken tai sitten virtuaalisesti eli ainoastaan ajalliset koordinaatit jakavien kesken (esim. www-yhteisöt).

Toisekseen, globalisaation myötä yhteisöajattelu on saanut myös aivan uusia mittasuhteita (esim. ”globaali maailmankylä”).

⁹⁹ Vincent 1995, 16.

vuorovaikutustilanteissa, joissa sosiaalista todellisuutta tuotetaan”, on symbioosin koossapitävänä tekijänä näkemykseni mukaan nimenomaan vallankäyttö.¹⁰⁰

Valta on politiikkaa ja ideologiaa yhdistävä tekijä. Ymmärrän vallan Michel Foucault’n tapaan ihmisten välisissä suhteissa ilmenevänä diskursiivisena ilmiönä, jolla ei ole selkeää rakenteellista sijaintia tai lähdettä.¹⁰¹ Diskursiivinen valta on kielellistä vallankäyttöä, joka perustuu nimenomaan yhteiskunnallisten kategorioiden vakiinnuttamiseen (Foucault käyttää esimerkkinä mielisairaan kategorian), ja on näin potentiaalisesti tai aktuaalisesti läsnä kaikissa poliittisissa ideologioissa. Se mistä ja miten puhumme ja mitä jätämme sanomatta, on ensinnäkin aina altis vallitsevien diskurssien ja sitä myötä ideologioiden vaikutukselle ja toisekseen tuottaa materiaalis-sosiaalisia seurauksia eli muuttaa vallan kouriintuntuvaksi. Muistettava kuitenkin on, että, ideologinen vallantavoittelu ei merkitse ”väärän tietoisuuden” levittämistä, koska ”oikeata tietoisuutta” ei varsinaisesti olekaan. On vain lukematon määrä diskursiivisia asemia, joista käsin tuotamme todellisuutta ja joista jotkut saavuttavat vakiintuneemman aseman. Tämä tulee pitää mielessä, kun alamme konkreettisesti tutkia poliittisia ideologioita.¹⁰²

3.4. TUTKIJAN ASEMA JA DISKURSSIANALYTTINEN IDEOLOGIATUTKIMUS

”Tutkimme ideologioita kanssakärsijöinä, emme neutraaleina tarkkailijoina”, tiivistää Andrew Vincent yllä käsitellyn tutkijan aseman kannalta.¹⁰³ Ideologian akateemiselle tutkimiselle ei toisin sanoen ole olemassa ideologioihin liittyvistä esioletuksista vapaata positiota, niin sanottua kolmatta perspektiiviä, josta tutkia kohteita sellaisinaan. Taitavinkaan joogi ei voi saavuttaa tilaa, jossa pystyttäisiin ehdottomalla varmuudella asettamaan ideologioiden tuottamat erilaiset visiot todellisuudesta ja yhteiskunnasta paremmuusjärjestykseen. Tämä siksi, että tutkija operoi, kuten hänen aineistojensakin toimijat, kielen maailmassa.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 247.

¹⁰¹ Ks. Gergen 1999, 206–208. Erona perinteisempää strukturalistiseen valtakäsitykseen, joka sijoittaa vallan yhteiskunnallisiin instituutioihin ja auktoriteetteihin, Foucault’n käsitystä vallasta kutsutaan poststrukturalistiseksi.

¹⁰² Gergen 1999, 209. Gergen viittaa nk. postmodernistiseen ideologiakäsitykseen.

¹⁰³ Vincent 1995, 20.

¹⁰⁴ Heywood 2003, 16.

Tämän huomion ei kuitenkaan täydy lannistaa meitä. Totuuden suhteellisuus ja siitä seuraava epävarmuus voidaan Barbara Goodwinin mukaan kääntää palvelemaan hedelmällistä epäilyä, kriittisyyttä, joka on tieteen ja tutkimuksen tekemisen keskeisin asenne. Epävarmuus ei myöskään tee tyhjäksi tutkimuksen peruspäämääriä eli tutkimuskohteen ymmärtämistä ja tutkimuskysymyksiin vastaamista. Koska tutkija operoi kielen maailmassa, on hänen olennaisin tehtävä tutkimustulosten mahdollisimman vakuuttavaa esittäminen tutkimuksen yleisölle.¹⁰⁵ Tutkijan konstruktio on vain yksi puheenvuoro, toivottavasti hyvin perusteltu sellainen, kulttuurisen keskustelun merkitysvirrassa. Koska sosiaalisen konstruktion maailmassa muuta mahdollisuutta kuin argumentaatio ei ole, on tutkimuksen parasta esittää oma konstruktionensa mahdollisimman vakuuttavasti. Tämän kielellisen asemasodan vääjäämättömyyden lopulta ymmärrettyämme voimme tiettyä huojennusta tuntien todeta Quentin Skinneriä mukaillen, että onneksi ”kukaan ei ole kamppailun yläpuolella, koska muuta kuin kamppailua ei ole”.¹⁰⁶

Ideologian tutkimuksellinen ymmärtäminen ei tarkoita sen kanssa samaistumista. Puolten valitseminen voidaan jättää tietoisesti ja hyvistä syistä tekemättä – joskin vastakkainen menettelykin on mahdollista. Lopultahan kyse kuitenkin on tutkijan argumenttien uskottavuuteen vaikuttavasta retorisesta valinnasta. Ote Michael Freedenin artikkelista selventäneen analyttisen eli tutkimuskohteiden omaa orientaatiota selvittävän ideologiatutkimuksen perimmäistä mieltä:

To analyse an ideology (*as distinct from to participate in formulating one*) is to categorize, elucidate and decode the ways in which collectivities in fact think about politics, the ways in which they intentionally practice the art of political thinking, and unintentionally express social patterns which that kind of thinking has developed.¹⁰⁷

Analyttisen tutkimuksen tarkoituksena on ruotia ideologian esittämiä väitteitä ja toimintaohjeita, vastata kysymykseen ”*Minkälaisen todellisuuden ideologiat rakentavat ja miten ne sen tekevät?*”. Toisin sanoen ideologiatutkimus ei suoranaisesti yhdy – puolesta tai vastaan – kohteinaan oleviin ajattelukäytäntöihin ja selontekoihin, vaan pyrkii selvittämään, mitä ovat ne sosiaaliset keskusteluprosessit – diskurssit – joissa tutkittava ideologia on osallisena ja joiden kulkuun se esittää vastineensa.

¹⁰⁵ Goodwin 1987, 28–29.

¹⁰⁶ Skinner 2002, 7.

¹⁰⁷ Freeden 2000, 304. Kursivointi on minun.

Koska oman tutkimukseni tarkoituksena on kartoittaa eurofederalistien tuottamaa kielellistä konstruktioita Euroopan integraation nykyisyydestä ja tulevaisuudesta, ohjautuu tutkimusmetodini sisältökeskeisen *diskurssianalyysin* pariin. Sisältökeskeisyydellä tarkoitan sitä, että keskityn ennen kaikkea ideologisen kielenkäytön merkityssisältöihin (*mitä*-kysymykset) sen retoristen eli muodollisten puolten (*miten*-kysymykset) sijaan. Jokisen ja Juhilan esittämässä erottelussa painotukseni on siten enemmän diskurssien merkityksissä kuin niiden ilmaisemisen tavoissa.¹⁰⁸ Koska ”diskurssianalyttisessä tutkimuksessa valitaan tutkimuskohteeksi ne kielelliset prosessit ja niiden tuotokset, joissa ja joiden kautta sosiaalisen todellisuutemme ja kanssakäymisemme rakentuu”, on se siten varsin luonnollinen työkalu sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti ymmärrettyjen poliittisten ilmiöiden, kuten poliittisten ideologioiden, tutkimiseen. Diskurssianalyysin näkökulma maailmaan on toisin ilmaisten jo lähtökohtaisesti konstruktionistinen.¹⁰⁹

Kuten me kaikki, myös federalistit tekevät selkoa maailmasta kielellisten *selontekojensa* kautta. Yksittäiset selonteot taas ovat osallisina laajemmissa maailmaa konstruoivissa *diskursseissa*, jotka ovat verrattain eheitä merkityssuhteiden kokonaisuuksia tai merkitysulottuvuuksia, jotka kielellisesti rakentavat todellisuutta tietyllä tavalla. Diskursseja voidaan pitää kielellisinä tulkintarepertuaareina, jotka tekevät sosiaalisen toimintamme ja yhteiselomme sekä itseymmärryksemme eli identiteettimme ymmärrettäviksi.¹¹⁰

Omassa aineistossani selontekoja vastaavat federalistien kirjalliset julkilausumat, joita esittelen seuraavassa luvussa. Laajemmiksi diskursseiksi muodostuvat taas selonteoista analyttisesti järjestämäni temaattiset kategoriat (esim. globalisaatiodiskurssi), jotka olen eritellyt omiin osadiskursseihinsa (esim. kansallisvaltiokritiikki). Nämä olen esittänyt kootusti empiiriseen osioon sijoittamiini taulukoihin (ks. taulukko 1 ja 2). Oma diskursiivinen kategorisointini tähtää toisin sanoen eurofederalismin federaatiovision mahdollisimman selkeäpiirteiseen ja aineiston omia painotuksia korostavaan esittämiseen.

Teorialuvun ydinsanoma voidaan tiivistää oman tutkimuskohteeni kannalta seuraavasti. Ideologian käsite viittaa ihmisen ryhmänä jakamaan poliittiseen ajattelukokonaisuuteen, poliittiseen mentaliteettiin tai *visioon*, jolla on poliittisesta filosofiasta poiketen vahva toiminnallinen puoli, mikä periytyy

¹⁰⁸ Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 66.

¹⁰⁹ Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 40–41; Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993, 9.

¹¹⁰ Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 20–21, 67.

ideologian syvärakenteen vahvasta normatiivisuudesta. Näin käsitettynä näen poliittisen ideologian hyvänä teoreettisena lähtökohtana eurofederalististen kansalaisjärjestöjen ja näiden agendan tutkimukseen. Lähestymällä eurofederalisteja ja näiden tekstimuotoisia tuotoksia ideologian käsitteen kautta saatan selittää ennen kaikkea niitä syitä, jotka johtavat järjestöt ajamaan Euroopan unionin kehittymistä Euroopan federaatioksi, sekä niitä perusteita, jolle tällaisen poliittisen järjestelmän katsotaan voivan rakentuvan. Eurooppalaisen federalismin sekä erityisesti eurofederalistisen ajattelun tutkimusta on siten mielestäni perusteltua suorittaa myös ideologiatutkimuksen perspektiivistä.

4. EUROFEDERALISTISET KANSALAIJÄRJESTÖT JA TUTKIMUSAINEISTO

Olen valinnut tutkimuskohteikseni kaikkiaan kolme eurofederalistista kansalaisjärjestöä¹¹¹: *Union of European Federalists* (UEF), *Young European Federalists* (JEF eli Jeunes Européens Federalists) ja *European Movement International* (EMI). Valintaperusteenani on ennen muuta kattavuus: kyseiset järjestöt ovat ylikansallisia eurooppalaisia kattojärjestöjä, joiden jäseniä lähestulkoon kaikki kansallisesti toimivat federalistiset ja EU-myönteiset järjestöt ovat. Näin on oletettavaa, että eurooppalaisia keskusjärjestöjä tutkimalla saadaan mahdollisimman yleinen ja kattava näkemys tutkimusaiheesta eli eurofederalismista poliittisena ideologiana 2000-luvun alussa.

Kyseisiä järjestöjä yksinomaan käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen en ole etsintöjeni yhteydessä törmännyt, joten tutkimuskohteina federalistijärjestöt ovat varsin koskemattomia.¹¹² Mainittava on, että en itse ole minkään mainitun järjestön jäsen enkä ole ollut yhdenkään toiminnassa välillisesti tai välittömästi mukana. Esittelen tässä luvussa lyhyesti tutkittavat järjestöt (4.1.) ja käyn lävitse niihin liittyvän primäärisen lähdeaineiston (4.2.). Esitän myös tutkimukseni empiirisen osion rakenteen (4.3.).

4.1. KANSALAIJÄRJESTÖT

Union of European Federalists perustettiin toisen maailmansodan jälkimainingeissa vuonna 1946 edistämään Euroopan rauhanomaista yhdentymistä federalististen periaatteiden mukaisesti. Järjestö otti hoitaakseen noin 50 federalistisen alajärjestön yhteistoiminnan organisoinnin ympäri Eurooppaa ja kasvatti nopeasti jäsenkuntansa liki 100 000:een. Jäsenistö oli ja on edelleen puoluepoliittisesti kirjavaa tuoden yhteen Eurooppa-aatteen kannattajia niin vasemmalta kuin oikealta. Järjestön alkutaipaleen ensimmäinen merkittävä tavoite oli *Euroopan federalistisen yhteissopimuksen* (the European Federal Pact) aikaansaaminen vuonna 1949 perustetun *Euroopan neuvoston* (the Council of Europe), jonka federalistit näkivät Euroopan federaation alkumuotona, jäsenkunnan keskinäisellä sopimuksella. Tämän ohella UEF kampanjoi voimakkaasti yllä mainitun Euroopan puolustusyhteisön (EDC) puolesta.

¹¹¹ Englanninkielisessä kirjallisuudessa kansalaisjärjestöt käsitetään termillä (*International*) *Non-Governmental and Non-Profit Organizations*. Tällä viitataan kansalaisjärjestöjen tapaan operoida pääsääntöisesti niin yksityisen eli kaupallisen kuin julkisen eli valtiollisen sektorin ulkopuolella muodostaen oman ”kolmannen” sektorinsa, jota myös kansalaisyhteiskunnan tasoksi usein kutsutaan.

¹¹² Etäisenä poikkeuksena on teos Mayne, Pinder & Roberts (1990): *Federal Union: The Pioneers*, joka käsittelee englantilaisen Federal Union -järjestön historiaa 1930-luvulta eteenpäin. Kyseinen järjestö ei lukeudu tutkimuskohteisiini.

Sodan aikaansaaman federalistisen liikevoiman tyrehtyttyä ja EDC-yrityksen kariuduttua 1950-luvun puolivälissä myös UEFin sisällä alkoi esiintyä erimielisyyksiä siitä, kuinka integraatiota tulisi viedä eteenpäin. Osa koki poliittisen yhteisön nopean muodostamisen federaation aikaansaamisen kannalta elintärkeäksi, kun taas osa näki talousyhteisön tarjoavan ainoan realistisen väylän kohti syvempää integraatiota tulevaisuudessa.¹¹³ Tämän sisäisen kriisin seurauksena järjestö jakautuikin vuonna 1955 kahtia Altiero Spinellin johtamaan integraation välitöntä perustuslaillistamista ajavaan ryhmään (Mouvement Fédéraliste Européen eli MFE) ja vähittäistä, taloudelliselle yhdentymiselle perustuvaa integraatiota ajavaan leiriin (Action Européenne Fédéraliste eli AEF), joka oli selkeästi Jean Monnet'n ideoiden inspiroima, joskaan ei hänen johtamansa. Välikikko jatkui aina vuoteen 1973 asti, jolloin molempia leirejä yhdistänyt kampanja Euroopan parlamentin suorien vaalien puolesta nähtiin tarpeelliseksi syyksi uudelleen organisoida UEF. Tämän jälkeen UEF on toiminut federalistiaktiivien keskeisimpänä äänitorvena niin 1980-luvulla *Euroopan yhtenäisasiakirjaa* (The Single European Act) säädettäessä kuin 1990-luvulla Euroopan unionista päätettäessä. 2000-luvulla UEFin tärkein missio on ollut kampanjointi Euroopan perustuslain puolesta.

Nykyisellään UEF koostuu 20 jäsenjärjestöstä sekä ylikansallisesta keskusorganista, jonka keskeisimmät elimet ovat kahden vuoden välein kokoontuva *The UEF Congress*, vuosittain kokoontuva *The UEF Federal Committee* sekä kahden vuoden välein vaihtuva, järjestön puheenjohtajan hallinnoima ja järjestön juoksevia asioita hoitava *The UEF Bureau*. UEFin puheenjohtajana toimii tällä hetkellä brittiläinen liberaalidemokraatti ja Euroopan parlamentin jäsen Andrew Duff.¹¹⁴

Young European Federalists on UEFin ja EMIn rinnalla toimiva itsenäinen nuorisojärjestö, joka perustettiin vuonna 1972 Eurooppa-myönteisempien sukupolvien kasvualustaksi. Osaltaan JEF voidaan nähdä 70-luvun politisoituneen opiskelija- ja nuorisotoiminnan tuotteena, osaltaan taas pyrkimyksenä liennyttää tuota poliittisesti varsin polarisoitunutta kenttää tarjoamalla Eurooppa-aatteen muodossa mahdollisuus ylittää syviksi revenneet vasemmisto-oikeisto -rintamalinjat. Eurooppalaisuus ja siihen liitetyt rauhan ja demokratian määreet haluttiin nostaa eurooppalaista nuorisoa yhdistäviksi identiteetin lähteiksi, jotka vähitellen juurtuisivat itsestäänselvyyden asteelle. Tältä osin myös eurofederalismi

¹¹³ Spinelli 1966, 193.

¹¹⁴ Ks. <http://en.federaleurope.org/>

ideologiana tunnusti muiden ideologisten liikkeiden tavoin pidemmän aikavälin poliittisen muutoksen lähtevän liikkeelle nuorten ikäryhmien kasvattamisesta tietynlaiseen ajattelutapaan.

Kuten UEFin myös JEFin toiminta perustuu EU-politiikkaa ja erityisesti sen suuria linjoja käsittelevien julkilausumien säännölliseen tuottamiseen sekä erilaisten Eurooppa-aiheisten kampanjoiden järjestämiseen. Internet on nykyisin kaikenkokoisten kansalaisjärjestöjen tärkein työkalu ja myös federalistien oleellisin tiedotus- ja julkaisukanava. JEFin osalta esimerkkinä voidaan mainita *The New Federalist* -nettijulkaisu, joka tuottaa ajankohtaisiin EU-kysymyksiin ja federalistien omaan agendaan liittyviä artikkeleita. JEFin viimeaikaisista kampanjoista mainittakoon *Yes 2 Lisbon* ja *EU Olympic Team*. Järjestöt organisoivat keskenään usein myös yhteiskampanjoita, joista mainittavimpana vuosien 2006–2007 *Let the European People Decide* -vetoomuskampanjan, jonka tarkoituksena oli internet-muodossa kerätä nimiä jääntyneen perustuslakihankkeen uudelleen käynnistämiseksi ja yleiseurooppalaisen kansanäänestyksen järjestämiseksi perustuslaista.

Nykyään JEFin jäsenkuntaan kuulu noin 25 000 alle 35-vuotiasta henkilöä, jotka ovat organisoituneet 35 kansalliseksi jäsenjärjestöksi. Suomessa JEFiä edustaa *Eurooppanuoret ry.* Eurooppalaisen ja globaalin federalismin vahvistamiseen pyrkivien päämäärien lisäksi JEF jakaa isoveljensä UEFin organisaatorakenteen: JEFin ylikansallinen keskusorganisaatio koostuu kahden vuoden välein kokoontuvasta kongressista, kaksi kertaa vuodessa tapaavasta komiteasta sekä kahden vuoden välein vaihtuvasta juoksevia asioita hoitavasta hallituksesta. JEFin puheenjohtajana toimii kirjoittamishetkellä belgialainen Philippe Adriaenssens.¹¹⁵

European Movement International -järjestön eli suomeksi Eurooppa-liikkeen juuret ovat sodanjälkeisessä yhdentynyttä Eurooppaa ajaneessa brittiläis-ranskalaisessa UEM-liikkeessä (United European Movement), jonka yksi päähahmoista oli Britannian sodanaikainen pääministeri Winston Churchill. EMIn synnyn kannalta keskeinen tapahtuma oli Haagissa toukokuussa vuonna 1948 järjestetty *Euroopan kongressi* (the Congress of Europe), johon osallistui noin 800 delegaattia ympäri Eurooppa keskustelemaan Euroopan yhdentymisen mahdollisuuksista. Kongressin jälkimainingeissa saman vuoden lokakuussa muodostetusta EMistä tuli näiden yhdentymisideoiden sulatusuuni, jonka ympärille Eurooppa-aatteeseen myönteisesti suhtautuvat kansalaisliikkeet saattoivat ryhmittyä. Yksi EMIn alkutaipaleen merkittävimmistä saavutuksista oli sen ajaman Euroopan neuvoston perustaminen.

¹¹⁵ Ks. <http://www.jef.eu/>

Sen nimiin voidaan myös laskea Bruggessä toimivan *College of Europe* (Collège d'Europe) sekä Genevessä sijaitsevan *Euroopan kulttuurikeskuksen* (European Centre of Culture) luominen.

Siinä missä UEF ja JEF ovat keskittyneet enemmän ruohonjuuritason politikointiin, on EMIn keskeisimpänä tehtävänä ollut ylläpitää Euroopan integraatioon liittyvää keskustelua ja ideointia, mitä se on tukenut perustamalla ympäri Eurooppa erilaisia aivoriihityyppisiä tutkimus- ja informaatiokeskuksia. EMIn itäblokin alueelle luomat yhteysverkot levittivät osaltaan Eurooppa-aatetta myös kylmän sodan rajalinjojen tuolle puolen. Samalla EMI on ottanut vahvasti osaa yhdentymisprosessin edistämiseen sen eri historianvaiheissa, viimeisimpänä juuri EU:n perustuslakikeskustelu sekä Lissabonin uudistussopimuksen ratifiointi. EMI organisoii tiiviisti yhdessä partnerijärjestöjensä kanssa erilaisia kampanjoita, joista mainittakoon kevään 2009 europarlamenttivaaleihin liittyvät *Y Vote 2009* ja *Who's Your Candidate?*, kansalaiskeskustelua herättelemään pyrkineet *Speak up Europe* ja *What Has Europe Ever Done for Us?* sekä perustuslaillisen sopimuksen puolesta toteutettu *Yes Campaign*.

EMI on laajimmalle levittäytynyt EU-myönteinen kansalaisjärjestöorgaani, vaikkakin sen jäsenpohja kattaa ainoastaan järjestöjäseniä, siinä missä JEFin ja UEFin niin yksilö- kuin järjestöjäseniä. EMIn organisaatio muodostuu tänä päivänä keskusjärjestöstä sekä 44 kansallisesta jäsenjärjestöstä, Suomesta *Eurooppalainen Suomi ry*. Näiden lisäksi sillä on 25 kansainvälistä partnerijärjestöä (esim. UEF ja JEF). EMIn puheenjohtajana toimii irlantilainen Euroopan parlamentin entinen puhemies ja pitkäaikainen jäsen Pat Cox.¹¹⁶

Altiero Spinelli määritteli vuonna 1966 julkaistussa teoksessaan *The Eurocrats* federalististen Eurooppa-liikkeiden olemuksen ja tehtävän tavalla, jonka voidaan katsoa pitävän edelleen paikkansa:

In no country nor anywhere within the Community do they [the European movements] hold any power of decision. They do count, however, in the building of Europe, with their propaganda activity, the publications of their various followers, the personal influence exerted by some of their leaders, as well as with their discussions and disagreements. In fact, it is their mission to see that the idea of European unity not be lost to view in the pursuit of day-to-day politics and that its human significance be preserved – a mission which is committed to promoting the values of democracy and peace.¹¹⁷

¹¹⁶ Ks. <http://www.europeanmovement.eu>

¹¹⁷ Spinelli 1966, 201.

Vaikka federalistijärjestöt eivät edelleenkään omaa välitöntä päätösvaltaa, eivätkä ne siihen edes pyri, voivat ne edelleen omalla toiminnallaan välillisesti vaikuttaa niin eurooppalaisiin päättäjiin kuin äänestäjäkuntaan ja siten eurooppalaisen agendan muodostumiseen ja toimeenpanoon. UEFin ja JEFin peruskirjojen mukaan järjestöjen toiminnan yksiselitteisenä tavoitteena on yhä Euroopan federaatio, joka on niiden mukaan ensimmäinen askel kohti maailmanlaajuisia federaatiota, jonka perustana ne näkevät nykyisen YK-järjestelmän. UEF ja JEF pyrkivät sanojensa mukaan toimimaan yleiseurooppalaisina äänitorvina vahvistaen EU-aiheista kansalaiskeskustelua ja federalismiin liittyvää tietoisuutta. Näin ne toivovat avittavansa tiiviimmän, tehokkaamman ja demokraattisemman Euroopan unionin muotoutumista.¹¹⁸ Vaikka EMI ei selväsanaisesti nykytavoitteissaan puhu federaatiosta, voidaan sen päämääränä olevan ”vahvemman, demokraattisemman ja tehokkaamman sekä kansainvälisesti vaikutusvaltaisemman unionin” lukea merkitsevän pitkälti juuri tätä.¹¹⁹ Historiallisesti EMI kuitenkin myöntää liikkeen ajaneen Euroopan maiden ja kansalaisten välistä *federalistista Euroopan unionia* (a federal European Union).¹²⁰

Koska federalisteilla on tarve asettua perinteisen poliittisen keskustelun ulkopuolelle ja avata peliä uudesta eurooppalaisen politiikan näkövinkkelistä käsin, ovat järjestöt yhä virallisesti sekä puoluepoliittisesti että uskonnollisesti sitoutumattomia ja kaikille Eurooppa-myönteisille tahoille avoimia liikkeitä. Eurooppalaisten jakamien yhteisten päämäärien korostus on federalisteille yhtä tärkeää kuin eurooppalaisten välisten eroavaisuuksien arvostus. Minkälaiselle aineistolle järjestöjen tuottaman Eurooppa-vision analyysini perustuu, selviää seuraavassa alaluvussa.

4.2. TUTKIMUSAINEISTO

Ajallisesti keräämäni aineisto rajautuu 2000-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle. Tarkasteluni alkupisteeksi asettuu Nizzan perussopimuksen laatiminen vuonna 2000 ja päätepisteeksi Lissabonin perussopimuksen kohtaamat ratifiointiongelmat vuosina 2008 ja 2009. Aineiston kantavina teemoina ovat tuona aikavälinä käynnissä olleet EU:n perustuslakikeskustelu ja siihen liittynyt institutionaalinen uudistusprosessi, jotka ovat olennainen osa pidempään jatkunutta EU:n tulevaisuuskeskustelua ja jotka

¹¹⁸ UEF 2009, UEF Statutes; JEF 2009, Statutes of JEF.

¹¹⁹ EMI 2009, Objectives.

¹²⁰ EMI 2009, History.

siten tuovat erinomaisesti esiin eurofederalistien näkemyksen niin Euroopan unionin nykytilasta kuin toivotusta kehityssuunnasta.

Tutkimani julkilausumat ovat JEFin ja UEFin kohdalla riippuen julkilausuman antaneesta tahosta joko Congress-, Committee- tai Bureau-pohjaisia päätöksiä. Olen eritellyt ne lähdeviitteissäni tämän mukaisesti (esim. JEF Congress 2001, Resolution of General Policy). Luonteeltaan lauseumat ovat pääasiassa yhdestä muutamaan sivun mittaisia ajankohtaisiin kysymyksiin liittyviä kannanottoja. Mukaan mahtuu myös jokunen pidempi dokumentti (General Policy Resolutions ja Political Platforms), jotka kartoittavat järjestöjen laajempaa agenda. Nämä päätöslauseumat ovat vapaasti saatavilla järjestöjen Internet-sivustoilta. Näiden lisäksi olen täydentävästi hyödyntänyt tarpeen mukaan myös sivustojen muuta materiaalitarkontaa ja sisältöä, jotka eivät ole varsinaisia järjestöelinten antamia lausuntoja. Muun muassa JEFin kotisivuilla on tarjolla järjestön melko yksityiskohtainen näkemys federalismista sekä sen suhteesta Euroopan yhteisöpolitiikan ja globaaliin hallintointiin. Tämänkaltaiset aineistotyypit on viitoituksessa ilmaistu ilman Congress-, Committee- tai Bureau-tunnusta.

UEFin kotisivuilta on saatavilla sekä kongressin että komitean päätöslauseumat vuodesta 2004 lähtien. Näiden pohjalta voidaan määritellä UEFin viralliset kannat EU:n eri politiikkasektoreiden suhteen. JEFiin liittyvän aineiston ytimen muodostavat kongressin julkilausumat vuodesta 2001 alkaen sekä komitean puolivuotiset päätöslauseumat vuodesta 2000 alkaen. Käyttämässäni lähdeaineistossa UEFin tuottamia Congress-dokumentteja on 12 kappaletta vuosilta 2004–2008, Committee-asiakirjoja taas 10 kappaletta vuosilta 2005–2008 ja Bureau-dokumentteja kaksi vuodelta 2004. JEFin tuottamia Congress-dokumentteja on kaikkiaan 20 aikaväliltä 2001–2007, Committee-asiakirjoja taas 45 kappaletta vuosilta 2001–2007. EMIn osalta aineistooni kuuluu Haagissa keväällä 2008 järjestetty Eurooppa-liikkeen 60-vuotiskonferenssin julkaisu, joka otti kantaa moniin integraation tulevaisuutta kosketteleviin kysymyksiin sisältäen muun muassa Internet-kansalaiskeskustelun pohjalta laaditun *60 Ideas for Europe* -ehdotelman.

Kuten huomaamme, painottuu aineistoni niin ajallisesti kuin määrällisesti JEFin julkilausumiin. Tämä johtuu yksinkertaisesti JEFin omasta julkaisuintensiteetistä, joka on eittämättä järjestöistä vahvin. En kuitenkaan koe tämän olevan eurofederalismista laatimaani kokonaiskuvaa vääristävä tekijä, sillä siinä määrin kannoiltaan yhteneväisiä järjestöjen dokumenttien voidaan sanoa olevan siltä ajalta (2004–

2009), kun vertailu on mahdollista. Siksi myös tämän vertailuajanjakson ulkopuolella kantojen voidaan olettaa olevan pääasiallisesti yhteneviä.

Federalistien julkilausumat on poikkeuksetta tuotettu englanniksi, mikä on Euroopan kielellistä nykyilmastoa tuntien ja järjestöjen monikielisen taustan huomioon ottaen helpoin ja luonnollisin valinta niin järjestöjen sisäisen kuin ulkoisen kommunikaation kannalta. Nostan aineistosta ajoittain analyysini tueksi suoria katkelmia, jotka olen tarkoituksella jättänyt kääntämättä. Ensinnäkin on oletettavaa, että näin eurofederalistien kielenkäytön värikkyys ja autenttisuus säilyvät havainnollisempina. Toisekseen englanninkieliset lainaukset ovat itsessään suhteellisen helppolukuisia. Pysin toki omalta osaltani helpottamaan lukijan tehtävää alustamalla ja selventämällä kunkin lainauksen sisältöä. Viitatessani tekstini sisällä federalistien käyttämiin käsitteisiin seuraa omaa suomennostani alkuperäinen englanninkielinen termi suluissa.

4.3. EMPIIRISEN OSION RAKENNE

Luvuissa 5–7 pyrin selvittämään, *mitä* 2000-luvun eurofederalistit sanovat omassa agendassaan eli *minkälaisen* kielellisen vision todellisuudesta eurofederalistisiksi lukeutuvat järjestöt tuottavat julkiseen keskustelu osoitetuissa puheenvuoroissaan. Kyse on diskurssianalyysistä, joka pyrkii lähestymään aihettaan aineistolähtöisesti eli eurofederalistien itsensä tuottamien todellisuuden kategorioiden näkökulmasta. Koska Eurooppa ja eurooppalaisuus, Euroopan yhdentymisen ja Euroopan unioni sekä näihin läheisesti punoutuvat teemat ovat eurofederalistisen vision keskiössä, tulee myös oma tarkasteluni keskittymään näihin osa-alueisiin. Erityisenä tehtävänäni on kartoittaa näin rakentuva eurofederalismin ideologian nykyinen *sisältö*: sen käsitteellinen rakenne sekä erityisesti ne diskurssit, joissa sen käsitteellistykset ovat osallisena.

Konkreettisia kysymyksiä, joihin etsin vastauksia, on siten kaksi. Ensinnäkin, millainen on eurofederalistien käsitys (a) Euroopan unionin nykytilasta, (b) hyvästä Euroopan unionista tulevaisuudessa (oletetusta *Euroopan federaatiosta* ja sen rakenteesta) ja (c) tavasta, jolla yhdentymisprosessin tulisi edetä tilanteesta (a) tilanteeseen (b)? Ja toiseksi, millaisten arvojen ja uskomusten varaan eurofederalismin agenda rakentuu?

Tutkimukseni etenee yleisestä kohti erityistä. Lukujen jäsentelyn osalta tämä tarkoittaa sitä, että eurofederalistinen visio asetetaan ensin sen itseymmärryksen mukaiseen yleiseen kontekstiin (luku 5), jolle koko ideologian itsetarkoitus ja analyyttinen ymmärtäminen perustuvat. Kyse on liittymisestä havaittuihin yleisimpiin diskursiivisiin kehiin, jotka toimivat erityisempien osa-alueiden tulkinnan resursseina. Näistä lähtökohdista etenen kohti vision erityisempiä lohkoja (luku 6), jotka olen rajannut aineistosta nousevien teemojen mukaisesti. Erityisteemojen käsittely konkretisoi eurofederalistisen vision yleisempiä diskursiivisia kiinnityksiä ja tarkoittaa tulevaisuuden Euroopan unionista näin rakentuvaa federalistista kuvaa.

Eurofederalismin yleisten ja erityisten diskursiivisten ulottuvuuksien käsittelyn päätteeksi suoritan pelkistävän läpileikkauksen kahteen ensimmäiseen empiiriseen lukuun yrittäen vangita niitä käsitteellisiä yhteneväisyyksiä, jotka sitovat eurofederalistien eri yhteyksissä tuottaman julkisen agendan jokseenkin yhtenäiseksi perustavien ideoiden ja uskomusten järjestelmäksi (luku 7).

5. EUROFEDERALISTISEN VISION LÄHTÖKOHDAT

Tämän luvun tarkoituksena on seurata eurofederalistien ajattelun ääriviivoja ja muodostaa niistä rajattu kokonaiskuva, jota saatamme seuraavassa luvussa lähteä tarkentamaan. Kyse on eurofederalismin diskursiivisesta paikantamisesta, sen itselleen ja toimintaympäristölleen asettamien yleisten lähtökohtien erittelystä. Lähtökohtia yhdistävänä keskeisenä teemana on kysymys *vallitsevasta tilanteesta* eli *historiallisuudesta*. Analyysini lopullisena tulemana on siten mahdollisimman tyydyttävä vastaus yllä esittämääni osakysymykseen (a) eurofederalistien suhteesta Euroopan unionin nykytilaan.

Vallitseva tilanne on kielen konstruktio oletetusta maailman tilasta, johon liittyy vahvasti käsitys tuon tilan oletetuista syistä ja seurauksista eli sen historiallisuudesta. Tärkeintä on ymmärtää, että vallitsevan tilanteen konstruktio on suorassa yhteydessä eurofederalismin omaan ontologiaan ja tarkoitusperiin, se antaa ideologialle syyn toimia ja olla olemassa, se tekee siitä ajankohtaisen ja relevantin. Oma tehtäväni on nostaa esiin tätä tilanteellista konstruktioita hallitsevat diskurssit, jotka koskettelevat *maailman nykytilaa ja globalisaatiota* (5.1.), *Euroopan yhdentymisen nykytilaa* (5.2.) ja *eurooppalaisuutta ja identiteettiä* (5.3.). Olen eritellyt kyseiset diskurssit ja niiden osadiskurssit alla olevaan taulukkoon (ks. Taulukko 1).

Jotta eurofederalistien selonteot eivät jäisi roikkumaan vain omaan ideologiseen tyhjiöönsä, pyrin löytämään niille kiinnekohtia yleisempiin keskusteluihin, joita eurofederalistien esiin nostamat temat sivuavat tai joihin ne suoranaisesti viittaavat ja esittävät omat vastineensa. Näin eurofederalismin tilannekonstruktio saa lihaa luidensa ympärille, mikä antaa tulkinnoillemme enemmän tarttumapintaa ja käsitteellistä selitysvoimaa. Mitä paremmin hahmotamme eurofederalismin lähtökohtien osallisuuden yleisemmissä diskursseissa, sitä selvemmin eurofederalistinen visio meille avautuu.

Taulukko 1. Eurofederalistisen vision lähtökohdat

<i>Diskurssi</i>	<i>Osadiskurssit</i>	<i>Diskurssin konstruktionistinen tehtävä</i>
Maailma nyt: Globalisaatiodiskurssi	Kansallisvaltiokritiikki Uhkakuvat Turvallisuuskysymykset EU:n globaali toimijuus	Luo laajimman mahdollisen kontekstin (globaalin metanarratiivin) visioidulle Euroopan federaatiolle.
Eurooppa nyt: EU-diskurssi	EU:n historiallisuus EU:n nykyisyys	Tulkitsee integraation taanneen Euroopan rauhan ja vaurauden. Vaatii integraation mielen (teesi) loppuun saattamista ja nyky-EU:n (antiteesi) epäkohtien korjaamista tulevaisuuden Euroopan federaatiossa (synteesi).
Eurooppalaisuus nyt: Identiteettidiskurssi	Identiteettivaje Identiteettimahdollisuus Yhtenäisyys ja moneus	Luo eurooppalaisen poliittisen yhteisön kansalaisperustan. Määrittelee eurooppalaisuuden kulttuurisesti moninaisena mutta normatiivisesti yhdistävänä identiteettinä.

5.1. MAAILMA, NYT! – GLOBALISAATIO JA UUSI MAAILMANJÄRJESTYS

Sikäli kun Euroopan yhdentymisen ei tapahdu muusta maailmasta irrallisessa laboratoriossa, ei ole lainkaan yhdentekevää, millaiseksi tämä maailma kuvataan. Euroopan unionin käsittäminen tapahtuu ainoastaan suhteessa sen asemaan laajemmassa, koko maailman kattavassa kontekstissa. Maailman ja sen tilanteen käsittäminen on toisin sanoen ensisijaista EU:n tilanteelliseen käsittämiseen nähden. Ilman laajemman tilannekategorian tarjoamaa käsitteellistä tukea on EU:n tilannekuvaus vaarassa kaatua omaan kapea-alaisuuteensa. Diskursiivinen liike kulkee näin yleisestä kohti erityisempää: EU:n suhde ympäröivään todellisuuteen rakentuu laajimmasta mahdollisesta selonteosta käsin. Eurofederalismin kannalta tällaisen kattavimman tilannekategorian tarjoaa *globalisaation* käsite, jota lähdemme seuraavassa purkamaan eurofederalistien tuottaman materiaalin pohjalta.

Globalisaatio-termi (globalisation) esiintyy toistuvasti federalistien julkilausumissa. Erityisen keskeiseksi se nousee silloin, kun Euroopan integraatio tarvitsee taustakseen mahdollisimman laaja-alaisen ja sen olemassaoloa tukevan kontekstin. Globalisaation tarkempaan määrittelyyn ei dokumenteissa hukata liiemmin aikaa, mutta sen käyttöyhteyksistä voimme päätellä, millaisia merkityssisältöjä se federalisteille omaa. Yksi globalisaation käsittämistä palveleva ja aineistosta tuon tuosta esiintyvä linkki on *globaalin* attribuutti, joka voidaan lukea globalisaation tuottamien asiantilojen indikaattoriksi (global world, global challenges, global risks jne.). Käyn ensin esimerkinomaisesti läpi joitain aineistossa esiintyviä olennaisia viittauksia globalisaatioon, jonka jälkeen pyrin pohtimaan muodostuneen globalisaatiokäsityksen konstruktivistista osuutta – tai tarkoitusta – eurofederalistisen vision taustaoletuksena.

Globalisaatio näyttäytyy eurofederalisteille ennen muuta historiallisena ilmiönä, joka on antanut perustavanlaatuisen syyn kansallisvaltiokeskeisen järjestelmän kritisoimiseen ja uudenlaisen järjestelmän puolustamiseen. UEFin mukaan globalisaation seurauksena kansallisvaltioiden perinteinen suvereniteetti on murentunut. Kansallisvaltiot ovat näin ilmaisten menettäneet otteensa itsemääräämisestään. Niiden kyky toimia tämän uuden ilmiön tuottamassa tilanteessa on selkeästi heikentynyt. Globalisaation tuottamat uudet haasteet eivät ratkea perinteisin valtioiden välisin yhteistyökeinoin, puhumattakaan että valtiot kykenisivät yksittäin ja eristäytyen niihin vastaamaan. Kansallisvaltiollinen järjestelmä on jäänyt auttamattomasti jälkeen maailman itsensä kehityksestä, se on sysätty raiteiltaan globalisaatioksi kutsutun ilmiön toimesta.¹²¹

Mikä sitten tekee globalisaatiosta niin ongelmallisen ilmiön perinteisten kansallisvaltioitten kannalta? JEF tarjoaa selitykseksi seuraavanlaista yhtälöä: maailman jatkuva keskinäisriippuvuuksien (interdependence) kasvu yhdessä kansallisvaltioiden jatkuvan keskittymisen (centralization) kanssa on johtanut kestävämpään tilanteeseen, johon ratkaisuna on ainoastaan uudenlainen ylikansallinen yhteistyö, jollaiseen Euroopan integraatiossa on potentiaalia.¹²² Globalisaatiota ei JEFin vuoden 2001 kongressin mukaan voida tai edes tule pysäyttää, koska huolimatta sen sisältämistä uhkista on se myös oikein hallittuna suuri mahdollisuus. Uhkaksi globalisaatio muodostuu, mikäli sen eteneminen jätetään vanhakantaisten valtiokeskeisyyttä painottavien mekanismien valvottavaksi. Sitä vastoin, mikäli globalisaation hallintaan sovelletaan uusia, sen laajuuden ja mittasuhteet oikein ymmärtäviä demokraattisia ja tehokkaita keinoja, voidaan se kääntää paitsi eurooppalaisten myös koko maailman

¹²¹ UEF 2009, What is Federalism?; UEF 2009, Why a Federal Europe?.

¹²² JEF 2009, About JEF.

eduksi.¹²³ Keskinäisriippuvuuksien kasvun myötä maailman ulkopuolelle ei ole jättäytymistä: globalisaatio on muuttanut maailman kohtalonyhteiseksi (community of destiny).¹²⁴

Vuonna 2008 Haagissa järjestetyn EMIn 60-vuotisjuhlakonferenssin virallinen julkaisu sisältää useita viittauksia globalisaatioon. Ennen kaikkea globalisaatio koetaan haasteena, jonka mittasuhteet ovat verrattavissa kylmän sodan maailman asettamiin haasteisiin ja jonka sisältämät vaarat, vaikka laadullisesti erilaisia, ovat vakavuudessa verrattavissa sodanjälkeisen Euroopan kohtaamiin uhkiin. Globalisoitunut nykymaailma ei tunne jakoa sisäisiin tai ulkoisiin ulottuvuuksiin, vaan kaikki on yhteydessä toisiinsa, eikä Eurooppakaan siten voi eristäytyä muista.¹²⁵

Edellisistä katkelmista huomaamme, kuinka globalisaatio vaikuttaa hyvin itsestäänselvältä, joskin melko erittelemättömältä ilmiöltä. Tämä eurofederalistien suhteellisen refleктоimatton ja kevyehkö tapa käyttää globalisaatio-termiä argumentaation kyytipoikana ei kuitenkaan ole viimeaikaiselle poliittiselle puheelle epätavallista. Enemminkin se on hyvä osoitus termin viimeisen parin vuosikymmenen aikana saavuttamasta suosiosta yleisemmissä maailman tilaa koskettelevissa diskursseissa, johon ovat ottaneet osaa niin poliitikot, media kuin yhteiskuntateoreetikotkin.¹²⁶ Termin tämänkaltaisen, sen päivänselvyyteen nojaava käyttö sisältää siten vahvan oletuksen sen laajamittaisesta tunnettavuudesta. Kansainvälisen vuorovaikutuksen ja kommunikaatiovallankumouksen aikana onkin jokseenkin uskottavaa, ja ennen kaikkea vakuuttavaa, väittää, että globalisaatio on erilaisten taloudellisten, kulttuurillisten ja poliittisten prosessien myötä tuottanut uudenlaisen, globaalin maailman.

Pintaa syvemmälle eurofederalistien selonteot eivät meitä kuitenkaan kyseisen aiheen osalta saattale. Selväksi ei esimerkiksi käy, mikä on globalisaatiota liikuttava voima. Onko globalisaation keskeisin ulottuvuus taloudellinen vai kulttuurillinen? Miten sen tuottama globaali maailma tarkemmin eroaa aiemmista maailmaa kohdanneista tiloista? Tai miten globalisaatio ylipäätään voidaan nähdä kansallisvaltioille tai perinteiselle kansainväliselle yhteistoiminnalle ylitsepääsemättömänä haasteena? Kutsunkin eurofederalistien globalisaatiokäsitystä *suppeaksi globalisaatiokonstruktioksi*, jolla viitataan

¹²³ JEF Congress 2001, Resolution of General Policy.

¹²⁴ JEF Congress 2001, Resolution on JEF Political Platform.

¹²⁵ EMI 2008, Congress of Europe, 4-6. Juhlakongressin yhtenä keskeisenä teemoina olivat "Building the Europe of the Future Together" ja "Positioning the European Project at the heart of the 21st Century World". Tähän tulevaisuus- ja globalisaatiokeskusteluun liittyen kongressi laati ehdotelman "60 Ideas for Europe" internetissä käydyn kansalaiskeskustelun pohjalta. Ideat kattoivat kolme aihealuetta: talous ja yhteiskunta, koulutus ja kulttuuri sekä politiikka. Ideoiden yhteisenä viestinä oli tarve eurooppalaisen integraation ja identiteetin vahvistamisesta, jotta jaettuun haasteisiin voitaisiin tarjota jaettuja vastauksia.

¹²⁶ Ks. esim. Beck 1999.

nimenomaan sen analyttiseen ohuuteen. Siihen on omaksuttu eri globalisaatiota koskevista diskursseista tiettyjä, mahdollisimman yleisiä ja itsestäänselviltä vaikuttavia käsityksiä maailman tilasta, johon eurooppalaisen integraatioagendan on helppo liittyä. Oman tutkimukseni kannalta tärkeintä on kuitenkin keskittyä globalisaatioon kielellisenä konstruktiona, eikä globalisaatioon mahdollisena ontologisena kokonaisuutena, johon kieli *kenties* viittaa. Tiivistän seuraavaksi ne osadiskurssit, joista eurofederalistinen globalisaatiokäsitys rakentuu.

(1) *Kriittinen diskurssi kansallisvaltion luonteesta ja kansainvälisistä toimintamuodoista* muodostaa ensimmäisen olennaisen osan eurofederalistista globalisaatiokonstruktiota. Eurofederalistien näkökulmasta globalisaation ensimmäinen ja tärkein piirre on sen kyky paeta kansallisvaltiollista ja perinteistä valtioiden välistä kontrollia:

The nation states are more and more inadequate for the great global challenges of peace and security, international justice, economic development, protection of environment, and other global issues. Both nationalism and simple intergovernmental co-operation are models of the past. Europe can offer a new model to the world, the model of federalism and international democracy. [...] Neither the European states alone, nor the European Union as it is today can any longer meet the challenges that confront them.¹²⁷

JEFiltä lainaamaamme katkelma alleviivaa perinteisen valtiokeskeisen hallinnan kyvyttömyyttä selvitä uuden tilanteen asettamista haasteista. Syy ongelmatilanteisiin ei siten ole globalisaatiossa itsessään, joka eurofederalistien selonteossa on pelkkä abstrakti prosessi ilman kasvoja ja konkreettisia liikuttajia ja jolle näin ei voida langettaa syyllisyyttä tai vastuuta. Eurofederalistien globalisaatiokäsitys onkin poikkeuksellisen neutraali ja monella tapaa jopa myönteinen: globalisaatiolla on negatiivisia seurauksia, joiden kesyttämisen ei kuitenkaan tule johtaa globalisaation sisältämien positiivisten puolten eliminointiin.¹²⁸ Koska Euroopan integraatio voidaan lukea yhdenlaiseksi globalisaation konkreettiseksi, alueellistuneeksi muodoksi, olisikin yllättävää, mikäli federalistit täydellisesti tuomitsisivat puolustamansa kokonaisuuden synnyttäneen prosessin. Globalisaatiokriittisille äänille, joille EU on yksi globalisaation keskeisistä syntipukeista, federalistien vastaus onkin odotetunlainen:

The European Union is in a unique and powerful position to influence the globalisation process and should not therefore be the target of vehement and violent protest, but instead should be viewed as a vehicle that can help enable world economic and political reform.¹²⁹

¹²⁷ JEF Congress 2001, Resolution on JEF Political Platform.

¹²⁸ JEF Congress 2001, Policy Motion – The Globalisation Debate.

¹²⁹ JEF Congress 2003, Political Platform, 8.

Jos globalisaatio itsessään ei ole ongelmien todellinen lähde, on moitteen säilä kohdistettava kansallisvaltiopohjaisiin toimijoihin, noihin vanhan näytelmän pääosanesittäjiin, jotka ovat epähuomiossa jääneet uuden ja näille vieraan näytännön keskiöön, eivätkä osaa tai ymmärrä väistyä syrjään uusien roolisankarien tieltä. Eurofederalistien kansallisvaltiokriittisen osadiskurssin perusviesti on selvä: globalisaation haasteet muuttuvat ongelmiksi vasta, kun ne joutuvat väärin pelureiden hyppysiin, ja ainoastaan federalistien esittämä vaihtoehto eli todellisten ylikansallisten ja federalismin periaatteita noudattavien hallitusten perustaminen tarjoaa ulospääsyn tästä itseään toteuttavasta ongelmapyyhdistä.

(2) Toinen osadiskurssi, jota kutsun *uhkakuvien diskurssiksi*, on seurausta kansallisvaltioiden ja näiden dominoimien yhteenliittymien, kuten nykymuotoisen Euroopan unionin, oletetusta kyvyttömyydestä toimia uudessa maailmanlaajuisessa globalisaation tilassa. Uhkadiskurssi on luonteeltaan ehdotonta ja vaihtoehtoja minimoivaa: mikäli valtiot ja niiden yhteenliittymät eivät toteuta toivotunlaista poliittista muutosta, on koko kansainvälinen järjestelmä vaarassa romahtaa globalisaation paineen alla. Tämä deterministisen yksisuuntainen näkemys uhkista käy hyvin ilmi UEF:n mietinnöstä:

The European Union is at a crossroad. The concomitance of different extremely severe crises gave origin to a situation which requires with dramatic urgency that some decisions are taken, which must be brave and really innovative at the same time. In the absence of a stronger will, the survival of the EU itself will be in danger, as well as the capacity of the EU to play a positive and significant role in a world which is at a crossroad between destructive anarchy and the creation of policies and institutions able to govern a common destiny.¹³⁰

Ei pelkästään EU vaan myös koko maailma on tullut uuden vuosituhaten alkaessa risteykseen, jossa valittavana on joko globalisaation menestyksekkäs hallinnointi tai sen mukana hukkuminen. Ja jotta globalisaation tuottaman näytelmän pelurit eivät unohtaisi, kelle he osansa lopulta esittävät ja kelle heidän edesottamuksensa tuottaa joko iloa tai surua, nostaa UEF myös esiin tavalliset kansalaiset:

The rapid evolution of globalisation presents the EU and the European citizens with new challenges: global economic competition, increasing injustice in Europe and the world, an ageing society, climate change and energy security. *The Union citizens expect the nation states and the EU to protect them from negative consequences of globalisation and they want to experience concrete benefits from EU politics in their everyday life.* The EU is facing ground-breaking decisions in order to answer those challenges in a sustainable way.¹³¹

¹³⁰ UEF Congress 2008, For a Europe of Citizens.

¹³¹ UEF Congress 2008, Shaping Globalisation in a Social Way: We Need a Social Europe! Kursivointi on minun.

Eurofederalistit ovat nähtävästi lukeneet eurobarometrinsa, sillä, kuten Joakim Ekman osoittaa, valtaosa EU-kansalaisista odottaa unionilta aktiivisempaa roolia globalisaation hallinnoinnissa, millä oletettavasti tarkoitetaan nimenomaan sen haittavaikutusten minimointia. Kansalaisten keskuudessa globalisaatiodiskurssin negatiivisia puolia alleviivaava uhka-aspekti on siten erityisen vahva, mikä näkyy myös unionille säilytetyissä odotuksissa: monet tulkitsevat globalisaation hallinnoinnin enemmänkin sen rajoittamisena kuin sen sujuvuuden kohentamisena tai potentiaalisten hyötyjen maksimointina.¹³² Tällä tavalla painottunut julkinen globalisaatiodiskurssi merkitsee federalistien kannalta sitä, että huolimatta järjestöjen kosmopoliittisesta ja globalisaatiomyönteisestä suuntautumisesta, joka vastustaa ”Fortress Europe” -ajattelua¹³³, on niiden otettava kantaa globaaleista uhkakuvista vääjäämättä nouseviin turvallisuuskysymyksiin. Tämä johtaa meidät seuraavaan osadiskurssiin.

(3) Kolmas globalisaatio-osadiskurssi liittyy *turvallisuuskysymyksiin*, jotka eurofederalistien visioimissa rajat ylittävissä uhka- ja riskimalleissa kattavat paljon enemmän kuin pelkän kansainvälisestä anarkiasta nousevan aseellisen turvallisuuskäsitteen. Tämän perinteisen kovan turvallisuuden ohella myös taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen turvallisuus näyttäytyvät globaalien maailman huolenaiheina. Tämä käy ilmi sekä edellisestä UEF-sitaatista että lukuisissa viittauksissa *keskinäisriippuvuuteen* ja *jaettuihin* haasteisiin. Moniulotteisempi turvallisuuskäsitys, joka ei aseta kansallista suvereniteettiä sen käsitteelliseen keskiöön, vaikuttaa siten olevan paremmin yhteensopiva näin konstruoidun globaalien maailmantilan kanssa. Kansallisvaltiolliseen järjestelmäparadigmaan kohdistetun kritiikin yksi olennainen lähde onkin nimenomaan turvallisuuskeskustelussa. Eurofederalistien katsannossa perinteinen kanta kansallisen turvallisuuden ensisijaisuudesta on paitsi aiheuttanut muunlaisen turvallisuuden loukkauksia (esim. ihmisoikeudet¹³⁴) myös johtanut tilanteeseen, jossa kansallista identiteettiä vaalivan *korkean politiikan* (high politics) riskit ovat käyneet globaalissa järjestelmässä siitä saatavia hyötyjä suuremmiksi, se on toisin sanoen käsityksenä aikansa vaatimuksia jäljessä. Keskeisesti tämä kanta käy ilmi federalistien vaatimuksissa EU:n oman ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamisesta:

¹³² Ekman 2006, 216–219. Kansalaisten odotuksiin Euroopan vahvemmassa globaalista toimijuudesta viitataan useissa dokumenteissa. EMI:n puheenjohtaja Pat Cox kirjoittaa mm. seuraavasti: ”They [EU citizens] want a stronger voice for the EU in world affairs, on questions of peace security and development” (EMI 2007, Annual Report 2006/2007).

Mielipidemittauksiin viitataan usein myös suoraan; ks. esim. JEF Committee 2004, On the Single Foreign and Defence Policy tai UEF Congress 2006, Resolution on the European Union as a Power for Peace.

¹³³ Ks. esim. JEF Committee 2004, Political Platform – part II, 3. Euroopan linnoittautumisella (Fortress Europe) viitataan jonkun globaaliksi koetun uhan (esim. terrorismin) edessä tapahtuvaan Euroopan eristäytymiseen muusta maailmasta.

¹³⁴ JEF Committee 2004, Political Platform – part II. Ks. osio 2.2.1 ”Protection of Human Rights”.

The time has come for member-states to give up the traditionally national nature of their foreign policy, and make a move towards a genuinely European foreign and defence policy. *The notion that the ability to conduct foreign policy is something intimately linked with national identity can be viewed as outdated in a world where most security risks do not follow the lines of national borders any more.* Taken individually most EU member-states fall short of weight to have direct impact on a global stage, thus pooling their resources for a unified stance will enable them to exert their vision of the world more effectively.¹³⁵

Vaikka EU:n ei nykyisessä muodossa uskota pystyvän täyttämään kaikkia sille asetettuja turvallisuusodotuksia, lasketaan sen varaan silti paljon. Euroopan taloudellisesta ja poliittisesta integraatiosta rakennetaan vastausta globalisaatioon, esimerkkiä sen valjastamiseen.

(4) *Diskurssi EU:n sisältämästä globaalien hallinnon potentiaalista* on viimeinen osa federalistien globalisaatiokonstruktiota. Vaikka seuraavat luvut onkin kokonaisuudessaan pyhitetty federalistien konstruoiman tulevaisuuden EU:n eli Euroopan federaation erittelylle, on hyvä nostaa esiin sen keskeisimmät diskursiiviset kytkökset globalisaatioon, havainnollistaa federalistien sille varaama rooli – ja sitä kautta sen tarkoitus – globalisaatioksi nimitetyssä, maapallonlaajuisesti esitetyssä näytelmässä. Merkillepantavinta tässä osadiskurssissa on Euroopan tulkitseminen globalisaation mahdolliseksi moraalisesti suunnannäyttäjäksi. Sille annetaan asema vastuullisena luotsina, jolla on kyky omalla kokemuksellaan ja kapasiteetillaan johdattaa maailma läpi karikkoisten vesien kohti auvoisempia satamia. Toisin sanoen Euroopan johtajuus on luonteeltaan normatiivista, Eurooppa voi tulevaisuudessa johtaa oman integraationsa ja oman arvoyhteisönsä esimerkillisellä voimalla. Normatiivisen johtajuuden potentiaali kumpuaa kahdesta oletuksesta. Ensimmäisen mukaan vain federalistiset monitasoisen hallinnon periaatteet, jotka ovat nupullaan Euroopan unionissa, voivat tarjota menestyksekkään mallin globalisaation aikakaudelle:

A European federation will be the example on how to transform international relations based on the rule of strength into legal relations among equals, based on the rule of democratic law. The European federation will prove to the world that the Federation is the only system capable of combining unity and diversity, the advantages of small size independent member units, with the advantages of a common and united large size entity, which are needed for the Europeans and for the world as a whole to face the challenges of globalisation.¹³⁶

Federalistien käsitykset eurooppalaisesta, globaaliin käyttöön sovellettavasta hallintomallista nojaavat yleisesti kylmän sodan jälkeiseen laajaan diskurssiin kansainvälisten instituutioiden roolista

¹³⁵ JEF Committee 2004, On the Single Foreign and Defence Policy. Kursivointi on minun.

¹³⁶ JEF Congress 2003, Political Platform, 8.

maailmanpolitiikan toimijoina sekä erityisesti keskusteluun EU:n roolista globaalina toimijana. Keskustelun kuluessa EU:ta on kutsuttu milloin siviilivallaksi, milloin pehmeäksi vallankäyttäjäksi, milloin taas normatiiviseksi vallaksi, joilla kaikilla on toisistaan hieman poikkeavat sisällöt unionin ulkosuhteita ja globaalien hallinnoinnin kykyjä arvioitaessa. Kaikille näille on kuitenkin yhteistä unionin aktiivisen roolin ja vastuullisuuden alleviivaaminen juurikin globalisaation normatiivisen ohjauksen nimissä. Toinen normatiivisen johtajuuden lähde onkin eurooppalaisen integraatioprojektin sisältämä arvopohja sekä siihen ladattu universaalisuus, joka antaa sille federalistien mielissä kyvyn nousta koko globalisaatioprosessin ohjausta hallitsevaksi legitiimiksi ohjenuoraksi. Eurooppalaisten ja yleismaailmallisten periaatteiden samaistaminen käy hyvin selväksi lainauksessa UEFilta:

The European Union has an important contribution in bringing peace, democracy, security and welfare to our world. The basic principles of EU external policy should include those laid down in the Charter of the United Nations and other fundamental international conventions: *peace, human rights, democracy, good governance and sustainable development*.¹³⁷

Ajatus eurooppalaisen arvoyhteisön ylläpitämien standardien ulottamisesta entistä laajemmalle on keskeisesti läsnä EMI:n 60-vuotisjuhlakongressin julkaisussa. Euroopan yhdentymisprosessin, ”eurooppalaisen projektin”, katsotaan olevan edelleen yhtä keskeisessä asemassa uhkien torjumisessa ja rauhan säilyttämisessä kuin sukupolvea kahta aikaisemmin: ”Globalisaation maailmassa poliittisesti ja taloudellisesti integroitunut Eurooppa on valtava tekijä rauhan kannalta.” Eurooppalaisen projektin asemoiminen uudelle vuosituhannele merkitsee paitsi uusien haasteiden huomioimista myös uudenlaista vastuunottoa, moraalista suunnannäyttöä globalisaation hallinnassa. Ajaessaan esimerkiksi omaa ”sosiaalimalliaan”, joka perustuu yksilöiden luovuttamattomille poliittisille, taloudellisille ja sosiaalisille oikeuksille, tai ympäristöpolitiikkaansa globaalien järjestyksen viitteelliseksi ohjenuoraksi tulee unioni samalla hyödyttäneeksi sekä itseään että koko maailmaa. Globalisaatio on ”Euroopan tehtävä 2000-luvulla”, kuten Euroopan komission puheenjohtaja José Manuel Barroso toteaa. Tältä osin Euroopan asema maailmantilan keskeisenä muokkaajana, ”ihmiskasvoisen globalisaation” toteuttajana, on olennainen, jos, ja vain jos, jäsenvaltiot sallivat integraation edetä uuden tilanteen vaatimaan suuntaan eli kohti vahvempaa unionin kapasiteettia myös sen ulkosuhteissa.¹³⁸

Federalistien globalisaatiokäsityksen, jota nimitin suppeaksi globalisaatiokonstruktioksi, voidaan yhteenvetona sanoa olevan suoraan verrannollinen näiden käsitykseen vallitsevasta maailman tilasta: kun käsitys globalisaatiosta muuttuu, muuttuu myös näkemys maailman tilasta; ja kääntäen, kun

¹³⁷ UEF 2009, The UEF Policy: What We Want and Why.

¹³⁸ EMI 2008, Congress of Europe, 6-8.

maailman nähdään muuttuvan, muuttuu myös käsitys globalisaatiosta. Näiden kahden suhde on siten konstruktiivisesti erottamaton: toista ei voida ymmärtää ilman toista. Federalistit liikkuvat odotetun kriitikittömästi vallitsevien globalisaatiodiskurssien lomassa ammentaen kielellisiä aineksia omaan globalisaatiokonstruktiionsa, jonka neljää keskeisintä diskursiivista osasta olen yllä käsitellyt.

Miksi sitten juuri nämä neljä osasta – kansallisvaltiokritiikki, globaalit uhat ja turvallisuuskysymykset, eurooppalainen globalisaation hallinnointimalli – nousevat esiin federalistien globalisaatiokäsityksestä? Vastaus löytyy niiden yhteisestä kyvystä tuottaa mielekäs todellisuuden tilaa selittävä taustakertomus, eräänlainen federalistien oman toiminnan *metanarratiivi*, johon federalistien oma erityinen visio eurooppalaisesta post-kansallisvaltiollisesta, post-westfalenilaisesta poliittisesta yhteisöstä voidaan lähes saumattomasti liittää. Euroopan integraation kohtalon liittäminen osaksi maailman kohtaloa, sen asettaminen vastuuseen jopa koko historianvaiheen suunnasta, on kertomuksen dramaattisin käänne. Federalistien lieneekin helppo yhtyä saksalaiseen yhteiskuntateoreetikko Ulrich Beckiin: “Ilman Eurooppaa ei ole vastausta globalisaatioon.”¹³⁹

5.2. EUROOPPA, NYT! – EUROOPAN YHDENTYMISEN MIELI

Globaalin kertomuksen näyttämölle asteleva uusi ”Eurooppa” merkitsee eurofederalisteille nimenomaan ”Euroopan federaatiota”, joka on nykyinen ”Euroopan unioni” päivitettyinä ”globalisaation” ja ”globaalin aikakauden” tarpeisiin. Lainausmerkeillä tahdon tähdentää sitä, että kukin näistä ”kokonaisuuksista” on kielellisesti rakennettu konstruktio, jotka liittyvät toisiinsa erilaisten diskursiivisten kehien kautta. Edellisessä aluvuossa käsitelin eurofederalistisen vision ulointa eli maailman tilaa koskettavaa diskursiivista kehää. Tuon kehän analyttisena lopputulemana oli erityinen globalisaatiokonstruktio, jossa keskeinen sija annettiin eurooppalaiselle integraatiolle, josta federalistien edelleen voidaan olettaa rakentavan paitsi omanlaisensa *tilannekuvauksen* (”Euroopan unioni”) myös omanlaisensa *odotuskuvauksen* (”Euroopan federaatio”).

Näiden oletettujen selontekojen sisällön analysoiminen vaatii meitä suorittamaan tutkimuksellisen hyppäyksen jälleen uudelle diskursiiviselle kehälle, jota kutsun *Euroopan yhdentymisen mielen* kehäksi. Koska koko seuraava luku on pyhitetty ”Euroopan federaatiolle” asetettujen odotuksien

¹³⁹ Beck 1999, 257.

seikkaperäiselle puimisellem, tulen tässä alaluvussa painottamaan ainoastaan niitä integraatiosta tuotettuja kuvauksia, jotka käsittelevät sen menneisyyttä ja nykytilaa eli Euroopan unionin (1) *historiallisuutta* ja (2) *nykyisyyttä*. Euroopan yhdentymisen mieli rakentuu näissä osadiskursseissa.

(1) Integraation *historiallisuutta* puivan diskurssin perustana on Euroopan yhteisön perustamismyytti, jonka alkupisteenä ovat 1900-luvun tuhoisat maailmansodat. Federalistien näkemyksessä viimeistään maailmansodat osoittivat kansallisvaltiokeskeisen ja perinteisiin diplomaattisiin metodeihin nojaavan järjestelmän kyvyttömyyden ylläpitää maanosan rauhaa ja järjestystä:

Traditionally, European policy-making was almost exclusively conducted by means of intergovernmental cooperation and the standard tools of nation-state diplomacy. However, the fatal consequences in the beginning of the 20th century demonstrated that new methods had to be developed.¹⁴⁰

Syntyi tarve uudentalaiselle valtioidenvälisiä suhteita hallinnoivalle federalismista ammentavalle järjestelmälle, joka pelastaisi Euroopan tarpeettomalta verenvuodatukselta ja hävitykseltä. Uudessa järjestelmässä sota ei olisi enää konfliktienratkaisun vaihtoehto, rauha ei olisi pelkkää sodan tilapäistä poissaoloa, vaan uuden eurooppalaisen yhteisön pysyvä olotila, josta Kant *Ikuisessa rauhassaan* oli kirjoittanut. Ranskan, Saksan, Italian ja Benelux-maiden vuonna 1951 Pariisissa perustama Euroopan hiili- ja teräsyhteisö sekä sitä seuranneet integraation eri kehitysvaiheet tulivat ilmentäneeksi kaikki tätä yhteentulemisen perimmäistä pasifistista mieltä. Kuten JEF toteaa, Euroopan integraatio tavoitteenaan entistä läheisempi federaatio¹⁴¹ alkoi rauhanprojektina, joka sellaisena otti kattaakseen myös muita eurooppalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia alleviivaavia periaatteita:

More than fifty years ago the project of European unification was started in order to guarantee peace in Europe and to overcome the destruction caused by two World Wars. Since the beginning, the European Communities and the European Union have built on the values of its people: democracy, peace, solidarity, freedom, equality, the dignity of mankind, respect of human rights and respect for the rule of law, social justice, and sustainability.¹⁴²

Integraatioprojekti on federalistien puheessa rakentunut maanosan rauhan ensisijaiseksi takaajaksi, jota ilman Eurooppa olisi ollut tuomittu toistamaan menneitä virheitään. Ylläpitämällä rauhaa, jonka

¹⁴⁰ UEF 2009, Why a Federal Europe?

¹⁴¹ Yksi eurofederalistien ikonisoimista eurooppalaisen integraatioprojektin isistä Ranskan ulkoministeri Robert Schuman antoi vuonna 1950 julistuksen (The Schuman Declaration), jossa hän esitti Ranskan ja Saksan ympärille muodostettua hiili- ja teräsyhteisöä ensimmäiseksi askeleeksi kohti rauhan takaavaa Euroopan *federaatiota* ("a first step in the federation of Europe"). Julistuksesta on sittemmin tullut kanonisoitu osa Euroopan yhteentulemisen alkuperämyyttiä. Tätä heijastelee jo julistuksen antamispäivän eli toukokuun yhdeksännen vakiinnuttaminen kalenteriin viralliseksi Eurooppa-päiväksi.

¹⁴² JEF Committee 2002, The Five Essentials for a European Constitution.

federalistit toistuvasti korostavat olevan federalismin keskeisin tavoite,¹⁴³ integraatio mahdollisti niin vaurauden, ihmis- ja kansalaisyhteisöjen kuin oikeudenmukaisemman ja solidaarisemman yhteiskuntamallin tavoittelun. Yhdentymisen synnytti uuden Euroopan, antoi eurooppalaisille mahdollisuuden sovittaa menneet syntinsä ja aloittaa alusta.

Näin muotoiltu Euroopan yhdentymisen perustamismyytti sisältää kaksi eurofederalismin omaan perusteltavuuteen liittyvää diskursiivista huomiota. Ensinnäkin, rauhanprojektina integraatio on jotain kyseenalaistamatonta tai pyhää, jonka seuraamisen uskotaan johtavan pysyvään rauhaan (vapahdus) ja josta luopuminen merkitsee paluuta uuden liiton solmimista edeltäneisiin paheisiin (syntiinlankeemus). Federalistien on siten helppo esittää federoitumisen asteittaista syventämistä puoltavat erityiskantansa ennalta-asetetun rauhanprosessin itsestäänselvänä realisointina. Toisekseen rauhan vallitessa Euroopassa jo kuudetta vuosikymmentä voidaan integraation sanoa olleen rauhanprojektina erinomaisen menestyksellä; mikäli integraatio vaan onnistutaan vakuuttavasti esittämään rauhan pääasialliseksi syyksi. Euroopan yhteisön *perustavien isien* (founding fathers) ennustukset ovat käyneet toteen. Yhdentymisen on osoittautunut enemmän kuin vain idealistiseksi pyrkimykseksi, minkä tähden on tuo pyrkimys vietävä loogiseen päätökseensä Euroopan federaatiossa, jos jo saavutetut ansiot halutaan turvata ja tulevat saavutukset varmistaa. Perustamismyytti sisältää toisin sanoen ikkunan eurofederalismin historianfilosofiaan: integraatioprosessi, mikäli annetaan toteuttaa sen lähtökohtaista ja eurofederalistien ymmärtämää mieltä, tietää jatkuvaa etenemistä kohti entistä korkeampia rauhan ja vaurauden tasoja.

Vaikka federalistit tunnustavat integraatioprosessin historialliset ansiot maanosan rauhan ja vaurauden osalta, on yhdentymisen heidän näkemyksessään edelleen kaukana sille asetetuista muista tavoitteista. Federalistien puhe Euroopan unionin nykyisyydestä perustuukin enemmän epäkohtien ja parannusehdotusten huomiointiin kuin havaittujen myönteisten¹⁴⁴ seikkojen alleviivaamiseen. Jos federalistien historiantulkinnan voidaan diskurssina siis sanoa tarjoavan uskottavuutta ja perusteita eurofederalistisen vision toteutumiseksi, on federalistien konstruktio 2000-luvun alun unionista tämän vision korjattavaksi tarkoitettu lähtökohtatilanne. Käyn seuraavassa lyhyesti lävitse tämän nykyisiä epäkohtia puivan diskurssin keskeiset osat.

¹⁴³ “Some see federalism as an ideology in itself, to which the value of Peace is what freedom is to liberalism and equality is to democracy. [...] The main aim of federalism is Peace.” (JEF Congress 2003, Political Platform, 4.)

¹⁴⁴ JEFin komitean vuonna 2007 esittämän kannan mukaan EU:n konkreettisia myönteisiä saavutuksia ovat (1) rauhan, demokratian ja ihmisoikeuksien vahvistaminen toisen maailmansodan jälkeen, (2) yhteisten sisämarkkinoiden ja valuutan tuoma talouskasvu ja (3) yksilöllisen hyvinvoinnin parantaminen (JEF Committee 2007, Resolution on Berlin Declaration).

(2) Federalistien kannanotoissa tiheään toistuva *nykyisen* EU-järjestelmän kritiikki tiivistyy hyvin seuraavassa JEF-lainauksessa:

The European Union represents the most advanced example of European integration, but its decision-making system remains overly complex and lacking in transparency. Without accountable institutions and a truly democratic decision-making process, operating according to the rule of law, the European Union will remain inefficient and unable to meet the real demands of its citizens.¹⁴⁵

Federalistien näkökulmasta Euroopan unioni, olkoonkin eurooppalaisen yhdentymisprosessin tämänhetkinen huipentuma, kärsii järjestelmänä monimutkaisuudesta, toimivaltasuhteiden epäselvyyksistä ja päätöksenteon läpinäkyvyyden puutteesta.¹⁴⁶ Tämän seurauksena järjestelmä on ensinnäkin tehoton eli ei kykene toteuttamaan täyttä *subsidiariteetti-* eli *toissijaisuusperiaatteen*¹⁴⁷ (subsidiarity) sallimaa potentiaaliaan niillä politiikkasektoreilla, joilla yhteisötoimintaa federalistien mukaan tarvittaisiin (esim. ulko- ja turvallisuuspolitiikassa). Toisekseen, vaikka integraatio poliittisen euroeliitin ajamana syvenee ja laajenee, säilyy unioni päätöksenteon osalta rivikansalaisiin ja näiden tarpeisiin nähden etäisenä, mikä merkitsee järjestelmän *demokratiavajeen* (democratic deficit) kasvamista ja legitimitetin eli hyväksyttävyyden rapistumista.¹⁴⁸

EU-järjestelmä on federalistien mukaan tehoton ja epädemokraattinen, koska se on edelleen jäsenvaltioiden kansallisten erityisintressien vanki:

The present political structure of the EU does not permit true European interests to be pursued. The EU should not be governed by the representatives of the member states' governments. The Heads of State and governments, their ministers and their unelected civil servants currently hold the power to block or to modify every decision. They represent their national interests and therefore usually ignore a true European standpoint. The development of European politics should be the result of a democratic process where real European needs are taken into account.¹⁴⁹

¹⁴⁵ JEF 2009, Democracy at all levels.

¹⁴⁶ JEF Committee 2001, On Transparency in the EU.

¹⁴⁷ Subsidiariteetti eli toissijaisuus merkitsee, että unioni ryhtyy toimiin aloilla, jotka eivät kuulu sen yksinomaiseen toimivaltaan, vain siinä tapauksessa, että se on tehokkaampaa kuin kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason toiminta. Federalistien mukaan subsidiariteetti takaa federalismin korostaman federaation eri osien itsehallinnon eli sen, että päätökset tehdään mahdollisimman lähellä päätöksistä riippuvaisia yksilöitä. Ylikansallinen päätöksenteko tulisi rajoittaa ainoastaan niille sektoreille, joissa siitä on todellista hyötyä. Näitä ovat mm. unionin yhteinen talous- ja ulkopolitiikka. (ks. esim. JEF Congress 2003, Political Platform, 3.)

¹⁴⁸ JEF Congress 2001, Essential Elements of a Federal Constitution; JEF Committee 2002, For a Clear Delineation of Competencies – A Demand to the Convention.

¹⁴⁹ JEF 2009, Definition of Federalism – At the European level.

Eurooppalaisten jakamia hyötynäkökohtia kyetään toteuttamaan vain vajanaisesti, koska EU:n toimintaa dominoi *hallitustenvälinen metodi* (intergovernmental method), joka ilmenee ensinnäkin unionin instituutorakenteessa ja toisekseen instituutioiden toimintatavoissa. Rakenteen osalta tämä tarkoittaa sitä, että JEFin mainitsevat jäsenvaltioiden päämiehet tai hallitusten edustajat vetävät unionin keskeisimmistä naruista Eurooppa- ja ministerineuvostossa. Mainitun eurooppalaisen politiikan edustajina toimivat EU:n ylikansalliset toimielimet eli parlamentti ja komissio kykenevät tasapainottamaan ja ”demokratisoimaan” tätä tilannetta vain osittain: parlamentti ei edelleenkään ole täysin tasaveroinen lainsäätävä, federalismin mukainen liittoparlamentin alahuone, eikä komissio täysiverinen parlamentaristinen EU-hallitus, joka jäsenmaista riippumattomasti määrittäisi ja toimeenpanisi eurooppalaista agendaa. Tämän vuoksi nykymuodossaan EU on federalistien mielestä parhaimmillaankin vain *kansallisvaltioiden federaatio* (federation of nation states), kaikin puolin ristiriitainen kokonaisuus.¹⁵⁰

EU-rakenteessa ylipainottuvan, liittoparlamentin ylähuoneeseen vertautuvan ministerineuvoston sekä sen päätöksiä valmistelevien *pysyvien edustajien komitean* (Coreper) toiminnan tulisi federalistien vaatimuksen mukaan olla kaikin puolin julkista ja kansalaisten luottamuksen arvoista. Tavoitteena tulisi olla kansalaislähtöisen keskustelun herättäminen niin agendalla olevista asioista kuin agendan itsensä määrittelemisestä. Julkisuusperiaate ei kuitenkaan yksistään riitä demokratisoimaan neuvoston toimintaa, ellei myös sen sisäistä keskustelua kyetä nostamaan perinteisen kansallisen nurkkakuntaisuuden yläpuolelle. Neuvostonkin on pystyttävä harjoittamaan todellista rakentavaa keskustelua eurooppalaisen yhteisön suunnasta, eikä vain sen osasten asemasta ja eduista. Neuvoston keskustelevuus on JEFin mukaan kärsinyt entisestään, kun jäsenmaiden lisääntymiseen ei ole kyetty reagoimaan neuvoston toimintaperiaatteita riittävästi uudistamalla. Seurauksena on hallitustenvälinen, diplomaattisen ammattikielen kyllästämä kakofonia, joka epäselvyydessään tekee tyhjäksi neuvoston läpinäkyvyysritelmät:

*The Council's operation still bears more the hallmark of diplomatic conferences than that of parliamentary procedures. The snag is that the “tour de table” which were still manageable at 6, 9, 12, or 15 and allowed for discussion, are now, with 25 members, a plain series of monologues without real discussion, where each State wants to air its position. But without any real debate, is transparency worth anything.*¹⁵¹

¹⁵⁰ A ”federation of nation states” is just an empty formula, because it leaves the power of last instance in the hands of national governments, each preserving a veto right, with no room for European democracy (JEF Congress 2001, Resolution of General Policy).

¹⁵¹ JEF Committee 2006, Transparency in the Council of Ministers: Enough with the Sham!

Hallitustenvälinen metodi ilmenee federalistien mukaan kärjistetyimmän integraatioprosessin eteenpäinviemisessä eli unionin perussopimusneuvotteluissa ja -ratifioinnissa, jotka edellyttävät jäsenmaiden yksimielisyyttä ilman EU-kansalaisten konsultaatiota suorissa vaaleissa tai epäsuorasti EU-parlamentissa. Veto-mahdollisuuden varjossa uudistuva unioni on federalisteista useimmiten *alhaisimman yhteisen nimittäjän* (lowest common demoninator) periaatteelle rakentuvien hallitustenvälisten vaihtokauppojen kokoelma.¹⁵²

Eurofederalistien Euroopan unionin nykytilasta antamat kriittiset selonteot jäljittelevät edellä mainittua kansallisvaltiokriittistä diskurssia. Vaikka integraation myönnetään onnistuneen katkaisemaan eurooppalaisten valtojen itsetuhoisen historian asentamalla vaarallisinta kansallishegemoniaa lieventäviä yhteisöllisiä varoventtiilejä, nähdään EU-järjestelmän sisältävän edelleen liiaksi kansallisvaltioiden keskinäisen nahistelun leimaaman vanhan Euroopan epäkohtia. Nykyisellään sekä EU:n päätöksenteko ja agendanmuodostus että integraatioprosessin eteenpäinvienti ovat liiaksi jäsenvaltioiden yksinoikeutta, johon EU-kansalaisilla on vain vähän sananvaltaa. Integraation jämähtäminen pelkäsi kansallisvaltioiden eripuraiseksi konsertiksi, joka ei kykene aktualisoimaan yhdentymisen täyttä yhteisöllistä ja globaalia potentiaalia, onkin federalistien pahin pelko. JEFin mielestä Eurooppa on valinnan edessä. Se joko ottaa viimeisen merkittävän askeleen kohti integraatioisien sille osoittamaa post-westfalenilaista federaatiota tai antaa vanhojen nationalististen demonien ottaa jälleen ylivallan:

From 1950 on, thanks to the courageous initiatives of Jean Monnet and Altiero Spinelli, European governments set out, even if only gradually, on the road to political unity. Today, after many years of struggle, defeats and successes, the European federalists must face the final decisive battle. Following the end of the cold war, *Europe has now reached a crucial choice: either federal unity, so as to build an increasingly interdependent world that is peaceful and capable of solidarity, or a return to the divisions, nationalisms and evils of the past.*¹⁵³

Mitä edellä sanotuista osadiskursseista voidaan kokoavasti sanoa? Jos globalisaatiodiskurssi määritteli federalistien maailmanjäsenyyttä ja Euroopan paikkaa siinä, luonnostelee yhdentymisen mieltä koskeva diskurssi mielestäni Euroopan skeeman, federalistien Euroopasta tuottaman kaavakuvan, jossa näkyvissä ovat niin menneet valtatesuunnitelmat kuin nykyiset umpikujat. Yhdentymisen syyttäneet kipinä löydetään Euroopan sotaisasta menneisyydestä, sen tuottamat tulokset taas rauhan leimaamasta

¹⁵² JEF Committee 2004, On the Failure of the Brussels IGC and the Future of the Draft European Constitution.

¹⁵³ JEF 2009, What Federalism Is – European Federalism. Kursivointi on minun.

nykypäivästä. Vaikka rauha ja vauraus mielletään itsestäänselvästi yhdentymisen yksinomaisina saavutuksina, ei itse yhdentymisprosessia ja sen toimivuutta tulevaisuudessa oteta itsestäänselvytenä. Nämä ovat tulkittaviksi ideologisiksi strategioiksi, joilla on myös erityistä retorista merkitystä.

Uusi yhdentynyt Eurooppa nähdään geneettisesti vanhan kansallisvaltiollisen Euroopan suorana jälkeläisenä ja siten vahingollisten sukuvikojen altistamana. Korostamalla diskursiivisesti yhtäältä yhdentymisen historiallista alkuperää ja toisaalta nykyunionin ongelmakohtia sekä integraation epävarmuustekijöitä federalistit pyrkivät antamaan mahdollisimman painavia perusteluita oman tulevaisuusvisionsa toteuttamisen puolesta. Yhdentymisen nykyisten saavutusten ja tulevien odotusten turvaamiseksi on olennaista, että Euroopan ei anneta epähuomiossa luisua ongelmineen alas kielekkeeltä vaan että yhdentymisen todellinen mieli, tarve alati tiivistyvälle poliittiselle yhteisölle, pidetään herkeämättä mielessä poliittisia päätöksiä tehtäessä. Federalistien peittelemättä integraatiolle visioima päämäärä eli Euroopan federaatio voidaan lukea federalistien ymmärtämän yhdentymisen mielen oikeaksi lopputulemaksi, alkuperäisten yhdentymisideaalin (*teesi*) ja nykyisen Euroopan unionin (*antiteesi*) lopulliseksi *synteesiksi*.

5.3. YHTENÄISYYTTÄ MONINAISUUDESSA – EUROOPPALAISUUS JA IDENTITEETTI

Kolmas ja viimeinen eurofederalismin yleisistä diskursiivista kehistä koskettelee *eurooppalaisuutta ja identiteettiä*. Edellä on käsitelty federalistien maailmanjäsenystä sekä tulkintoja Euroopan yhdentymisen nykytilasta, eli olemme liikkuneet laajakantoisempien struktuurien tasolla. Sikäli kun identiteetidiskurssi koskettelee suurten rakenteiden sijaan ihmisyksilöitä, oletettuja ”eurooppalaisia” ja näiden jakamaa ”eurooppalaisuutta” tai ”eurooppalaista identiteettiä”, on se analyttisesti yksi askel syvemmälle eurofederalismin diskursiivisessa muodostelmassa. Olennainen se on siinä mielessä, että ilman eurooppalaisia yksilöitä ei ole federalistien tavoittelemaa eurooppalaista poliittista yhteisöäkään. Gerard Delanty on muotoillut tämän federalisteja kummittelevan haasteen seuraavasti: ”Eurooppa on yhtynyt, mutta eurooppalaiset tulee vielä keksiä tai luoda.”¹⁵⁴

Tämä alaluku käsittelee toisin sanoen eurooppalaisuuden konstruktiota, federalistien vastauksia kysymyksiin, mitä on olla eurooppalainen ja mitä tämän jaetun identiteetin lähteet voivat olla.

¹⁵⁴ Delanty 1995, 8. Suomennos on minun.

Identiteettidiskurssin keskiössä ovat kollektiivisen identifikaation kohtaamat pulmat ja mahdollisuudet Euroopassa sellaisina kuin federalistit ne kokevat. Olen jäsentänyt esitykseni tämän mukaisesti (1) *identiteettivajeen* ja (2) *identiteettimahdollisuuden* osadiskursseihin, joita ikään kuin yhdistämään nousee eurooppalaiselle identiteetille ja federalismille olennainen (3) *yhtenäisyyden ja moninaisuuden* välinen jännite.

(1) Kuten monet alan tutkijat,¹⁵⁵ myös federalistit tunnustavat jaetun eurooppalaisen identiteetin heikkouden olevan keskeinen Euroopan yhdentymistä hidastava ja sen legitimizeettiä syövä tekijä. Tämä *identiteettivaje* viittaa EU-kansalaisten heikkoon ylikansalliseen kiinnittymiseen, mikä on federalistien mukaan nähtävissä erityisesti eurovaalien alhaisessa äänestysaktiivisuudessa sekä ylipäättään dynaamisen eurooppalaisen julkisen tilan, puoluejärjestelmän ja kansalaismielipiteen puuttumisessa. Harvat eurooppalaiset pitävät eurooppalaisuutta ensisijaisena statuksenaan, vaikka maailmalla Eurooppa ja eurooppalaiset mielletäänkin usein yhtenä kollektiivina. Eurooppalaisuus yhdistää ulkoisesti, mutta näyttäytyy sisäisesti erityisen moniääniseltä ja ristiriitaiselta paletilta. Verrattuna kansallisiin tai rajatumpiin identiteetteihin eurooppalaisuuden keskeisimmäksi ongelmaksi koetaan juuri sen monitahoisuus; eurooppalaisuus on vaikeasti omaksuttavaa ja jaettavaa. Maanosan monikielisyys tekee kollektiivisesta identifikaatiosta entistä haastavamman. Näitä ja muita identiteetikysymyksiä pui muun muassa EMI 60-vuotiskongressijulkaisunsa kappaleessa *How to promote a European identity*.¹⁵⁶

EMIn mukaan eurooppalainen unelma yhdentyneestä Euroopasta on edelleen vain pienen Eurooppamyönteisen eliitin, ”Euroopan ihailijakerhon”, ylläpitämää. Yhdentymisen on edennyt kansalaisten siihen suuremmin osallistumatta tai siitä suuremmin välittämättä. Hiljainen konsensus on kuitenkin alkanut viime vuosina rakoilla ja euroskeptisyys kasvaa. JEFin mukaan pääsyy heikkoon kiinnittymiseen löytyy EU-informaation puutteesta: kansalaisilla ei ole riittävän ymmärrettävin tavoin kyetty selvittämään integraation olennaisimpia tarkoituksia, toimintamuotoja ja ansioita.¹⁵⁷ Huono EU-tuntemus aiheuttaa federalistien näkökantoja ajatellen vääriä mielikuvia ja luo lisää skeptisyyttä ja kansallismielistä nurkkakuntaisuutta. Seurauksena on kovin hedelmätön maaperä eurooppalaisen identiteetin kasvulle. Vaikka federalistit pyrkivät, kuten EMIn julkaisussa todetaan, välttämään Bryssel-vetoista top-down -ajattelua niin identiteetin kuin yhteisön muodostamisessa, on selvää, että

¹⁵⁵ Ks. esim. Antola 2000, 18; Raunio 2002, 183.

¹⁵⁶ EMI 2008, Congress of Europe, 15–16, 26–28.

¹⁵⁷ JEF Congress 2005, General Policy Resolution “The European Constitution, where next?”.

tämänkaltaisesta yhdensuuntaisesta informoinnista puhuttaessa ei voida välttyä keskitetysti johdettuun valistamiseen ja ohjeistamiseen viittaavilta mielikuvilta.

Federalistit tunnustavat, että integraation eteenpäin viemiseksi ja erityisesti unionin keskustellun perustuslaillistamisen kannalta identiteettivajeen kaventaminen on ensiarvoisen tärkeitä. Euroopan poliittinen yhdentyminen ei voi edetä kohteistaan eli kansalaisista riippumattomana eliittiprojektina, vaan JEFin mukaan sen tulee muuntautua enemmistövetoiseksi yhteiseurooppalaiseksi hankkeeksi:

Only if we achieve more steps towards a stronger European identity, the people will see how important a European constitution is for them personally: the project of a federal constitution can only come true with the support of a big majority of the European citizens and not only a rather small group of federalists.¹⁵⁸

Euroopan perustuslain katsotaan kirjaavan perustettavan yhteisön jakamat arvot ja tavoitteet sekä jäsentensä, niin valtiollisten kuin yksityisten, oikeudet. Yhtäältä se siis edellyttää tiettyä metietoisuutta, lähtökohtaista kollektiivista tahtoa ja halua tunnustaa Euroopan yhteisön jakamat poliittiset, oikeudelliset ja taloudelliset periaatteet. Toisaalta perustuslain oletetaan edelleen vahvistavan heikoissa kantimissa olevaa ylikansallista yhteenkuuluvuutta osoittamalla kansalaisille jaetun eurooppalaisuuden hyödyt. Samalla se kuitenkin jättää federalismin opin mukaisesti paikallisille ja kansallisille erityisyyksille tilaa kukoistaa.¹⁵⁹

Identiteettivajeen konstruktio viittaa eurooppalaisen identiteetin puuttumiseen tai vaillinaisuuteen, tilanteeseen, jonka aiheuttajat ovat kaikesta huolimatta tiedossa (kielikysymys, monikulttuurisuus, perinteiset identiteetit, informaation puute, perustuslaittomuus) ja joka sen tähden on myös korjattavissa. Federalistit pyrkivät toisin sanoen välttämään fatalismia ja toivottomuutta identiteettipulmasta puhuessaan. Eurooppalaisuudella on mahdollisuutensa lyödä läpi, ei kansallisia ja muita erityisidentiteettejä täysin korvaten, vaan enemmänkin niitä täydentäen ja yhteen sitoen.

(2) *Identiteettimahdollisuuden* osadiskurssi käsittää federalistien ehdotuksia identiteettivajeen kaventamiseksi. EMIn edellä mainittu juhlaulkaisu kokoaa muiden selontekojen kanssa mainiosti yhteen joitain federalistien esittämiä ehdotuksia eurooppalaisen identiteetin ja yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi.

¹⁵⁸ JEF Congress 2003, Political Platform, 7.

¹⁵⁹ JEF & UEF 2005, Appeal to France.

Ilmeisimpiä jaetun identiteetin lähteitä ovat erilaiset Euroopan yhtenäisyyttä edustavat symbolit, joita federalistit arvostavat korkealle ja joiden poispuuttamista Lissabonin sopimuksen lopullisesta tekstistä UEF muun muassa kritisoi.¹⁶⁰ Keskeisiä symboleita ovat EU-lippu sekä -hymni (Beethovenin yhdeksännen sinfonian loppumelodia) ja muut EU-tähdin varustetut tunnuksot (esim. rekisterikilvet), yhteisvaluutta euro (€), yhdeksäs toukokuuta vietettävä Eurooppa-päivä, EU-kansalaisuutta ilmaiseva passi ja ajokortti sekä jäsenmaissa ja ulkomailla sijaitsevat EU-edustustot. Huomionarvoista on, että eurofederalisteilla itsellään on jo vuodesta 1948 ollut kampanjakäytössään niin kutsuttu E-lippu (vihreä E-kirjain valkoisella pohjalla). Myös federalistien taajaan lainaamat, ja siten kanonisoimat, integraation isät (Spinelli, Monnet, Schuman) ja muut merkkihahmot (d'Estaing, Delors) omaavat vahvan symbolisen arvon. Symbolien toistuvalla käytöllä federalistit pyrkivät paitsi yhtenäistämään EU-myönteistä imagoaan myös tarjoamaan konkreettisia muistipaikkoja, joihin muita kollektiivisen identiteetin elementtejä saatettaisiin kiinnittää.

Pehmeiden symbolien kovana jatkeena voidaan pitää eurooppalaista armeijaa, jonka luomista osa federalisteista kannattaa eritoten kriisinhallinta- ja rauhanturvaamismielessä.¹⁶¹ Asevoimilla on erityisen fyysinen kollektiivista identiteettiä tuottava symbolinen funktio: eurooppalaisen veren vuodattaminen sinetöi yhteisön jakamat arvopäämäärät ja tuottaa niiden puolesta taistelleet sotasankarinsa. Tämän lisäksi, koska EU:n yhteinen armeija perustuu kollektiivisen turvallisuuden ajatukselle, voidaan sen tulkita toimivan kansallisen suvereniteetin kovan turvallisuuspoliittisen ytimen viimeisenä murtajana ja federalistien toivoman EU:n vahvemman globaalin toimijuuden työkaluna.

Federalisteille kaikkein tärkein kohderyhmä eurooppalaisen tietoisuuden kehittämisen kannalta ovat nuoret, joiden kautta tulevaisuuden yhtenäinen Eurooppa rakentuu tai kaatuu. Kuten JEF nuorisopohjaisena järjestönä asian hyvin tiedostaa, eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan rakentamisen ja aktivoinnin on alettava nuorisosta:

The development of European civil society has to be advanced especially among the younger generation. The establishment of stronger European awareness is the precondition for future progress in Europe. [...] Young people are best placed to judge problems in their personal sphere. Therefore they should be involved more closely in decision-making processes.¹⁶²

¹⁶⁰ UEF Committee 2007, Resolution on the Lisbon Treaty.

¹⁶¹ JEF Committee 2004, European Army as a Tool to Promote Peace in the World.

¹⁶² JEF Committee 2005, Position Paper "European Youth Pact".

Nuorille on pystyttävä osoittamaan, että ylikansalliselle toiminnalle ei ole vaihtoehtoja ja että Eurooppaan kiinnittyminen tarjoaa parhaan ratkaisun globalisaation tuomiin haasteisiin.¹⁶³ Kyse on toisin sanoen nuorison varhaisesta initioimisesta vallitsevaan globalisaatiodiskurssiin ja sen sisältämään federalistiseen maailmanjäsenyykseen. Nuorison Eurooppa-tietoisuuden kohottamisessa koulutus näyttelee merkittävää roolia. Federalistit toivovat perus- ja korkeakouluopetukseen sisällytettävän Eurooppa-aiheisia opintokokonaisuuksia, jotka koskisivat eurooppalaista yhteiskuntaoppia, historiaa sekä kulttuuria. Ehdottaapa UEF jopa Euroopan ja integraation historiaa käsittelevän virallisen oppikirjan laatimista jäsenmaissa tapahtuvan historianopetuksen harmonisoimiseksi; ajatus on mainio esimerkki peittelemättömästä menneisyyden poliittisesta käytöstä.¹⁶⁴ Myös kielten opiskelua on tuettava ja kannustettava entistä enemmän, mikäli Eurooppaa jakavat kieli- ja kulttuurimuurit halutaan murtaa, identiteettiä vahvistaa sekä työvoiman ja palveluiden vapaan liikkumisen todellinen potentiaali realisoida.¹⁶⁵ Samalla on tärkeää, että Erasmus-ohjelman kaltaisia liikkuvuutta ja kulttuurintuntemusta lisääviä vaihto-opiskelu-, työharjoittelu- ja vapaaehtoismahdollisuuksia laajennetaan EU:n sisällä.¹⁶⁶

Myös varttuneemmalle väestölle on tarjottava mahdollisuus osallistua eurooppalaiseen ajatustenvaihtoon ja vaikuttamiseen. Eurooppalaisen julkisen tilan perustan luomiseksi tulisi EMIn kongressijulkaisun mukaan kiinnittää huomio eritoten tiedonvälitykseen. Eurooppalaisten aiheiden voimakkaampi esiintuominen kansallisissa medioissa sekä mahdollisesti yhteiseurooppalaisen uutiskanavan luominen olisivat toivottavia parannuksia. Myös eurooppalaisen kulttuuri-instituutin perustaminen vaalimaan yhtäältä maanosan yhteistä kulttuuriperintöä sekä toisaalta esittelemään sen rikasta monikulttuurisuutta olisi EMistä toivottavaa. JEF taas vaatii EU:n paikallisten tiedotuskeskusten säilyttämistä, jotta kansalaisilla olisi vastaisuudessaakin mahdollisuus Eurooppa-tiedon välittömään hankkimiseen.¹⁶⁷

Eurooppalaisen mielipiteenmuodostuksen ja poliittisen kulttuurin mahdollistamiseksi ovat eurooppalaiset puolueet federalistien mielestä avainasemassa. Tämän ehtona on todellisen eurooppalaisen puoluejärjestelmän syntyminen, mikä tarkoittaisi nykyisten EU-parlamentissa

¹⁶³ EMIn juhlakongressissa esitettiin nuoriin liittyen: "It is necessary to convince the young that, in a world that is becoming increasingly globalised, their economic future, the future of their political system has no other alternative than Europe." Lisäksi: "We must tell the young: your future is Europe, there is no alternative."

¹⁶⁴ UEF Congress 2008, For a Common European History Manual.

¹⁶⁵ UEF Committee 2008, Languages; JEF Congress 2001, For a Plurilingual Europe.

¹⁶⁶ JEF Committee 2006, Petition for a European Civilian Service; JEF Committee 2008, JEF for a European Civilian Service.

¹⁶⁷ JEF Congress 2003, Keep the European Information Centres Alive!

vaikuttavien, kansallisista vertaispuolueista koostuvien löyhien sateenvarjopuolueiden uudistamista itsenäisiksi Euroopan laajuisiksi puolueorgaaneiksi, joiden riveistä europarlamentaarikot jatkossa valittaisiin. Samalla vaalit voitetaan europuolueen ennen vaaleja esittämä puheenjohtajaehdokas nousisi komission johtoon. Nämä uudistukset mahdollistaisivat federalistien mielestä etenemisen kohti todellista eurooppalaista poliittista tietoisuutta, demokratiaa ja parlamentaarista hallitusta.¹⁶⁸ Kansalaisosallistumisen lisäämiseksi federalistit kannattavat myös säännöllisiä EU-kansalaiskonventteja, joiden organisoiminen mahdollistaisi puoluejärjestelmää välittömämmän vaikuttamisen ja aloitteenteon.¹⁶⁹

”Eurooppalaisen hengen vastaisten” rasmin ja vähemmistö- ja muukalaisvihan kitkemiseen ja suvaitsevaisuuden ja avoimuuden lisäämiseen tulee federalistien mukaan kiinnittää entistä enemmän huomiota, mikäli eurooppalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta toivotaan vahvistettavan.¹⁷⁰ Jaettua eurooppalaisuutta ja eurooppalaisten perustavia oikeuksia tulee suojella sille vihamieliseltä äärioikeistolaiselta ja -vasemmistolaiselta uusnationalismilta, joka populistisin keinoin pyrkii sabotoimaan Euroopan integraatiota ja vesittämään sen demokraattisia arvoja.¹⁷¹ Kuten monet identiteettiä tutkineet huomauttavat, kollektiivinen identiteetti perustuu eronteolle ”meidän” ja ”muiden” välillä.¹⁷² Myös Federalistit haluavat tehdä selkeän pesäeron antieurooppalaisiin eurooppalaisiin, jotka edustavat federalistien toivoman ylikansallisen identiteetin vastakohtaa, eurooppalaisia toisia, jotka kokevat yhdentymisen olevan uhka heidän omalle hyvinvoinnilleen ja identiteetilleen.

(3) Eurooppalaisen identiteettivajeen ratkaisemisessa ei ole federalistien näkökulmasta kyse kansallisen ja ylikansallisen identiteetin välisestä nollasummapelistä, vaan federalismille tyypillisestä *yhtenäisyyden ja moninaisuuden* välisestä tasapainottelusta. Maanosan kielellisen ja kulttuurillisen monimuotoisuuden, sen identiteettimoneuden, turvaaminen ja rauhanomainen hallinnointi tapahtuvat eurofederalistien mielestä parhaiten juuri federalismin oppeihin turvautumalla:

¹⁶⁸ JEF Committee 2002, Resolution on European Party System; JEF Committee 2004, On European Political Parties; UEF Committee 2007, A Government Programme for Europe.

¹⁶⁹ JEF Congress 2005, Resolution on Citizens Convention.

¹⁷⁰ JEF Committee 2002, Resolution on Understanding between Peoples; JEF Committee 2007, Resolution on Equal Rights for Sexual Minorities; JEF Committee 2006, Resolution to Enhance Measures of Anti-discrimination Concerning Roma; UEF Committee 2007, Resolution Against Xenophobia and Racism.

¹⁷¹ JEF Committee 2006, Resolution Against Political Extremism; UEF Committee 2006, The UEF Calls for an End to the Spread of Racist Trends across Europe.

¹⁷² Ks. Delanty 1995; Hall 1999.

[Federalism is] *a model of multi-layered identity* reflecting the complexity of human life by taking into account and reconciling multiple identifications and allegiances of citizens. Feelings of belonging to a local community, region and/or country are not incompatible with the identification with and support of supranational and international political entities (such as the EU and UN), but supplement and mutually influence each other.¹⁷³

Yksilön identiteettikertymä ei jakaudu vain ja ainoastaan eurooppalaiseen ja kansallisen identiteettiin, vaan federalistit painottavat myös paikallisten, alueellisten ja kansainvälisten identiteettien säilyttämisen tärkeyttä. Erityisidentiteettien joukossa on tilaa eurooppalaisuudelle, eikä eurooppalaisuus taasen ole valtaamassa niiden asemia. Päinvastoin federalistien käsittämänä eurooppalaisuuden tulee olla erityisidentiteettejä yhdistävä kattoidentiteetti, jonka yleispiirteinä ovat unionille itselleen tyypillinen sallivuus ja inklusiivisuus, jotka eivät salli yhden kulttuurin tai uskomusjärjestelmän nostamista hegemoniseen asemaan muiden yläpuolelle. Kollektiivista eurooppalaisuutta ei tule siten rakentaa esimerkiksi kristinuskon varaan, vaan unioni ja uskonto tulee erottaa selkeästi toisistaan jo mahdollisen perustuslain tasolla.¹⁷⁴

Jos eurooppalaisen identiteetin yleispiirteenä on federalismin mukainen monimuotoisuuden salliminen, ovat sen erityispiirteinä federalistien mukaan tietyt eurooppalaisten yhteiskuntien laajalti jakamat, niiden toimintaa ohjaavat periaatteelliset tavoitteet. Federalistien kuvittelemana Eurooppa on pluralistinen kokonaisuus, jonka yhdentymisen perustuu poliittiseen tahtoon muodostaa pluralismin vaaroja minimoiva ja sen mahdollisuuksia maksimoiva yhteisö, joka toimii tiettyjen jaettujen periaatteiden mukaisesti:

The Young European Federalists see Europe, and the European Union, as a political community, based not on a shared culture and religion but on the basis of shared values of democracy, respect for human rights and peaceful economic co-operation. The European Union should be open to countries whose citizens consider themselves European and share the political aims, goals and aspirations of the Union.¹⁷⁵

Euroopan integraatio on federalisteista ennen kaikkea normatiivinen projekti: eurooppalainen *poliittinen yhteisö* on normiyhteisö, jonka edesottamuksia säätelee tietty yhteinen arvopohja, jolle voidaan konstruoida myös yhteinen alkuperä ja historia, kuten yllä on esitetty. Näin nähtynä eurooppalaisia yhdistää tapa toimia ensinnäkin *poliittisesti* (edustuksellinen demokratia), toisekseen *oikeudellisesti* (ihmisoikeudet, oikeusvaltio) ja kolmanneksi *taloudellisesti* (liberaali markkinatalous).

¹⁷³ UEF 2009, A New Approach to Government.

¹⁷⁴ JEF Committee 2003, On God in the Constitution.

¹⁷⁵ JEF Committee 2003, A Resolution on the Debate of the Borders of Europe.

Eurooppalaisen yhteisön laajentumisen ehtona onkin, että tulevat eurooppalaiset sitoutuvat näihin yhteisön pelisääntöihin, eli identifioituvat kollektiivisesti jaettuihin periaatteisiin. Kyse on jälleen identifikaatioprosessille tyypillisestä eronteosta normit jakaviin eurooppalaisiin eli ”meihin” ja normit torjuviin ei-eurooppalaisiin eli ”muihin”.

Federalistien käsittämänä eurooppalainen identiteetti ei pyri peittämään maanosassa valitsevia kulttuurieroja, vaan mahdollistamaan niiden rauhanomaisen ja tuottavan rinnakkaiselon. Tämän taas mahdollistavat eurooppalaisten oletettavasti jakamat yhteiskuntaelämän normatiiviset periaatteet, jotka helpottavat kulttuurien välistä koordinaatiota ja yhteistoimintaa. Federalistien eurooppalaisuus on identiteettinä kulttuurillisesti syrjimätön mutta normatiivisesti valikoiva.

Hyvän polttopisteen edellä sanotun yhteenvedolle tarjoaa Gerard Delanty teoksessaan *Inventing Europe*. Delantyn mukaan Eurooppa ei ole monoliittinen kiveenhakattu idea, vaan jatkuvassa liikkeessä oleva diskurssi, jossa Eurooppaa koskevat ideat ja eurooppalaisuutta luovat identiteetit kehittyvät ja historialliset realiteetit muodostuvat. Sikäli kun nämä Eurooppa-diskurssit ottavat osaa tietynlaisen identiteetin muodostuksen ja vakiinnuttamisen poliittisiin prosesseihin, voidaan niiden katsoa olevan ideologia.¹⁷⁶ Eurofederalistien käsitykset Euroopasta ja eurooppalaisuudesta ovat siten sikäli ideologia, kun ne pyrkivät saamaan vakiinnutetun aseman ihmisten mielissä ja toiminnassa, yrittävät vaikuttaa heidän minä- ja me-kuvaansa.

Käsitellyn identiteettidiskurssin osa-alueet ilmentävät poliittisille ideologioille tyypillistä ajatteluketjua: aluksi konstruoidaan vallitseva tilanne (*identiteettivaje*), tämän jälkeen muotoillaan ulospääsy tästä tilanteesta (*identiteetin mahdollistaminen*) ja lopulta esitetään määränpää, jonne ollaan liikkumassa (*eurooppalainen identiteetti moninaisuuden yhdistäjänä*). Federalistien identiteettiagendan perimmäinen tehtävä on palvella liikkeen laajempaa agenda: Euroopan federaation rakenteet eivät kannan pelkkien jäsenmaiden varassa, vaan vaativat pystyssä pysyäkseen uskottavaa kansalaispohjaa, poliittisen yhteisön perustavia yksilöjäseniä. Identiteettidiskurssissa federalistit esittävätkin oman perustelunsa eurooppalaiselle yhteisöllisyydelle.

¹⁷⁶ Delanty 1995, 3–5. Lainaus Delantylta valottaa hyvin hänen käsitystään ideologiasta: “When cultural ideas become part of political-identity building processes they can become ideologies. By ideology I mean an all-embracing and comprehensive system of thought, a programme for the future, and a political doctrine for the mobilization of the masses.”

Muotoutuvan eurooppalaisen identiteetin voidaan sanoa olevan luonteeltaan enemmän rationaalista kuin emotionaalista. Vaikka federalistit selkeästi toivoisivat eurooppalaisten kokevan tunneperäistä yhteisöllisyyttä jaetun historiansa, tietyn sivistyksellisen kulttuuriperintönsä ja Euroopan yhdentymisen näkyvien saavutusten ja symbolien kautta, näyttävät he silti taipuvan hyväksymään monikielisen ja -kulttuurisen eurooppalaisen yhteisön olevan toistaiseksi mahdollinen enemmänkin järkipäisistä, päämäärärationaaliin hyötyihin perustuvista syistä. Siksi ei ole yllättävää, että yhdentymistä pidetään korostetusti edelleen rauhan ja vaurauden projektina, eikä esimerkiksi kauan erossa olleiden veljuskansojen yhdistämisenä tai paluuna uskonpuhdistusta edeltäneeseen kristikuntaan. Federalistien konstruoima eurooppalainen yhteisöllisyys, kollektiivinen me-henki, on yhteensopiva tämän yhdentymisen rationaalisuutta korostavan ajattelun kanssa: eurooppalaisuus on kansallistunteita tasapainottava jälkikansallinen identiteetti, joka perustuu ensinnäkin eurooppalaisten keskinäiselle kunnioitukselle (*moninaisuus*) ja toisekseen keskinäissuhteiden ja -riippuvuuksien sekä niiden kautta ilmenevien jaettujen arvopäämäärien tunnustamiselle (*yhtenäisyys*).

6. EUROFEDERALISTISEN VISION ERITYISTEEMAT – EUROOPAN UNIONI FEDERAATIONA

Eurooppalaisen federalismin kulmakivenä on ajatus federaation muotoon yhdentyneestä Euroopasta, joka nykyisessä merkityksessään on Euroopan unioni päivitettyinä vastaamaan globalisaation haasteisiin ja ilmentämään eurooppalaisten jakamia poliittisia, oikeudellisia ja taloudellisia periaatteita. Federaatioissa ei välttämättä ole kyse perinteisessä valtiollisessa mielessä ymmärretystä liittovaltiosta, vaan uudenlaisesta ja paremmasta tavasta järjestää ylikansallista eurooppalaista politiikka federalismin oppeja seuraten. Federaation saavuttaminen on eurofederalistien poliittisen toiminnan maksimi, mikä käy erinomaisesti ilmi seuraavassa JEF-katkelmassa:

At times of political difficulty equivalent to the present situation facing the European Union, it is vital that the federalist movement and JEF-Europe in particular do not lose sight of the overall goal of a European Federation. *All policy choices should be assessed according to the degree to which these could deliver progress towards this long-term aim.*¹⁷⁷

Integraation voidaan toisin sanoen arvioida edistyvän, ja federalistien agendan menestyvän, vain, jos se omaksuu entistä federalistisempia muotoja niin rakenteeseensa kuin toimintaansa. Mitä nämä muodot federalistien esittäminä ovat, selviää alla käsiteltävissä kappaleissa.

Edellisessä luvussa käsitelin eurofederalistien yleisiä näkemyksiä maailmasta, Euroopan yhdentymisestä ja eurooppalaisuudesta sekä erittelin niitä tuottavia diskursseja. Tarkoitukseni oli selvittää, millaisen *tilannekuvauksen* Euroopan unionista eurofederalistit konstruoivat visionsa perustaksi, millaisista lähtökohdista tulevaisuuden hyvää unionia eli ”Euroopan federaatiota” lähdetään ajamaan. Tämän yleisen lähtökohtakonstruktion käsittelyn jälkeen siirryn eurofederalismin erityisen tulevaisuuskonstruktion pariin. Pyrin selvittämään, mitä 2000-luvun federalistit Euroopan federaatiolta odottavat ja miten siirtymän siihen tulisi edetä, eli esitän vastauksen alussa esitettyihin osakysymyksiin (b) ja (c). Federaatiosta tuotetun *odotuskuvauksen* tarkentamiseksi pureudun aineistosta nouseviin diskursiivisiin erityisteemoihin, jotka koskettelevat *federaation perustuslakia ja institutionaalista rakennetta* (6.1.), *federaation sisäpolitiikka* (6.2.) ja *federaation ulkopoliittikkaa* (6.3.). Olen eritellyt diskurssit ja niiden osadiskurssit oheiseen taulukkoon (ks. Taulukko 2).

¹⁷⁷ JEF Congress 2005, General Policy Resolution “The European Constitution, where next?”. Kursivointi on minun.

Taulukko 2. Eurofederalistisen vision erityisteemat

<i>Diskurssi</i>	<i>Osadiskurssit</i>	<i>Diskurssin konstruktioistinen tehtävä</i>
Federaation perustuslaki ja institutionaalinen rakenne	Perustuslain tarpeellisuus	Määrittelee Euroopan federaation perustavan institutionaalisen olemuksen ja siihen tapahtuvan demokraattisen siirtymisen.
	Perustuslain rakenteellinen sisältö	
	Perustuslaillisen unionin toteuttaminen	
Federaation sisäpolitiikka	Talouspolitiikka	Perustelee federaation yhteisöpolitiikan laajentamisen politiikkasektoreittain sen tuottamaan lisäarvoon vedoten.
	Sosiaalipolitiikka	
	Energiapolitiikka	
	Ympäristöpolitiikka	
Federaation ulkopolitiikka	Ulkoisen toimijuus uudessa maailmanjärjestyksessä	Muotoilee federaation ulkoisen toimijuuden muodon ja sisällön vallitsevaa maailmanjärjestystä ja Euroopan globaalia roolia ajatellen.
	Yhtenäinen ulko-, puolustus- ja turvallisuuspolitiikka	
	Laajentumispolitiikka	
	Arvoyhteisö ulkoisen yhtenäisyyden perustana	

6.1. FEDERAATION PERUSTUSLAKI JA INSTITUTIONAALINEN RAKENNE

Euroopan unionin oikeudellinen rakenne eli integraation tuottaman EY/EU-järjestelmän juridinen muotoilu on ollut yksi kestävimmistä diskursseista eurofederalistien leirissä jo vuosikymmenten ajan. Keskustelua on käyty ennen kaikkea Euroopan yhteisön/unionin kiinnittämisestä perustuslakiin perinteisten kansainvälisten sopimusten sijaan. Siirtymä *sopimusten Euroopasta* (treaty Europe), jonka perustavina osina ovat ainoastaan jäsenvaltiot, *perustuslailliseen Eurooppaan* (constitutional Europe), jonka perustavana osana on valtioiden lisäksi myös eurooppalainen kansa, on federalistien näkemysten mukaan kriittinen askel matkalla kohti Euroopan federaatiota, todellista eurooppalaisten muodostamaa

poliittista yhteisöä. Perustuslaki onkin nähty mahdollisuutena uudistaa ja federalisoida integraation institutionaalista rakennetta. Rakennediskurssi onkin likeisesti sidoksissa perustuslakidiskurssiin.¹⁷⁸

Poliittisen yhteisön perustaminen laille, jonka jakavat sekä yhteisön jäsenmaat että sen kansalaiset, on eurofederalistien katsannossa federalismin yksi pääperiaatteista; näkemys, joka toistuu myös federalismia koskettelevissa perusteoksissa.¹⁷⁹ EU:n olisi näin ollen perustuslaillisenä federaationa nimenomaan *kansalaisten ja valtioiden* unioni (union of citizens and states), ei *kansojen ja valtioiden* unioni (union of peoples and states), joka merkitsisi pelkkää kansallisvaltioiden konfederaatiota eli käytännössä nyky-EU:ta uudennimisellä nimikyltillä varustettuna.¹⁸⁰

Vaikka Euroopan integraation perustamis- ja perussopimuksilla onkin jo pitkään katsottu olevan *de facto* perustuslaillinen asema, sikäli koska Eurooppa-oikeus on ensisijainen kansallisiin oikeusjärjestyksiin nähden, ovat federalistit nähneet monimutkaisen sopimusjärjestelmän korvaavan yksittäisen perustuslain olevan välttämättömän kahdesta syystä. Ensinnäkin sen on katsottu olevan eurooppalaisen poliittisen yhteisön vakiinnuttamisen symbolinen kulmakivi eli edellä kuvatun eurooppalaisen identiteetin ankkuri. Toiseksi sen on toivottu konkreettisesti aikaansaavan merkittäviä rakenteellisia muutoksia, jotka vahvistaisivat integraation federalistisia piirteitä ja siten oletetusti ehostaisivat sen demokraattisuutta ja tehokkuutta.¹⁸¹ Lainausta JEFiltä osoittaa hyvin, kuinka perustuslaki nähdään keskeisenä instrumenttina Euroopan unionin federalistista tulevaisuutta rakennettaessa, siirryttäessä sopimusten aikakaudelta integraation seuraavaan vaiheeseen:

Any simple "reform" or "improvement" of the European Union is inadequate, because the Union needs comprehensive and radical changes of its nature and how it works in the new millennium. The era of treaties between European states, made in diplomatic conferences behind closed doors and producing only small steps must come to an end. [...] A "European Constitution" cannot be reduced just to legalistic rewriting of the treaties into a simpler document. This would be just a meaningless exercise because it would not change the level of democracy and effectiveness of the Union. *A European Constitution should bring about political change, not preserve the past.*¹⁸²

Mitä tulee itse keskusteluun Euroopan integraation perustuslaillistamisesta, on koko 2000-luvun alku ollut sen suhteen erityisen vilkasta ajatustenvaihdon aikaa. Samalla ajatukset ovat poikineet myös

¹⁷⁸ Ks. esim. JEF Committee 2004, Analysis of the European Constitution.

¹⁷⁹ Ks. esim. JEF Congress 2003, Political Platform; Auer 2006; Raunio 2002.

¹⁸⁰ JEF Committee 2003, For a Constitution of the Citizens.

¹⁸¹ Ks. esim. UEF Bureau 2004, UEF Supports the European Constitution.

¹⁸² JEF Congress 2001, Resolution of General Policy. Kursivointi on minun.

tekoja. Olipa unioni lähellä jopa saada ensimmäisen todellisen perustuslain titteliä kantavan sopimusasiakirjansa, kunnes *perustuslaillinen sopimus* (Constitutional Treaty) lopulta kaatui Ranskan ja Alankomaiden kansanäänestyksiin keväällä 2005. Kaikesta huolimatta 2000-luvun ensimmäiset vuodet ovat osoittaneet perustuslakiprosessin olevan tärkeässä osassa unionin tulevaisuutta pohdittaessa. Toteaapa JEF jälkikäteen vuosien 2000 ja 2005 välisen ajan tuoneen federalistien toimintaan aivan uudenlaista toivoa.¹⁸³ Hyvällä syyllä tätä ajanjaksoa voidaankin kutsua federalistien ensimmäiseksi todelliseksi *etsikkoajaksi*, jolloin osa eurofederalismin keskeisistä ideaaleista oli lähellä toteutumista.

Tämä etsikkoaika käy myös erinomaisen selkeästi ilmi eurofederalistien julkilausumia läpikäydessä: perustuslaki dominoi muodossa tai toisessa federalistien agendaa vuodesta 2000 lähtien. Tämä ei liene yllättävää, kun tiedetään, kuinka ratkaisevassa asemassa perustuslaki on integraation aidon federalisoinnin kannalta. Unionin perustuslaillistaminen on eittämättä eurofederalistien agendan sitovin kohta, eräänlainen keskiö, jonka ympärille muut visioidun Euroopan federaation erityispiirteet – siihen liittyvät erityiset tulevaisuusdiskurssit – kiinnittyvät. Käsitys EU:n perustuslaista on toisin sanoen federalistien EU:sta tuottaman tulevaisuuskonstruktion ytimessä ja ansaitsee siten tulla käsitellyksi tämän Euroopan federaatiota käsittelevän alaluvun eräänlaisena johdantona.

Käyn seuraavassa lävitse aineistosta esille nousseet keskeisimmät perustuslakidiskurssin sisältämät teemat, joita ovat (1) *perustuslain tarpeellisuus* EU:n nykytilanteessa, (2) *perustuslain rakenteellinen sisältö* eli sen institutionaalinen merkitys EU:n tulevaisuudelle ja (3) *perustuslaillisen unionin toteuttaminen* eli siirtymän (1→2) konstruktio.

(1) EU-järjestelmä on rakentunut ajan saatossa erilaisille perussopimuksille, joista *Nizzan sopimus* (Treaty of Nice, astui voimaan 2003) määrittä unionin institutionaalista rakennetta aina vuoden 2010 alkuun saakka.¹⁸⁴ Tämän asiakirjan piikkiin federalistit laittoivat 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana useimmat nyky-EU:n epäkohdat. Se toimi eräänlaisena federalistisen

¹⁸³ ”For us federalists, a season of hope started between 2000 and 2005.” (JEF Congress 2007, General Political Resolution.)

¹⁸⁴ Nizzan perussopimus on viimeisin ennen vuoden 2010 alusta voimaan astunutta *Lissabonin sopimusta*, joka kävi vihdoin mahdolliseksi Irlannin hyväksytyä syksyn 2009 kansanäänestyksessä sopimuksen. Lissabonin sopimus, vaikkakin tervetullut uudistus, on monien federalistien mielestä ainoastaan vesitetty versio suunnitellusta todellisesta EU:n perustuslaista, ja vertautuu siten monessa suhteessa aiempiin perussopimuksiin, kuten Nizzaan, toistaen federalistien niissä havaitsemia intergovernmentalistisia epäkohtia.

perustuslakidiskurssin antiteesinä, perustuslakia puoltavan argumentoinnin vastakappaleena, ongelmallisen *nykytilanteen* perustana. Lähtekäämme siis liikkeelle siitä.

Vuoden 2001 alussa JEF ilmaisi syvän pettymyksensä Nizzan Eurooppa-neuvoston (7.–9.12.2000) päätöksiin. Huippukokouksen hyväksymä uusi EU:n perussopimus ei etenkin tyydyttänyt federalisteja. Päätöksenteon ympärille leijunutta *Nizzan henkeä* (the spirit of Nice) leimasi jäsenvaltioiden oman edun tavoittelu, jonka lopputuloksena syntynyt laiha perussopimus ei JEFin mukaan auttanut viemään unionia kohti todellista *poliittista yhteisöä* (political community), vaan päinvastoin vahvisti unionin asemaa pelkkänä jäsenvaltioiden hallitusten *diplomaattisena forumina* (diplomatic forum). Kansallisten intressien kollektiivinen suojelu halvaannutti toisin sanoen EU:n kollektiivisen hyödyn tavoittelun ja esti integraatiota ottamasta seuraavaa askelta kohti Euroopan *kansojen ja valtioiden federaatiota* (federation of peoples and states). Tämä ei ollut se suunta, johon federalistit unionia toivoivat vietävän.¹⁸⁵

Nizza osoitti viimeistään federalisteille, että Euroopan tulevaisuutta ei voida alistaa itsekeskeisten hallitusten päätettäväksi, vaan se tulee ohjautua eurooppalaisten itsensä omasta tahdosta:

Democracy, efficiency and transparency are the basis of a successful future of the European Union. In Nice the European Council proved once more, that it is not able to fulfil these aims. [...] The treaty of Nice shows clearly that in future Europe cannot be governed exclusively by members of national governments. In an enlarged Europe, endless decision-making-marathons would not lead to any results. It is time to give the word to the citizens of Europe and their democratic elected representatives.¹⁸⁶

Nizzan pettymys ei kuitenkaan lamaannuttanut federalistiryhmiä. Päinvastoin sitä seurasi uudenlainen aktiivisuuden puuska: federalistit esittivät pontevan vaatimuksensa todellisen EU:n *tulevaisuuskeskustelun* (debate on the future of the Union) aloittamiseksi, keskustelun, jonka keskiössä tulisi toivottavasti olemaan unionin perustuslaillistaminen. Ja koska Nizzan hallitustenvälinen neuvotteluprosessi oli osoittautunut kyvyttömyytensä keskustelun edistämiseen, vaativat federalistit uudenlaisten metodien käyttöönottoa. Federalistit tarttuivat ajatukseen EU:n perustuslakia muotoilevasta *perustuslakikonventista* (constitutional convention), jonka jäsenet olisivat demokraattisesti kansalaisten valitsemia ja joka ei näin yhtä herkästi ajautuisi Eurooppa-neuvostolle tyypillisiin hallitustenvälisiin kahnauksiin. Tulevaisuuskeskustelun tuli ohittaa kansalliskeskeinen

¹⁸⁵ JEF Committee 2001, On the Treaty of Nice Ratification and Intergroup Strategy.

¹⁸⁶ JEF Committee 2001, On the Failure of Nice and a Constitutional Convention to Desing Europe's Future.

ajattelu ja muodostaa yhteinen eurooppalainen agenda, jolle Euroopan poliittisen yhteisön tulevaisuutta rakentaa.¹⁸⁷

Laekenin Eurooppa-neuvosto päätti lopulta federalistien suureksi mielihyväksi joulukuussa 2001 unionin perustuslakia muotoilevan konventin perustamisesta. Tämä EU:n tulevaisuuskonventtina tunnettu noin 200-jäseninen valmistelukunta¹⁸⁸ edusti federalisteille uutta avoimempaa, tehokkaampaa ja demokraattisempaa päätöksentekometodia, jolla oletettiin vältettävän perinteisen hallitustenvälisen metodin sisältämät sudenkuopat ja jonka odotettiin ottavan laajakantoisia askeleita kohti *Euroopan federalistisen perustuslain* (European Federal Constitution) laatimista. Vaikka konventille ei suotukaan federalistien toivomaa avointa mandaattia eli vapaita käsiä perustuslain muotoilussa, toivoivat federalistit konventin toimivan omatoimisesti ja oman harkintansa varassa riippumatta jäsenmaiden hallitusten sille asettamasta liikkumavarasta. Odotukset unionin uudistuspolitiikan etenemisestä näyttivät jälleen nousevan erityisen korkealle Nizza-karvaan pettymyksen jälkeen. Konventti merkitsi federalisteille jonkinasteista siirtymää suljettujen ovien takana käytävästä ja salamyhkäisestä kansainvälisestä diplomatiasta kohti aidompaa eurooppalaista yhteisöpolitiikkaa.¹⁸⁹

Nizza-kritiikkiin tiivistyy federalistien havaitsema keskeisin nyky-EU:n epäkohta: hallitustenvälisen metodin kansallisvaltiokeskeisyys, joka estää todellisen eurooppalaisen politiikan syntymisen ja joka ruokkii EU:n epädemokraattisuutta, salamyhkäisyyttä ja tehottomuutta ja sitä kautta vahvistaa kansalaisten euroskeptisyyttä ja vie pohjaa koko unionin tarkoitukselta. Eurooppalaisten luottamus EU-insituutioita ja -päättäjiä kohtaan voidaan saavuttaa federalisteista vain nykyistä epäselvää ja vaikeasti ymmärrettävää EU-järjestelmää selkiyttämällä. Tämä voi tapahtua ainoastaan säätämällä federalistinen perustuslaki, joka on selkokielineen ja ymmärrettävä, joka kirjaa selkeästi unionin ja jäsenmaiden *toimivaltuudet* (Charter of Competences) ja joka takaa tietyt *perusoikeudet* (Charter of Fundamental Rights) kaikille EU-kansalaisille. Unionin tehokkuuden säilyttämisen ja kehityksen ylläpitämisen nimissä perustuslain voimaan saattaminen on ensiarvoisen tärkeää.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Ks. edellinen. Konventin jäsenistön ehdotettiin muodostuvan europarlamentin ja kansallisten parlamenttien edustajista ja jäsenmaaehtokkaiden edustajien toivottiin myös saavan osallistua konventin toimintaan sen täysvaltaisina jäseninä.

¹⁸⁸ Valmistelukuntaan kuului yksi edustaja EU:n kustakin jäsenvaltiosta (15) ja unionin jäsenyyttä hakeneesta valtiosta (13), kaksi kunkin jäsenvaltion ja jäsenyyttä hakeneen valtion parlamenttien edustajaa (56), kaksi komission edustajaa ja 16 Euroopan parlamentin jäsentä. Valmistelukunnassa oli siis yhteensä 204 jäsentä. Puheenjohtajana toimi Valéry Giscard d'Estaing ja varapuheenjohtajina Italian entinen pääministeri Giuliano Amato ja Belgian entinen pääministeri Jean-Luc Dehaene.

¹⁸⁹ JEF Congress 2001, Resolution on Federalist Activities with a View to the Convention and post-Laeken Process.

¹⁹⁰ JEF Congress 2001, Essential Elements of a Federal Constitution.

Lyhyesti sanoen federalistien perustuslaittoman nyky-EU:n konstruktio rakentuu kahdelle oletukselle. Ensinnäkin federalistit näyttävät uskovan, että nykyisenkaltaisena valtioiden välisenä sopimuksellisena liittona koko integraatioprojektin toimivuus ja jatko ovat vaarassa. Nizzan kaltainen sopimus, puhumattakaan tavasta jolla näitä sopimuksia solmitaan, on toisin sanoen kestävä ja osoittaa perustuslain olevan ainoa ratkaisu nykyisiin ongelmiin. Toisekseen federalistit vaikuttavat uskovan, että kansalaisten kasvanut EU-kielteisyyden johtuu enemmänkin kansallisten hallitusten ajamasta EU-politiikasta, eikä se niinkään suuntaudu integraatiota itseään, sen syventämistä eli federalisointia tai perustuslaillistamista vastaan. Ensimmäisen oletuksen mukaan perustuslaki on *tarpeellinen*, toisen mukaan taas *oikeutettu*. Perustuslakiprosessille rakentuu näin selkeä poliittinen tilaus, jonka federalistit ovat valmiit täyttämään omalla visiollaan.

(2) Ennen kuin avaamme tarkemmin federalistien perustuslakivisiota, on hyvä huomioida, että federalistit puhuvat poikkeuksetta *perustuslaista* (constitution) *perustuslaillisen sopimuksen* (constitutional treaty), joka lopulta muodostui myös konventin neuvotteleman asiakirjan viralliseksi nimeksi, sijasta. Tämä terminologinen valinta vaikuttaa täysin harkitulta: sopimus-termi sisältää liian vahvan käsitteellisen kytköksen kansainvälisille (tai EU:n tapauksessa hallitustenvälisille) sopimuksille perustuvaan valtioliittoajatteluun, kun taas perustuslaki-termi viittaa selkeämmin federalistiseen ajattelutapaan. Kyse on diskursiiviseen hallintaan pyrkivästä kielellisestä valinnasta, ideologisesta kielenkäytöstä, jossa sanavalinta heijastelee toivotunlaista todellisuuden tilaa, tässä tapauksessa perustuslaillista Euroopan federaatiota. Millaisen perustuslain muotoilua federalistit sitten konventilta odottivat eli mitkä ovat näiden toivoman federalistinen perustuslain olennaiset elementit?

Federalistien teksteistä voidaan erottaa kolme keskeistä perustuslain elementtiä, joilla kaikilla on selkeä uudistava vaikutus EU-systeemin kannalta. Näitä ovat (i) laillisesti sitova *perusoikeuskirja*, (ii) uusi ja selkeä *toimivaltaluokittelu* EU-tason ja kansallisen tason välillä (vertikaalinen vallanjako) sekä (iii) EU:n uusittu *toimielinrakenne* (horisontaalinen vallanjako). Kutsun kahta ensimmäistä EU:n *primäärysten instituutioiden* (eli normien) piiriin kuuluviksi uudistuksiksi, kun taas viimeinen viittaa *sekundäärisiin instituutioihin* (eli konkreettisiin toimielimiin).¹⁹¹ Käytännössä näin syntyvä institutionaalinen kokonaishahmotelma vastaa federalistien muodollista käsitystä Euroopan unionista federaationa.

¹⁹¹ Instituutioiden erottelusta primäärisiin ja sekundäärisiin ks. Buzan 2004. Vaikka Buzan puhuu kyseisestä kahtiajaosta ennen kaikkea kansainvälisen politiikan näkökulmasta, on se mielestäni sovellettavissa myös EU-järjestelmän valtiopoliittiseen analyysiin.

(i) *Perusoikeuskirjan* (Charter of Fundamental Rights) funktionaalisenä tarkoituksena on koota kansalaisten perustavat poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet yhteen asiakirjaan, joka saa korkeimman mahdollisen laillisen sitovuuden, jos se federalistien toiveiden mukaisesti liitetään osaksi EU:n perustuslakia.¹⁹² Perustuslakiin liitettynä EU:n takaamat kansalaisoikeudet muuttuisivat perustuslaillisiksi oikeuksiksi, jotka velvoittaisivat paitsi EU-toimielimiä myös kansallisia viranomaisia. Näin ollen ne saisivat juridisesti primäärinormin aseman unionin oikeusjärjestyksessä, joka tälläkin hetkellä on ensisijainen kansallisiin oikeusjärjestyksiin nähden. Tämä merkitsee sitä, että koska ristiriitatilanteissa kansallisen tason normi väistyy unionitasoisen tieltä, EU-perusoikeudet ovat ensisijaisin oikeuksien lähde unionin alueella ja ne tulee huomioida myös kansallisessa oikeudenkäytössä. Tämä ei tietenkään tarkoita, etteivätkö kansalliset oikeusjärjestykset voisi taata kansalaisilleen enemmänkin oikeuksia olettaen, että ne eivät ole ristiriidassa mainitun primääritason kanssa. Perusoikeuskirja vakiinnuttaisi ainoastaan eräänlaisen normatiivisen minimitason, johon kaikilla EU-kansalaisilla olisi oikeus.

Perusoikeuskirjan perimmäisenä tarkoituksena on federalistien katsannossa vahvistaa unionin kansalaisulottuvuutta, eli osoittaa unionin olevan paitsi jäsenvaltioiden myös kansalaisten välinen lakiperustainen liitto. Tämän kannalta on olennaista, että EU-kansalaisuus tunnustetaan unionin piirissä muutakin kuin muodollisena tittelinä. Sille tulee antaa myös laillista sisältöä kiinnittämällä siihen kaikkien EU-kansalaisten yhtäläisesti jakamia oikeuksia (muitakin kuin talousyhteisön takaamia taloudellisia oikeuksia) unionin perustavina yksilöjäseninä. Federaation perustavina osasina olevat kansalaiset ovat juridiselta statukseltaan siten paitsi jäsenvaltioiden myös koko unionin kansalaisia, oikeushenkilöitä kahden oikeusjärjestyksen piirissä. Tämän perustuslain takaaman statuksen turvin kansalaiset voivat vedota perustuslaillisten EU-oikeuksiensa puolesta (joko toisia kansalaisia, kansallisia viranomaisia tai EU-instansseja vastaan) sekä kansallisissa oikeusistuimissa että myös EU-tuomioistuimessa.¹⁹³

(ii) Jos perustuslaki pyrkii perusoikeuskirjan kautta selkeyttämään ja vahvistamaan unionin ja kansalaisten välistä suhdetta, on EU:n ja jäsenmaiden välisen suhteen selkeyttäminen toinen perustuslain tehtävä. Poliittisen yhteisön eri hallintotasojen omaamien kompetenssien eli toimivaltuuksien kirjaaminen onkin yksi perustuslain perinteisistä funktioista. Federalistien EU-

¹⁹² JEF Committee 2004, Political Platform – Part II. Ks. osio 2.2 “Common values for the European Federation”.

¹⁹³ JEF Committee 2003, For a Constitution of the Citizens.

perustuslakia koskettelevista julkilausumista voidaan erottaa kaksi toisistaan hieman eroavaa EU:n ja jäsenmaiden välisen yleisen toimivallanjaon (eli vertikaalisen vallanjaon) versiota:

Ensimmäisen mukaan kompetenssit on eroteltava yksinomaan EU-tasolle kuuluviin ja yksinomaan kansalliselle tasolle kuuluviin. Federalistit kuitenkin myöntävät, että kompetenssien selvärajainen ja jäänöksetön jakaminen EU- ja kansallisen tason välille on modernissa keskinäisriippuvuuksien maailmassa mahdottomuus. Tämän vuoksi osa kompetensseista tulee olla luonteeltaan *jaettuja* (shared competencies), joiden alueella EU:n säännökset tarjoavat ainoastaan viitekehyksen, jonka puitteissa jäsenvaltioiden lainsäädännölliset elimet voivat yksityiskohtaisempaa harkintaa käyttäen liikkua.¹⁹⁴ Toisen version mukaan perustuslain tulee kirjata ainoastaan EU:n yksinomaiset ja EU:n ja jäsenmaiden jakamat kompetenssit sekä EU:n kansallista toimintaa *täydentävät* kompetenssit (complementary competences). Näiden ulkopuolelle jäävät toimivaltuudet kuuluisivat yksinomaan jäsenmaille.¹⁹⁵ Kyse on Yhdysvaltain perustuslain tyyppisestä ratkaisusta (reserved powers -malli), jossa kirjaamattomat toimivaltuudet jäävät osavaltioille olettaen, että tiettyä valtuutta ei ole erikseen kielletty perustuslaissa.¹⁹⁶ Perinteisesti tällaisen järjestelyn on katsottu tähtäävän liittovaltion vallan kasvun rajoittamiseen ja osavaltioiden autonomian suojelemiseen.

Tätä yleistä muotoilua keskeisempää on kuitenkin kysyä, mitkä ovat ne federalistien EU:n yksinomaiseen kompetenssiin asettamat sektorit, jotka löytyvät kummastakin yllä olevasta versiosta. Ilmeisimpänä viestinä lienee se, että federalistit toivovat näkevänsä talouspolitiikan ohella EU:n yksinomaisiin toimivaltuuksiin liitettävän myös entistä enemmän ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralle sijoituvia kompetensseja. Unionin ulkosuhdekompetenssien vahvistaminen on olennaista ottaen huomioon federalistien maailmanpoliittisen vision: perustuslain tulee taata EU:lle riittävän vahva ulkoinen rooli globaalien ongelmien ratkaisemiseen. Vaikka federalistit eivät perustuslakia koskevissa julkilausumissaan yksityiskohtaisesti erittelekään kompetenssijakaumaa sektori sektorilta, selkenee tämä kuva tuonnempana, kun käymme läpi erityisempiä Euroopan federaatioon liittyviä sisä- ja ulkopoliittisia diskursseja. Yleisesti voidaan kuitenkin huomauttaa, että federalistit eivät pidä unionin yksinomaisen toimivallan kasvattamista itsetarkoituksena, vaan tukevat jäsenmaiden toimivallan

¹⁹⁴ Ks. edellinen.

¹⁹⁵ JEF Committee 2002, *The Five Essentials for a European Constitution*.

¹⁹⁶ Ks. *The United States Constitution, Amendment 10 "Powers of the State and Peoples"*. Tälle käänteinen versio löytyy Kanadan perustuslaista, jossa kaikki provinssille osoittamatta jätetyt kompetenssit kuuluvat liittovaltiolle (residual powers -malli).

säilyttämistä aloilla, joilla ne ovat kyvykkäitä demokraattisia toimijoita. Tätä kantaa selkeyttäneen lainaus JEFiltä:

The federal government should have only the the minimum number of competences and the necessary powers to guarantee the political and economic cohesion of the federation including the foreign and security policy. The other levels are to keep full capacity of self-government in all other spheres.¹⁹⁷

Millaiset periaatteet sitten ovat federalistien toivoman vertikaalisen toimivallanjaon uudistamisen taustalla? Federalistista perustuslakia säädettäessä ja toimivaltuuksia määriteltäessä on federalistien mukaan otettava huomioon ennen kaikkea *subsidiariteetin* (subsidiarity) ja *suhteellisuuden* (proportionality) periaatteet. Päällisin puolin federalistit eivät näyttäisi tarjoavan näille kahdelle, pitkään EU-sanaston ytimeen kuuluneelle termille tavallisuudesta poikkeavaa käsitteellistystä. Näiden prinssiippien mukaisesti toimivallan tulee olla sijoitettu mahdollisimman lähelle sitä tasoa, johon sen vaikutukset kohdistuvat, mutta kuitenkin siten, että toimivallan omaava taho on myös kyvykäs toteuttamaan velvollisuutensa. JEF esittää asian seuraavasti:

JEF-Europe stresses that the division of competences of the European Union must be based on the principle of *subsidiarity* and the principle of *proportionality*. Decisions have to be prepared and decided on the level which is closest to the citizens and which is best able to solve a problem. Only if the goals of the planned measure cannot be achieved at national level or a lower level of governance should the Union take action.¹⁹⁸

Nämä toimivallanjaon periaatteet on federalistien skeemassa suunnattu ylläpitämään EU-järjestelmän toiminnallista laatua, eritoten sen demokratiaa ja tehokkuutta. Demokratia ja tehokkuus voivat kuitenkin olla toistensa poissulkevia käsitteitä: demokratia ei aina salli tehokkuutta, siinä missä tehokkuus ei takaa demokratiaa. Kansanvaltaisessa järjestelmässä, kuten federalistien toivomassa Euroopan federalistisessa unionissa, päätöksien tehokkuus on kaikesta huolimatta oletettavasti aina arvoltaan alisteinen päätöksenteon demokraattiseen vastuullisuuteen nähden. Federalistien käsittämänä subsidiariteetti ja suhteellisuus onkin tarkoitettu toimivallanjaossa saavuttamaan EU-järjestelmän ideaalinen tasapainotila, jossa päätöksenteko on yhtäältä ja ensisijaisesti mahdollisimman lyhyen demokraattisen vastuuketjun päässä ja toisaalta seurauksiltaan (eli päätöksiltään ja niiden toimeenpanoltaan) mahdollisimman tehokasta.

¹⁹⁷ JEF Congress 2003, Political Platform.

¹⁹⁸ JEF Committee 2002, The Five Essentials for a European Constitution. Kursivoinnit ovat minun.

Subsidiariteetin ja suhteellisuuden periaatteet, sekä niiden kautta löytyvä oikea demokratia-tehokkuus -suhde, käyvät federalistien mukaan toteen ainoastaan aidosti monitasoisesti jyvitetystä hallintojärjestelmässä, joka ei ole luonteeltaan liioin keskitetyn yhtenäisvaltion tai liioin löyhän valtioliiton kaltainen. JEFin visio monitasoisesta federalistisesta järjestelmästä on seuraavanlainen:

In federal systems, each level is supreme within its own policy-remit: in its own sphere no government level must be subordinate to the level above. Primacy of the federal law over federated legislation only applies within the powers attributed to the federal level. Where the Federation has no power to intervene, sub-federal legislation enjoys primacy. [...] This makes the Federation different from unitary States, which can impose their sovereign will on their regions. It also makes it a lot more integrated than a confederation or a loose international organisation, where, ultimately, only member States have the last word.¹⁹⁹

Subsidiariteetiperiaatteesta federalistit löytävät toisin sanoen omaa ohjelmaansa tukevan federalistisen lähtökohdan, joka osoittaa, että federalismin siemen on jo selvästi idullaan EU-järjestelmässä:

According to their federalist identity, the Young European Federalists are convinced that *policies should be ruled as close as possible to the citizens*. Therefore we demand an allocation of competencies for the level that can exercise them efficient and close to the citizens. This would also improve the democratic principle of EU. Aiming a federal balance between the EU, its member states and the regions, a federal system has to be chosen that provides as much autonomy for the EU and the member states. Thus, a reduction of the governmental influence on the decisions of the federal level has to be achieved. Consequently a clearer delineation of competencies will lead to a stricter separation of powers between the different levels.²⁰⁰

Perustuslaillistaminen merkitsisi siten EU:n (Euroopan liittohallituksen) oman suvereniteetin juridista vahvistamista eli toisin sanoen sen oman oikeushenkilöllisyyden (jollainen ensimmäisen pilarin talousyhteisöllä toki jo on pitkään ollutkin) synnyttämistä. Unionin oikeushenkilöllisyys on paitsi sen sisäisen statuksen vahvistaja myös sen ulkosuhteiden hoitamisen ehto. Ilman oikeussubjektiutta EU ei voi osallistua tasapuolisena toimijana kansainvälisoikeudellisten sopimusten laatimiseen ja ratifiointiin.

Unionin oikeussubjektiuden toteuttaminen ei kuitenkaan merkitsisi federalistien visiossa kansallisen suvereniteetin lakkauttamista, vaan ainoastaan integraatioyhteisön omaaman kokonaisuuden suvereniteetin vertikaalista osittamista ja jakamista EU-tason ja kansallisen tason välillä. Perustuslaki säätäisi kunkin hallintotason suvereniteettiin kuuluvat toimivaltuudet edellä esitettyjä periaatteita noudattaen. Federalistien katsannossa tämä tarkoittaisi käytännössä liiton yhteisen subsidiariteetin periaatteen (demokratia-tehokkuus -tasapainon) asettamista kansallisen suvereniteettiperiaatteen edelle. Toisin

¹⁹⁹ JEF Congress 2003, Political Platform.

²⁰⁰ JEF Committee 2002, For a Clear Delineation of Competencies – A Demand to the Convention. Kursivointi on minun.

sanoen kansallisen tason suvereniteettiin kuuluvat toimivaltuudet määrittyisivät vain ja ainoastaan kollektiivisesti puntaroidun läheisyysperiaatteen kriteerien mukaisesti. Kansallisen suvereniteetin säilyttämistä niillä alueilla, jossa sen ei katsota täyttävän näitä kriteereitä, ei voitaisi enää puolustaa näennäisesti kansalliseen identiteettiin tai itsenäisyyteen vedoten. Kansallisen itsemäärääminen, kuten ylikansallinen keskittäminenäkään, ei olisi perustuslaillisessa federaatioissa mikään itsearvoinen periaate.

Federalististen järjestelmien riskinä on perustuslakiin säädetyistä muodollisista kompetenssirajoista huolimatta vallan tosiasiallinen keskittyminen liittovaltiolle osavaltioiden kustannuksella. Osavaltiot saattavat esimerkiksi tulla riippuvaisiksi liittovaltion rahoituksesta, tai kansalaiset saattavat kiinnittyä osavaltionsa sijasta ulkoista turvallisuutta tuottavaan liittovaltioon katsoen näin läpi sormien sen vallan lisääntymistä.²⁰¹ Tästä näyttäväkään olevan huolissaan jossain määrin myös eurofederalistit. Jotta toimivaltaloukkauksilta vältyttäisiin Euroopassa, on kansallisilla parlamenteilla (ja lakia säätävillä alikansallisilla alueilla) federalistien mukaan oltava oikeus puuttua *ex post facto* eli taannehtivasti ilmeisiin perustuslain kirjaimen (tai tulkinnallisemmissa tilanteissa subsidiariteetin ja suhteellisuuden hengen) vastaisiin EU-tasoisiiin päätöksiin. Kansallisilla parlamenteilla tulee olla toisin sanoen mahdollisuus oikeusteitse estää vallan keskittyminen Brysseliin.²⁰²

(iii) Vertikaalisen vallanhajauttamisen ohella EU-järjestelmän perustuslaillinen uudistaminen vaatii federalistien mukaan selkeytettyä vallan horisontaalista kolmijakoa. Käytännössä tämä merkitsee muutoksia nykyiseen institutionaaliseen rakenteeseen, etenkin parlamentin, neuvoston ja komission asemaan. Kyse on EU:n sekundääristen instituutioiden eli toimielinten federalistisesta reformista. Tämän seurauksena poliittinen päätöksentekorakenne (äänestyssäännöt jne.) tulisi olemaan suhteellisen yhtenäinen kaikilla unionin kompetenssiin kuuluvilla politiikkasektoreilla. Käytännössä tämä sisäinen uudistus yhdessä edellä kuvatun vertikaalisen toimivaltareformin kanssa merkitsisi Maastrichtin sopimuksesta (1992) asti voimassa olleesta kolmikantaisesta pilarirakenteesta luopumista. Käyn seuraavassa lyhyesti lävitse federalistien visioiman Euroopan federaation toimielinrakenteen.

Lainsäädäntövalta tulisi federalistien visiossa osoittaa kaksikamariselle (liitto)parlamentille, jossa sekä EU-kansalaiset että jäsenvaltiot olisivat edustettuina: alahuoneen muodostaisi nykyinen europarlamentti, ja ylähuone koostuisi jäsenmaiden hallitusten edustajista eli olisi kokoonpanoltaan nykyisen ministerineuvoston kaltainen. Liittoparlamentin kokoonpano ilmentäisi näin

²⁰¹ Ks. Raunio 2002, 101-104.

²⁰² JEF Committee 2003, For a Constitution of the Citizens.

federaatiunionin perustavia osia: kansaa ja jäsenvaltioita. EU-kompetenssin alaan kuuluvan päätöksenteon osalta kummatkin huoneet olisivat tasavertaisia päätöksentekijöitä, mikä merkitsee sitä, että lain säätämiseen vaadittaisiin kummankin huoneen hyväksyntä. Toisin sanoen nykyisestä *yhteispäätösmenettelystä* (co-decision) muodostuisi kaikenkattava periaate EU:n kompetenssiin lukeutuvilla lainsäädännön aloilla. Molempien huoneiden äänestysäännöt noudattaisivat enemmistöperiaatteita sillä poikkeuksella, että neuvostossa luovuttaisiin yksimielisyysinstrumentista sekä jäsenmaiden painotetuista äänimääristä ja siirryttäisiin pääsääntönä niin kutsuttuihin *kaksoisenemmistöpäätöksiin* (double majority), joissa jokaisella jäsenmaalla olisi käytettävissä yksi ääni sekä oma väestömääränsä. Lain hyväksyntä neuvostossa edellyttäisi siten väestön enemmistöä edustavaa jäsenvaltioiden enemmistöä.²⁰³

Toimeenpanovalta kuuluisi kokonaisuudessaan EU:n omalle (liitto)hallitukselle. Tätä tehtävää hoitaisi uudistettu Euroopan komissio, jonka johdossa toimisi parlamentin itse asettamista ehdokkaista parlamentin enemmistön päätöksellä valittu pääministeriluontoinen puheenjohtaja, jonka alaisuudessa toimisi joukko eri alojen ministereitä eli nykyisiä komissaareja. Komissaari-ministerit valittaisiin pätevyyden perusteella ilman kansallisuuskiintiöitä. Komission kokoonpano noudattaisi näin eurovaalien tuloksia ja tekisi komissiosta edustuksellisen demokratian periaatteiden mukaisen entiteetin. Liittohallituksen olemassaolo olisi toisin sanoen riippuvainen sen liittoparlamentissa nauttimasta suosiosta, eli EU-hallitus olisi kiinnitetty parlamentaarisen valvonnan piiriin.²⁰⁴

Ylin *tuomiovalta* EU-lainsäädännön piirissä kuuluisi EU-tuomioistuimelle. Sekä EU-kansalaisilla että jäsenvaltioilla olisi, kuten edellä todettiin, oikeus vedota perustuslaissa taattujen oikeuksiensa ja valtuuksiensa puolesta EU-tuomioistuimeen.²⁰⁵

Eurooppa-neuvoston (European Council) eli hallitustenvälisen huippukokouksen ei tulisi kuulua federalistisen unionin institutionaaliseen ja perustuslain tunnustamaan viralliseen rakenteeseen. Tämä on eurofederalistien aivoituksen tuntien ymmärrettävä näkemys. Edustaahan Eurooppa-neuvosto juuri ja nimenomaan federalistien kammoksumaa kansallisvaltiokeskeistä politiikkaa, joka näiden silmissä redusoi integraation pelkäksi valtioiden liitoksi, kansainväliseksi organisaatioksi, ja jonka tärkeimmät

²⁰³ JEF Committee 2002, Resolution on the Convention; JEF Committee 2002, The Five Essentials for a European Constitution; UEF 2009, The UEF Policy: What We Want and Why.

²⁰⁴ Ks. edellinen.

²⁰⁵ Ks. edellinen.

päätökset tehdään federalistien tuomitseman diplomaattisen kaupankäynnin kautta. Pahinta on, etteivät sen päätökset ulotu demokraattisen valvonnan tai EU-tuomioistuimen juridisen valvonnan piiriin. Näiden federalismin vastaisten seikkojen vuoksi federalistit eivät hyväksy Eurooppa-neuvoston korottamista unionin viralliseksi toimielimeksi.²⁰⁶

Federalistit ottavat myös kantaa perustuslaki-ideoinneissa kaavailtuihin, ja Lissabonin sopimuksen toteuttamiin, uusiin unionin henkilövirkoihin. Vaikka uudet huippuvirat – komission vahvistunut puheenjohtajuus, ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja (ulkoministeri), Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja (presidentti) – tuovat EU:lle uutta ulkoista näkyvyyttä ja kohottavat oletettavasti sen profiilia kansalaisten silmissä, piilee niissä myös omat ongelmansa. Eurooppa-neuvoston henkilöpuheenjohtaja, mikäli tämän asemaa ei tarkasti rajattaisi, ajautuisi federalistien oletuksessa arvovaltakamppailuun komission puheenjohtajan kanssa, mistä tilanteesta seuraisi vain uudenlaista institutionaalista sekaannusta. Federalistien silmissä Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ei kuitenkaan tulisi haastaa komission puheenjohtajaa. Tämä hallitustenvälisen orgaanin itse asettama toimija kun ei olisi asemastaan demokraattisessa vastuussa EU-kansalaisille, toisin kuin parlamentaarisen valvonnan puitteissa toimiva komission puheenjohtaja. Komission puheenjohtaja olisi federalistien visiossa EU:n liittohallituksen tosiasiallinen johtaja, kun taas Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja toimisi ainoastaan neuvoston toimintaa organisoivana puhemiehenä. EU-ulkoministerin roolina olisi federalistien kaavailuissa ennen kaikkea komission piiristä johdetun ulko- ja turvallisuuspolitiikan tehokkaampi koordinointi. Samalla ulkoministeri toimisi komission varapuheenjohtajana ja olisi näin virastaan demokraattisessa vastuussa parlamentille. Suunnitelmiin asettaa ulkoministeri myös ulkosuhdeneuvoston puheenjohtajaksi federalistit suhtautuvat varauksellisesti. Pelkona on ilmeisimmin ministerin roolin vesittyminen pelkäksi jäsenmaiden hallitusten juoksupojaksi tai -tytöksi.²⁰⁷

(3) Perustuslakidiskurssin kolmas ulottuvuus käsittelee kysymystä, kuinka *siirtymä* sopimuksien unionista perustuslailliseen federaatioon tulee toteuttaa, eli kuinka perustuslaki tulee saattaa voimaan. Toisin ja hieman yleisemmin muotoiltuna kysymys kuuluu, kuinka integraation eteneminen kohti entistä federalistisempaa muotoa voidaan ylläpitää.

²⁰⁶ JEF Congress 2003, Working Towards a Federal Europe.

²⁰⁷ JEF Congress 2003, Working Towards a Federal Europe; UEF Committee 2008, New Leaders Shall Shape the Profile of the European Union!

Perustuslakikonventin laatimalle perustuslakimuotoilulle oli saatava ladattua riittävästi demokraattista painoarvoa, jotta jäsenvaltioiden hallitukset, erityisesti federalismia vastustavat, eivät saattaisi jälkeinpäin hallituksenvälisessä huippukokouksessa vesittää sen työtä omalla poliittisilla kompromisseillaan ja lehmänkaupoillaan. Perustuslain tuli pyrkiä ilmentämään eurooppalaisten jakamia pitkän aikavälin intressejä, ei kansallisten hallitusten lyhyen aikavälin poliittisia ambitiesiöitä. Kansallisten hallitusten itsekeskeinen ja lyhyenaikavälin politikointi on tälle federalistien näkemyksen mukaan selkeä este, josta tulee päästä eroon.²⁰⁸ Poliitiikan eri tasojen ei tule sotkea toistensa toimintaa ja estää parhaiden mahdollisten tulosten toteutumista.

Vaikka konventin luonnosesitys Euroopan unionin perustuslaiksi ei federalistien mukaan ollutkaan täysiverinen federalistinen asiakirja, oli se silti keskeinen askel eurooppalaisen federalismin edistämässä ja selkeä parannus aikaisempiin perussopimuksiin nähden. Tulevien perustuslakikonventtien tehtävä onkin federalistien mielestä paikata ensimmäisen konventin puutteet ja tuottaa federalististen periaatteiden mukainen asiakirja.²⁰⁹

Pitkälti konventin esityksen pohjalta laaditusta ja hallitustenvälisen konferenssin (2004) hyväksymästä perustuslaillisesta sopimuksesta ei kuitenkaan federalistien suurista odotuksista huolimatta tullut käänteän tekevää asiakirjaa eurooppalaisen integraation historiassa: perustuslaillisen sopimuksen ratifiointi koki takaiskun Ranskan ja Alankomaiden kielteisten kansanäänestysten myötä keväällä 2005. Tämän seurauksensa perustuslakiprosessi jäädytettiin ja jäsenmaiden hallitukset päättivät *tuumaustauon* (period of reflection) olevan paikallaan uudistusprosessin jatkokehittelyjä varten. Tämän tauon aikana federalistien mielestä merkittävin haaste oli pitää konventtipohjainen perustuslakiprosessi yllä ja välttää palaaminen sopimusluontoiseen uudistusmetodiin. JEF totesi perustuslakiprosessin etenemisestä vuoden 2005 syksyllä seuraavasti:

A Constitution is needed to make a positive step change in how the European Union is run – from a primarily intergovernmental construction to a political community in its own right. JEF-Europe hence rejects calls to transplant certain elements of the text of the European Constitution into the current treaties, or efforts to agree a minimalist treaty to amend the Treaty of Nice. Such lowest common denominator efforts will have no positive effect convincing reticent

²⁰⁸ JEF Congress 2003, Working Towards a Federal Europe.

²⁰⁹ JEF Committee 2004, On the Failure of the Brussels IGC and the Future of the Draft European Constitution.

Perustuslakiesityksen epäkohdista ks. UEF Congress 2004, Continuing the Fight for a Federal European Constitution! ja JEF Committee 2004, Analysis of the European Constitution.

citizens that the EU is listening to their needs and could result in the politically dangerous situation where a comprehensive institutional revision would be sidelined.²¹⁰

Tuumaustauon tuloksena jäsenmaat päättivät toimielinuudistusta kuitenkin yritettävän, mutta federalistien pettymykseksi perinteisen hallitustenvälisen perussopimusprosessin kautta. Yleistä kunnianhimoisuusasteen laskua koko EU:n uudistusprosessin osalta heijasteli perustuslaki-nimikkeestä luopuminen ja palaaminen *uudistus-* tai *reformisopimuksen* (reform treaty) nimikkeeseen käyttöön. Konventtimetodista luovuttiin, ja jäsenmaat pyrkivät keskenään sopimaan perustuslaillisen sopimuksen epäkohdista ja uuden perussopimuksen sisällöstä. Lopputuloksena oli syystalvella 2007 Eurooppa-neuvostossa neuvoteltu ja hyväksytty *Lissabonin sopimus*, joka, vaikka olikin edellisten EU-uudistussopimusten (Nizza, Amsterdam) kaltainen ei-perustuslaillinen asiakirja, piti sisällään merkittäviä osia aiemmasta perustuslaillisesta sopimuksesta. Sopimuksen ratifiointi, joka edelleen edellytti kaikkien jäsenmaiden itsenäistä hyväksyntää (kansallisessa parlamentissa tai kansanäänestyksellä), tyssäsi kuitenkin keväällä 2008 Irlannin kielteiseen kansanäänestykseen. Umpikujasta päästiin lopulta ulos syksyllä 2009, kun irlantilaiset näyttivät sopimukselle vihreää valoa. Sopimus astui näin voimaan vuoden 2010 alusta.

Federalistien suhtautuminen tuumaustaukoa seuranneeseen uudistussopimusprosessiin oli kaksitahoinen. Yhtäältä sekä UEF että JEF pahoittelivat EU-uudistuksen perustuslaillisen luonteen korvaamista vanhalla perussopimuksellisella lähestymistavalla sekä tiettyjen keskeisten perustuslain sisältämien kohtien vesittämistä. Perustuslaki-nimikkeen tiputtaminen aiheutti myös odotetusti närää. Toisaalta federalistit näyttivät hyväksyneen perinteisten hallitusten välisten neuvotteluiden olevan tässä vaiheessa ainoa tapa irrottautua perustuslaillisen sopimuksen hylkäämistä seuranneesta lamaannuksesta ja jatkaa kipeästi tarvittavaa uudistusprosessia ja pitää integraatio sekä federalistien unelma elinvoimaisena. Kuten federalistit tunnustivat, Lissabon sittenkin seurasi tietyistä pettymyksistä huolimatta monelta osin perustuslaillisen sopimuksen henkeä ja sanamuotoja. Uudistussopimus vaikutti käsillä olleista vaihtoehdoista vähiten huonolta.²¹¹

Vaikka Lissabon ei ollut federalistista pitkän aikavälin maksiimia ajatellen läheskään yhtä merkittävä askel kuin ounasteltu perustuslaki, jäi se silti lyhyen aikavälin ongelmat huomioiden jossain määrin plussan puolelle. Kaiken kaikkiaan federalistien yllättävän suopea suhtautuminen Lissabonissa

²¹⁰ JEF Congress 2005, General Policy Resolution “The European Constitution, where next?”.

²¹¹ JEF Congress 2007, Resolution on the Reform Treaty; UEF Committee 2007, Resolution on the Lisbon Reform Treaty.

tapahtuneeseen perustuslakiagendan syrjäyttämiseen on osoitus eurofederalismin aatteellisesta joustavuudesta, tietynlaisesta pragmaattisuudesta, joka kykenee havaitsemaan valoa pimeimmänkin tunnelin päässä. Pienten askelten integraatio, vaikka ei ensisijainen federalistien siirtymäpreferenssi, on kuitenkin parempi kuin integraation jähmettyminen.

Federalistien harras toivomus edelleen silti on, että perustuslakiprosessi saataisiin herätettyä henkiin lähitulevaisuudessa ja että integraatio näin ottaisi kaivatun ison edistysaskeleen. Federalistit, kuten varmasti poliitikotkin, näkivät Lissabonin uudistussopimuksen olevan enemmän hetkellinen ratkaisu vallinneeseen institutionaaliseen paralyysiin kuin todellisen federalistisen perustuslain korvaaja. Ainoastaan perustuslakiprosessin uudelleen käynnistäminen varmistaisi kuitenkin Euroopan poliittisen yhtenäisyyden syventymisen, ja tästä näkemystä federalistit pitävät yhä kiinni.²¹² Mitkä ovat federalistien lääkkeet tämän siirtymän mahdollistamiseksi?

Edellä kuvatun prosessin aikana federalistit ilmaisivat useaan otteeseen oman mielipiteensä siitä, kuinka perustuslain ratifiointi eli voimaansaattaminen tulisi toteuttaa. Näiden kantojen voidaan olettaa säilyvän myös tulevaisuudessa, jahka unionin piirissä löytyy riittävästi poliittista tahtoa uuteen perustuslakiyritykseen. Merkittävin este EU:n uudistusprosessille löytyy federalistien mukaan unionin suuria päätöksiä koskevasta yksimielisyysäännöstä, joka pätee kaikkia unionin perusteita muuttavien sopimusten ratifiointissa. Yhteisöpolitiikka ei voi edetä demokraattisesti, mikäli yhdelläkin sen jäsenellä on yhteisöpolitiikkaa jähdyttävä ja sen kannalta epäsuotuisia kompromisseja tuottava veto-oikeus. Lainaus JEFiltä kiteyttää federalistien näkemyksen tästä myös perustuslakiprosessia koskettelevasta ongelmasta:

*JEF-Europe believes that the constitutional process can only be relaunched if the European Union manages to come over the paralysing unanimity rule. In that context, JEF-Europe denounces the use of intergovernmental and untransparent methods, such as the IGC or a wise men's method. Indeed, this is the method that keeps the distance between the decision makers and the citizens and that strongly discourages the rise of an open and public debate on European issues, keeping the Euroscepticism alive. Instead, a future constitution should be adopted by a majority of people and States.*²¹³

Sekä JEFin että UEFin mielipiteen mukaan EU:n perustuslain tulee astua voimaan, mikäli selkeä enemmistö kansalaisista ja jäsenmaista on sen kannalla. Toisin sanoen huolimatta joidenkin yksittäisten

²¹² JEF Congress 2007, General Political Resolution.

²¹³ Ks. edellinen.

jäsenmaiden kielteisestä päätöksestä perustuslaki tulee saattaa täytäntöön sen hyväksyneen enemmistön piirissä. Tämän jälkeen perustuslain hylänneet jäsenmaat voivat järjestää toisen ratifiointikierron, jonka tuloksien mukaan ne joko liittyvät perustuslailliseen unioniin tai jättäytyvät sen ulkopuolelle. Ulkopuolelle jääneet osapuolet voisivat esimerkiksi solmia talouspoliittisesti keskittyneen erillisyyteistyökehyksen perustuslaillisen unionin kanssa vähän Efta-maiden tapaan. Ne toisin sanoen jättäytyisivät integraatiossa yhtä merkittävää askelta muiden jälkeen. Ovet perustuslailliseen unioniin olisivat kuitenkin avoinna, mikäli kyseiset maat myöhemmin päättäisivät kiertää päätöksensä ja hyväksyä perustuslain.²¹⁴

Federaatiota toteuttavien jäsenmaiden ryhmän muodostaminen on siten yksi mahdollisuus integraation federalistisen kehityksen ylläpitämiseksi, perustuslaillisen siirtymän mahdollistamiseksi. Tämän etujoukkoajatuksen, tai *eriytyneen integraation* (differentiated integration), periaatteena on yhtäältä, että federalismia, tai federalistista perustuslakia, ei tule väkisin ajaa läpi niissä jäsenmaissa, joissa se ei nauti kansan enemmistön kannatusta, ja toisaalta, että integraation syventyminen eli poliittisen yhteisöllisyyden tiivistyminen ei saa estyä vähemmistössä olevien skeptisten jäsenmaiden tähden. Etujoukkoajattelun hyötynä on *moninopeuksisen integraation* (multi-speed integration) eli eriasteisten integraatioryhmittymien syntymisen salliminen, mikä mahdollistaa yhdentymiskehityksen joustavan etenemisen myös niissä tilanteissa, joissa tietyt jäsenmaat eivät koe olevansa valmiita siirtymään integraation seuraavaan vaiheeseen. Etujoukkoajatuksen vaarana, kuten federalistit huomauttavat, on kuitenkin etuoikeutetun *federalistisen ytimen* (federal core) muodostuminen, jäsenmaiden ydinjoukon, jonka etumatkan kurominen käy sitä vaikeammaksi, mitä kauemmin niiden annetaan erkaantua muusta Euroopasta. Eriytetty integraatioprosessi tulee siksi olla federalistien mukaan viimeinen keino, johon turvautua, mikäli muut keinot integraatioblokin avaamiseksi eivät onnistu. Ensisijaisena tavoitteena on liittää mahdollisimman monta nykyisessä integraatioprosessissa mukana olevaa maata perustuslailliseen unioniin jo heti ensivaiheessa.²¹⁵

Federalistien ”ota tai jätä” -asenne näyttää heijastelevan näkemystä, jonka mukaan Euroopan federaation tulee olla halukkaista osallisista koostuva edistyksellinen poliittinen yhteisö, jonka jäsenet myös hyväksyvät demokraattisen yhteisön pelisäännöt eli enemmistövallan ja ovat valmiita tietyissä kysymyksissä myös alistumaan sen tahtoon. Jotta kansalaisten enemmistö kaikissa jäsenmaissa

²¹⁴ JEF Congress 2003, Working Towards a Federal Europe; UEF Congress 2004, Continuing the Fight for a Federal European Constitution!; JEF Congress 2005, General Policy Resolution “The European Constitution, where next?”.

²¹⁵ JEF Committee 2002, Neither Hard Core nor Standstill: A JEF Position on Differentiated Integration.

saataisiin perustuslain taakse ja siten mahdollisimman suuri määrä jäsenmaita saataisiin liittymään perustuslailliseen unioniin, tulee perustuslaista käydä federalistien mielestä entistä laajempaa ja kansalaiset huomioivaa keskustelua. Federalistien ja muiden integraatiomyönteisten tahojen agendan kannalta yksimielisyysääntöä suurempi haaste lieneekin se, kuinka siirtää unionin tulevaisuuskeskustelu nykyiseltä eliittitasolta myös tavallisten äänestäjien pariin eli kuinka saavuttaa siirtymälle riittävää demokraattista massaa ja liikevoimaa.

Pelkkä keskustelun volyyymi ei kuitenkaan riitä, vaan keskustelun tulee ohjautua myös laadullisesti oikeille urille. EU-keskustelun tulisi federalistien toiveiden mukaan liikkua yleiseurooppalaisia, ei kansallisia, aiheita käsitellen. Näkökulma keskusteluun tulisi toisin sanoen olla ensisijaisesti ylikansallinen ja vasta toissijaisesti kansallinen. EU-keskustelun jääminen kansallisten teemojen vangiksi, kuten federalistien mukaan kävi Ranskassa ja Alankomaissa ennen perustuslakikansanäänestystä, ei ole etu integraation etenemisen kannalta. Kansalaisia on ohjattava oikeaan suuntaan, heille on näytettävä oikeat puheenaiheet. Omassa turhautuneisuudessaan ja sitä hyödyntäneiden euroskeptisten ja nationalististen tahojen agitoimina ranskalaiset ja hollantilaiset eivät äänestäneet niinkään perustuslakia kuin omia hallituksiaan ja nykyistä epädemokraattista EU:ta vastaan, väittää UEF vuoden 2005 julkilausumassaan.²¹⁶ Taustalla on jälleen jo yllä ilmennyt oletus, että kansalaisten epätietoisuus on enemmän haitta kuin hyöty integraation eteenpäin viemisessä. Federalistit näyttävät ajattelevan, että mitä enemmän keskustelua saadaan synnytytyksi, sitä paremmat mahdollisuudet EU-myönteisyydelle on kasvaa ja levitä. Keskustelun ohjautuminen eurooppalaista yhteishyvää käsitteleville urille mahdollistaa euroskeptisten asenteiden kitkemisen ja uudenlaisen legitimitietin rakentamisen

Federalistien konstruoimana siirtymän legitimitietti on siten riippuvainen kansalaisten suuria joukkoja sekä sitä kautta EU-keskustelua vaivaavan *väärän tietoisuuden* tai *tiedon puutteen* korjaamisesta. Tässä varsin marxilaisessa mielessä federalistit ovat se oikeaa tietoisuutta levittävä etujoukko, jonka tehtävä on paljastaa integraation ansiot ja varmistaa sen oikea suunta. Keskustelu ei ole pelkästään kannatuksen tavoittelun väline, vaan keskustelun ylläpitäminen on myös jonkinlainen perusarvo eurofederalismin ideakartassa. Tähän liittyvät vahvasti federalistien ajatukset ensinnäkin koko unionin laajuisesta *neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä* (European-wide consultative ballot/referendum), jonka toivottiin koskevan perustuslakikonventin muotoilemaa perustuslakiehdotelmää ja jonka uskottiin

²¹⁶ UEF Committee 2005, To Re-Launch the European Constitutional Process.

herättävän uutta kiinnostusta EU-asioihin.²¹⁷ Toiseksi federalistit painottavat kansalaisyhteiskunnan osuutta Euroopan tulevaisuudesta ja perustuslain sisällöstä päätettäessä. Kansalaiskeskustelun herättäminen tavallisten kansalaisten, pro- ja anti-EU kansalaisjärjestöjen, EU-instituutioiden edustajien sekä kansallisten edustuselinten välillä on tässä suhteessa erinomaisen tärkeitä, ja käytännössä tapahtuisi kaikille avoimia *kansalaiskonventteja* (citizens conventions) organisoimalla.²¹⁸

Kansalaisten sekä näiden yhteenliittymien tulisi lopulta saada päättää unionin tulevaisuudesta eli federaatioon tapahtuvasta siirtymästä. Käytännössä tämä merkitsee sekä agendalla olevista että sinne nostettavista asioista päättämisestä. Eurofederalistien demokratiakäsityksen voidaan nämä näkökohdat huomioiden sanoa olevan jonkinasteiseen *deliberatiivisen* eli välittömään demokratiaan kallellaan.

Yhteenvedon voidaan sanoa, että perustuslain ja sen perustamien instituutioiden ympärillä liikkuvat diskurssit niputtavat erinomaisesti yhteen federalistien Euroopan unionin uudistamiselle asettamat perustavanlaatuiset tavoitteet ja konstruoivat uumoillun Euroopan federaation olemuksen. Federalistien konstitutionalistista argumentaatiota seurattaessa on hyvä tiedostaa, miksi siihen suhtaudutaan niin suurella intohimolla: federalistien kannalta ilman perustuslakia ei ole Euroopan kansan ja valtioiden muodostamaa unionia eli tiivistä federaatiota, on vain kansojen ja valtioiden unioni eli löyhä konfедераatio. Näistä jälkimmäinen on yhdentymisen todellista mieltä vain osittain toteuttava entiteetti, kun taas ensimmäinen vastaa yhdentymisen alkuperäistä *telosta*, päämäärää, jonka integraatio nykyiset puutteensa korjaten voi saavuttaa.

Muodollisesti tärkeintä perustuslaissa federalisteille on, että se kirjaa EU:n yhteiset arvot ja toimintaperiaatteet (primääriset instituutiot). Sisällöllisesti tärkeintä taas on, että perustuslaki demokratisoi ja tehostaa – eli federalisoi – EU-toimielinten rakennetta (sekundääriset instituutiot) ja että sen seurauksena syntyy suvereeni poliittinen yhteisö, jonka suvereenit perusjäsenet eli EU-kansa (liittohallitus) ja jäsenvaltiot (osavaltioiden hallitukset) eivät liiaksi tallaa toistensa reviiireille. Siirtymä perustuslailliseen federaatioon tulisi tapahtua joustavasti erinopeuksisen integraation mahdollistaen ja ennen kaikkea kansalaisia konventein ja kansanäänestyksin konsultoiden.

²¹⁷ UEF Congress 2006, The European Constitutional Process?; JEF Committee 2006, A Three-Step Plan towards the European Constitution. Perustuslaki astuisi federalistien visiossa voimaan, mikäli kansanäänestyksessä sen takana olisivat sekä EU-kansalaisten että jäsenmaiden enemmistö (ns. kaksoisenemmistösääntö).

²¹⁸ JEF Committee 2006, The Period of Reflection and Citizens Conventions.

Federaation olemusta rakentaneiden diskurssien jälkeen on hyvä siirtyä tarkastelemaan federaatiolta edellytettyä toimintaa sen toimivaltuuksiin federalistien lukemilla politiikkasektoreilla. Näistä ensimmäisenä käsittelen federaation sisäpolitiikkaan luettavia sektoreita, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan federaation ulkosuhdesektoreille kohdistettuja odotuksia.

6.2. FEDERAATION SISÄPOLITIikka

Federaation sisäpolitiikassa toteutetaan federalistien painottamaa subsidiariteetin periaatetta. Tämän mukaan ainoastaan ne tehtävät, joiden hoitaminen on katsottu erinäisistä syistä (tehokkuus, edullisuus jne.) edellyttävän yhteisötoimintaa, lukeutuvat federaation toimivaltaan. Muissa tapauksissa sisäpoliittiset tehtävät säilyvät edelleen jäsenmaiden omassa päätösvallassa. Federaation sisäpolitiikka on ennen muuta poikki- ja ylikansallista asioiden hoitoa eli federaation toimielinten toteuttamaa *yhteisöpolitiikka*, eikä perinteisesti kansainvälisten järjestöjen tai konfederaatioiden parissa tapahtuvaa jäsenmaiden keskinäistä koordinoitua eli *kansainvälistä* politiikkaa. Jäsenmaiden perspektiivistä tämä merkitsee sitä, että federaation harjoittama yhteisöpolitiikka, Eurooppa-politiikka, ei ole kansallisten ulkosuhteiden hoitoa, vaan enemmänkin kansallisen sisäpolitiikan jatkamista yhteiseurooppalaisella tasolla.

Federaation sisäpolitiikkaan federalistit katsovat kuuluviksi pääosin tai täysin eritoten ne politiikkasektorit, joissa yhteisöpolitiikasta on merkittävää *lisäarvoa* (added value) jäsenmaiden itsenäiseen ja eristäytyneeseen toimintaan verrattuna. Mitä tällä lisäarvolla tarkoitetaan, riippuu tilanteesta ja kyseessä olevasta sektorista. Tärkeintä on pyrkiä käsittämään federalistien kulloisellekin lisäarvolle rakentama diskursiivinen rationaliteetti. Käsittelen federalistien sisäpoliittista diskurssia seuraavien politiikkasektoreiden kautta: (1) *talouspolitiikka*, (2) *sosiaalipolitiikka*, (3) *energiapolitiikka* ja (4) *ympäristöpolitiikka*.

(1) Talous, erityisesti kaupan ja markkinoiden mielessä, on eittämättä Euroopan integraation edistynein osa-alue. Talousyhteisön yhteiset sisämarkkinat ja merkittävä maailmanmarkkina-asema ilmentävät parhaiten unionin jo aktualisoitunutta federalistista potentiaalia. *Talouspolitiikkaa* käsittelevien julkilausumien luonteesta ilmenee, että myös federalistit vaikuttavat suhteellisen tyytyväisiltä Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen. Talousintegraation arvostusta lisää entisestään se, että koko

yhdentymisprosessin katsotaan saaneen alkunsa talousyhteistyön kautta ja edenneen poliittisesti pitkään sen takaaman liikevoiman varassa. Ilman taloudellista Eurooppaa federalistit tuskin voisivat realistisesti puhua tavoittelemastaan poliittisesta Euroopasta. Talouspolitiikka on paitsi yhteisöpolitiikan veturi myös sen institutionaalisen järjestämisen esikuva niin jäsenvaltioiden jakamien pelisääntöjen kuin EU-toimielinten operoinnin kannalta.

Silti myös talouden ja tuotannon saralla on federalistien mukaan vielä työtä tehtävissä, ennen kuin yksittäismarkkinoiden ideaali saadaan vietyä loppuun. Eurooppalaisen hyvinvoinnin kannalta on keskeistä, että Euroopan taloudellinen kilpailukyky maailmanmarkkinoilla lisääntyy tai ainakin säilyy. Tämän takia tarve vahvistaa *liiketoiminnan poikkikansallista* luonnetta (corporate cross-border consolidation) eurooppalaisen talousalueen sisällä on UEFin mukaan yhtä merkittävää, kuin tarve kitkeä *talouspatriotismia* (economic patriotism), millä viitataan jäsenvaltioiden protektionistiseen käyttäytymiseen eli omien kansantalouksiensa suojeluun talousyhteisön ja lopulta jäsenvaltioiden itsensä kustannuksella.²¹⁹ Samalla federalistit toivovat, että kovalla työllä luotu *talous ja -rahaliitto* (Economic and Monetary Union) laajenisi kattamaan niin kaikki uudet kuin vanhat jäsenmaat tehden eurosta federaation ainoan virallisen valuutan.²²⁰ Euro ja sen vakautta valvova *Euroopan keskuspankki* (European Central Bank) toimivat oletettavasti paitsi sisämarkkinoiden toiminnan ja hallinnon helpottajana myös federaation finanssipoliittisen yhtenäisyyden symboleina ja keskeisinä kollektiivisen identiteetin lähteinä. Federalistien visioiman federaation tulee olla entistä yhtenäisempi talousblokki niin sisäisesti kuin ulkoisesti.

Koska talousintegraatio on jo varsin tyydyttävällä mallilla, ei sen syventämiseen haluta uhrata mahdollisia määriä poliittisia pelimerkkejä. Tämä seikka on havaittavissa myös federalistien julkilausumissa, joissa unionin kaupallisen tehokkuuden yksinomaisen edistämisen sijaan federalistit painottavat unionin poliittisen ja sosiaalisen ulottuvuuden edistämistä, joka molemmat kulkevat monta askelta markkinaulottuvuutta jäljessä ja joita molempia tarvitaan markkinoiden epätoivottavien ilmiöiden lieventämiseen. Federaation sosiaalipoliittikkaa käsittelemme tarkemmin seuraavassa osiossa. Federalistien mielestä on kuitenkin selvää, että poliittisen ja sosiaalisen federaation toteuttaminen ja ylläpitäminen edellyttävät varoja, joita federaation tulisi voida itse kerätä ja kohdentaa. Talouspolitiikkaa koskevista julkilausumista suurin osa käsitteleeekin eurooppalaisen

²¹⁹ UEF Congress 2006, Which Industrial and Energy Policy for Europe?

²²⁰ JEF Committee 2004, Political Platform – part II, ks. osio Economic Governance.

federaatioprojektin rahoittamista. Rahoitusta perustellaan, kuten JEF tekee, yhteisöpolitiikan tuottamaan lisäarvoon ja yhteishyvään vedoten:

One of the European Union's success stories is its ability to create *added value for its member states and citizens*. This added value goes far beyond the initial goal – the maintenance of peace. With the highest density of states over the world's smallest continent no single European state is able to meet the challenges of globalisation as efficiently as can be done by applying economies of scale for *the provision of public goods*. Such public goods can be efficiently created by the EU through political co-operation, standardisation, regulation or indeed through joint financial undertakings. [...] *There is no doubt that there are indeed such measures for which direct European funding is necessary. For these the EU needs to be sufficiently financed.*²²¹

Toimintakykyinen ja tehokas poliittinen yhteisö vaatii toimiakseen tarpeeksi vahvan taloudellisen pohjan. Sekä EU- että jäsenvaltiotason tulee federaatiossa omata riittävät resurssit perustuslaissa määriteltyjen tehtäviensä hoitamiseen.²²² EU-tason osalta federalistit viittaavat tässä yhteydessä toistuvasti yhtäältä EU:n verotus- ja toisaalta velanotto-oikeuden luomiseen:

The European Federation must be given the necessary financial instruments (the authority to levy taxes and the possibility to raise funds by the issuance of debt instruments) if it is to operate properly. [...] In order to be able to act in the case of severe (external) crisis, the European Federation must be given unlimited fiscal authority and unlimited access to capital markets via its proper debt instruments.²²³

Unionin tulojen osalta *EU-vero* (EU-tax, Eurotax) korvaisi kansalliset “jäsenmaksut” ja muodostaisi välittömän taloudellisen linkin unionin ja kansalaisten välillä. Toisin sanoen kaikki unionin toimivaltuuksien hoitamista varten vaadittavat veromaksut, tietty prosenttiosuus kansallisista verotuotoista (tulo- ja/tai ALV-veroista), tulisi määrätä ja budjetoida yksinomaan EU-tasolla. Samalla tämän toivotaan herättävän eläväisempää keskustelua EU-varojen käytöstä nykyisen nettomaksajakinastelun sijaan. Tätä *fiskaalisen federalismin* (fiscal federalism) periaatetta selventää lainaus JEFiltä:

The transfer of competences in certain areas of taxation and budget to the higher level is a characteristic of a federal fiscal order. [...] A system where a direct percentage of national taxes, possibly VAT, goes to the EU would also contribute to discussions about the effect of EU-policies and general European interests, rather than the current horse trading about net

²²¹ JEF Committee 2006, Financing the European Added Value, 1. Kursivointi on minun. Vastaavanlainen katkelma löytyy myös UEF Congress 2006, Financing the European Project.

²²² “Each level must have the power to levy taxes in order to finance its own services and so have sufficient resources available to carry out the functions assigned to it by the Constitution.” (JEF Congress 2003, Political Platform, 4.)

²²³ JEF Committee 2004, Political Platform – part II, ks. osio 2.4.2. Fiscal and Budgetary Policy.

contributions. [...] A direct EU-tax should be dedicated only to the objective to replace the national contributions and to establish a direct link between the citizens and the EU.²²⁴

Unionilla tulisi *EU-obligaatioiden* (EU bonds) muodossa olla myös oikeus velanottoon tarvittavien pidemmän aikavälin hankkeiden ja sijoitusten rahoittamiseksi. Federaation tulisi itse päättää oman toimintansa ylläpitämiseen tarvittavan budjetin suuruudesta, mikä merkitsisi kiinteistä budjettikatoista (nykyisin noin 1,3 % jäsenmaiden yhteenlasketusta BKT:sta) luopumisesta. Federaation menojen osalta kansallisista *hyvitysmaksuista* (rebates) tulisi luopua ja varoja tulisi siirtää ylituetun *yhteisen maatalouspolitiikan* (Common Agricultural Policy) piiristä ”tulevaisuuden sektoreille” kuten tutkimukseen ja koulutukseen.²²⁵ Tämä on federalisteista erityisen tärkeää, koska Eurooppa voi kilpailla maailmanmarkkinoilla ainoastaan työvoimansa laadun eli korkean teknologiankäytön ja osaamisen kautta, ei sen määrän eli alhaisten tuotantokustannusten kautta.²²⁶

JEFin mukaan federaation budjettipolitiikan tulisi seurata seuraavia periaatteita: (a) *subsidiariteetti* eli EU rahoittaa vain niitä hankkeita, joissa se on mielekäs ja tehokas toimija, (b) *demokratia* eli Euroopan parlamentti (eli liittoparlamentin alahuone yhtäläisenä päättäjänä ministerineuvoston eli ylähuoneen kanssa) päättää edustamaltaan kansalta kerättyjen verotulojen käytöstä, (c) *solidaarisuus* eli kansalaiset ja jäsenmaat osallistuvat projektin rahoitukseen kykyjensä mukaan ja hyötyvät siitä tarpeidensa mukaan, (d) *kestävyys* eli federaation budjetin tasapainoisuus ja siten tulevien sukupolvien velkataakan minimointi, (e) *vastuullisuus* eli parlamenttiedustajat asettuvat vaaleissa vastuuseen talouspäätöksistään, (f) *läpinäkyvyys* eli kansalaisilla on oikeus tietää kaikista federaation tuloista ja menoista sekä erityisesti EU-tukien vastaanottajista.²²⁷ Kuten näistä periaatteista voidaan lukea, federalistit korostavat jäsenvaltioiden sijaan EU-kansalaisten osuutta federaation taloushallinnon organisoinnissa. Tämä lienee ainoa reitti ajaa unionin kassan kasvattamista ilman, että pelätty unionin legitimizeetti- ja demokratiavaje levenee entisestään.

Federalistit alleviivaavat 2000-luvun lopun globaalien talouskriisin myötä Euroopan talouspolitiikan osuutta niin talousalueen omien kuin globaalien markkinahäiriöiden sääntelyssä. Federalistit huomauttavat, että sisämarkkinoiden pitkälle edenneen integroitumisen tähden jaettujen hyötyjen lisäksi myös jaetut riskit leviävät entistä nopeammin talousyhteisön sisällä. Globalisoitunut

²²⁴ JEF Committee 2006, Financing the European Added Value, 3.

²²⁵ UEF Congress 2006, Financing the European Project.

²²⁶ UEF Congress 2006, Which Industrial and Energy Policy for Europe?

²²⁷ JEF Committee 2006, Financing the European Added Value.

kaupankäynti on aiheuttanut merkittäviä rakenteellisia muutoksia myös Euroopan elinkeino- ja tuotantorakenteessa. Muutokset eivät ole pelkästään myönteisiä, ja siksi myös Euroopan tasolla on kyettävä paremmin hallinnoimaan taloudellisen globalisaation seurannaisvaikutuksia erityisesti taantuma-aikana. Tämä merkitsee paitsi talous- ja finanssielämän vakauden säilyttämistä myös työntekijöiden työmarkkinaoikeuksien kunnioittamista. Eurooppalaisen talouspoliittisen lainsäädännön tulee federalistien mukaan taata Euroopan federaation hallitukselle eli nykyiselle komissiolle riittävästi instrumentteja näiden rakennemuutosten tehokkaaseen, demokraattiseen ja tasapuoliseen kontrolloimiseen.²²⁸

Taloudellisiin uhkiin varautuminen ja kriisien selvittäminen vaatii toisin sanoen normatiivisesti entistä tiiviimpää ja aktiivisempaa taloudellista federaatiota, jonka pelisäännöt ovat kaikkien jäsenmaiden tunnustamia. Pelkkä Euroopan tasolla tapahtunut vastuunotto ei siis yksin riitä. Taloudellisen integraation syventämiseksi ja kaikkien EU-kansalaisten hyvinvoinnin turvaamiseksi federalistit edellyttävät myös jäsenmailta *Vakaus- ja kasvusopimuksessa* (the Stability and Growth Pact) määriteltyä vastuullista taloudenhoitoa. Federalistien mukaan komissiolle tulisi taata entistä laajempi rooli talousalueen yhteisen hyvän nimissä sovittujen pelisääntöjen valvonnassa, jos ja kun jäsenmaat eivät siihen itse lyhytnäköisen itsekkäistä syistä kykene.²²⁹

Samaa normatiivista kontrollia federalistit edellyttävät tulevaisuudessa myös maailmantaloudelta, joka yhtäläisesti kärsii riittävien sääntelymekanismien puutteesta. Kansainvälisen talouden uhkaavasti lisääntyvä epäjärjestys on kansallisvaltioiden itsepintaisesti kiinni pitämästä suvereniteettiajattelusta johtuvaa, mikä estää tasapainoisesti ja -puolisesti toimivan globaalien talousregiimin muodostumista.²³⁰ Ainoastaan todellisen ylikansalliset toimijat, kuten Euroopan federaatio, kykenevät korjaamaan tämän jälkimerkantilistisen järjestelmän epäkohdat. Kansallisvaltiot kuvataan jälleen globalisaation hallitsemattomuuden syntipukkeina, federalistiset järjestelmät sen ratkaisijoina.

Talouspolitiikka on myös EU:n globaalia toimijuutta ajatellen olennainen tekijä: federalistit vaativat tuon tuosta unionin taloudellista mahtia hyväksikäytettävän ihmisoikeuksien, ilmastosovun tai kehitysyhteistyön edistämiseen ympäri maailmaa. Globaalien kaupan epätasapainon korjaamiseksi on

²²⁸ UEF Congress 2008, For a European Government over Economic Processes; JEF Committee 2008, It's Time for Efficient and Fair and Democratic Economic Governance.

²²⁹ JEF Committee 2004, The Commission to Guard the Stability and Growth Pact.

²³⁰ UEF Congress 2008, Resolution on Financial Crisis.

maailman köyhimpien maiden sallittava nousta puutteesta reilumman maailmankaupan ja tiiviimmän kehitysyhteistyön kautta. EU:n tulee omalta osaltaan kiinnittää huomio oman protektionistisen maatalouspolitiikkansa vahingollisiin seurauksiin kehittyvissä ja alkutuotantoon vientinsä osalta nojaavissa maissa. Federalistit ovat avoimesti globaalin vapaakaupan puolesta ja kannattavat maailmankauppajärjestö WTO:n Dohan kierroksen loppuun saattamista. Samalla he kuitenkin ajavat WTO:n rakenteellista uudistamista demokraattisempaan suuntaan, mikä tarkoittaisi, että myös aliedustetut, mutta jatkuvasti kehittyvät taloudet saisivat enemmän sanansijaa vapaakaupan globaalissa ohjauksessa.²³¹ Globaalin talousregiimin demokratisointi on siten federalistien kannalta keskeinen uudistuskysymys, ja tässä myös EU:n tulee tehdä osansa.

Federaation talouspolitiikkaa puiva diskurssi rakentaa federaatiosta kuvaa dynaamisena mutta vastuullisena toimijana, joka tuottaa yhtäältä hyvinvointia ja vakautta talousyhteisön omassa piirissä ja joka toisaalta kantaa kortensa kekoon myös globaalien talous- ja kehityskysymysten ratkaisemisessa. Talousyhteisö tuottaa oikein toimiessaan siis kaksinkertaista lisäarvoa. Täten federaation talouspolitiikalla on diskurssin tasolla niin *sisäinen* kuin *ulkoinen* ulottuvuutensa, joiden välillä vallitsee selkeä kahdensuuntainen korrelaatio: ollakseen sisäisesti menestyvä tulee unionin pitää huoli globaalin talousregiimin hallinnoinnista, ja ollakseen ulkoisesti vaikutusvaltainen tulee unionin pitää huoli sisämarkkinoidensa elinvoimaisuudesta ja poliittisten yhteisömekanismiensa riittävästä rahoituksesta. Kaiken lisäksi federaation tulee taloutta hoitaessaan toimia sosiaalista oikeudenmukaisuutta toteuttaen, mikä diskursiivisesti johtaa meidät sosiaalipolitiikan kentälle.

(2) *Eurooppalainen sosiaalimalli* (European social model) ja *sosiaalinen Eurooppa* (social Europe) ovat keskenään läheistä sukua olevia käsitteitä, jotka federalistien käyttämänä liittyvät näiden visioimaan eurooppalaiseen hyvinvointijärjestelmään eli federaation yhteiseen *sosiaalipolitiikkaan*. Näiden käsitteiden kautta federalistit osallistuvat laajempaan eurooppalaiseen keskusteluun, joka pohtii sitä, onko unionin vahvaa taloudellista ulottuvuutta pyrittävä täydentämään unionin sosiaalista ulottuvuutta vahvistamalla. Keskustelun taustalla on huoli yhtäältä siitä, että ilman sisämarkkinoita tasapainottavaa sosiaalista normistoa unionin sisäiset hyvinvointierot kasvavat, ja toisaalta siitä, että ilman EU:n takaamia sosiaalisia perusoikeuksia kansalaisten kiinnittyminen unioniin pelkkien taloudellisten oikeuksien varassa jää erityisen heikoksi. Eurooppalaisille on osoitettava, että

²³¹ JEF Congress 2001, Policy Motion – The Globalisation Debate; UEF Congress 2006, Which Industrial and Energy Policy for Europe?

eurooppalaisessa projektissa on kyse muustakin kuin pelkästä kasvotonta pääomaa palvelevasta markkinafundamentalismista:

The European Union has an economic constitution based on the internal market, the euro and the Stability and Growth Pact, allowing market forces to act at European level, but without the power to counteract market failures nor an educational and human resources strategy, so *giving to European citizens the impression that Europe is no more than a liberalistic market.*²³²

Käyn seuraavaksi lävitse federalistien käsityksiä eurooppalaisesta sosiaalipolitiikasta ja sosiaalisen Euroopan tarpeellisuudesta taloudellisen Euroopan rinnalla.

Perinteisesti hyvinvoinnin tuottaminen on Euroopassa rajautunut kansallisvaltiollisten yhteisöjen huolenaiheeksi, eikä yhteisiä pelisääntöjä, varsinkaan sitovia sellaisia, sen tuottamiselle ole integraatioprosessin aikana liiemmin laadittu. Taloudellisen integraation tiivistyminen on kuitenkin johtanut federalistien näkemyksessä siihen, että hyvinvointi ja vauraus ovat entistä vähemmän riippuvaisia kansallisvaltioiden omista toimenpiteistä. Talousintegraation tarkoittamattomat *seurannaisvaikutukset* (spill-over effects) tuntuvat JEFin mukaan vääjäämättä myös siellä, missä unionin ei alun perin ole suunniteltu vaikuttavan eli kansallisen sosiaalipolitiikan alalla. Taloudellinen Eurooppa vaatii omien seurauksiensa korjaamiseksi rinnalleen sosiaalista Eurooppaa, joka hillitsee taloudellisen kilpailun ja vapaakaupan eriarvoistavia vaikutuksia, joka pyrkii takaamaan jäsenilleen ja kansalaisilleen yhtäläiset valmiudet toimeentulonsa ansaitsemiseen ja joka etsii yhteisiä ratkaisuja jäsentensä yhteisiin ongelmiin.²³³ EMI puolestaan esittää 60-vuotiskongressissaan jäsenmaiden sosiaalipolitiikkojen harmonisointia ja alleviivaa EU:n roolia EU-kansalaisten yhtäläisten oikeuksien ja mahdollisuuksien vahvistamisessa sekä elintasoerojen kaventamisessa.²³⁴

Federalistit näkevät EU:n talous- ja sosiaalipoliittisten sektorien välisen asymmetrian, joka on todettavissa jo pelkästään näitä aloja koskevan lainsäädännön määrässä, olevan siten ennen kaikkea este talouskasvun hedelmien tasaiselle jakautumiselle sekä tätä kautta oikeudenmukaisen ja yhtenäisen Euroopan muotoutumiselle.²³⁵ Oikeudenmukaisemman markkinoiden, tuotannon ja työnteon sääntelyn eli *sosiaalisen markkinatalouden* (social market economy) toteuttamisen ja ylläpitämisen ei tule olla vain yksittäisten jäsenvaltioiden vaan koko EU-alueen jakama huolenaihe. Tämä on federalisteista erityisen tärkeää paitsi yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi myös talousliiton kilpailukyvyyn takaamiseksi.

²³² UEF Congress 2006, Which Industrial and Energy Policy for Europe? Kursivointi on minun.

²³³ JEF Congress 2007, Enhancing EU Social Policies.

²³⁴ EMI 2008, Congress of Europe, 24–25.

²³⁵ JEF Congress 2007, Enhancing EU Social Policies.

Globaalin talouskilpailun aikakautena EU:n tulee varjella omaa sosiaalimalliaan ja sen talouden kannalta keskeistä osa-aluetta eli inhimillistä pääomaa (koulutus, teknologia, korkea taito- ja laatu- taso), koska ei voida olettaa, että Euroopalla olisi tulevaisuudessa mahdollisuuksia kilpailla kehittyvien maiden halpatuotannon kanssa. Sosiaalinen Eurooppa ei ole federalistien mielissä pelkkä menoreikä, vaan olennainen osa eurooppalaisen menestyksen rakenteita.²³⁶

Federalistit eivät kuitenkaan näytä olevan valmiita hävittämään olemassa olevia kansallisia sosiaaliturvajärjestelmiä unionin oman hyvinvointijärjestelmän tieltä. Sosiaalinen Eurooppa ei federalistien puheessa merkitse yhden ja yhtäläisen sosiaalimallin luomista, vaan enemmänkin vallitsevan sosiaalimallien mosaiikin selkeyttämistä ja yhteisen lähtötason luomista. JEF esittää asian seuraavasti:

A European Social Policy should contain minimal standards and an intense exchange about labour and social policies. [...] JEF takes into account the need of the involvement on social matters in the European policies. Nevertheless, the different nature of the various social models prevents any direct intervention. The European level should aim to prevent any social dumping between the member states but ensure as well the necessary flexibility to national and regional solutions.²³⁷

JEF:n näkemyksestä käy ilmi, että eurooppalainen sosiaalimallin tarkoituksena on yhtäältä estää eurooppalaisten halpatuotantoalueiden syntyminen, mikä käytännössä tarkoittaa talousalueen sisäisten toimeentulo- ja työ sääntöjä koskevien erojen tasoittamista erilaisen ylikansallisen sääntelyn keinoin. Toisaalta EU:n tehtävänä on sallia jäsenvaltioiden päättää itse sosiaaliturvansa laajuudesta ja toteuttamisesta. Eurooppalainen sosiaalimalli, joka tulee asettaa EU-kansalaisten demokraattiseen kontrolliin EU-parlamentin kautta, on siten eräänlainen yhteisesti sovittu normatiivinen turvaverkko, joka EU-komission valvomana estää jäsenmaita tippumasta tietyn minimitason alle mutta joka ei kuitenkaan aseta ylärajoja sosiaaliturvan kansalliselle toteuttamiselle.

UEF:n vuonna 2008 laatiman ehdotelman mukaan sosiaalinen Eurooppa tulee pystyttävä kolmen periaatteellisen pilarin varaan. Ensinnäkin EU-tasolla tehdyt päätökset eivät saa heikentää kansallisia sosiaaliturvajärjestelmiä, ja eurooppalaista lainsäädäntöä laadittaessa tuleekin noudattaa sosiaalista harkintaa. Toisin sanoen päätökset, vaikuttivatpa ne kuinka taloudellisesti hyödyllisiltä, tulee aina arvioida hyvinvoinnin näkökulmasta. Toisekseen myös UEF kannattaa EU-tasojen hyvinvointia ja

²³⁶ UEF Congress 2008, Shaping Globalisation in a Social Way: We Need a Social Europe!; UEF Congress 2006, Which Industrial and Energy Policy for Europe?

²³⁷ JEF Committee 2004, Political Platform – Part II, 5.

sosiaalisia oikeuksia koskevien minimistandardien laatimista. Kolmanneksi huolimatta muodollisen sosiaalipolitiikan kompetenssin ja sitovan hyvinvointijärjestelmän puuttumisesta EU:n tulee aktiivisesti nykyisten toimivaltuuksiensa sallimissa rajoissa tukea sosiaalisen Euroopan muodostumista eri politiikkasektorien kautta. UEF painottaa EU:n potentiaalia muun muassa työmarkkinoiden valvonnassa (erityisesti työvoiman vapaan liikkuvuuden takaamisessa) ja rahoitusmarkkinoiden sääntelyssä, sukupuolten tasa-arvon ja minimipalkkojen toteuttamisessa sekä edullisen terveydenhuollon ja elinikäisen oppimisen varmistamisessa. UEF tulkitsee sosiaalimallinsa noudattavan subsidiariteetin periaatetta, millä nähtävästi viitataan unionin ja jäsenvaltioiden väliseen sosiaalipoliittiseen työnjakoon: EU asettaa (minimi)normit ja valvoo niiden täyttymistä, ja jäsenvaltiot soveltavat nämä periaatteet hyvinvointijärjestelmäänsä parhaaksi katsomallaan tavalla.²³⁸

Sosiaalipoliittisten kysymysten käsitteleminen ja ajaminen EU-tasolla on federalistien katsannossa yksi tapa kaventaa kansalaisten ja unionin välistä legitimizeettikuilua. JEF esittää unionin sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen edistävän vähitellen kansalaisten kiinnittymistä eurooppalaiseen poliittiseen yhteisöön:

[JEF- Europe] [i]s certain that agreeing on a longer term on common minimum social security standards in Europe *would advance the interest of citizens into EU-level political debate, their democratic influence in the area of social policy* as well as contribute to an improved functioning of the internal market and for increased economical growth of Europe as a whole. Still, the instruments of attainment of these standards should be left to the discretion of member states.²³⁹

Federalistien oletuksen voidaan katsoa perustuvan ajatukseen siitä, että unionijärjestelmän hyväksyttävyyttä voidaan kohentaa tekemällä unionista entistä selkeämpi kansalaisten perusoikeuksien takaaja, eli tekemällä siitä toimivaltainen normilähde myös niillä elämänalueilla, jotka ovat kansalaisten kannalta keskeisimpiä. Näitä ovat juurikin toimeentuloon, terveyteen ja koulutukseen liittyvät kysymykset. Vaikka federalistit jättävät EU-tasolla säädettyjen hyvinvointinormien soveltamisen ja toimeenpanon niitä vastaanottavien kansallisten hallitusten oman harkinnan varaan, säilyy EU kuitenkin viimekätisenä oikeudellisena instanssina, johon kansalaisilla on mahdollisuus vedota, ei vain taloudellisten vaan myös sosiaalisten oikeuksiensa puolesta.

²³⁸ UEF Congress 2008, *Shaping Globalisation in a Social Way: We Need a Social Europe!*

²³⁹ JEF Congress 2007, *Enhancing EU Social Policies*. Kursivointi on minun.

Edellisten katkelmien perusteella voidaan todeta, että sosiaalisen Euroopan rakentaminen merkitsee federalisteille taloudellisesti vakaamman ja tasapuolisemman, globaalisti kilpailukykyisemmän sekä lopulta myös poliittisesti legitimimmän Euroopan federaation rakentamista. Federalistit haluavat federaation ylikansallisen sääntelyvallan kattavan talouspoliittisen sektorin lisäksi myös sen kanssa selkeässä yhteydessä olevan sosiaalipoliittisen sektorin. Silti federalistit eivät näytä osoittavan mielenkiintoa federaation tulonjaollisen roolin merkittävään lisäämiseen – rakennerahastojen paisuttamiseen – talousyhteisön sisäisten varallisuuserojen tasaamiseksi ja yhteisen sosiaalipoliittikan rahoittamiseksi. EU:n tulevaisuuden sosiaalipoliittinen rooli nähdään toisin sanoen enemmän *sääntelevänä* (regulaatio) kuin *uudelleenjakavana* (redistribuutio): sen tehtävänä on taata, että ainakaan periaatteellisella tasolla unionikansalaiset eivät jakaudu ensimmäisen ja toisen luokan kansalaisiin ja että nämä kokevat unionin olevan taloudellisen projektin ohella myös sosiaalinen, yleistä hyvinvointia edistävä projekti.

(3) Energiatalous on federalisteille yksi eurooppalaisen integraation perustamismyyttiä tukevista kulmakivistä,²⁴⁰ joten energiakysymysten politisoituminen ja siten *energiapolitiikan* liittäminen osaksi visioidun federaation kompetenssia eivät liene eurofederalismia tutkiville mikään yllätys. Energia on aihepiiri, joka liittyy niin talous-, turvallisuus- kuin ympäristöpoliittisen diskurssin aloille. Energiapoliittisten teemojen monisäikeisyys käy ilmi federalistien selonteoissa, jotka kattavat useita eri aihealueita mutta jotka pääpiirteissään kuitenkin voidaan jakaa seuraavaan kolmeen kategoriaan: (i) *energiakestävyys- ja turvallisuus*, (ii) *energiapoliittinen integraatio* sekä (iii) *energiatalous ja ilmastonmuutos*.

(i) Ensimmäinen federalistien selontekojä yhdistävä teema on *energiakestävyys*, joka muodostuu energiansaannin ja -kulutuksen yhteisvaikutuksesta. Globaalin energiankulutuksen kasvamisen sekä uusiutumattomien energialähteiden ehtymisen seurauksena energiahinnat tulevat nousemaan ja kilpailu energiasta kovenemaan. Tämä lisäksi EU-maat tulevat jatkossa kasvattamaan omaa energiariippuvuuttaan etenkin tuontiöljyn ja -maakaasun osalta. Energiariippuvuus yhdistettynä energiavarojen ehtymisestä seuraavaan hinnannousuun muodostavat yhtälön, joka on federalisteista yksi eurooppalaisia maita lähitulevaisuudessa kohtaavista suurista taloudellisista haasteista.

²⁴⁰Ks. esim. JEF Committee 2007, *New European Energy Strategy – Unified Action, Innovation, Renewables and Responsibility as the Key*: “[...] energy economics has been one of the fundamental starting points for the EU integration politics.” Tässä viitataan tietenkin Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamiseen vuonna 1952.

Energiansaannin turvaaminen ja sen kulutuksen karsiminen energiatehokkuutta kohentamalla ovat avaimia energiakestävyyden säilyttämiseen.²⁴¹

Energiakestävyys on yhä kriittisemmässä asemassa minkä tahansa kansantalouden kilpailukyvyn, turvallisuuden ja poliittisen vakauden kannalta. Energiakestävyyden sijaan federalistit käyttävätkin usein *energiaturvallisuuden* (energy security) termiä, joka antaa ymmärtää energian olevan nykymuotoisten yhteiskuntien elinehto ja siten merkittävä turvallisuuskysymys. Energiantuotanto on teollistuneen yhteiskunnan alkutuotantoa, jota ilman yhteiskunnan perustoiminnot ovat vaarassa romahtaa. Tästä syystä energiasta, etenkin fossiilisista polttoaineista, on federalistien mukaan tullut *poliittinen ase* (political weapon) globalisoituneessa maailmassa. Euroopan energiaomavaraisuus heikkenee sen uusiutumattomien energiavarojen ehtyessä, eikä uusiutuvista energialähteistä ainakaan toistaiseksi ole olettavissa pikaista apua ongelmaan. Federalistien mukaan vaarana onkin, että jäsenmaiden kasvava riippuvuus tuontienergiasta altistaa sen ulkoisten energiatuottajien poliittiselle vaikutusvallalle.²⁴²

(ii) Ilman tiiviimpää yhteistyötä energiakysymysten saralla jäsenmaat väitetysti altistavat itsensä monenlaisille vaaroille – vaaroille, jotka olisivat torjuttavissa Euroopan federation kautta organisoidun energiayhteisön kautta. Toinen selonteosta nouseva teema eli *energiapoliittisen integraation* syventäminen onkin federalistien tarjoama vastaus ensimmäisen eli energiakestävyyden ja -turvallisuuden sisältämiin pulmakohtiin.

Federalistit uskovat kansallisesti johdetun energiapolitiikan ja bilateraalisten energianeuvottelujen johtavan ennen pitkää eurooppalaisten sisämarkkinoiden kilpailukyvyn ja kehityksen heikkenemiseen ja strategisen aseman rapistumiseen globaalissa taloudessa. UEF katsookin, että tämän vuoksi on perusteltua siirtyä EU-lipun alla solmittuihin yhtenäissopimukseen energiantuonnissa, koska näin voidaan käyttää talousyhteisön kollektiivista vipuvartta energianeuvottelujen läpiviemisessä:

Recent events have proven that *separate bilateral negotiations on energy supply weaken every country's position and, as a result, that of the Union as a whole*. Suppliers, like Russia, have so far effectively played European countries against each other. In order to take advantage of the EU's bargaining power as the second largest energy consumer in the world, and to provide safer

²⁴¹ UEF Congress 2006, Which Industrial and Energy Policy for Europe?

²⁴² UEF Committee 2006, For a European Strategy on Energy, Sustainability, Competitiveness and Security of Supply.

and cheaper energy supply, Europe has to have a sensible, collective and unified energy policy.²⁴³

Energiapolitiikan ylikansallistaminen on federalisteille subsidiariteettiperiaatteen mukainen ja siten täysin perusteltu siirros, joka tulee toteuttaa myös institutionaalisessa muodossa. Käytännössä energiapoliittisen yhteisöllisyyden tiivistäminen merkitsee siten paitsi unionin yhteisen energiapolitiikan muotoilua myös sen toteuttamisesta vastaavan federalistisen elimen luomista. UEF muotoilee seikan seuraavasti:

The European Union should be endowed with *a single energy policy*, through the transformation of EURATOM into a *European Energy Authority* with competences extended to oil, natural gas and promoting renewable energy and energy efficiency.²⁴⁴

EU:n uusi energiaelin olisi federalistien visiossa 1950-luvulla muodostettujen Euroopan hiili- ja teräsyhteisön ja *Euroopan atomienergiayhteisön* (EURATOM) kaltainen ylikansallinen energiapoliittinen instituutio, joka keskittyisi kontrolloimaan unionialueen energiavaroja ja -kaupankäyntiä sekä koordinoimaan unionin ulkoisia energiasuhteita. Se omaisi neuvotteluvaltuudet koko unionin kattavien energiasopimusten solmimisesta ja näin siitä tulisi Euroopan ulkopuolisten energiantuottajien pääasiallinen kontakti Euroopassa. Myös JEF kannattaa ylikansallisen energiainstituution (European High Authority for Energy) luomista tulevan Euroopan federaation puitteisiin.²⁴⁵

(iii) Kolmas federalisteja yhdistävä teema on *energiatalouden suhde ilmastonmuutokseen*. Energiantuotannon ja ilmastonmuutoksen välinen yhteys on federalisteista todellinen, ja tämä tulee huomioida myös eurooppalaista energiastrategiaa muotoiltaessa. Fossiilisten polttoaineiden kulutus on saatava kuriin, mikäli ilmastonmuutos aiotaan saattaa hallintaan. Energiankäytön tehostaminen ja energiakoktailin rikastaminen vaihtoehtoisilla energiamuodoilla on paitsi luontoystävällistä myös eurooppalaista taloutta ja tuotantoa pitkällä aikavälillä hyödyttävää toimintaa. Vaihtoehtoinen vihreä energiateknologia on federalistien mielestä yksi Euroopan valttikorteista tulevaisuuden markkinoilla, ja siksi sen kehittämistä ja siihen liittyvää tutkimusta on tuettava. Euroopan sisäisten energiavalintojen tulee heijastua myös sen ulkoisissa valinnoissa, mikä vaatimus käy ilmi seuraavasta JEFin lauselmasta:

²⁴³ Ks. edellinen. Kursivointi on minun.

²⁴⁴ UEF Congress 2006, Which Industrial and Energy Policy for Europe? Kursivointi on minun.

²⁴⁵ JEF Committee 2008, For an Independent European High Authority for Energy.

[JEF-Europe calls for] [...] *a common external and internal energy strategy*, based on self-sufficiency, diversification of imported energy sources, a sustainable energy-mix, and support to local and renewable energy production. EU's internal energy strategy should go hand in hand with its external energy strategy and be backed up by EU's legal framework.²⁴⁶

Näiden kolmen (i, ii, iii) pääteeman kautta energia näyttäytyy ennen kaikkea turvallisuutta koskevana aihealueena ja energiapolitiikka siten ensi sijassa turvallisuuspoliittisena kysymyksenä. Tähän on löydettävissä kaksi syytä. Ensimmäinen syy on mielestäni federalistien tapa nähdä kansainvälinen energiatalous (energian tuotanto ja vaihdanta) erityisen *reaalipoliittisessa* mielessä: ne taloudet (kansantaloudet tai talousblokit), jotka kykenevät maksimoimaan energiaomavaraisuutensa ja/tai energiavientinsä, ovat vaikutusvaltaisessa asemassa globaalissa taloudessa. Tämä ajatus selittää energian ymmärtämisen aseena tai jonkinlaisena kontrollin mahdollistavana resurssina, josta käytävä kamppailu on etenkin uusiutumattomien energiavarojen osalta nollasummapeliin verrattavaa toimintaa.

Toisekseen energian ja turvallisuuden välinen yhteys on ekologinen. Globaalin kysynnän kasvun kiihdyttämä globaali energiatalous ei ole pelkästään perinteisen kansallisen turvallisuuden kysymys, vaan siitä seuraavat ympäristövaikutukset tulkitaan federalistienkin selonteoissa uudenaikaisina rajoja ylittävinä turvallisuusriskeinä, jotka vaativat ylikansallista yhteistyötä. Energiakysymys on lyhyesti sanoen globaali turvallisuuskysymys, jos ja kun se konstruoidaan koko maapalloa koskettelevan ilmastonmuutoksen yhtenä päätekijänä. Federalistien *ympäristöpoliittinen turvallisuuskäsitys*, jota käymme lävitse alempana, on siksi tuskin ymmärrettävissä ilman federalistien energiapolitiittisen diskurssin mukaan tuomista.

Federalistien käsitys Euroopan federaation energiaturvallisuudesta, jonka voidaan ymmärtää federalistien kielenkäytössä kattavan kummatkin edellä mainitut turvallisuuden ulottuvuudet ja jonka perimmäisenä tarkoituksena on turvata eurooppalainen elintaso ja hyvinvointi, sisältää yhden olennaisen vihjeen eurofederalismin peruseriaatteita ajatellen: yhteisön *turvallisuus* ei merkitse pelkästään *rauhaa* sisäisiltä tai ulkoisilta hyökkäyksiltä (aseellisilta tai ekologisilta), vaan myös *talouden ja tuotannon* toimintakyvyn perusteiden (tuotannon energia, yksilön ravinto) ylläpitoa rauhan vallitessa. EU:n energiapolitiikan ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kytkös on näin erittäin ilmeinen, kuten JEF asian ilmaisee:

²⁴⁶ JEF Committee 2007, *New European Energy Strategy – Unified Action, Innovation, Renewables and Responsibility as the Key*. Kursivointi on minun.

[JEF-Europe] [b]elieves that *the external energy issues are closely linked to the questions of foreign and security policy*, and should therefore be part of the development of a Single Foreign and Security Policy of the EU.²⁴⁷

(4) Viittaukset ympäristöön ja luontoon sekä niiden suojeluun tähtäävään EU:n *ympäristöpolitiikkaan* nousevat tuon tuosta esiin federaation sisäpolitiikkaa koskevissa federalistien julkilausumissa. *Kestävän kehityksen* (sustainable development) käsite muodostuu federalistien puheessa niin ympäristönsuojelua, energiapolitiikkaa kuin talouskasvua ohjaavaksi periaatteeksi. Samalla se sisältää suoria kytkentöjä federaation ulkopoliittiseen toimintaan.

JEFin vaatimuksen mukaan unionin on asetettava kestävän kehityksensä standardit riittävän kunnianhimoisiksi ja sitoviksi, mikä tarkoittaa ympäristöpoliittisen sääntelyn siirtämistä tulevan federaation yksinomaiseen hallintaan. Unionin ympäristöpolitiikan on oltava subsidiariteetti- ja tehokkuusperiaatteen mukaan mahdollisimman koordinoitua ja harmonisoitua, jotta alueiden välisiä eroja voidaan tasoittaa ja unionin ekologisuutta kokonaisuudessaan parantaa. Yksi keskeinen osa-alue on energiantuotannon kestävä sääntely, mikä federalisteille merkitsee ensinnäkin uusiutuvien ja kestävämpien eli vaihtoehtoisten energialähteiden entistä laajempaa käyttöä sekä toisekseen pyrkimystä *vihreään talouskasvuun* (green growth) eli energiankulutuksen vähentämiseen talouden kasvusta huolimatta.²⁴⁸

Ilmaston lämpenemisenä ilmenevä ilmastonmuutos on federalistien näkemyksen mukaan keskeisin ympäristöön liittyvä globaali uhka, joka on antanut perinteisille ulkopoliittisille turvallisuuskäsityksille uudenlaista syvyyttä. Myös EU:n tulee sen tähden omaksua ympäristöpoliittiset intressit ja kestävän kehityksen teesi olennaiseksi osaksi ulkopoliittikkaansa. Euroopan ja muun maailman huoli ympäristöstä on yhteinen, mikä merkitsee myös vastuun jakamista ja kansainvälisten pelisääntöjen luomista ja noudattamista. Euroopalla on *vihreän diplomatian* (green diplomacy) kautta mahdollisuus asettua kansainvälisen ympäristöregiimin keulakuvaksi eli ympäristöä koskevien sopimusten ja normien suunnannäyttäjäksi:

The international stability and perception of insecurity has changed since the Cold War, and European foreign policies must recognise this, and integrate environmental policies into its general foreign policies. Through green diplomacy the Union must pressure on other countries,

²⁴⁷ Ks. edellinen. Kursivointi on minun.

²⁴⁸ JEF Congress 2007, Ambitious and Binding European Goals for the Environment.

especially China and USA, via WTO and international summits to follow the European environmental standards for ecological production and energy consumption.²⁴⁹

Normatiivisena pelikenttänä avautuva globaali ympäristöhallinnointi tarjoaa unionille näin tilaisuuden nousta ensimmäiseksi vertaistensa joukossa, mitä tulee esimerkiksi sovitusta päästörajoista kiinnipitämiseen. Euroopan tärkein tavoite globaalina johtajana on varmistaa kaikkia kansainvälisiä toimijoita sitovien päästötavoitteiden laatiminen, mikä ottaa huomioon myös kehittyvien maiden eli Kyoton prosessin ulkopuolisten näkökulman kannustamalla näitä erilaisin porkkanoin päästövähennyksiin. Päästötavoitteista lipsuvia tahoja, erityisesti teollistuneita maita, on pystyttävä rankaisemaan niin kutsun *saastuttaja maksaa* (polluter pays) -periaatteen mukaisesti. Näiden taloudellisten sanktioiden toimeenpanoa hoitamaan on viime kädessä perustettava omat kansainvälisoikeudelliset mekanisminsa, joiden institutionalisoinnin ajamista (esimerkiksi WTO:n piirissä) federalistit unionilta edellyttävät.²⁵⁰

Federalistien huoli sekä ympäristöstä että unionin roolista sen suojelemisessa voidaan lukea sisältävän sen yleisen agendan eli Euroopan integraation vahvistamisen ja federalisoinnin kannalta kaksi tärkeää diskursiivista kytkentää. Ensinnäkin se tarjoaa kansalaisille helposti perusteltavan syyn unionin ylikansallisen päätöksenteon vahvistamiselle. Ympäristöasiat ovat kuitenkin mielipidemittausten mukaan yksi keskeisimmistä kansalaisten huolenaiheista,²⁵¹ jonka he kokevat kuuluvan nimenomaan unionin toimialaan ja jolle unionin on asetettava selkeä yhteinen eurooppalainen suunta.

Toisekseen federalistien ympäristöpoliittinen käsitys kytkeytyy keskusteluun unionin ulkopoliittisesta toimijuudesta ja globaalista roolista. Unionin ulkopoliitiikan yhtenäistämistä (”speaking with one voice”) voidaan ajaa samoista yleisesti hyväksytyistä ympäristöpoliittisista lähtökohdista käsin kuin unionin sisäisen kompetenssin vahvistamista. Koska ympäristöongelmat ovat monesti luonteeltaan Euroopan ulkorajojen yli leviäviä, vaikuttaa unioni nopeasti ajatellen mittasuhteiltaanärkevimmältä taholta niihin myös Euroopan puolesta ulkoisesti puuttumaan. Samalla ulko- ja ympäristöpolitiikan yhteenliittäminen avaa väylän, jota pitkin EU:n on mahdollista omaa taloudellista vaikutusvaltaansa ja normatiivista esimerkkiään käyttäen edetä entistä varteenotettavammaksi maailmanpoliittiseksi toimijaksi. Ympäristöuhkien konstruointi maailmanpolitiikan turvallisuuskysymyksiksi antaa unionin

²⁴⁹ Ks. edellinen

²⁵⁰ JEF Congress 2007, Combating Climate Change.

²⁵¹ Eurobarometri keväältä 2009 kertoo, että EU-kansalaisista 77 % puoltaa EU:n toimivallan kasvattamista ympäristöpolitiikan alalla (Standard Eurobarometer 71, 148).

toimijuudelle uudenlaista statusta ja vaikutusvaltaa, josta sen on vaikea toistaiseksi kilpailla perinteisen kovan turvallisuuden (USA, Venäjä) erikoisosaaajien piirissä.

Kokoavasti voidaan todeta, että koska ympäristöpolitiikka on yksi yhteisöllisimmiksi tulkituista unionin sisäpolitiikan sektoreista ja koska sille on yleisissä, jopa globaalit mittasuhteet ottavissa diskursseissa rakentunut laaja poliittinen tilaus, toimii siihen liittyvä käsitteistö (sustainable, sustainability jne.) laajempia ja perinteisesti hallitustenvälisinä pidettyjä politiikkakokonaisuuksia pehmittävästi ja unionin ylikansallista mandaattia puolestaan vahvistavasti. Ympäristöpolitiikan omaama ylikansallinen tematiikka toisin sanoen murentaa kansallisvaltiokeskeisen ajattelun perusteita sen perinteisesti omimilla alueilla eli esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja tuottaa perusteluita federaation puolesta. Kyse ei ole kuitenkaan pelkästä retorisesti tulkittavasta liikkeestä, vaan esimerkiksi ympäristön (ekologisesti ymmärrettynä) ja turvallisuuden käsitteellisen lähentymisen ymmärtäminen tarjoaa analyyttisen linkin eurofederalistisen ideologian ydinalueille eli eurooppalaisen projektin perimmäiseen tarkoitukseen. Sama käsitteellinen lähentyminen pätee edellä esitetyn mukaisesti energian ja turvallisuuden välillä. Sekä perinteinen geopolitiittisen turvallisuuskäsitys että sen rinnalleen saamat ja federalistien korostamat *ympäristö- ja energiapoliittiset turvallisuuskäsitykset* johtavat meidät samaan eurofederalismin ydinkäsitteeseen eli rauhaan.

Sisäpolitiittisen diskurssin neljän keskeisen sektorin – talous-, sosiaali-, energia- ja ympäristöpolitiikan – läpikäyminen tarjosi käytännön politiikkasubstanssia, jota federalistit kietovat edellisessä alaluvussa käsittelemämme federaation perustuslaillisen rakenteen ympärille. Federaatiovisio saa näin lihaa luidensa ympärille. EU:n sisäpolitiittisen toimenkuvan laajentamista perustellaan tapaus- ja sektorikohtaisesti hieman eri tavoin, mutta niitä yhdistää tietty yleinen diskursiivinen rationaliteetti: federalismin periaatteiden mukaan uudistettu Euroopan unioni omaksuu vahvempia yhteisöpolitiikan muotoja vain siinä määrin, kun eurooppalaisen yhteisön yleinen etu sitä vaatii. Jokaisen yksittäisen päätöksen ei voida olettaa palvelevan kaikkien 27 jäsenmaan kansallista etua, mutta pidemmän aikavälin kokonaiskuvaa katsottaessa tiiviimmän sisäpolitiikan kokonaishyöty on niin kaikkien jäsenmaiden kuin ennen kaikkea EU-kansalaisten suuren enemmistön kannalta selkeästi plussan puolella.

6.3. FEDERAATION ULKOPOLITIIKKA

Viimeisenä eurofederalistien federaatiokonstruktion diskursiivisena erityisteemana käyn lävitse federaation ulkopoliittikkaa, johon kytkeytyy luonnollisesti myös turvallisuus- ja puolustuspoliittisia aspekteja. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa on perinteisesti pidetty federaatioiden liittohallitusten ominaiskompetenssina,²⁵² minkä tähden ei ole yllätys, että myös Euroopan federaation ulkosuhteista päättäminen tulisi federalistien mielestä kuulua selkeästi yhteisöpolitiikan piiriin. Federalistit ovat pettymyksekseen joutuneet toteamaan, että Euroopan integraatio on edennyt tällä sektorilla varsin verkkaisesti. Huolimatta Maastrichtin sopimuksessa omaksi politiikkapilarikseen institutionalisoidusta EU:n yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta (Common Foreign and Security Policy) on unioni muihin federaatioihin verrattuna edelleen varsin heikko ulkoinen toimija.

Federalistien kannalta EU:n ulkoisen toimijuuden vahvistaminen nivoutuu yllä kuvattuihin globalisaatio- ja identiteettdiskursseihin. Vain ulkoisesti yhtenäinen Eurooppa voi tarjota vastauksia globalisaatioon ja esittää eurooppalaiset tiettyjen ylikansallisten, ja pitkälti universaalina pidettyjen, arvopäämäärien yhtenäisinä puolestapuhujina. Luotaan ulkopoliittista diskurssia neljän osa-alueen kautta, joita ovat federaation (1) *ulkoinen toimijuus uudessa maailmanjärjestyksessä*, (2) *yhtenäinen ulko-, puolustus- ja turvallisuuspolitiikka*, (3) *laajentumispolitiikka* ja (4) *ulkoisen toimijuuden perusta ja perustelu*.

(1) Ulkosuhdediskurssin lähtökohtana on federaation *ulkoisen toimijuuden määrittelemine uutta globalisoitunutta maailmanjärjestyä* ajatellen. Federalisteille on tärkeitä nähdä tulevaisuuden EU merkittävänä globaalia hallinnointia ohjaavana toimijana, arvostettuna globaalina johtajana. Globaaliin johtajuuteen liittyvät merkittävällä tavalla mielikuvat. Johtajuus on JEFin mukaan esimerkin näyttämistä, esikuvallisuutta ja siitä seuraavaa kunnioitusta, jotka JEF näkee Yhdysvaltojen menettäneen jättäytyttyään ulos eräistä keskeisistä kansainvälisistä sopimuksista (Kyoto ja Kansainvälinen rikostuomioistuin). Yhdysvaltain negatiivinen esimerkki onkin unionin globaalia toimijuutta ja johtajuutta kehitettäessä keskeinen: sen tekemiä virheitä on vältettävä. Euroopan ei tule asettaa itseään muiden yläpuolelle, kuten amerikkalaiset ovat unilateralistisesti toimiessaan tehneet, vaan hakea agendalleen mahdollisimman laaja hyväksyntä kansainvälisesti legitiimeillä foorumeilla,

²⁵² Antola 2000, 17.

joista Yhdistyneet kansakunnat (YK) on olennaisin. Kansainvälisen oikeuden kunnioittamisen on oltava EU:n ulkoisen toiminnan lähtökohta, sen johtajuuden perusta.²⁵³

UEFin vuoden 2006 kongressi vahvistaa federalistien näkemyksen, jonka mukaan rauha on edelleen Euroopan unionin perustavin arvo, jota ilman sosiaalinen ja ekologinen oikeudenmukaisuus, vapaus ja vauraus, demokratia ja ihmisoikeudet käyvät mahdottomiksi toteuttaa. Rauhan rakentaminen ja ylläpitäminen eivät kuitenkaan voi rajoittua ainoastaan Eurooppaan, vaan EU:n tulee ulottaa oma rauhanprojektinsa laajemman kansainvälisen yhteisön pariin alkaen omasta naapurustostaan. Tärkeää UEFin mukaan on, että EU pystyy toimimaan kansainvälisesti sovittuja standardeja noudattaen ja niiden kunnioitusta ja YK-pohjaista multilateralistista kansainvälistä järjestystä näin vahvistaen. JEFin tavoin myös UEF rakentaa unionista kuvaa Yhdysvaltain yksinapaisen maailmanjärjestyksen kumoajana tai ainakin tasapainottajana.²⁵⁴

Euroopan unionin poliittinen ja taloudellinen tuki sekä eurooppalaisen integraation pasifistinen esimerkki toisen maailman sodan jälkeisenä rauhan vakiinnuttajana Euroopassa, ovat merkittäviä muun muassa Lähi-idän pitkittyneen kriisin ratkaisemisessa. UEF näkee EU:n roolin olevan Lähi-idän rauhanprosessin suhteen jokseenkin samanlainen kuin Yhdysvaltain rooli Euroopan jälleenrakentamisessa toisen maailmansodan jälkeen. Unionin tulee yhdessä YK:n kanssa käyttää niin pehmeitä (taloudellinen apu, neuvottelut ja välittäminen) kuin kovia instrumentteja (sotilaallinen rauhanturvaaminen, kriisinhallinta) pysyvän rauhan rakentamisessa.²⁵⁵

Monenkeskisen maailmanjärjestyksen takeena on toimiva ja tehokas YK. Tätä se ei kuitenkaan nykyisessä muodossaan ole, ja ilman merkittäviä muutoksia YK:n rooli kansainvälisen turvallisuuden ja lain ylläpitäjänä on vaarassa. Kiireellisimmät uudistusvaatimukset kohdistuvat YK:n keskeisimpään päätöksentekuelimeen eli turvallisuusneuvostoon ja etenkin sen kokoonpanoon, jonka edustavuutta federalistit vaativat parannettavaksi. Erityisesti federalistit esittävät selkeän vaatimuksen Euroopan unionin sisällyttämiseksi turvallisuusneuvoston pysyvään kokoonpanoon. Näin asian perustele JEF:

Given the fact that the European Union can be considered as regional sub-organisation of the United Nations, which has dedicated itself to the promotion of the ideals of the UN-Charter, the

²⁵³ JEF Committee 2002, Resolution for Independent European Role in the World; JEF Committee 2002, Resolution for the Respect of International Law.

²⁵⁴ UEF Congress 2006, Resolution on the European Union as a Power for Peace.

²⁵⁵ UEF Committee 2006, Resolution on the European Response to the Middle East Crisis.

absence of any direct representation of the European Union is unacceptable. As the world's second biggest economy, as the contributor of the most aids for developing countries, the EU deserves a greater weight in the United Nations.²⁵⁶

Lainauksesta käy selväksi, että federalistit näkevät unionin jo nykyisessä muodossaan olevan globaalien järjestyksen, eritoten talouden ja kehitysyhteistyön, osalta merkittävä toimija, jonka äänen on annettava kuulua niillä foorumeilla, joissa yhteisiä päätöksiä tehdään. Tämän lisäksi EU ja YK jakavat JEFin mukaan sekä yhteisen arvopohjan että velvoitteen multilateralismin ylläpitämiseen, mitkä ovat unionin globaalien egon korotusta tärkeämmät perustelut näiden kahden institutionaalisen lähentymiselle.²⁵⁷

Unioni ei myöskään voi jättää omaa ulkoista edustustaan yksittäisten jäsenvaltioiden tai suurimpien jäsenvaltioiden harteille, kuten tällä hetkellä on tilanne esimerkiksi juuri turvallisuusneuvostossa. UEF ilmaisee vastustuksensa niin sanotulle *eurooppalaiselle direktoraatille* (European Directorate), suurten jäsenvaltioiden johtokunnalle, joka näennäisesti esiintyy unionin yhteisenä äänitorvena mutta joka tosiasiallisesti heikentää yhteisen eurooppalaisen ulkopoliittikan uskottavuutta. Tämän takia UEF ei myöskään voi tukea yksittäisten uusien valtioiden, kuten Saksan, pyrkimyksiä pysyvän turvallisuusneuvostoaseman saavuttamiselle, vaan vaatii sen sijaan eurooppalaisten edustuksien korvaamista yhdellä ja yhtenäisellä EU-edustuksella. Tämä pohjustaisi UEFin mukaan YK:n vähittäistä kehitystä kohti alueellisten unioneiden tai valtioliittojen foorumia.²⁵⁸

Vaimus EU:n turvallisuusneuvostopaikasta, jonka vastuullisena henkilönä täyttäisi unionin ulkoministeri, liittyy federalistien vaatimukseen unionin jäsenmaiden ulkopoliittikkojen korvaamisesta unionin *yhdellä ja yhtenäisellä ulkopoliittikalla* (Single European Foreign Policy). Unionin tulee JEFin mukaan esiintyä yhtenäisenä poliittisena kokonaisuutena kansainvälisillä foorumeilla, mikäli eurooppalaisen projektin sisältämien, YK-projektin kanssa yhtäläisten ideaalien edistäminen halutaan varmistaa. Euroopan integraation itsestään ulospäin antama kuva ei ole maailmanpoliittisen, ja YK:n, kehityksen kannalta federalistien näkemyksen mukaan vähäpätöinen.²⁵⁹

Näiden selontekojen pohjalta voidaan sanoa, että eurofederalistien EU:lle varaama globaali tehtävä, jota kutsun *kosmopoliittiseksi missioksi*, nivoutuu federalistien yleisempään käsitykseen

²⁵⁶ JEF Committee 2004, On a Single Seat for the European Union in UN Security-Council.

²⁵⁷ JEF Committee 2007, On the Relations between the EU and the UN.

²⁵⁸ UEF Bureau 2004, UEF Supports the Entry of the Union in the Security Council of the UN.

²⁵⁹ JEF Committee 2007, A Single Seat for the European Union in the UN Security Council.

maailmanpolitiikan toivotusta suunnasta. Sen kannalta YK-järjestelmä ja EU:n aloitteellisuus YK:n uudistamisessa ovat kriittisessä asemassa. Federalistien näkemyksessä maailmanpolitiikka ei ole niinkään kansainvälistä kuin *maantieteellis-kulttuuristen alueiden* (regions), jotka ovat integroituneet federalististen periaatteiden ja eurooppalaisen integraation esimerkin mukaisesti, välistä politiikkaa:

The creation of a regional level of government (like the European) is the indispensable vehicle to make the working of the UN and all international organisations more efficient, just and democratic. This process is under way to an unequal extent in the various regions. It has reached an advanced stage in the EU. The European Federation will open the way to the formation of a new world order, based on wide regional groupings of states and the reform of the Security Council.²⁶⁰

Federalistien käsitys maailmanpolitiikasta on suoraan johdettavissa näiden yllä esitetystä globalisaatiokäsityksestä, joka konstruoi kansallisvaltion globaalissa mittakaavassa tehottomaksi ja rauhan kannalta kestäättömäksi yksiköksi. Näin visioidun maailmanpolitiikan lopullisena päämääränä on, kuten edellisestä sitaatista ilmenee, ”uusi maailman järjestys” eli YK:n uudistaminen *maailmanfederaatioksi* (world federation), jonka perustavina osina alueelliset federaatiot toimisivat. Federalistit, niin Euroopassa kuin muualla, joutuvat kuitenkin vielä pettymyksekseen toteamaan, että vanhan valtiokeskeisen ajattelutavan piintyneisyys, niin Euroopassa kuin muuallakin, estää päättäjiä näkemästä ehdotetunlaisen regionalistisen kehityksen todellista hyötyä globalisaation kasvukipujen lievittämisessä.²⁶¹

EU:n kosmopoliittisena missiona on tämän vaihtoehdoisen maailmanpoliittisen mallin luominen omalla esimerkillään. Unionin sisäinen kehitys on tämän vuoksi sen globaalien roolin kannalta olennainen. Eurooppalaisen federaation sisäisen yhtenäisyyden luonnollinen jatke on sen ulkoinen yhteistoimijuus, joka on enemmän kuin jäsentensä yhteenlasketut ulkopoliittiset preferenssit. Unionin tulee Euroopan federaationa toimia paitsi yhteisen eurooppalaisen agendan edustajana myös laajemman kosmopoliittisen mission, uuden maailmanjärjestyksen, lähettiläänä.

(2) Euroopan unionin nykyisen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan koheesion puute ilmeni monien tahojen mielestä konkreettisesti vuonna 2003, kun Yhdysvaltain ilman YK:n mandaattia suorittama interventio Irakiin jakoi EU-jäsenmaiden mielipiteet kahtia jättäen unionista itsestään hyvin ristiriitaisen vaikutelman. Tämän huomioi välittömästi myös JEF, joka tuomitsi paitsi USA:n

²⁶⁰ JEF Congress 2003, Political Platform, 9.

²⁶¹ UEF Committee 2005, Joint Statement of the UEF Federal Committee and WFM Council. *WFM* eli *The World Federalist Movement* on maailmanfederaatiota ajava globaali kansalaisliike, jonka jäseniä eurofederalistiset järjestöt ovat.

sotilastoimet myös EU:n ulkopoliittisen hajaannuksen. Samalla se käytti tilaisuutta hyväkseen vaatiakseen tuolloista perustuslakikonventtia muotoilemaan Euroopan federaatiolle mahdollisimman selväpiirteisen ulkoisen toimijuuden kompetenssin unionin *yhtenäisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan* (single foreign and security policy, SFSP) muodossa.²⁶² Vuonna 2004 JEF tarkisti kantaansa ja esitti vaatimuksensa unionin *yhtenäisestä ulko- ja puolustuspolitiikasta* (single foreign and defence policy, SFDP) korostaen turvallisuuden puolustuksellisuutta ja viitaten näin unionin sotilaallisen yhteisyyden pönkittämisen tarpeellisuuteen.²⁶³

Lienee syytä perehtyä hieman tarkemmin federalistien näkemykseen EU:n yksittäisestä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta. Mitä sillä tarkoitetaan ja miten sen tarpeellisuus perustellaan? JEFin käsityksen mukaan kunkin jäsenvaltion takertuminen omaan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa jonkinlaisena takeena oman kansallisen identiteettinsä ja suvereniteettinsa säilyttämisestä on mitä pahinta anakronismia aikana, jolloin ainoastaan voimavarojen yhdistäminen EU-kollektiivin alaisuuteen voi taata näiden valtioiden tosiasiallisen säilymisen ja turvallisuuden:

The time has come for member-states to give up the traditionally national nature of their foreign policy, and make a move towards a genuinely European foreign and defence policy. The notion that the ability to conduct foreign policy is something intimately linked with national identity can be viewed as outdated in a world where most security risks do not follow the lines of national borders any more. Taken individually most EU member-states fall short of weight to have direct impact on a global stage, thus pooling their resources for a unified stance will enable them to exert their vision of the world more effectively.²⁶⁴

Federalistit toisin sanoen puoltavat nykyisen YUTP:n ja *Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan* (ETPP) yhdistämistä mainitunlaiseksi, aidosti eurooppalaiseksi ja kansalliset ulkosuhteet korvaavaksi ulko-, puolustus- ja turvallisuuspolitiikaksi, koska se on eurooppalaisten yhteisten tarpeiden ja vaatimusten mukaista tänä uutena aikakautena. Tämä voi tapahtua ainoastaan institutionaalisten, niin konkreettisia toimielimiä ja niiden kompetensseja kuin unionin ulkopoliittikkaa koskevia päätössääntöjä, muokkaamalla. Näistä olennaisimpia ovat: ensinnäkin unionin oman ulkoministerivakanssi; toisekseen siirtyminen ministerineuvoston yksimielisyysvaatimuksesta enemmistöpäätöksiin eli yksittäisten jäsenvaltioiden veto-oikeuden kumoaminen (hallitustenvälisyydestä yhteisömetodiin); kolmanneksi parlamentin aloite- ja valvontaoikeuksien

²⁶² JEF Committee 2003, JEF-Europe Resolution on the Present Conflictual Geopolitical Situation and the Role of the EU in World Peace.

²⁶³ JEF Committee 2004, On the Single Foreign and Defence Policy.

²⁶⁴ JEF Committee 2004, On the Single Foreign and Defence Policy.

vahvistamista sekä yhteispäätösmenettelyn (co-decision) kasvattamista ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektorilla. Näiden lisäksi keskeinen unionin ulkosuhteiden koheesiota tiivistävä tekijä on EU-ulkoministerin johtaman *ulkosuhdehallinnon* (European External Action Service) luominen, kuten Lissabonin sopimuksen myötä on tapahtumassa, ja sen kiinnittäminen komission ja siten parlamentaarisen valvonnan piiriin. EU:n globaalien toimijuuden uskottavuus on federalistien mielestä siten pitkälti kiinni paitsi unionista löytyvästä poliittisesta tahdosta myös siitä institutionaalisesta kehyksestä, jota kautta tämä tahto projisoituu.²⁶⁵

Perinteinen federaatioiden liittohallituksille osoitettu tehtävä on jäsentensä turvallisuuden sotilaallinen ylläpito, joten ei ole yllätys, että myös eurofederalistit ottavat kantaa unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan sotilaalliseen ulottuvuuteen. Eurofederalistien näkemys yhteisen *eurooppalaisen armeijan* (Single European Army, European Army, Federal Armed Forces) funktiosta on kuitenkin perinteistä federalistista ajattelua laajakantoisempi ja kuvastaa hyvin eurofederalistien uskoa Euroopan kosmopoliittiseen missioon:

The European Union needs to improve its military capabilities by creating a European Army that will provide defence and security to its citizens. It should also develop its own distinctive approach to warfare that builds extensively on core European strengths related to peacekeeping, post-conflict stabilization, nation-building and counter-insurgency warfare.²⁶⁶

Yhteisten siviilikriisinhallinta- ja poliisitehtävien lisäksi unionin on otettava askel kohti kansallisten asevoimien yhdistämistä ja todellisen puolustus- ja turvallisuusyhteisön luomista, jonka merkitys ja potentiaali eivät rajaudu ainoastaan eurooppalaisen rauhan ylläpitämiseen. Yhteisen, sotilasliitto Natosta riippumattoman eurooppalaisen sotilasvoiman tarpeellisuuden perusteleminen ensisijaisesti unionin globaalilla rauhantehtävällä ei eurofederalistien laajemman tilannekäsityksen tuntien ole yllättävää. Sotilaallinen toimijuus näyttäytyy federalisteille unionin taloudellisesti painottuneen globaalien toimijuuden luonnollisena lisänä, joka antaa sen muulle globaalisti levittäytyneelle humanitaariselle toiminnalle uskottavuutta ja lisäpontta. Taloudellisten sanktioiden osoittautuessa riittämättömiksi, tulee EU:n voida äärimmäisissä tilanteissa ja kansainvälisen hyväksynnän vallitessa turvautua sotilaalliseen voimaan ja väliintuloon. Kuten yllä todettiin, on yhteisillä asevoimilla myös kollektiivista identiteettiä rakentava funktio.²⁶⁷

²⁶⁵ JEF Committee 2004, On the Single Foreign and Defence Policy; UEF Congress 2006, Resolution on the European Union as a Power for Peace; UEF Committee 2008, New Leaders Shall Shape the Profile of the European Union!

²⁶⁶ JEF Committee 2004, European Army as a Tool to Promote Peace in the World.

²⁶⁷ JEF Committee 2008, Towards a Single European Security and Defence Policy.

Federalistit näyttävät edellisen perusteella omaksuneen viime vuosina laajalti keskustelua herättäneen *humanitaarisen intervention* periaatteen, joka asettaa ihmisoikeuksien turvaamisen valtiollisen suvereniteetin säilyttämisen edelle ja joka perustuu oletukselle, että tiettyjen kansainvälisten tahojen yhteisesti päättämät pelisäännöt koskevat myös niihin sitoutumattomia kansainvälisiä toimijoita. Federalistien ajattelussa valtiollinen itsemääräämisoikeus ei ole ehdoton suure, vaan riippuu valtion kyvystä huolehtia aluettaan asuttavien ihmisyksilöiden oikeuksista, jotka ovat kansainvälisen poliittisen yhteisön asettamia ehdottomia periaatteita. Kyse on perustavimmista globaaleista pelisäännöistä, joiden noudattamatta jättäminen altistaa pelurin sanktioille, pelilupansa menetykselle ja viime tilassa jopa oman sisäisen toimintavapautensa epäämiseksi.

Miten federalistien normatiivinen visio unionin yhtenäiseksi ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikaksi tulee diskursiivisesti ymmärtää? Ensinnäkin huomiomme kiinnittyy unionin visioidun federaation liittohallitukselle eli nykyiselle komissiolle varattuun johtoasemaan unionin ulkopolitiikan toimeenpanemisessa. Jäsenmaiden oman ulkopolitiikan harjoittaminen olisi siten alisteinen unionin yhteisille valinnoille, jotka olisivat sekä liittoparlamentin ylähuoneen (jäsenmaiden ministerineuvosto) että alahuoneen (kansalaisten parlamentti) yhteisen päätöksenteon tuloksia. Näin EU alkaisi ulkoisesti muistuttaa tyypillistä federaatiota, jossa liittohallituksella on varattu yksinoikeus edustaa jäseniensä (kansan ja osavaltioiden) tahtoa niin ulkosuhteissa kuin turvallisuudessa.²⁶⁸ Näin EU:sta tulisi enemmän liittovaltio kuin valtioliitto, mikä myös luultavasti vähitellen vaikuttaisi kolmansien osapuolten näkemykseen sen asemasta ja liikkumavarasta.²⁶⁹

Toisekseen unionin sotilaallisen kyvyn nostaminen perinteiselle federaatioille ominaiselle tasolle, joka ylittäisi unionin nykyisten Petersbergin tehtävien asettaman sotilaallisen kriisinhallinnan yhteistyötason,²⁷⁰ tuo esiin federalistien näkemyksen unionin niin kutsutun *pehmeän* ulkoisen toimijuuden (soft power, soft approach) riittämättömyydestä globaalien rauhan ylläpitämisessä ja sitä kautta myös eurooppalaisen turvallisuuden kohentamisessa. Unionin *kovalle* sotilaalliselle toimijuudelle on federalistien kielenkäytössä varattu omaa alueellista puolustusta laajempi vastuualue, johon kuuluvat olennaisesti rauhan- ja kriisinhallintatehtävät ja joka sisältää myös option räikeisiin

²⁶⁸ Raunio 2002, 13.

²⁶⁹ Ulkopuolisten suhtautuminen Euroopan unioniin "pelkkänä" kansainvälisenä organisaationa sisältää monien mielestä myös hyötyjä (esim. kehitysyhteistyössä), joita (liitto)valtioiksi tulkituilla globaaleilla toimijoilla ei ole (ks. Vogt 2006, 176).

²⁷⁰ Petersbergin kriisinhallintatehtävistä ja unionin nykyisestä sotilasyhteistyöstä ks. esim. Ojanen 2006.

periaatteellisiin rikkomuksiin syyllistyneiden tahojen rankaisemisen kansainvälisen hyväksynnän vallitessa. Eurooppalaiset aseet ja varustautuminen eivät ole uhka rauhalle, vaan pikemminkin sen tae. Eurofederalistien suhtautuminen voimankäyttöön unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhtenä instrumenttina on pragmaattinen: sotilaallisesta voimankäytöstä tai sillä uhkaamisesta ei tule kategorisesti pidättäytyä, mikäli sen voidaan perustellusti uskoa tukevan unionin rauhanpyrkimyksiä.

Kuten ulko- ja turvallisuuspoliittisesta diskurssista huomaamme, ovat *ihmisoikeudet* käsitteenä eurofederalisteille erityisen läheinen. Se näyttää merkitsevän federalisteille jotain, joka ilmentää globaalin aikakauden valtiokeskeisen identiteetti- ja valtiokäytännön korvaantumista kosmopoliittisella kategorisoinnilla. Ihmisoikeudet ovat globaalia ihmisyhteisöä, ihmiskuntaa ilman valtiollisia määreitä, tasavertaisesti yhdistävä moraalinen perusta, jonka mukaan yksittäisten ihmisyhteisöjen ja yhteiskuntien ja näiden muodostamien valtioiden ja valtioyhteisöjen oikeudenmukaisuutta voidaan arvioida:

Although formally recognised by most governments around the world, the respect for human rights and dignity has been violated in virtually every part of the planet. Europe is no exception. Too often have human rights been sacrificed by governments for some “higher” principles such as national security or economic and political stability.

[...]

"Fundamental human rights" can only be deemed "fundamental" if they apply to all, at all level of society. Therefore, the European Union should also actively use the issue of respect of human rights as a condition in trade policy. It should pressure and even boycott countries that do not respect human rights.²⁷¹

Vaikka federalistit korostavatkin kulttuurisen moninaisuuden tärkeyttä, onhan koko federalismi ymmärretty moninaisuuden rauhanomaisena ja demokraattisena hallinnointina, eivät he ole valmiita hyväksymään pluralistisen käsityksen moraalista rajattomuutta. Lyhyesti sanoen federalistit eivät ole arvorelativisteja: he näyttävät aidosti uskovan, että on olemassa universaaleiksi ihmisoikeuksiksi kutsuttavia arvoja, jotka voidaan asettaa koko globaalia yhteisöä koskeviksi valtiollisen toimiluvan moraaliseksi ehdoiksi, ja että näiden ehtojen toteutumista tulee myös valvoa ilman kansallisen tai kulttuurillisen identiteetin asettamia hidasteita.

(3) Federalistien kannalta Euroopan integraation laajeneminen eli maantieteellinen leviäminen on vähintäänkin yhtä tärkeä prosessi kuin sen institutionaalinen syveneminen. *Laajentumispolitiikka* ajautui aivan uudella tavalla unionin ulkosuhteiden keskiöön, kun liiton jäsenmäärän merkittävä

²⁷¹ JEF Committee 2004, Political Platform – part II, 1–2.

kasvattaminen kävi mahdolliseksi kylmän sodan rintamalinjojen murruttua 1980- ja 1990-lukujen taitteessa. Euroopan yhdentyminen muuttui yhdessä yössä retorisesta sananparresta realistiseksi tavoitteeksi. Samalla kun kukoistavat sisämarkkinat houkuttelivat uusia jäsenmaita, federalistit näkivät laajentumisessa mahdollisuuden lujittaa unionia ennen kaikkea poliittisesti. Euroopan historiallisen yhteentulemisen tuli olla osoitus ensisijaisesti eurooppalaisten jakamasta poliittisesta tahdosta ja vasta toissijaisesti jäsenmaiden jakamista taloudellisista intresseistä. Laajentumispolitiikka tarjosi federalisteille jälleen uuden väylän markkinoida federaatiotaan laajentuneen unionin rauhan ja vaurauden takaajana, jollaiseksi pelkästä talousyhteisöstä ei ollut:

*Enlargement should mark the historic re-unification of all Europeans and not to the dilution of Europe into a weak free-trade area, with a single currency, but deprived of political unity and progressively condemned to being politically irrelevant. The foundation of a European federation is the only way to make Enlargement the joint construction of a solid and democratic political community the whole of Europe. At stake are the stability and prosperity of the new democracies in Central and Eastern Europe and in turn peace and prosperity on the whole continent.*²⁷²

EU on viimeisten vuosien aikana laajentunut tuntuvasti kohti itää, mutta JEF muistuttaa, että myös läntinen integraatio tulee saattaa horisontaaliseen päätepisteeseensä, mikä tarkoittaa nykyisten Efta-maiden eli Norjan, Islannin ja Sveitsin liittymistä osaksi unionia.²⁷³ Myös entisen Jugoslavian hajottua syntyneiden maiden ottaminen osaksi eurooppalaista integraatiota on federalisteista tärkeitä jo pelkästään Balkanin alueen vakauden tähden. EU:n tulee täyttää lupauksensa näille 90-luvun kriiseistä toipuville maille ja taata niiden jäsenyys ajan ollessa kypsä ja jäsenyyskriteerien ollessa täytetyt.²⁷⁴

Vaikka EU kattaakin jo merkittävän osan entistä itäblokkia, on suhteet jäljellä oleviin itäisiin naapurimaihin säilytettävä hyvinä ja maiden kuten Ukrainan ja Moldovan jäsenyystunnusteluihin suhtauduttava vakavasti. Tämä EU:n myötämielinen läsnäolo on tärkeää jo pelkästään alueen poliittisten, taloudellisten ja oikeudellisten olojen kohentamiseksi.²⁷⁵ Samalla on pidettävä huoli, että jo liittyneiden Itä-Euroopan maiden demokraattinen kehitys ei pääse repsahtamaan jäsenyysporkkanan jäätyä historiaan.²⁷⁶ EU:n ei myöskään tule suhtautua kevyesti naapurialueillaan ilmeneviin ihmisoikeusloukkauksiin ja poliittisiin sortotoimenpiteisiin. Sen tulee aktiivisesti tuomita Valko-Venäjän kaltaisten maiden vallanpitäjien epädemokraattinen toiminta ja edistää vapaata tiedonvälitystä

²⁷² JEF Congress 2001, Resolution of General Policy, 1. Kursivoinnit ovat minun.

²⁷³ JEF Committee 2008, The Future of Western Integration.

²⁷⁴ JEF Committee 2008, Taking Responsibility for a European Future of the Western Balkans!

²⁷⁵ JEF Committee 2005, JEF Resolution on the European New Neighbourhood Policy in Ukraine, Moldova and Belarus.

²⁷⁶ JEF Congress 2007, Enforce Democracy in the EU.

ja kansalaisyhteiskunnan organisoitumista. Federalisteista EU:lla on eurooppalaisten arvojen ylläpitäjänä velvollisuus auttaa kaikkia ”eurooppalaiseen perheeseen” kuuluvia maita liikkumaan kohti poliittista vapautta ja demokratiaa – ja lopulta jäsenyyttä eurooppalaisessa federaatiossa.²⁷⁷

Turkin jäsenyyshanke on kiistatta yksi EU:n laajentumishistorian haastavimmista, ellei jopa haastavin. Tämän myöntävät myös eurofederalistit. Turkin EU-jäsenyys on JEFin mukaan haasteellinen hanke niin Turkin itsensä kuin unionin kannalta: molemmilta vaaditaan venymiskykyä ja uudistushalua. Turkin jäsenyys edellyttää unionilta mittavia talous- ja maatalouspoliittisia uudistuksia ja yleisesti ottaen kykyä integroida Turkki osaksi unionin rakenteita. Federalistit korostavat, että koska unioni on ennen kaikkea kulttuurillisesti pluralistinen poliittinen yhteisö, kulttuuri ja uskonto eivät saa olla esteinä Turkin, tai minkään muunkaan maan, jäsenyydelle ja että sen mahdollisuuksia tulee punnita samojen objektiivisten kriteerien (Kööpenhaminan kriteerit: demokratia, perustuslaillisuus, ihmisoikeudet, markkinatalous jne.) mukaan kuin muidenkin jäsenkandidaattien kohdalla. Kaikenlaisten erityisehtojen asettaminen Turkin jäsenyydelle on federalistien mukaan oltava poissa laskuista: Turkin sitoutuminen unionin poliittisiin päämääriin, sen vakaumus yhtyä eurooppalaisen poliittisen yhteisön periaatteisiin, on oltava riittävä syy sen jäsenyyden harkitsemiseen. Tämä on jälleen osoitus federalistien ymmärtämän eurooppalaisen identiteetin kulttuurirelativistisesta luonteesta.²⁷⁸

Laajentuminen voi kuitenkin tyssätä muihinkin kuin jäsenehdokkaista itsestään johtuviin syihin. Näistä keskeisin on EU-jäsenmaiden keskinäinen päätös sulkea ovet kaikilta uusilta tulijoilta vetoamalla niin kutsuttuihin *sisällyttämiskriteereihin* (absorption criteria), joilla viitataan jäsenehdokkaista riippumattomiin unionin sisäisiin syihin keskeyttää laajentuminen. Federalistien kannalta tämä unionin sisäinen haluttomuus uusien eurooppalaisten toverien mukaan ottamiseen on erityisen epätoivottavaa. Mikäli EU evää uusien jäsenmaiden liittymisen, on se federalisteista ensinnäkin vaarassa menettää koko integraatioprojektinsa uskottavuuden: federaatio ei luvata poiketen olekaan kaikkien eurooppalaisten yhteisö. Toisekseen jäsenyysporkkanan poisvetäminen evää EU:lta mahdollisuuden levittää omaa normatiivista agendaansa lähialueillaan. Vaikka federalistit painottavat unionin sisäisten uudistusten eli integraation syventämisen tärkeyttä, eivät sisäiset tekijät siten saa pysäyttää integraation laajentamista eli eurooppalaisen poliittisen yhteisön *lailliset mittapuut* (acquis communautaire) täyttävien halukkaiden maiden jäsenyyttä.²⁷⁹ EU:lla on velvollisuus ylläpitää lupauksensa

²⁷⁷ JEF Committee 2006, Resolution on the Situation in Belarus.

²⁷⁸ JEF Committee 2004, The EU Accession of Turkey; JEF Congress 2007, Resolution on the EU Accession of Turkey.

²⁷⁹ JEF Congress 2001, Resolution on Federalist Activities with a View to the Convention and post-Laeken Process.

jäsenedokasmaita kohtaan ja sen on samalla pyrittävä uudistamaan omaa sisäistä rakennettaan entistä laajemman eurooppalaisen poliittisen yhteisön mahdollistamiseksi:

The EU cannot make its enlargement policy and communication to the candidate countries the playground of internal problems and package deals. The EU has to communicate clearly that it will keep its promise of enlargement and will make this come true as soon as the states have completed their reform processes. [...] The current state of the enlargement should therefore provide a clear incentive to accelerate the necessary reform of the EU.²⁸⁰

Laajentumispolitiikan sisältämä jäsenyyshoukutin on toistaiseksi ollut eittämättä unionin merkittävin *normatiivisen vallankäytön* (normative power) eli sen oman poliittisen agendan (ihmisoikeudet, vapaakauppa, demokratia) myymisen väline sen naapurialueita koskevassa ulkopoliitikassa. Federalisteille laajenemisessa on diskursiivisesti kyse muustakin kuin pelkästä unionin geopolittisen tai normatiivisen vallan kasvattamiseen pyrkivästä prosessista. Integraation laajeneminen on itsessään osoitus Euroopan federaation tarpeellisuudesta ja realistisuudesta. Se on osoitus eurooppalaisten jakamien poliittisten, oikeudellisten ja taloudellisten periaatteiden sisältämän yhteisöpotentiaalinvahvuudesta, rauhanomaisesta ja orgaanisesti etenevästä yhdentymisprosessista, joka näyttää epäilijöille, että Eurooppa voi yhtyä muutenkin kuin Napoleonin tai Hitlerin keinoin.

(4) Federaation *ulkoisen toimijuuden perusta ja perustelu* on ulkopoliittisen diskurssin viimeinen osa-alue. Kuten yllä käydyssä identiteettidiskurssissa totesimme, federalistien käsityksen mukaan eurooppalaisia yhdistää usko tiettyjen poliittisten, oikeudellisten ja taloudellisten periaatteiden tärkeyteen. Euroopan federaation yhtenäisyys perustuu tämän federalistien logiikan mukaan eurooppalaisen arvoyhteisön tarpeeseen ja velvollisuuteen puolustaa ja edistää jakamiaan arvopäämääriä ennen kaikkea Euroopassa mutta myös muualla. Terrori- tai muunlainen väkivaltainen hyökkäys eurooppalaisia tai eurooppalaisen federaation jäsenmaata vastaan olisi tulkittavissa federalisteista ennen kaikkea hyökkäykseksi eurooppalaisia periaatteita vastaan. Tulipa tämä uhka sitten Euroopan sisältä tai ulkoa, on se perusluonteeltaan epä- tai antieurooppalaiseksi tuomittavaa ja vaatii siksi eurooppalaisen kollektiivin reaktiota. Euroopan ulkoisen toimijuuden lähtökohtainen perusta löytyy toisin sanoen yhteisön arvoista.²⁸¹

Terrorismi on federalistien julkilausumista esiin nouseva, unionin ulkoisen yhtenäisyyden tarvetta hyvin perusteleva diskursiivinen esimerkki. Terrorismi on federalisteista yksi 2000-luvun globaaleista

²⁸⁰ JEF Committee 2008, Taking Responsibility for a European Future of the Western Balkans!

²⁸¹ JEF Committee 2002, Resolution for Independent European Role in the World.

uhkista, joka altistaa koko Euroopan kyseiselle periaatteelliselle vaaralle ja joka on muuttunut myös konkreettiseksi ongelmaksi (Madridin ja Lontoon iskut). Tämä on osin nykyunionin omasta passiivisuudesta ja kyvyttömyydestä johtuva ongelma, johon eurofederalistit vaativat unionilta yhtenäistä ratkaisua niin sisä- kuin ulkopoliittisesti:

The phenomenon of international terrorism in Europe is one of the most evident symptoms of the incapability of the European Union to guarantee internal peace and security, and the development of the Mediterranean region and of the Middle East, crossroads of different civilisations, religions, and cultures.²⁸²

Rajoja tunnustamattomat uhat vaativat myös yli rajojen tapahtuvaa yhteistyötä, jollaiseen nykyinen järjestelmä ei yksinkertaisesti ole kykenevä. Terrorismi on osoittanut, että turvallisuus ei ole rajojen mukaan jakautuva julkinen hyödyke, jonka tuottaminen voidaan jättää ainoastaan kansallisten viranomaisten yksinomaiseksi huolenaiheeksi. Samalla terrorismi on federalistien mielestä osoittanut, kuinka EU ei voi enää jäädä sivustaseisoksi sen omilla, epävakaudesta ja köyhyydestä kärsivillä lähialueilla. EU:n vastuuta globaalin hyvän tuottamiseen voidaan siten perutella paitsi unionin omien kansalaisten turvallisuuden takaamisella myös lähialueiden ihmisryhmien paremman toimeentulon mahdollistamisella, joihin molempiin EU:lla on halutessaan kapasiteettia.²⁸³

Terrorismin ehkäisyyn liittyy moraalisia sudenkuoppia, joista federalistit kehottavat eurooppalaisia päättäjiä olemaan tarkkana. Terrorismin saatikka terrorismin vastaisen toiminnan ei tule antaa kovertaa eurooppalaisen yhteisön perusarvoja eli demokratiaa, oikeudenmukaisuutta ja ihmisoikeuksien kunnioitusta:

Societies that are strongly based on democracy, justice, and the respect of human rights will not give in to any efforts to undermine these principles. [...] The commitment to human rights and the people's freedom is the strongest answer one can give to undemocratic and violent attacks.²⁸⁴

Tosin sanoen, vaikka terrorismi ansaitsee tulla jyrkästi tuomituksi, vapautta ei voida puolustaa sortoa synnyttävien tai hyödyntävien keinoin. Omien arvojen puolesta taisteleminen ei saa merkitä sellaisiin keinoihin turvautumista, mikä olisi noiden arvojen vastaista. Siksi kansainvälisen oikeuden ja sopimusten noudattaminen on elimellisen tärkeitä, mikäli niitä kunnioittamaan pyrkivät toimijat haluavat säilyttää oman uskottavuutensa ja luottamuksensa ulkopuolisten silmissä. Federalistit vaativat

²⁸² UEF Congress 2004, Resolution on Europe and International Terrorism.

²⁸³ JEF Committee 2004, On the Impact of Terrorist Action on Democratic Societies.

²⁸⁴ Ks. edellinen.

unionia olemaan tietoisempi kaksinaismoraalin vaaroista, jotka saattavat viedä pohjan koko arvoyhteisöltä ja sen kansainväliseltä arvostukselta. Vaikka terrorismiin liittyy paljon pelkoja, ei niiden tule antaa tehdä tyhjäksi vapaan yhteiskunnan omia periaatteita Euroopassa tai muualla. JEFin mukaan onkin pyrittävä välttämään tilannetta, jossa terrorismin ja siihen liittyvien uhkakuvien varjolla viranomaiset kaventavat kansalaisten ja muiden yksilöiden perustavia oikeuksia, kuten oikeutta yksityisyyteen:

The fears of terror have made it all too easy for the governments of many nations to infringe on even the most basic of right of its citizens. This development must not and can not be allowed to continue. We must not allow Europe's national leaders to use the guise of antiterror to destroy individual freedom and privacy.²⁸⁵

Terrorismi-termiin liittyvät assosiaatiot ja niillä tapahtuva epädemokraattinen ratsastaminen on siten pidettävä kurissa.

Terrorismin vastaisen sodan (war on terror) sijaan JEF korostaa *terrorismin ehkäisyä* (terror prevention) parempana kuvauksena terrorismin vastaisen toiminnan luonteesta, jonka ytimessä tulee olla sen perimmäisiin syihin puuttuminen. Näitä syitä JEFin näkemyksen mukaan ovat muun muassa taloudellinen kehittymättömyys, vapaakaupan esteet sekä monia alueita riivaavat aseelliset konfliktit. Terrorismin ehkäiseminen voi siis tapahtua vain, mikäli unionin terrorismin vastainen toiminta keskittyy näihin sosiaalisiin ja taloudellisiin epäkohtiin.²⁸⁶

Eurofederalistien terrorismikäsitys puhuu selkeästi federaation vahvemman ulko- ja turvallisuuspolitiikan puolesta. Ensinnäkin, terrorismin kaltainen rajoja ylittävä uhka on torjuttavissa ja ehkäistävissä vain unionin omaa yhteisöllistä toimintakapasiteettia kasvattamalla. Terrorismi on siten ilmastomuutoksen ohella federalistien sanastossa unionin vahvaa ulkoista, ja osin sisäistäkin, toimijuutta puoltava avainsana. Toisekseen, terrorismi nostaa jälleen esiin oletuksen *eurooppalaisesta arvoyhteisöstä*, jonka eräänlaiseksi epäeurooppalaisuutta edustavaksi vastakohtaksi, negaatioksi, se muotoutuu. Terrorismin tuottama vaara ei ole siten pelkästään materiaallinen, vaan myös ja ennen kaikkea immateriaalinen: Euroopan yhteisön antama vastaus terrorismille mittauttaa sen oman moraalisen tilan ja suorasekäisyyden sekä kantan ja kyvyn toimia esimerkillisenä maailmanpolitiikan suunnannäyttäjänä. Federalistien terrorismikäsitksen sisään on toisin sanoen rakennettu kaksinainen haaste: pystyykö Eurooppa yhdentymään ja operoimaan globaalien vaaran edessä rikkomatta oman

²⁸⁵ JEF Congress 2007, Terror Prevention Rather Than War on Terror.

²⁸⁶ Ks. edellinen.

olemassaolonsa periaatteita, kuten rauhaa, vapautta ja ihmisoikeuksia. Lyhyesti ilmaisten, onko Eurooppa sanojensa mittainen ulkoinen toimija?

Federaation ulkopoliittikkaa koskevan diskurssin lopullisena tulemana on Eurooppa, joka esittää yhtenäisen ulkoisen toimintansa kautta federalistien mielestä parhaan mahdollisen vastauksen globalisaation leimaamaalla pirstaloituneella maailmanpolitiikan kentällä. Federaation ulkopoliitikassa on kyse eurooppalaisen rauhan ja vaurauden projektin projisoimisesta paitsi Euroopan lähialueille (laajentumis- ja naapuruspolitiikka) myös laajemmin sen ulkopuolelle (kehitysyhteistyö, rauhanturvaus, kriisinhallinta). Yhtäältä tämä on perusteltua integraation jäsenmaiden saavuttaman sisäisen edistyksen ja turvallisuuden turvaamiseksi, mihin ne eivät vallitsevassa globaalissa tilanteessa yksin ja erikseen kykene. Tässä mielessä federaation ulkopoliittikka on hyväksytysti itsekästä ja vertautuu kansallisia intressejä ajavan kansallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan harjoittamiseen. Toisaalta integraation yhteen kokoama kapasiteetti ja ylikansallisen hallinnoinnin kokemus suorastaan edellyttävät Euroopalta merkittävämpää globaalia roolia ja epäitsekästä vastuunottoa. Tässä mielessä federaatio poikkeaa ulkopoliitikaltaan kansallisvaltioista, joilta rajallisen suorituskykynsä tähden tällaista toimintaa ei voisi odottaakaan. Euroopalla on kollektiivisesti toimien vihdoin tilaisuus häivyttää kolonialismin pitkä varjo.

Lopullinen perusta federaation ulkoiselle toimijuudelle löytyy eurooppalaisen yhteisön arvomaailmasta, jonka ei federalistien katsannossa täydy rajoittua ainoastaan Euroopan tai länsimaiden piiriin; tietyt poliittiset, taloudelliset ja oikeudelliset periaatteet kun soveltuvat universaalisti hyvän yhteisö- ja valtioelämän järjestämisen ohjenuoriksi. Kyse ei ole siis pelkästään eurooppalaisia, vaan potentiaalisesti koko ihmiskuntaa yhdistävistä normeista, joiden vakiinnuttaminen on Euroopan federaation ulkopoliittikan kaiken kattavin tehtävä. Kuten federalistit toistuvasti teroittavat, Euroopan tulee niin sisäisellä kuin ulkoisella esimerkillään viitoittaa tietä kohti uutta federalistista maailmanjärjestystä, maailman federaatiota, joka eurofederalistisen ideologian vision huipentumana operoi poliittisesti yhtenäisenä mutta kulttuurillisesti moninaisena maailmanpolitiikan moottorina.

7. EUROFEDERALISMI, NYT! – YHTYNEEN EUROOPAN IDEOLOGISET PERUSTEET

”Mitä vastaan ja minkä puolesta todella otetaan kantaa, kun otetaan kantaa Euroopan puolesta ja Eurooppaa vastaan?” kysyy saksalainen sosiologi Ulrich Beck globalisaatiota käsittelevässä teoksessaan.²⁸⁷ Oman tutkimukseni kannalta kysymyksen tulisi kuulua: Minkä puolesta ja mitä vastaan eurooppalaiset federalistit todella ovat puhuessaan Euroopan federaatiosta? Tutkimukseni päätteeksi pyrinkin vastaamaan alussa esitettyyn toiseen kysymykseen, *millaisten arvojen ja uskomusten* varaan eurofederalismin visio Euroopan unionin nykytilasta ja tulevaisuudesta rakentuu. Kyse on toisin sanoen eurofederalismin ideologisten kulmakivien kartoittamisesta, federalistien ideaalisesta eurooppalaisesta poliittisesta yhteisöstä tuottamien käsitteellistysten yhteen niputtamisesta. Koska tämä edellyttää edellä esitettyjen eurofederalismin lähtökohta- ja erityisdiskurssien kokoavaa läpikäyntiä, toimii luku myös oivallisena yhteenvetona koko tutkimukselle.

Yhteenvedon alkajaisiksi on hyvä lähteä liikkeelle tutkimuksen teoreettisen kehikon sisältäneistä oletuksista, joiden mieleen palauttamisen myötä eurofederalistien perustava käsitteistö asettuu helpommin lähestyttävään muodostelmaan. Mitä eurofederalismista voidaan siis sanoa sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti ymmärrettynä poliittisena ideologiana?

Sosiaalisen konstruktionismin ja poliittisen ideologian suhdetta käsitelleessä luvussa omaksuimme kannan, jonka mukaan ideologiaan tulee politiikan tutkimuksessa suhtautua mahdollisimman kiihkottomasti. Tämän neutraalin tulkintatradition perussanoma on, että ideologiat ovat, halusimmepa tai emme, aina läsnä yhteiskuntaa ohjaavissa prosesseissa, tavoissa järjestää yhteiskunta tiettyjen ideoiden mukaisesti. Meistä jokainen toimii ideologisesti ottaessaan osaa yhteiskuntajärjestyksestä koskettelemaan keskusteluun ja päätöksentekoon, arvostellessaan sitä ja ladatessaan sille tiettyjä odotuksia. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan ideologista toimintaa eli politiikkaa tulee ymmärtää ennen kaikkea kielellisenä suorituksena, pyrkimyksenä ottaa haltuun yhteiskunnallisen keskustelun merkitysisällöt ja sitä kautta yhteiskunnallisen päätöksenteon suunta. Toisin sanoen jos *politiikka* ymmärretään kielellisenä kamppailuna yhteiskunnan jäsentämisestä, on *ideologia* nähtävä kielen konstruoimana normatiivisena maailmankuvana, joka on yhtäältä tuon kamppailun lähtökohta ja toisaalta lopputulos. Tämä on totta erityisesti siksi, että ideologiat eivät ole tarkkarajaisia ja jähmettyneitä ajatusrakennelmia, vaan elävät politiikan mukana. Poliitiikan ja ideologian erottamisen

²⁸⁷ Beck 1999, 257.

sijaan onkin hyödyllistä puhua *poliittisesta ideologiasta*, jossa yhdistyvät tämän kielellisen prosessin kummatkin osat: niin kamppailu kuin kamppailun virtalähde.

Käsittelimme tutkimuksen alkupuolella myös federalismiksi kutsutun ajatus- ja oppirakennelman luonnetta sekä suhdetta Euroopan integraatioon ja sen ymmärtämiseen. Tulimme todenneeksi, että akateemisesti kehitellyn, seikkaperäisen integraatioteorian sijaan on federalismi ymmärrettävissä poliittiseksi ideologiaksi, jonka sisältämä vahvasti normatiivinen yhteiskuntakuva tuottaa käsitteistöä, joka saa voimakkaan poliittisen latauksen ottaessaan osaa esimerkiksi juuri EU:n kaltaisten integraatioprosessien kehityssuunnasta käytyyn keskusteluun ja niistä tehtyihin konkreettisiin päätöksiin. Tässä katsannossa on tutkimuksemme kohteena oleva eurofederalismi federalistisen ajatteluperinteen Eurooppa-keskeinen haara, omalaatuinen poliittinen ideologia, joka pyrkii vahvistamaan Euroopan integraatiosta, sen historiasta, nykytilasta ja etenkin tulevaisuudesta, tuottamansa kielellisen vision asemaa muiden kilpailevien – erityisesti antifederalististen, EU-kielteisten ja nationalististen – visioiden joukossa. Aivan kuten kaikkien poliittisten ideologioiden kohdalla, on myös eurofederalismin pyrkimyksenä diskursiivisen eli kielellisen vallankäytön hegemonia: tiettyjen hyväksi koettujen yhteiskunnallisten käsitysten vakiinnuttaminen ihmisyhteisöjen sisäistä ja niiden välistä järjestäytymistä ohjaaviksi periaatteiksi. Mitkä sitten ovat eurofederalismille ominaiset erityispiirteet poliittisena ideologiana?

Kuten federalismin ja Euroopan integraation suhdetta käsitelleessä luvussa totesimme, on Euroopan yhdentymisen nähty prosessina edustavan uudenlaista tapaa federoitua eli luoda yhteisöllistä mentaliteettia ja toimintatapoja ennen niin suljettujen ja keskenään vihamielisten kansallisvaltiokokonaisuuksien välille. Euroopan unionin on tämän prosessin tuotoksena nähty heijastelevan monia federalistisiksi luettavia periaatteita olematta kuitenkaan nykyisessä kehitysvaiheessaan puhdasverinen federaatio tai pelkkä valtioidenvälinen yhteistyöelin eli konfедераatio. EU seisoo omilla jaloillaan, joissa on muihin federaatioihin verrattuna paljon vierasta ja uutta, mutta myös paljon tuttua ja vanhaa. Niiden jalkojen varassa se on kuitenkin noussut federalismin kannattajien parissa eräänlaiseksi postmodernin ylikansallisen politiikan suunnannäyttäjäksi, testausalustaksi, jonka myönteisten kokemusten toivotaan rohkaisevan vastaavanlaista federoitumiskehitystä myös Euroopan ulkopuolisilla alueilla ja erityisesti globaalien YK-järjestelmän piirissä.

Eurofederalismin tärkeimpänä erityispiirteenä onkin sen Eurooppa-keskeisyys, mikä ilmenee Euroopan esimerkillisyyden ja edistyneisyyden painottamisena. Kutsun tätä eurofederalismin Eurooppa-keskeistä aatepuoliskoa *eurooppaismiksi*²⁸⁸. Se sitoo eurofederalismin *federalismi*-puoliskon eli yleisemmät federalistiset opinkappaleet tiettyyn ajallisaikalliseen kontekstiin ja antaa siten koko ideologialle kiitoradan, jolle laskeutua ja josta lähteä edelleen lentoon. Kyse on kahdensuuntaisesta ja molempia aatepuoliskoja hyödyttävästä suhteesta: Eurooppa tarvitsee federalismia korvatakseen väkivaltaiset taipumuksensa hedelmällisellä yhteisöllisyydellä, ja federalismi taas tarvitsee Eurooppaa osoittaakseen hyödyllisyytensä uuden maailmanjärjestyksen rakennusperiaatteena. Vaikka tyhjentyvät luokittelut eivät olekaan mahdollisia, sijoittuu eurofederalistien Euroopan integraatiosta tuottama tilanne- ja historiakonstruktio (luku 5) nähdäkseeni enemmän eurooppaismi-puoliskolle, kun taas Euroopan federaatiosta tuotettu odotuskonstruktio (luku 6) enemmän federalismi-puoliskolle. Avaan seuraavaksi hieman tämän jaottelun taustalla juoksevaa logiikkaa.

Eurofederalistisen vision lähtökohtia käsitelleessä luvussa paneuduimme niihin diskursseihin, jotka tuottivat yleisen kuvauksen ensinnäkin maailman nykytilasta, toiseksi Euroopan integraation menneisyydestä ja nykytilasta ja kolmanneksi eurooppalaisuudesta ja siihen kietoutuvasta identiteetistä. Näiden lähtökohtadiskurssien keskeisin tehtävä oli taustoittaa eurofederalistien Euroopan federaation puolesta esittämiä vaatimuksia, luoda kuvaus tilanteesta, jonka sisältämät haasteet ja ongelmat olisivat nimenomaan federalististen periaatteiden mukaan täydellistyneen Euroopan ratkaistavissa. Kaikkia kolmea lähtökohtadiskurssia yhdistää vahva Eurooppa-keskeisyys eli usko Euroopan integraation potentiaaliin:

Ensinnäkin Eurooppa nähdään ylikansallisen hallinnon suunnannäyttäjänä ja siten malliesimerkkinä post-kansallisvaltiollisen maailmanjärjestyksen eli globalisaation tehokkaampaan ja demokraattisempaan valjastamiseen. Eurofederalistit eivät vastusta globalisaatiota, jonka he näkevät vääjäämättömänä asiantilana, vaan kritisoivat sen kanssa yhteensopimattomia kansallisvaltiokeskeisiä politiikkaratkaisuja. Kestämättömille nationalistisille pyrkimyksille rakentuva kansainvälinen politiikka on globalisaation myötä tullut tiensä päähän, ja Euroopan tulee uudisraivaajan elkein ottaa

²⁸⁸ Gerard Delanty käyttää englanninkielistä termiä *Europeanism* niistä Euroopan ideaan liittyvistä diskursseista, jotka luovat Euroopalle kansallisvaltiotyypistä yhteistä historiallista ja kulttuurillista perustaa, tiettyä emotionaalista sidosta ja identiteettiä. Tavallaan kyse on siis Eurooppa-tasoisesta nationalismista, vaikka tästä monissa Eurooppa-myönteisissä yhteyksissä halutaankin irtisanoutua esittämällä eurooppalaisuus enemmänkin juuri antinationalistisena ja kosmopoliittisena ideaalina. Delanty ei pidä mahdollisena, etteikö eurooppaismi voisi myös tuottaa jonkinlaista jälkikansallista identiteettiä, joka olisi luonteeltaan monikulttuurinen ja enemmän inklusiivinen kuin eksklusiivinen. (Delanty 1995, 8).

tehtäväkseen uudenlaisen ylikansallisen politiikan rakentaminen. Globalisaatio on Euroopan integraation olemassaoloa tukeva konteksti, sille tarkoitusta luova kertomus, johon federalistit saattavat Euroopan ja koko maailman kohtalon kiinnittää. Eurooppaa odottaa keskeinen normatiivinen eli ohjeistava rooli maailmanpolitiikan näyttämöllä, mikäli se vain ensin onnistuu viemään oman yhdentymisprojektinsa menestykselliseen päätökseensä.

Toiseksi Euroopan yhdentymiselle itselleen halutaan tuottaa mielekäs historiallinen kertomus. Federalistien mukaan Euroopan yhdentymisen lähtökohtainen mieli on aina ollut pasifismissa, maanosaa vuosisatoja riivanneiden konfliktien ehkäisyssä rauhanomaisin keinoin, jotka vihdoinkin kävivät mahdollisiksi toisen maailmansodan jälkeen. Federalistit eivät kuitenkaan halua antaa liian ruusuista kuvaa integraation etenemisestä. Euroopan integraation tarina kerrotaan suuria sisäisiä kamppailuja läpi käyneenä prosessina, jonka saavutukset maanosan rauhan ja vaurauden kannalta ovat kiistattomat mutta joka on yhä kaukana lopullisesta tavoitteestaan eli todellisesta eurooppalaisesta poliittisesta yhteisöstä. Integraation jämähtäminen pelkäsi kansallisvaltioiden eripuraiseksi konsertiksi, joka ei kykene aktualisoimaan yhdentymisen täyttä yhteisöllistä ja globaalia potentiaalia, onkin federalistien pahin pelko.

Euroopan yhteisöjen muodossa alkaneen ja vähitellen laajentuneen ja syventyneen rauhanprojektin ylläpidon kannalta on nykyisen Euroopan unionin koheesio merkittävässä asemassa: mitä tiiviimpi eurooppalainen poliittinen liitto on, sitä vakaampi maanosa (ja oletetusti myös koko maailma) on. Tietyistä epäkohdista huolimatta on Eurooppa jo integraationsa nykyvaiheessa kyennyt federalistien mielestä osoittamaan niin kansalaisilleen kuin koko maailmalle ylikansallisen yhteentulemisen lopullisten etujen ylittävän siihen liittyvät kasvukivut. Federalistien kriittiset äänenpainot sisältävät siten myös paljon optimismia, jolle koko ideologian elinvoimaisuus luonnollisesti perustuu.

Kolmanneksi idea yhtyneestä Euroopasta ruumiillistetaan puhumalla tietyn eurooppalaisuuden yhdistämistä eurooppalaisista, Euroopan kansalaisista. Federalistien kuvittelemana Eurooppa on väestöltään pluralistinen kokonaisuus, jonka yhentyminen perustuu poliittiseen tahtoon muodostaa pluralismin vaaroja, ennen kaikkea väkivaltaisia konflikteja, minimoiva ja sen myönteisiä mahdollisuuksia maksimoiva yhteisö, joka toimii tiettyjen jaettujen periaatteiden mukaisesti. Eurooppalaisuuden perustana ovat jaetut poliittiset, oikeudelliset ja taloudelliset arvopäämäärät, joihin eurooppalaiset saattavat kulttuurillisista ja kielellisistä eroistaan huolimatta yhtyä. Eurooppalaisuus on

siten enemmän rationaalinen kuin emotionaalinen valinta, seikka joka kytkee yhtyneen Euroopan idean enemmän valistuksen kuin kansallisromantiikan perinteeseen. Tapa, jolla eurooppalaiset kiinnittyvät Eurooppaan eli identifioituvat eurooppalaisiksi, on osoitus uudenlaisen jälkikansallisen eli moninaisuutta sallivan kattoidentiteetin mahdollisuudesta. Eurooppalaisuus on askel kohti entistä universaalimpaa eli koko ihmiskuntaa yhdistävää identiteettiä, joka pyrkii luomaan yhtenäisyyttä moninaisuuden keskelle. Siten se on ideana sopusoinnussa myös federalistien pidemmän aikavälin tavoitteen eli koko maailman kattavan federaation kanssa.

Federalistit esittävät Euroopan vakavasti otettavana vastauksena vallitseviin suuriin kysymyksiin niin globalisaation hallinnoinnissa kuin kulttuurien yhteensovittamisessa. Eurofederalismin eurooppaismi-puolisko tuottaa kuvan 2000-luvun Euroopasta eräänlaisena globaalien sivilisaation pienoisprototyypinä, joka jo yli 50 vuotta on luonut uudenlaista poliittista yhteisöllisyyttä ja identiteettiä yli vanhojen valtiorajojen. Euroopan unioni on paras, joskaan ei vielä täydellinen, mallikappale rauhanomaisesta ja vapaaehtoisuuteen perustuvasta alueellisesta yhteentulemisesta, integroitumisesta kohti uudenlaista ylikansallista järjestelmää, federaatiota, jossa painotus on enemmän sanalla liitto kuin valtio.

Eurooppaismin ydinsanoma voidaan tiivistää seuraavasti: Eurooppa on tehnyt parannuksen, se on jättänyt viimein pysyvästi taakseen kansalaistensa olemassaoloa uhkaavat nurkkakuntaiset vastakkainasettelut ja hylännyt maailmanlaajuisen toimintansa kolonialistiset periaatteet. Uusi yhtynyt Eurooppa on jo nyt monilla politiikan sektoreilla enemmän kuin osiensa summa, itsenäinen toimija, jonka perustana ovat yhteiset arvopäämäärät jakavat eurooppalaiset, nuo kosmopoliittiset mallikansalaiset. Uusi Eurooppa pitää käsissään avaimia parempaan huomiseen niin maanosan sisällä kuin ulkopuolella. Tähän uskomukseen federalistit pohjaavat vaatimuksensa eurooppalaisen integraation ajamisesta kohti entistä tiiviimpää liittoa. Euroopan tulee antaa toteuttaa tarkoituksensa niin sisäisesti kuin ulkoisesti.

Eurofederalistisen vision erityisteemoja käsitelleessä luvussa piirtyivät etemme Euroopan federaation ääriiviivat niin sille hahmoteltujen perustuslaillisten instituutioiden kuin sille osoitettujen keskeisimpien sisäisten ja ulkoisten tehtävien osalta. Euroopan federaatiosta tuotettu odotuskuvaus on eurofederalismin federalismi-puoliskon ominta aluetta, sillä federalismin perinteiset opinkappaleet ovat vahvasti esillä kaikissa kolmessa käsitellyssä diskurssissa. Siinä missä eurooppaistiset kannanotot

antavat korkealentoisuudessaan eurofederalismille ideologista värikkyyttä ja yksilöllisyyttä, muodostavat konkreettisiin politiikkaehdotuksiin nojaavat federalistiset äänenpainot eurofederalistien ohjelman operatiivisen ytimen. Esitän seuraavaksi joitain huomionarvoisia seikkoja Euroopan federaatiota konstruoineista kolmesta diskurssista:

Federaation perustaminen laille, jonka jakavat sekä federaation jäsenmaat että sen kansalaiset ja joka asettaa federaation rakenteen ja toiminnan ulottuvuudet, on federalismin yksi pääperiaatteista. Siten ei ole yllättävää, että EU:n perustuslaillistaminen on myös eurofederalistien tulevaisuusvision operatiivinen lähtökohta. Perustuslaillisuus on eurofederalistien agendan eräänlainen keskiö, jonka ympärille visioidun Euroopan federaation muut erityispiirteet kiinnittyvät. Siirtymä sopimusten Euroopasta, jonka perustavina osina ovat ainoastaan jäsenvaltiot, perustuslailliseen Eurooppaan, jonka perustavana osana on valtioiden lisäksi myös eurooppalainen kansa, on eurofederalistien näkemyksessä kriittinen askel matkalla kohti Euroopan federaatiota.

Perustuslaki on eurofederalisteista kahdessa mielessä tarpeellinen ja oikeutettu tapa edistää integraatiota ja sen legitimizeettiä. Ensinnäkin se omaa vahvan symbolisen merkityksen kirjatessaan eurooppalaisten jakamat poliittiset, oikeudelliset ja taloudelliset periaatteet, joiden mukaan eurooppalaiset voivat luottaa yhteisönsä operoivan. Perustuslaki siis oletettavasti selkeyttää ja vahvistaa unionin ja kansalaisten välistä suhdetta. Toisekseen perustuslaki antaa mahdollisuuden jäsentää EU-järjestelmän toimivallanjako subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti siten, että päätöksenteko on yhtäältä ja ensisijaisesti mahdollisimman lyhyen demokraattisen vastuuketjun päässä ja toisaalta seurauksiltaan (eli päätöksiltään ja niiden toimeenpanoltaan) mahdollisimman tehokasta. Perustuslaki siis oletettavasti selkeyttää ja vahvistaa niin EU-instituutioita, sekä toimielimiä että toimintaperiaatteita, kuin EU-toimielinten ja jäsenvaltioiden välistä suhdetta. Näiden kahden seikan myötä on selvää, että perustuslaista tuotettu kielellinen kuva on erityisen mekanistinen – sen uskotaan jalostavan integraatiosta entistä puhtaamman ja päivitetymmän version, jossa menneet valuviat ovat muisto vain. Perustuslain rakentuminen eräänlaiseksi federoitumista tuottavaksi ja ylläpitäväksi alkufunktioksi selittää sen suurta ohjelmallista painoarvoa.

Toinen käsittelemistämme erityisdiskursseista kosketteli federaation sisäpolitiikkaa eli niitä tehtäviä, jotka federalistit asettivat yhteisöpolitiikan alaan kuuluviksi. Euroopan federaation harjoittama yhteisöpolitiikka on kansalliselta tasolta ylikansalliselle nostettua Eurooppa-politiikkaa, jota federalistit

puolustavat koko yhteisön yleisen ja pidemmän aikavälin edun nimissä. Tämä näkemys heijastelee federalismille tyypillistä ajattelutapaa, jonka mukaan federaation yhteisöelinten tulee ottaa hoidettavakseen nimenomaan ja ainoastaan sellaisia tehtäviä, joiden hoitaminen yhteisömenettelyllä tuottaa merkittävästi parempia tuloksia osa- tai jäsenvaltioiden itsenäiseen ja eristäytyneeseen toimintaan verrattuna. Kyse on siis lyhyesti yhteisöpolitiikan sisältämän lisäarvon realisoinnista, mikä on myös eurofederalisteille Eurooppa-politiikan tärkein tavoite.

Eurooppalaisen sisäpolitiikan keskeisimmiksi sektoreiksi määrittyivät talouspolitiikka, sosiaalipolitiikka, energiapolitiikka ja ympäristöpolitiikka. Yhteisen talouspolitiikan nähtiin ensinnäkin tuottavan hyvinvointia ja vakautta talousyhteisön omassa piirissä, mikäli federaation toiminnan rahoitus turvataan riittävin yhteisömekanismein. Toiseksi Euroopan tiiviimmällä talouspolitiikalla uskottiin olevan entistä merkittävämpää painoarvoa maailmantalouden sääntelyn ja kehitysyhteistyön saralla. Viimeiset vuodet ovat federalisteista osoittaneet, että taloudellisten epävarmuuksien selvittäminen ja ennaltaehkäiseminen vaatii normatiivisesti entistä tiiviimpää ja aktiivisempaa taloudellista federaatiota, jonka pelisäännöt ovat kaikkien jäsenmaiden tunnustamia ja noudattamia. Tiiviimpi regulaatio on federalisteille avainsana niin Euroopan talusyhteisön sisällä kuin sen ulkopuolella.

Federalistit haluavat federaation ylikansallisen sääntelyvallan kattavan talouspoliittisen sektorin lisäksi myös sen kanssa selkeässä yhteydessä olevan sosiaalipoliittisen sektorin. Federaation tulee pyrkiä lieventämään sisämarkkinoiden synnyttämiä sosioekonomisia haittavaikutuksia takaamalla kansalaistensa perustavat hyvinvointiin liittyvät oikeudet. Unionin jakautuminen ensimmäisen ja toisen luokan kansalaisiin on estettävissä vakiinnuttamalla koko federaation kattava sosiaalipolitiikan lähtökohtamalli, jossa oikeudenmukaisuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteet ovat lähtötasoltaan kaikkialla samat. Niiden toteuttaminen ja lopullisen tason määrittelemine ovat edelleen jäsenvaltioiden vastuulla, mutta niiden valvonta sijoitetaan federaation yhteisömekanismien kontolle. Federalistien visioimassa sosiaalipolitiikassa on siten kyse hyvinvoinnin toteuttamisesta enemmän oikeudellisen sääntelyn kuin taloudellisen uudelleenjaon kautta.

Vaatus energiapolitiikan tuomisesta yhteisöpolitiikan piiriin perustuu federalistien oletukselle energiaan liittyvien turvallisuuskysymysten, niin perinteisten reaalipoliittisten kuin uusien ekologisten, merkittävyyden jatkuvasta lisääntymisestä. Ensinnäkin energiantuotannon ja -tuonnin yhteisöllisempi

koordinointi antaisi EU-maille vahvemmat neuvotteluasemat ulkoisiin energiantuottajiin nähden. Toiseksi se mahdollistaisi koko federaation kattavan pitkäjänteisemmän energiarakenteellisen suunnittelun, mikä vauhdittaisi ympäristöystävällisempien energiamuotojen käyttöönottoa ja niihin liittyvän, tulevaisuudessa kaupallisesti merkittävän teknologian kehittelyä. Federalistien puhe Euroopan energiaturvallisuuden kohentamisesta liittyy toisin sanoen elimellisesti eurooppalaisten yhteiskuntien talouden ja tuotannon toimintakyvyn perusteiden turvaamiseen. Tässä mielessä yhteisön energiapolitiikka voidaan kiinnittää federaation perustehtävän eli rauhan ja turvallisuuden ylläpidon alle.

Ympäristökysymysten, erityisesti ilmastonmuutoksen, perinteisiä valtiorajoja ja eri politiikkasektoreita ylittävä luonne tekee ympäristöpolitiikasta federalisteille kaikkein luonnollisimmin ylikansallisen toimivallan piiriin sijoittuvan päätöksentekokentän. Federaation tulee asettaa kestävän kehityksen normit riittävän kunnianhimoisiksi niin jäsenmaidensa kuin oman ulkoisen toimintansa osalta. Ympäristöuhkien ja niiden kerrannaisvaikutusten nopean leviämisen tähden on federalisteista paitsi koko maailman myös Euroopan oman edun mukaista, että EU:n edistyksellinen ympäristöpolitiikka sidotaan kiinteästi sen kolmansia osapuolia kohtaan harjoittamaan ulko- ja kauppapolitiikkaan. Euroopan tulee odottaa kumppaneiltaan samaa, mitä se odottaa itseltään. Puhe federaation ympäristöpolitiikasta tuottaa siten osaltaan eurofederalismille tyypillistä uudenlaista laajennettua turvallisuuskäsitystä, jossa ekologisten uhkakuvien ehkäisy asettuu yhteiskunnan elinmahdollisuuksien, siis yleisemmin rauhan, säilyttämisen yhdeksi perusehdoksi.

Viimeinen läpi käymämme erityisdiskurssi visioi federaation ulkopolitiikkaa, johon läheisesti kytkeytyivät myös näkemykset federaation yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan järjestämisestä. Federaation ulkosuhteiden toteuttamisen taustamotivaation totesimme muodostuvan mainituista eurooppaistisista globalisaatio- ja identiteettidiskursseista, jotka edellyttivät Eurooppaa profiloitumaan yhtenäisenä maailmanpolitiikan toimijana. Jos siis eurooppaistiset ideat asettivat Euroopalle kunnianhimoiset tavoitteet globalisaation ylikansallisen hallinnoinnin suunnannäyttäjänä, pyrkivät federalistiset ideat muotoilemaan ulkopolitiikan yhteisöllistämisen käytännöllisen toteutuksen puolta.

Toteuttaakseen omaa kosmopoliittista missiotaan vaihtoehtoisen maailmanjärjestyksen luomiseksi Euroopan sisäisen yhtenäisyyden tulee kasvattaa jatkeeseen yhtenäinen ulkoinen toimijuus. Tämä merkitsee federalisteille nyky-EU:n vajavaisesti toimivan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan

yhtenäistämistä todelliseksi federaatioille ominaiseksi vahvaksi ulkosuhde- ja turvallisuuskompetenssiksi. Federalistien argumenttien mukaan kunkin jäsenvaltion takertuminen omaan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa jonkinlaisena takeena oman kansallisen identiteettinsä ja suvereniteettinsä säilyttämisestä on jälkeenjäänyttä ajattelua aikana, jolloin ainoastaan voimavarojen yhdistäminen EU-kollektiivin alaisuuteen saattaa taata näiden valtioiden tosiasiallisen säilymisen ja turvallisuuden muuttuvalla maailmanpolitiikan kentällä. Ainoastaan yhtenäisesti toimien Eurooppa kykenee, niin pehmeällä (kauppaedut, jäsenyysporkkana) kuin tarvittaessa kovalla (sotilaallinen kriisinhallinta, humanitaarinen interventio) kädellä, tehokkaasti puuttumaan erityisesti lähialueillaan mutta myös kauempana tapahtuviin taloudellisiin kehityskulkuihin, ihmisoikeusrikkomuksiin ja mahdollisesti myös eurooppalaisten turvallisuutta välittömästi tai välillisesti uhkaaviin konflikteihin.

Integraation institutionaalisen syventämisen ohella myös sen maantieteellistä laajentamista on federalistien mukaan jatkettava, kunnes kaikki eurooppalaisiin periaatteisiin samaistuvat valtiot ovat liittyneet osaksi yhteisöä asetetut jäsenyyskriteerit täytettyään. Laajentumispolitiikka on federaation tehokkain normatiivisen vallankäytön väline sen harjoittamassa ulkopoliitikassa. Federalisteille laajenemisessa on diskursiivisesti kyse muustakin kuin pelkästä unionin normatiivisen tai geopolitiittisen vallan kasvattamisesta. Laajetessaan integraatio on osoitus Euroopan federaation tarpeellisuudesta ja realistisuudesta. Se on konkreettisin osoitus eurooppalaisten jakamien poliittisten, oikeudellisten ja taloudellisten periaatteiden sisältämän yhteisöpotentiaalın vahvuudesta ja viite periaatteiden itsensä mahdollisesta universaalista sovellettavuudesta.

Federalistien ulkopoliittisessa diskurssissa ”Eurooppa” tuntuu näyttäytyvän enemmän federalismin viitoittamana universaalın lähetystehtävän omaamana moraalisenä missiona kuin pelkkänä federalismin keinoin yhteen saatettavana hallinnollisena kokonaisuutena. Federaation ulkopoliitikassa on kyse eurooppalaisen rauhan ja vaurauden projektin projisoimisesta paitsi Euroopan lähialueille myös laajemmin sen ulkopuolelle. Jotta tämä projekti voitaisiin globalisoida, tulee federalismin hallinnointitapana aurata tiensä Euroopan menestyksen innoittamana myös muissa maanosissa tapahtuviin integraatioprosesseihin ja lopulta YK-järjestelmään tehden siitä alueellisia integraatioita yhdistävän globaalın kattofederaation.

On siis epäilemättä selvää, että lähes aina puhuessaan Euroopan unionin tulevaisuudesta eurofederalistit tulevat ulottaneeksi visionsa pelkkää Eurooppaa huomattavasti laajemmalle säteelle.

Euroopan federaatiota ajaessaan he tulevat puolustaneeksi rauhaa ja hyvinvointia keskeisinä universaaleina arvoinaan, joiden toteutumiseksi niin Euroopassa kuin muualla on keskityttävä niin perinteisten kuin uudenlaisten turvallisuusuhkien entistä ylikansalliseen eli federalistisempaan hallintaan. Samalla he tulevat kuitenkin vastustaneeksi integraation syventämistä ilman sen sisältämien demokraattisten vastuuketjujen lujittamista ja yhtäläisten kansalaisoikeuksien takaamista. Kansanvallan tulee toteutua federaation jokaisella tasolla, aina paikallisesta alueelliseen ja kansallisesta ylikansalliseen. Yhtyneen Euroopan, ja ylipäätään kaikenlaisen poliittisen integroitumisen, puolustaminen merkitsee 2000-luvun alun eurofederalisteille lähtökohtaisesti ihmisyksilöiden vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä ihmisyhteisöjen keskinäisiä voimavaroja ja pelisääntöjä rauhanomaisesti yhdistämällä.

Poliittisena ideologiana eurofederalismi jättää tuottamissaan dokumenteissa jälkeensä oman kielellisen konstruktionsa todellisuudesta, josta tässä työssä on rajauduttu tutkimaan käsityksiä muun muassa ”Euroopan unionista” ja ”Euroopan federaatiosta” sekä ”eurooppalaisista” ja ”eurooppalaisuudesta”. Näihin kiinnittyviä diskursseja erittelemällä olemme saaneet kaavoitetuksi eurofederalististen kansalaisjärjestöjen agenda, jolla ne osallistuvat politiikaksi kutsuttuun kielelliseen kamppailuun yhteiskuntajärjestystä ohjaavista periaatteista. Tätä myötä olemme myös päässeet käsiksi eurofederalistien poliittisen ajattelun ja toiminnan perustuksiin. Tämän tutkimuksen myötä voidaan todeta, että eurofederalismin olennaisia ideologisia kulmakiviä on kaksi. Ensinnäkin *usko* väkivaltaisen menneisyyden kukistaneeseen uuteen yhteisölliseen eurooppalaisuuteen, joka esitetään rauhanomaisuudessaan moraalisenä päämääränä myös muille maanosille ja lopulta koko ihmiskunnalle, ja toiseksi *luottamus* Euroopan unionin federalismista ammentavaan ylikansalliseen ja asteittain syvenevään hallintomuotoon, joka nähdään ratkaisuna globalisaation käynnistämien prosessien mahdollisimman demokraattiseen ja tehokkaaseen hallintoon. Sanat usko ja luottamus ovat tässä tarkoituksenmukaisia. Ideologiaa ajaa eteenpäin usko johonkin korkeampana pidettyyn mutta kielellisesti vaikeasti havainnollistettavaan arvopäämäärään. Tämän vuoksi ollakseen perusteltua ja kestävä usko edellyttää seurakseen luottamusta johonkin kielellisesti helpommin esitettävään instituutioon tai järjestelmään, jonka varaan tuon päämäärän saavuttaminen voidaan laskea. Näin on laita myös eurofederalismin kohdalla.

LÄHDELUETTELO

PRIMÄÄRIAINIETO

EMI

EMI 2007, Annual Report 2006/2007. Saatavissa

<http://www.europeanmovement.eu/fileadmin/files_emi/oldsite-downloads/downloads_pub/EMI_publications/EMI_annual_report0607_EN_FR.pdf>.

EMI 2008, Congress of Europe. Saatavissa

<http://www.europeanmovement.eu/fileadmin/files_emi/pdf/EMI_-_Congress_of_Europe_report_v01_ENG_LR.pdf>.

EMI 2009, History. Saatavissa < <http://www.europeanmovement.eu/index.php?id=6024>>.

EMI 2009, Objectives. Saatavissa < <http://www.europeanmovement.eu/index.php?id=6781>>.

UEF Congress

UEF Congress 2004, Continuing the Fight for a Federal European Constitution! Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uf/Resolution_Congress.PDF>.

UEF Congress 2004, Resolution on Europe and International Terrorism. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uf/TerrorismEN.PDF>.

UEF Congress 2006, Resolution on the European Union as a Power for Peace. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uf/FResolution_PCIII_EN.doc>.

UEF Congress 2006, The European Constitutional Process? Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/Resolution_1_on_the_European_constitutional_processes.doc>.

UEF Congress 2006, Which Industrial and Energy Policy for Europe? Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/Resolution_3_on_the_industrial_and_energy_policy_for_Europe.doc>.

UEF Congress 2006, Financing the European Project. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/Resolution_2_on_the_financing_of_the_european_project.doc>.

UEF Congress 2006, Resolution on the European Union as a Power for Peace. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/FResolution_PCIII_EN.doc>.

UEF Congress 2008, For a Europe of Citizens. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/UEF_Congress_2008_Paris/Adopted_Resolutions/2_Paper_to_support_the_strategy_resolution.pdf>.

UEF Congress 2008, Shaping Globalisation in a Social Way: We Need a Social Europe! Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/UEF_Congress_2008_Paris/Adopted_Resolutions/9_Shaping_globalisation_in_a_social_way.pdf>.

UEF Congress 2008, For a Common European History Manual. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/UEF_Congress_2008_Paris/Adopted_Resolutions/7_For_a_common_European_history.pdf>.

UEF Congress 2008, For a European Government over Economic Processes. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/UEF_Congress_2008_Paris/Adopted_Resolutions/8_For_an_European_Government_over_economic_processes.pdf>.

UEF Congress 2008, Resolution on Financial Crisis. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/UEF_Congress_2008_Paris/Adopted_Resolutions/6._Reaction__to_Financial_Crisis.pdf>.

UEF Committee

UEF Committee 2005, To Re-Launch the European Constitutional Process. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/UEF_APPEAL_fc_nov_05_final.doc>.

UEF Committee 2005, Joint Statement of the UEF Federal Committee and WFM Council. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/PC3_resolutionEN.pdf>.

UEF Committee 2006, The UEF Calls for an End to the Spread of Racist Trends across Europe.

Saatavissa <http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/2Resolution_on_Racism.doc>.

UEF Committee 2006, For a European Strategy on Energy, Sustainability, Competitiveness and Security of Supply. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/Resolution_on_energy.doc>.

UEF Committee 2006, Resolution on the European Response to the Middle East Crisis. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/European_response_to_Middle_east_crisis.doc>.

UEF Committee 2007, Resolution on the Lisbon Reform Treaty. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/FC/FC_Prague_10-11_October_2007/Adopted_Resolutions/2007-11-11_Resolution_Lisbon_Treaty_final.pdf>.

UEF Committee 2007, A Government Programme for Europe. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/FC/FC_Prague_10-11_October_2007/Adopted_Resolutions/2007-11-11_A_government_programme_for_europe_final.pdf>.

UEF Committee 2007, Resolution Against Xenophobia and Racism. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/FC/FC_Prague_10-11_October_2007/Adopted_Resolutions/2007-11-11_Resolution_Against_Xenophobia_and_Racism_final.pdf>.

UEF Committee 2008, Languages. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/FC/FC_Brussels_05_April_2008/Adopted_resolutions/UEF_FC_Brussels__April_08_-_EP4__EN___-_new_version_-_LANGUAGES_amended.pdf>.

UEF Committee 2008, New Leaders Shall Shape the Profile of the European Union! Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/FC/FC_Brussels_05_April_2008/Adopted_resolutions/UEF_FC_Brussels__April_08_-_EP3__EN___-_new_version_-_NEW_LEADERS_SHALL_SHAPE_THE_PROFILE_OF_THE_EUROPEAN_UNION__amended.pdf>.

UEF Bureau

UEF Bureau 2004, UEF Supports the European Constitution. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/Bureau_Declaration_Constitution_E.pdf>.

UEF Bureau 2004, UEF Supports the Entry of the Union in the Security Council of the UN. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/UEF_UN_Declaration_10_2004.doc>.

UEF www-sivut

UEF 2009, What is Federalism? Saatavissa <<http://en.federaleurope.org/index.php?id=3503>>.

UEF 2009, Why a Federal Europe? Saatavissa <<http://en.federaleurope.org/index.php?id=3433>>.

UEF 2009, The UEF Policy: What We Want and Why. Saatavissa

<<http://en.federaleurope.org/index.php?id=3335>>.

UEF 2009, UEF Statutes. Saatavissa

<http://en.federaleurope.org/fileadmin/files_uef/FC/FC_Brussels_18_-_19_April_2009/Statutes_and_Rules_of_Procedure/UEF_Statutes_EN_2008.pdf>.

JEF Congress

JEF Congress 2001, Resolution of General Policy. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_1_final.pdf>.

JEF Congress 2001, Resolution on JEF Political Platform. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_4_final.pdf>.

JEF Congress 2001, Essential Elements of a Federal Constitution. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_7_final.pdf>.

JEF Congress 2001, Policy Motion – The Globalisation Debate. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_3_final_01.pdf>.

JEF Congress 2001, For a Plurilingual Europe. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_6_final.pdf>.

JEF Congress 2001, Resolution on Federalist Activities with a View to the Convention and post-Laeken Process. Saatavissa <http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_8_final.pdf>.

JEF Congress 2003, Political Platform. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/Stockholm_EP_02_Political_Platform_final.pdf>.

JEF Congress 2003, Keep the European Information Centres Alive! Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/Stockholm_EP04_Euro_Infocentres_final.pdf>.

JEF Congress 2003, Working Towards a Federal Europe. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/Stockholm_EP_01_Working_towards_federal_Europe_final.pdf>.

JEF Congress 2005, General Policy Resolution “The European Constitution, where next?” Saatavissa <
http://www.jef.eu/dmdocuments/EP01_European_Constitution__where_next.pdf>.

JEF Congress 2005, Resolution on Citizens Convention. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/IP03_-_Citizens_Convention.pdf>.

JEF Congress 2005, Resolution on the Challenge of Irregular Immigration at the External Borders of
the European Union. Saatavissa < [http://www.jef.eu/dmdocuments/EP05_-
_Challenge_of_irregular_Immigration_at_the_external_borders_of_the_EU.pdf](http://www.jef.eu/dmdocuments/EP05_-_Challenge_of_irregular_Immigration_at_the_external_borders_of_the_EU.pdf)>.

JEF Congress 2007, General Political Resolution. Saatavissa <[http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-
_EP13_general_political_resolution.pdf](http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-_EP13_general_political_resolution.pdf)>.

JEF Congress 2007, Resolution on the Reform Treaty. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-_EP11__On_the_Reform_Treaty.pdf>.

JEF Congress 2007, Enhancing EU Social Policies. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-_EP03__Enhancing_EU_Social_Policies.pdf>.

JEF Congress 2007, Ambitious and Binding European Goals for the Environment. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-_EP05__European_Goals_for_the_Environment.pdf>.

JEF Congress 2007, Combating Climate Change. Saatavissa <[http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-
_EP02__Combating_Climate_Change.pdf](http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-_EP02__Combating_Climate_Change.pdf)>.

JEF Congress 2007, Enforce Democracy in the EU. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-_EP08__Consolidate_Democracy_in_Eastern_Europe.pdf>.

JEF Congress 2007, Resolution on the EU Accession of Turkey. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD-__EP01__On_the_EU_Accession_of_Turkey.pdf>.

JEF Congress 2007, Terror Prevention Rather Than War on Terror. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/AMD_-_EP09__Terror_Prevention_Rather_that_War_on_Terror__by_JEF-DK_.pdf>.

JEF Committee

JEF Committee 2001, On Transparency in the EU. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/Munich_EP_4__final.pdf>.

JEF Committee 2001, On the Treaty of Nice Ratification and Intergroup Strategy. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP-2_final_.pdf>.

JEF Committee 2001, On the Failure of Nice and a Constitutional Convention to Desing Europe's Future. Saatavissa <http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_3_final.pdf>.

JEF Committee 2002, The Five Essentials for a European Constitution. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_03_-_five_essentials.pdf>.

JEF Committee 2002, For a Clear Delineation of Competencies – A Demand to the Convention.

Saatavissa <<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP7Competencies.pdf>>.

JEF Committee 2002, Resolution on European Party System. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP3europ_parties.pdf>.

JEF Committee 2002, Resolution on Understanding between Peoples. Saatavissa
<<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP02.doc>>.

JEF Committee 2002, Resolution on the Convention. Saatavissa
<<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP1convention.pdf>>.

JEF Committee 2002, Neither Hard Core nor Standstill: A JEF Position on Differentiated Integration. Saatavissa <http://www.jef.eu/dmdocuments/EP4diff_integration.pdf>.

JEF Committee 2002, Resolution for Independent European Role in the World. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP8role_in_world.pdf>.

JEF Committee 2002, Resolution for the Respect of International Law. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_05.pdf>.

JEF Committee 2003, On God in the Constitution. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP04_God_in_Constitution.doc>.

JEF Committee 2003, A Resolution on the Debate of the Borders of Europe. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP01Resolution_on_the_debate_on_the_borders_of_Europe.doc>.

JEF Committee 2003, For a Constitution of the Citizens. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP05_on_the_Convention.doc>.

JEF Committee 2003, JEF-Europe Resolution on the Present Conflictual Geopolitical Situation and the Role of the EU in World Peace. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_06_Iraq_formatted_am.doc>.

JEF Committee 2004, Political Platform – part II. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/Political_Platform_partII_final.doc>.

JEF Committee 2004, On a Single Seat for the European Union in UN Security-Council. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/ep08_single_seat_in_UN_security_council_.doc>.

JEF Committee 2004, On the Single Foreign and Defence Policy. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP03_sfdp_final.doc>.

JEF Committee 2004, On the Failure of the Brussels IGC and the Future of the Draft European Constitution. Saatavissa <http://www.jef.eu/dmdocuments/EP01_Constitution_final.doc>.

JEF Committee 2004, European Army as a Tool to Promote Peace in the World. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/ep02_euroarmy_.doc>.

JEF Committee 2004, On European Political Parties. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/ep07_political_parties.doc>.

JEF Committee 2004, Analysis of the European Constitution. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/ep03_constitution.doc>.

JEF Committee 2004, The Commission to Guard the Stability and Growth Pact. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP05_stability_pact_final.doc>.

JEF Committee 2004, The EU Accession of Turkey. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/ep04_turkey.doc>.

JEF Committee 2004, On the Impact of Terrorist Action on Democratic Societies. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP07_terrorism_final.doc>.

JEF Committee 2005, Position Paper “European Youth Pact”. Saatavissa
<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP02_Position_Paper_European_Youth_Pact.pdf>.

JEF Committee 2005, JEF Resolution on the European New Neighbourhood Policy in Ukraine, Moldova and Belarus. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP03_Resolution_on_neighbourhood_policy_01.pdf>.

JEF Committee 2006, Transparency in the Council of Ministers: Enough with the Sham! Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP04_Transparency_in_the_Council_of_Ministers_FINAL.pdf>.

JEF Committee 2006, Petition for a European Civilian Service. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP05_Petition_for_a_European_Civilian_Service_FINAL.pdf>.

JEF Committee 2006, Resolution to Enhance Measures of Anti-discrimination Concerning Roma.

Saatavissa <http://www.jef.eu/dmdocuments/Athens_EP01_RomaMinorities_final_2_.pdf>.

JEF Committee 2006, Resolution Against Political Extremism. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/Athens_EP02_SMER_final_2_.pdf>.

JEF Committee 2006, A Three-Step Plan towards the European Constitution. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/Athens_EP03_Three_Step_Plan_final.pdf>.

JEF Committee 2006, The Period of Reflection and Citizens Conventions. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP06_Period_of_Reflection_and_Citizens_Conventions_FINAL.pdf>.

JEF Committee 2006, Financing the European Added Value. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP_09__Financing_the_European_added_value.pdf>.

JEF Committee 2006, Resolution on the Situation in Belarus. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/EP08_Situation_in_Belarus_FINAL.pdf>.

JEF Committee 2007, Resolution on Berlin Declaration. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/FC_Berlin_Ad.EP03_Berlin__declaration_final.pdf>.

JEF Committee 2007, Resolution on Equal Rights for Sexual Minorities. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/FC_Berlin_Ad.EP05_Equal_Rights_final.pdf>.

JEF Committee 2007, New European Energy Strategy – Unified Action, Innovation, Renewables and Responsibility as the Key. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/FC_Berlin_Ad.EP01_European_Energy_Strategy.pdf>.

JEF Committee 2007, A Single Seat for the European Union in the UN Security Council. Saatavissa

<http://www.jef.eu/dmdocuments/FC_Berlin_Ad.EP04_Security_Council_final.pdf>.

JEF Committee 2008, JEF for a European Civilian Service. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=619&&Itemid=99999999>.

JEF Committee 2008, It's Time for Efficient and Fair and Democratic Economic Governance.

Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=618&&Itemid=99999999>.

JEF Committee 2008, For an Independent European High Authority for Energy. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=617&&Itemid=99999999>.

JEF Committee 2008, Towards a Single European Security and Defence Policy. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=620&&Itemid=99999999>.

JEF Committee 2008, The Future of Western Integration. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=616&&Itemid=99999999>.

JEF Committee 2008, Taking Responsibility for a European Future of the Western Balkans! Saatavissa
<http://www.jef.eu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=621&&Itemid=99999999>.

JEF www-sivut

JEF 2009, About JEF. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=295>.

JEF 2009, Definition of Federalism – At the European level. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=42&Itemid=296>.

JEF 2009, Democracy at all levels. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=295>.

JEF 2009, Statutes of JEF. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=6&Itemid=23>.

JEF 2009, What Federalism Is – European Federalism. Saatavissa

<http://www.jef.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=59&Itemid=45>.

Muut

Standard Eurobarometer 71. Saatavissa

<http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb71/eb71_std_part1.pdf>.

Plan D for Democracy, Dialogue and Debate. Saatavissa

<http://www.cor.europa.eu/migrated_data/com2005_0494en01.pdf>.

KIRJALLISUUS

Alasuutari, Pertti (1994): *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Antola, Esko (2000): *Liittovaltiomalli Euroopan unionin kehittämisen vaihtoehtona*. Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja 22/2000.

Auer, Andreas (2006): *The Constitutional Scheme of Federalism*. Teoksessa Trechsel, Alexander H. (toim.)(2006): *Towards a Federal Europe?* Abingdon: Routledge.

Beck, Ulrich (1999): *Mitä globalisaatio on? : virhekäsityksiä ja poliittisia vastauksia*. Suomentanut Tapani Hietaniemi. Tampere: Vastapaino.

Burgess, Michael (2000): *Federalism and European Union: The Building of Europe, 1950-2000*. London: Routledge.

Burgess, Michael (2004): *Federalism*. Teoksessa Wiener, Antje & Diez, Thomas (2004): *European Integration Theory*, Oxford : Oxford University Press.

Buzan, Barry (2004): *From International to World Society? : English School Theory and the Social Structure of Globalisation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Coudenhove-Kalergi, Richard N. (1930): *Paneurooppa*. Suomentanut Weikko Pakarinen. Porvoo: WSOY.

Czarniawska, Barbara (2004): *Narratives in Social Science Research*. London: Sage.

Delanty, Gerard (1995): *Inventing Europe: Idea, Identity, Reality*. Basingstoke: Macmillan.

Eagleton, Terry (1991): *Ideology: An Introduction*. London: Verso.

Ekholm, Peter & Aniluoto, Arto & Hautala, Heidi & Kiiski, Elina & Rönholm, Anton (2010): *Federalismi. Nyt*. Julkaisija: Eurooppalainen Suomi ry.

Ekman, J. (2006): *Citizens' Perceptions of the EU as a Global Actor*. Teoksessa Mayer, Hartmut & Vogt, Henri (toim.)(2006): *A Responsible Europe? : Ethical Foundations of EU External Affairs*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Elazar, Daniel J. (1984): *American Federalism: A View from the States*. New York : Harper & Row.

Elazar, Daniel J. (1996): *From Statism to Federalism – A Paradigm Shift*. International Political Science Review, Vol. 17, No.4. 417–429.

Elazar, Daniel J. (1998): *Constitutionalizing Globalization: The Postmodern Revival of Confederal Arrangements*. Oxford: Rowman & Littlefield.

Elazar, Daniel J. (2001): *The United States and the European Union: Models for Their Epochs*. Teoksessa Nicolaidis, Kalypso & Howse Robert (toim.)(2001): *The Federal Vision: Legitimacy and Levels of Governance in the United States and the European Union*. Oxford: Oxford University Press.

Freeden, Michael (1996): *Ideologies and Political Theory: A Conceptual Approach*. Oxford: Clarendon Press.

Freeden, Michael (1999): *Ideologies as Communal Resources*. Journal of Political Ideologies, 4(3), 411–417.

Freeden, Michael (2000): *Practising Ideology and Ideological Practises*. Political Studies, vol. 48, 302–322.

Freeden, Michael (2006): *Ideology and Political Theory*. Journal of Political Ideologies, 11(1), 3–22.

Gergen, Kenneth J. (1999): *An Invitation to Social Construction*. London: Sage.

Goodwin, Barbara (1987): *Using Political Ideas*. Chichester: Wiley.

Hall, Stuart (1999): *Identiteetti*. Suomentanut ja toimittanut Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

Heywood, Andrew (2003): *Political Ideologies: An Introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1993): *Diskurssianalyysin aakkoset*, Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1999): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.

Karmis, Dimitrios & Norman, Wayne (toim.)(2005): *Theories of Federalism: A Reader*. New York: Palgrave Macmillan.

Kotkaranta-Raappana, Riitta (2006): *Euroopan unioni – kansallisvaltioiden federaatio: Euroopan unionin tulevaisuuskeskustelun federalistiset piirteet hallitusten edustajien puheenvuoroissa*. Tampereen yliopisto: pro gradu -työ.

Mayne, Richard & Pinder, John & Roberts, John C. de V (1990): *Federal Union: The Pioneers*. Macmillan.

McKay, David (2001): *Designing Europe: Comparative Lessons from the Federal Experience*. Oxford: Oxford University Press.

McLellan, David (1986): *Ideology*. Milton Keynes: Open University Press.

Menon, Anand (2006): *The Limits of Comparative Politics: International Relations in the European Union*. Teoksessa Menon, Anand & Schain, Martin (toim.)(2006): *Comparative Federalism: The European Union and the United States in Comparative Perspective*. Oxford: Oxford University Press.

Menon, Anand & Schain, Martin (toim.)(2006): *Comparative Federalism: The European Union and the United States in Comparative Perspective*. Oxford: Oxford University Press.

Mikkeli, Heikki (1994): *Euroopan idea: Eurooppa-aatteen ja eurooppalaisuuden pitkä historia*. Helsinki: SHS.

Mikkeli, Heikki (1998): *Eurooppalainen identiteetti ja federalismi*. Teoksessa Mikkeli, Heikki; Sihvola, Juha & Suvanto, Pekka & Lyytinen, Eino (1998): *Westfalienista Amsterdamiin*. Helsinki: Edita.

Monnet, Jean (1978): *Memoirs*. Translated by Richard Mynne. London: Collins.

Moravcsik, Andrew (2001): *Federalism in the European Union: Rhetoric and Reality*. Teoksessa Nicolaidis, Kalypso & Howse Robert (toim.)(2001): *The Federal Vision: Legitimacy and Levels of Governance in the United States and the European Union*. Oxford: Oxford University Press.

Nelsen, Brent F. & Stubb, Alexander (toim.)(2003): *The European Union: readings on the theory and practice of European integration*. London: Lynne Rienner Publishers.

Nicolaidis, Kalypso (2001): *Conclusion: The Federal Vision Beyond the Federal State*. Teoksessa Nicolaidis, Kalypso & Howse Robert (toim.)(2001): *The Federal Vision: Legitimacy and Levels of Governance in the United States and the European Union*. Oxford: Oxford University Press.

Nicolaidis, Kalypso (2006): *Constitutionalizing the Federal Vision?* Teoksessa Menon, Anand & Schain, Martin (toim.)(2006): *Comparative Federalism: The European Union and the United States in Comparative Perspective*. Oxford: Oxford University Press.

Ojanen, Hanna (2006): *The EU's Responsibility for Global Security and Defence*. Teoksessa Mayer, Hartmut & Vogt, Henri (toim.)(2006): *A Responsible Europe? : Ethical Foundations of EU External Affairs*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Pentland, Charles (1973): *International theory and European integration*. London : Faber and Faber.

Pinder, John (1998): *The Building of the European Union*. Oxford : Oxford University Press.

Raunio, Tapio (2002): *Liittovaltiot: federalismin teoria ja arki*. Helsinki: Gaudeamus.

Raunio, Tapio & Saari, Juho (toim.)(2007): *Euroopan tulevaisuus*. Helsinki: Gaudeamus.

Skinner, Quentin (2002): *Visions of Politics. Vol.1, Regarding Method*. Cambridge: Cambridge University Press.

Spinelli, Altiero (1966): *The Eurocrats: conflict and crisis in the European Community*. Translated by C. Grove Haines. Baltimore: Johns Hopkins Press.

Thompson, John B. (1990): *Ideology and Modern Culture: Critical Social Theory in the Era of Mass Communication*. Cambridge: Polity Press.

Vincent, Andrew (1995): *Modern Political Ideologies*. Oxford: Blackwell.

Vogt, Henri (2006): *Coping with Historical Responsibility: Trends and Images of the EU's Development Policy*. Teoksessa Mayer, Hartmut & Vogt, Henri (toim.)(2006): *A Responsible Europe? : Ethical Foundations of EU External Affairs*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Väyrynen, Paavo (1997): *Paneurooppa ja uusidealismi: tutkielma Richard Coudenhove-Kalergin filosofisista ja yhteiskunnallisista ajatuksista*. Helsinki: Otava.

Weiler, J. H. H. (1999): *The Constitution of Europe: "Do the new clothes have an emperor?" And Other Essays on European Integration*. Cambridge: Cambridge University Press.

Weiler, J. H. H. (2001): *Federalism without Constitutionalism: Europe's Sonderweg*. Teoksessa Nicolaidis, Kalypso & Howse Robert (toim.)(2001): *The Federal Vision: Legitimacy and Levels of Governance in the United States and the European Union*. Oxford: Oxford University Press.

Wiener, Antje & Diez, Thomas (2004): *European Integration Theory*. Oxford : Oxford University Press.